

Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

a Doktori Iskola vezetője:

Prof. Dr. Jakab Éva egyetemi tanár, MTA doktora

A BÍRÓSÁGI ÍTÉLETEK ÁRAMLÁSA
AZ EURÓPAI UNIÓBAN ÉS A DÉLKELET-ÁZSIAI NEMZETEK SZÖVETSÉGÉBEN

doktori értekezés

készítette:

dr. Papp Eszter

témavezető:

Dr. habil. Király Lilla PhD

egyetemi docens

Kelt: Budapest, 2025. április 9.

TÉMAVEZETŐI AJÁNLÁS

Papp Eszter doktori tanulmányait 2019-ben kezdte meg, ügyvédi szakmai tapasztalattal a háta mögött. Értekezésében a határokon átnyúló kereskedelmi jogviták egyik kiemelten fontos kérdésével, a külföldi bírósági ítéletek elismerésével és végrehajthatóságával foglalkozik, különös tekintettel két regionális integrációs keret, az Európai Unió és az ASEAN összehasonlító vizsgálatára.

A dolgozat központi feltevése, hogy az Európai Unióban kialakított, úgynevezett „Brüsszel rendszer” – amely lehetővé teszi a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott bírósági határozatok szabad áramlását az uniós tagállamok között – az ASEAN számára is mintául szolgálhat. A kutatás e gondolatból kiindulva három fő dimenzió mentén hasonlítja össze a két integrációs szervezetet: (i) a bírósági ítéletek regionális szintű áramlásának jogi mechanizmusai és feltételei, (ii) az adós eljárási alapjogait védő kontrollmechanizmusok, valamint (iii) a tagállamok polgári igazságszolgáltatási rendszerébe vetett kölcsönös bizalom.

Az értekezés alapjául széles körű forrásanyag szolgál: részletesen feldolgozza a vonatkozó jogszabályokat és esetjogot, kiterjedt hazai és nemzetközi szakirodalmat, valamint nemzetközi szervezetek által publikált empirikus kutatási adatokat. A dolgozat megalapozott érvrendszerrel, világos szerkezettel és következetes módszertannal járul hozzá a téma tudományos feldolgozásához .

Mindezekre tekintettel a doktori értekezést a műhelyvitára alkalmasnak tartom, és javaslom annak nyilvános vitára bocsátását.

Budapest, 2025. április 9.

Dr. habil. Király Lilla PhD.

egyetemi docens

témevezető

TARTALOM JEGYZÉK

I. BEVEZETÉS	8
1. TÉMAVÁLASZTÁS	8
2. A KUTATÁS TÁRGYA	13
3. KUTATÁSI KÉRDÉSEK	15
4. AZ ÉRTEKEZÉS SZERKEZETE	18
5. A KUTATÁS FORRÁSAI ÉS MÓDSZERE	19
II. AZ ÍTÉLETEK REGIONÁLIS INTEGRÁCIÓN BELÜLI ÁRAMLÁSA	24
1. BEVEZETÉS	24
2. EURÓPAI UNIÓ	25
2.1 „BRÜSSZELTŐL BRÜSSZELIG”	25
2.2 A SZABÁLYOZÁS ALAPVETŐ JELLEMZŐI	31
3. ASEAN TAGÁLLAMOK	38
3.1 BRUNEI	38
3.2 FÜLÖP-SZIGETEK	44
3.3 INDONÉZIA	50
3.4 KAMBODZSA	54
3.5 LAOSZ	69
3.6 MALAJZIA	73
3.7 MIANMAR	77
3.8 SZINGAPÚR	86
3.9 THAIFÖLD	93
3.10 VIETNÁM	101
4. ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉS	107
4.1 SZABÁLYOZÁS SZINTJE: REGIONÁLIS INTEGRÁCIÓ VAGY BELSŐ JOG	107
4.2 SZABÁLYOZÁS EREDMÉNYE: SZABAD VAGY KORLÁTOZOTT ÁRAMLÁS	112
4.3 SZABÁLYOZÁS TARTALMA: AZONOS VAGY KÜLÖNBÖZŐ	117
III. AZ ADÓS ELJÁRÁSI ALAPJOGAINAK SÉRELMEHEZ KAPCSOLÓDÓ KONTROLL ELEMEEK	128
1. BEVEZETÉS	128
2. EURÓPAI UNIÓ	129
2.1 KÉZBESÍTÉS	130
2.2 KÖZREND	137
3. KÜLFÖLDI ÍTÉLETET VÉGREHAJTÓ ASEAN TAGÁLLAMOK	140
3.1 BRUNEI	141
3.1.1 Kézbesítés	141
3.1.2 Közrend	142
3.2 FÜLÖP-SZIGETEK	143
3.2.1 Kézbesítés	143
3.2.2 Közrend	145
3.3 KAMBODZSA	146
3.3.1 Kézbesítés	147

3.3.2	Közrend	148
3.4	LAOSZ	149
3.4.1	Kézbesítés	149
3.4.2	Közrend	150
3.5	MALAJZIA	150
3.5.1	Kézbesítés	151
3.5.2	Közrend	152
3.6	MIANMAR	153
3.6.1	Kézbesítés	153
3.6.2	Közrend	155
3.7	SZINGAPÚR	156
3.7.1	Kézbesítés	156
3.7.2	Közrend	158
3.8	VIETNÁM	159
3.8.1	Kézbesítés	159
3.8.2	Közrend	161
4.	ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉS	162
4.1	KÉZBESÍTÉS	162
4.2.1	Kézbesítés az ASEAN tagállamok exequaturn mechanizmusában	162
4.2.2	Kézbesítés az ASEAN tagállamok exequaturn mechanizmusában és az EU Brüsszel rendszerében	170
4.2	KÖZREND	176
4.4.1	Közrend az ASEAN tagállamok exequaturn mechanizmusában	177
4.4.2	Közrend az ASEAN tagállamok exequaturn mechanizmusában és az EU Brüsszel rendszerében	184
 <u>IV. KÖLCSÖNÖS BIZALOM ÉS A TAGÁLLAMOK POLGÁRI IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSA</u>		 <u>189</u>
1.	BEVEZETÉS	189
2.	A KÖLCSÖNÖS BIZALOM ELVE AZ EURÓPAI UNIÓBAN	191
3.	AZ UNIÓS IGAZSÁGÜGYI EREDMÉNYTÁBLA ÉS A POLGÁRI IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS SZEMPONTJÁBÓL RELEVÁNS GLOBÁLIS INDEXEK	196
4.	AZ ASEAN ÉS EU TAGÁLLAMOK POLGÁRI IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSA A SZÁMOK TÜKRÉBEN	199
4.1	HATÉKONYSÁG	200
4.2	MINŐSÉG	203
4.3	FÜGGETLENSÉG	206
5.	ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉS	210
5.1	AZ ASEAN TAGÁLLAMOK POLGÁRI IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSA	210
5.2	AZ ASEAN ÉS AZ EU POLGÁRI IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSA	211
 <u>V. A KUTATÁS KÉRDÉSEIRE ADOTT VÁLASZOK</u>		 <u>213</u>
 <u>VI. ÖSSZEGRZÉS</u>		 <u>233</u>
 <u>VII. SUMMARY</u>		 <u>236</u>

<u>VIII. TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE</u>	239
<u>IX. FORRÁSJEGYZÉK</u>	241
1. NEMZETKÖZI JOGI DOKUMENTUMOK, REGIONÁLIS INTEGRÁCIÓK JOGA	241
2. NEMZETI JOGSZABÁLYOK	244
3. BÍRÓSÁGI DÖNTÉSEK	246
4. SZAKIRODALOM	249
5. NEMZETKÖZI, ILLETVE SZAKÉRTŐ-TANÁCSADÓ SZERVEZETEK ÁLTAL PUBLIKÁLT DOKUMENTUMOK, STATISZTIKÁK, EGYÉB INTERNETES FORRÁSOK	260
<u>X. PUBLIKÁCIÓK</u>	266
1. MAGYAR NYELVŰ TANULMÁNYOK	266
2. ANGOL NYELVŰ TANULMÁNYOK	267

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

ABLI	Ázsiai Üzleti Jogi Intézet (angolul: Asian Business Law Institute)
AEC	ASEAN Gazdasági Közösség (angolul: ASEAN Economic Community)
ASEAN	Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetségének (angolul: Association of South East Asian Nations)
BRI	Övezet és Út Kezdeményezés (angolul: the Belt and Road Initiative)
CICC	Kína Nemzetközi Kereskedelmi Bíróság (angolul: China International Commercial Court)
CPI	Korrupció Érzékelési Index (angolul: Corruption perception Index)
EGK	Európai Gazdasági Közösség
EJEB	Emberi Jogok Európai Bíróságá
EK	Európai Közösségek
EKB	Európai Közösségek Bírósága
ENSZ	Egyesült Nemzetek Szervezete
EU	Európai Unió
EUB	Európai Unió Bírósága
GCR	Globális Versenyképességi Jelentés (angolul: Global Competitiveness Report)
HCCH	Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia
JICA	Japán Nemzetközi Együttműködési Ügynökség (angolul: Japan International Cooperation Agency)
LDCs	legkevésbé fejlett országok (angolul: least developed countries) az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsának besorolása szerint
MERCOSUR	Dél-amerikai Közös Piac (spanyolul: Mercado Común del Sur)
MOG	iránymutató megállapodás (angolul: Memorandum of Guidance)

RCEP	Regionális Átfogó Gazdasági Együtműködés (angolul: Regional Comprehensive Economic Partnership)
RSS	viszonosságon alapuló törvényi séma (angolul: reciprocal statutory scheme)
SICC	Szingapúr Nemzetközi Kereskedelmi Bíróság (angolul: Singapore International Commercial Court)
TI	Transparency International
VB	Világ Bank (angolul: World Bank)
VF	Világgazdasági Fórum (angolul: World Economic Forum)
WGI	World Governance Indicator
WJP	World Justice Project

I. BEVEZETÉS

1. Témaválasztás

Az Európai Unióban („EU”) a polgári igazságszolgáltatás területén való együttműködés kezdeti mozgató rugója kereskedelmi, gazdasági jellegű volt.¹ A döntéshozók felismerték, hogy a belső piac optimális működését akadályozza a kereskedelmi ügyletekből eredő követelések tagállami határokon átívelő érvényesítésének hosszadalmas volta és tagállamonként eltérő szabályozása. A tagállamok határain átnyúló követelésérvényesítés hatékonyságának legfontosabb feltétele, hogy az egyik tagállam bírósága által hozott ítéletet a másik tagállamban – érdemi felülvizsgálat (révision au fond) nélkül – elismerjék és végrehajtsák.² Ehhez képest további előnye van annak, ha az elismerés és végrehajthatóság feltételrendszere nem tagállami szinten külön-külön, hanem az egész regionális integrációra nézve egységesen van szabályozva. Az EU-ban – kezdetekben az Európai Gazdasági Közösség („EGK”) később az Európai Közösségek („EK”) majd az EU égisze alatt született – az 1968. évi Brüsszeli Egyezmény,³ a 2001. évi Brüsszel I. rendelet⁴ és a jelenleg hatályos 2012. évi Brüsszel Ia. rendelet⁵ (együttesen: „**Brüsszel rendszer**”) teremtette meg a polgári és kereskedelmi ügyben hozott ítéletek elismerésére és végrehajtására vonatkozó egységes szabályozást. A külföldi ítéletek elismerésének és végrehajtásának szabályozása területén szerzett több évtizedes tapasztalat, valamint a jogalkalmazói oldal rendkívül pozitív visszajelzése⁶ miatt álláspontom szerint a Brüsszel rendszer és az Európai Unió Bíróságának

¹ „a true internal market between the six States will be achieved only if adequate legal protection can be secured. The Economic life of the Community may be subject to disturbances and difficulties unless it is possible, where necessary by judicial means, to ensure the recognition and enforcement of the various rights arising from the existence of the multiplicity of legal relationships.” Commission of the European Economic Community (20 October 1959) in Jenard, Paul: Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of Judgments in civil and commercial matters (OJ 1979, C 59., 1–70.) („**Jenard-jelentés**”) p. 4.; Storskrubb, Eva: Mutual Trust and the Limits of Abolishing Exequatur in Civil Justice. In: Evelien Brouwer and Damien Gerard (eds.): Mapping Mutual Trust: Understanding and Framing the Role of Mutual Trust in EU Law. EUI Working Paper MWP 2016/3. p. 21.

² Jenard-jelentés Brüsszeli Egyezmény 29. cikkéhez fűzött magyarázat.

³ A polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i Brüsszeli Egyezmény („**Brüsszeli Egyezmény**”).

⁴ A Tanács 44/2001/EK rendelete a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (HL L 12., 2001.1.16., 1–23. o.) („**Brüsszel I. rendelet**”).

⁵ Az Európai Parlament és Tanács 1215/2012/EU rendelete a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (átdolgozás) (HL L 351., 2012.12.20., 1–32. o.) („**Brüsszel Ia. rendelet**”).

⁶ „In the course of the research, the reporters got a clear answer from an overwhelming majority of persons interviewed on the Judgment Regulation: They clearly expressed the opinion that this Community instrument is performing well; it was even lauded as a masterpiece of Community legislation. [...] [t]he general impression is that the Judgement Regulation is one of the most successful pieces of legislation of the European Community

(„EUB”) idevágó esetjoga más regionális integrációs szervezet számára is megfontolandóak lehetnek, különösen akkor, ha az egy egységes piac létrehozását és az integráción belüli kereskedelmi akadályok csökkentését tűzte ki céljául, mint ahogy tette azt a Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetsége (Association of South East Asian Nations, „ASEAN”).

Bár a Bangkoki Nyilatkozatban⁷ – az ASEAN 1967. évi alapító okiratában – szerepel a tagállamok közti gazdasági együttműködés lehetősége, e regionális integrációban a hangsúly sokáig inkább a béke és politikai stabilitás fenntartásán volt. Később azonban egyre fontosabb szempont lett a befektetések és kereskedelem ösztönzése is⁸ és evégett az áruk, szolgáltatások és befektetések szabályozásának liberalizációja tárgykörében ASEAN szintű nemzetközi egyezmények születtek.⁹ Fontos mérföldkő volt ebben a folyamatban az egységes piac létrehozását céljaként kitűző ASEAN Gazdasági Közösség (ASEAN Economic Community, „AEC”) megalapítása 2015-ben.¹⁰ Az ASEAN tagállamok kormányfői, az AEC Blueprint 2025-ben fektették le a 2025-ig megvalósítani tervezett célkitűzéseket, amelyek közül az értekezés szempontjából fontos az „erősen integrált és összefüggő gazdaság” létrehozása.¹¹ Az említett lépések meghozták a várt eredményt: a tagállamok között nőtt a kereskedelem.¹² Az ASEAN áruk teljes külkereskedelmének közel ¼-része zajlik az integráción belül, ASEAN tagállamok között.¹³ Ugyan számos kritika éri

[...]” Hess, Burkhard (et al): Report on the Application of Regulation Brussel I in the Member States. Rupert-Karls-Universität Heidelberg. 2007. („Heidelbergi jelentés”) p. 1.

⁷ “Do hereby declare [...] that the aims and purposes of the Association shall be: 1. To accelerate the economic growth [...] 3. To promote active collaboration and mutual assistance in matters of common interest in the economic [...] fields; [...]” The ASEAN Declaration (Bangkok Declaration), Bangkok, Thailand, 8 August 1967.

⁸ Papp, Eszter: Cross-border Commercial Disputes in the Association of Southeast Asian Nations. In: *Glossa Iuridica*. 2020. 7. évf. 3-4. szám, pp. 41-64.; Koh, Pearl M. C.: Foreign Judgments in ASEAN – A Proposal. *The International and Comparative Law Quarterly*. 1996. Vol. 45. No. 4. pp. 844-846; Papp, Eszter: Quality of Civil Justice in ASEAN Member States in the Context of Trade and Investment. In: Miskolczi-Bodnár, Péter (szerk.) XXII. Jogász Doktoranduszok Szakmai Találkozója, Budapest, Magyarország: Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2022, pp. 99-127.

⁹ Lásd például: ASEAN Agreement for the Promotion and Protection of Investments, Manila, 15 December 1987; ASEAN Framework Agreement on Services, Bangkok, 15 December 1995; Framework Agreement on the ASEAN Investment Area, Makati City, 7 October 1998 and its revision in 2007; ASEAN Trade in Goods Agreement, Cha-am, 26 February 2009; ASEAN Comprehensive Investment Agreement, Cha-am, 26 February 2009.

¹⁰ „The AEC is the realization of the region’s end goal of economic integration. It envisions ASEAN as a single market and product base, a highly competitive region, with equitable economic development, and fully integrated into the global economy.” Economic Community: Overview. The ASEAN Secretariat. <https://asean.org/our-communities/economic-community/> (2023. július 1.) Lásd még: Kim, Soo Yeon: Centrality and Community: ASEAN in the Regional Comprehensive Economic Partnership. In *ERIA Discussion Paper Series*, 2022. No. 447. p. 16.

¹¹ „[a] Highly Integrated and Cohesive Economy” ASEAN Economic Community Blueprint 2025 (2015) p. 1. The ASEAN Secretariat. <https://asean.org/book/asean-economic-community-blueprint-2025/> (2023. július 1.)

¹² Balogh András: Délkelet-Ázsia történelme. 2. kiadás. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 2018. p. 559.

¹³ ASEAN Trade in Goods (IMTS) dashboard. ASEANStatsDataPortal (2021) <https://data.aseanstats.org/dashboard/imts.hs2> (2023. július 1.)

az AEC célkitűzések megvalósulásának eredményességét,¹⁴ és az ASEAN maga is elismeri, hogy van még tennivaló,¹⁵ az ASEAN-on belüli külkereskedelem volumenének jelentős volta nem vitatható. Hsu, aki az AEC célkitűzések megvalósításának jogi akadályait vizsgálja, külön kiemeli az egyik tagállamban hozott ítélet másik tagállamban való végrehajtásával kapcsolatos nehézségeket (pl.: eltérő eljárások, a másik tagállam jogának megismeréséhez kapcsolódó bizonytalanság, késedelem és többletköltség), mint ilyen akadályt.¹⁶

Párhuzamosan azzal, ahogy az ASEAN-on belül a gazdasági együttműködésre az integráción belüli kereskedelem ösztönzésére egyre nagyobb hangsúly került, a nemzetközi magánjogi szakirodalomban is megjelentek azzal foglalkozó tanulmányok, amelyek tárgya az ítéletek ASEAN-on belüli áramlása volt. Ezen tanulmányok közös nevezője, hogy a dolgok állását elégtelennek tartják és különböző javaslatokat (pl.: Brüsszeli Egyezményhez hasonló ASEAN szintű egyezmény elfogadása) fogalmaznak meg arra nézve, hogy miként lehetne a bírósági ítéletek ASEAN-on belüli szabadabb áramlását elősegíteni.¹⁷ Az egymástól jogi tradíció¹⁸ és hivatalos nyelv¹⁹ tekintetében is jelentősen eltérő ASEAN tagállamok belső nemzetközi magánjogának magas szintű szakértői vizsgálata komplex feladat és nehezen valósítható meg megfelelő finanszírozás nélkül. Tíz tagállam belső jogának és ítélkezési gyakorlatának egyidejű bemutatása mindenképpen túlmutat azon, amelyet a nemzetközi magánjog lelkes kutatója egymaga meg tudna valósítani. Így az igazán jelentős két kutatási eredményekre egészen 2017., ill. 2019-ig kellett várni.²⁰ A téma beható

¹⁴ Taylor, Margaret: ASEAN: unlocking the potential of the single market. International Bar Association. <https://www.ibanet.org/article/96EF1CED-2FE8-449D-9B10-7EE2D9CEE008> (2023. július 1.)

¹⁵ “good progress made, more needs to be done” in Mid-Term Review of the ASEAN Economic Community Blueprint 2025. Jakarta, The ASEAN Secretariat, 2021, <https://asean.org/book/mid-term-review-report-of-the-aec-blueprint-2025/> (2023. július 1.)

¹⁶ Hsu, Locknie: Legal Barriers to Supply Chain Connectivity in ASEAN. In: Rebecca Sta. Maria et al (eds.) The ASEAN Economic Community Into 2025 and Beyond. 2017. pp. 184-195.

¹⁷ Gautama, Sudargo: Recognition and Enforcement of Foreign Judgments and Arbitral Awards in the ASEAN Region. *Malaya Law Review*. 1990. Vol. 32. No. 1. p 188.; Koh, Pearlie M. C.: Foreign Judgments in ASEAN – A Proposal. *The International and Comparative Law Quarterly*. 1996. Vol. 45. No. 4. p. 854, pp. 856-860.

¹⁸ Az ASEAN tagállamok jogi tradíciók: kontinentális, angolszász, sharia, szocialista. Erről lásd bővebben: Harding, Andrew: Global Doctrine and Local Knowledge: Law in Southeast Asia. *The International and Comparative Law Quarterly*, 2002, Vol. 51, No. 1, 2002, pp. 35-53. és Yasuda, Nobuyuki. Law and Development from the Southeast Asian Perspective: Methodology, History and Paradigm Change. In: Christoph Antons (ed.): *Law and Development in East and Southeast Asia*. RoutledgeCurzon Taylor & Francis Group. London and New York. 2003. pp. 19-51.;

¹⁹ Az ASEAN tagállamok hivatalos nyelve: angol, filippínó, indonéz, khmer, laoszi, maláj, mandarin, mianmari, spanyol, tamil, thai és vietnámi. Lásd: ASEAN Member States. The ASEAN Secretariat. <https://asean.org/member-states/> (2023. július 1.)

²⁰ Ezek tartalmát röviden összefoglalja: Okoli, Chukwuma S. A.: The recognition and enforcement of foreign judgments in civil and commercial matters in Asia, *Journal of Private International Law*, 2022, Vol. 18, No. 3, pp. 522-541.

vizsgálatának katalizátora egyrészt az AEC 2015-ös megalapítása, másrészt az Övezet és Út (Belt and Road Initiative, „**BRI**”) nevű kínai kezdeményezés voltak, amelyekre mindkét nagy kutatás bevezetőjében történik utalás.²¹ Fontosnak tartom még megemlíteni, hogy az említett két nagy kutatás folyamata idején már tárgyalás alatt volt a tíz ASEAN tagállamot is magába foglaló Regionális Átfogó Gazdasági Együttműködés (Regional Comprehensive Economic Partnership, „**RCEP**”) is, amely gazdasági erő tekintetében minden idők legnagyobb szabadkereskedelmi egyezménye.²² Mindezekből arra lehetett következtetni, hogy a régió belül tovább fog fokozódni a kereskedelem, amely pedig magával vonja a határokon átnyúló kereskedelmi jogviták volumenének növekedését és reflektorfénybe állítja a külföldi ítéletek végrehajthatóságának kérdését.

Az egyik átfogó kutatás a szingapúri Asian Business Law Institute („**ABLI**”) égisze alatt zajlott és Adeline Chong, a Singapore Management University jogi karának oktatója vezette („**Chong-féle kutatás**”).²³ A kutatás lefedte mind a tíz ASEAN tagállamot és azok legfontosabb öt kereskedelmi partnerét.²⁴ Az adott országok jogi szakértői által írt tanulmányok bepillantást engednek a saját országuk nemzetközi magánjogába és részletesen bemutatják, hogy az adott országban – amennyiben lehetséges – milyen eljárás és feltételek mellett nyilvánítanak végrehajthatóvá külföldi bíróság által hozott ítéleteket. Az egyes országokra vonatkozó tanulmányokat az ABLI 2017-ben Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia címen publikálta.²⁵ A releváns nemzeti jogok feltérképezését célzó első kutatási szakaszt (mapping phase) követően, felhasználva a 2017-es szakértői tanulmányok eredményeit, a kutatás második szakaszában Chong és kutató társai tizenhárom alapelvet fogalmaztak meg, amelyek szerintük a vizsgált ázsiai országok esetében a külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályozás közös nevezőjeként

²¹ Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 2.; Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, p. i.

²² Papp Eszter – Simay Attila Endre: A Regionális Átfogó Gazdasági Partnerségről, különös tekintettel az ázsiai és csendes-óceáni régió belüli kereskedelmi jogviták rendezésének lehetőségeire. Glossa Iuridica, 2021. 8. évf. 1-2 szám, pp. 129-155.

²³ Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. ABLI. <https://abli.asia/abli-projects/asian-principles-for-the-recognition-and-enforcement-of-foreign-judgments/> (2023. július 1.)

²⁴ A tíz ASEAN tagállam: Brunei, Indonézia, Fülöp-szigetek, Kambodzsa, Laosz, Malajzia, Mianmar, Szingapúr, Thaiföld, Vietnam. Az ASEAN legfontosabb kereskedelmi partnerei, azaz azon államok, amelyeknek az ASEAN-nal szabadkereskedelmi egyezményt kötöttek: Ausztrália, Dél-Korea, India, Japán és Kína.

²⁵ Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, 229 p.

szolgálhatnak.²⁶ Az ázsiai alapelvek ABLI általi publikálására Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments címen 2020-ban került sor.²⁷

A Chong-féle kutatással párhuzamosan zajló másik átfogó kutatást Anselmo Reyes, a University of Hong Kong jogi karának oktatója, a Szingapúri Nemzetközi Kereskedelmi Bíróság (Singapore International Commercial Court, „SICC”) nemzetközi bírója és a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia ázsiai csendes-óceáni térségi irodájának képviselője vezette („Reyes-féle kutatás”).²⁸ A Reyes-féle kutatás szintén tizenöt ázsiai ország²⁹ – köztük Brunei és Laosz kivételével az összes ASEAN tagállam – jogának külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályait és bírói gyakorlatát mutatja be az érintett országok jogi szakértőinek tanulmányai alapján. Reyes, amellett, hogy javaslatokat tesz az ítéletek áramlásának előmozdítására az általa vizsgált ázsiai térségen belül, jogi szakértőinek tanulmányaira hagyatkozva minden vizsgált ország tekintetében elméleti szinten elemzi, hogy a SICC egy kereskedelmi ügyben hozott pénzbeli marasztalást tartalmazó fiktív ítélete az adott országban végrehajtható lenne-e. A Reyes-féle kutatás eredményeinek publikálására a Hart Publishing Studies in Private International Law – Asia sorozatában Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters címen 2019-ben került sor.³⁰

A Chong- és Reyes-féle kutatási eredmények tették lehetővé számomra, hogy a délkelet-ázsiai országok külföldi ítéletek végrehajthatóvá nyilvánítására vonatkozó nemzeti jogszabályait, esetjogát tudományos művekből megismerhessem, valamint, hogy az ASEAN tagállamok belső jogát a többi ASEAN tagállam belső jogával, illetve az EU Brüsszel rendszerével összehasonlíthassam. Bár a Chong- és a Reyes-féle kutatások publikációi is tartalmaznak néhány esetben utalást a Brüsszel rendszer instrumentumaira, egyiknek sem volt kifejezett tárgya az EU és ASEAN, vagy európai és ázsiai szabályozás összehasonlítása. Az EU és az ASEAN tekintetében adekvát tertium comparationisnak tartom, hogy mind az EU, mint az ASEAN egy regionális integráció és hogy mindkét regionális integráció

²⁶ 1. General Principle, 2. Jurisdiction of the Court, 3. Finality of the Foreign Judgments, 4. Merits Review and Errors of Fact and Law, 5. Reciprocity, 6. Enforcement of Monetary Judgments, 7. Enforcement of Non-monetary Judgments, 8. Fraud, 9. Public Policy, 10. Due Process, 11. Inconsistent Judgments, 12. In rem Judgments, 13. Severability.

²⁷ Chong, Adeline (ed.). Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, 187 p.

²⁸ Anselmo Reyes. <http://www.anselmoreyes.com> (2023. július 1.)

²⁹ 1. Kína, 2. Hong Kong, 3. Tajvan, 4. Japán, 5. Dél-Korea, 6. Szingapúr, 7. Malajzia, 8. Vietnam, 9. Kambodzsa, 10. Mianmar, 11. Fülöp-szigetek, 12. Indonézia, 13. Thaiföld, 14. Srí Lanka, 15. India.

³⁰ Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, 356 p.

esetében fontos célkitűzés az egységes piac működésének megteremtése, illetve optimalizálása. Különbség ugyan, hogy míg az EU-ban a polgári igazságszolgáltatás területén való együttműködés az Amszterdami Szerződés óta közösségi hatáskörben van³¹ és e tárgykörben az Európai Parlament és Tanács rendeleti úton a tagállamokra és állampolgáraikra közvetlenül hatályos rendeleteket alkothat,³² az ASEAN-ban sem a polgári igazságügyi együttműködés, sem más terület nincs közös hatáskörben. Ebből kifolyólag bármely ASEAN szintű jogegységesítési törekvés megvalósításához a tagállamok kormányfőinek konszenzusa szükséges. Véleményem szerint, ez a különbség részletkérdés. Bár kétségtelen, hogy az EU-ban a polgári igazságszolgáltatás területén való együttműködésben a szabályalkotási boom akkor következett be, amikor a polgári igazságszolgáltatás területén való együttműködés közösségi hatáskörbe került, az első fontos lépésre – Brüsszeli Egyezmény – az EGK-ban is nemzetközi szerződés alapján és nem rendeleti útján került sor.³³ Az igazságszolgáltatás területén nemzetközi szerződésen alapuló együttműködés az ASEAN-ban sem idegen gondolat, hiszen büntetőügyekben az ASEAN tagállamok már lassan két évtizede együttműködnek a 2006. évi ASEAN szintű jogsegélyegyezmény alapján.³⁴ Ezeket figyelembevéve pedig nem látom technikai akadályt annak, hogy a polgári igazságszolgáltatás területén – így akár a más tagállambeli bíróság által hozott ítélet elismerése és végrehajtása tárgykörében is – nemzetközi szerződés útján egységesítsék az ASEAN tagállamok a jogszabályaikat.

2. A kutatás tárgya

A kutatás tárgyát a kereskedelmi ügyekben hozott pénzbeli marasztalást tartalmazó külföldi (regionális integráción belüli) in personam bírósági ítéletek végrehajtása képezi.

A kutatás tárgyának meghatározását részben az egységes piac működésének létrehozása és optimalizálása (kereskedelmi téma), valamint az ASEAN tagállamok belső joga tekintetében általam ismert nyelven elérhető tudományos munkák – különösen a Chong- és Reyes-féle kutatások – befolyásolták. Egyebekben pedig a kutatás tárgyát arra a területre

³¹ Kengyel Miklós: A határon átívelő jogviták és a nemzetközi jogfejlődés. In Kengyel Miklós (szerk.): Brüsszeltől – Brüsszelig. Tanulmányok az európai polgári eljárásjog köréből. Budapest: Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2017, p. 52.

³² Lásd: Brüsszel I rendelet és Brüsszel Ia rendelet.

³³ Gombos Katalin: Bevezetés: A társadalmi fenntarthatóság és az uniós polgári eljárásjog kapcsolatáról általában. In Smuk Péter (szerk.): Társadalmi fenntarthatóság. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2020, pp. 2037-2038.

³⁴ Treaty on Mutual Legal Assistance in Criminal Matters, Kuala Lumpur, 17 January 2006. The ASEAN Secretariat. <https://asean.org/wp-content/uploads/2021/01/20160901074559.pdf> (2023. július 1.)

igyekeztem limitálni, amely tekintetében – véleményem szerint – nagyobb eséllyel jöhet létre konszenzus az ASEAN tagállamok jogának esetleges jövőbeni egységesítésére. Feltételezésem szerint az azonos szintű tárgyaló pozícióban lévő felek közti kereskedelmi ügyekben hozott in personam ítéletek ügyében a jogegységesítést egyébként nehezítő szuverenitási és anyagi jogi közrendi tényezők kisebb súlyban vannak jelen, mint a polgári jog egyéb területe (pl.: családjog vagy öröklési jog) vagy in rem ítéletek esetén. A kutatás tárgyának a pénzbeli marasztalást tartalmazó ítéletekre való szűkítése pedig abból ered, hogy némely common law jogrendszerű ASEAN tagállam gyakorlatában a nem pénzbeli marasztalást tartalmazó ítéletek végrehajthatósága egyes exequatur mechanizmusok alapján nem lehetséges, vagy bizonytalan.³⁵ A fentiek okán a kutatás tárgykörén kívül esnek az ASEAN tagállamok külföldi ítéletek elismerésére, az in rem ítéletek, a nem pénzbeli marasztalást tartalmazó ítéletek, valamint a nem kereskedelmi ügyben hozott ítéletek végrehajthatóságára vonatkozó szabályai. Az értekezés terjedelmi korlátaira és az eljárások specifikus voltára tekintettel, az értekezés tárgykörén kívül esik a Brüsszel rendszer instrumentumai mellett létező alternatív EU-s rendeletek tárgyalása (pl.: az EVO rendelet, az EU Fmh. rendelet és a Bagatell rendelet), amelyek szintén alkalmasak lehetnek a kereskedelmi ügyletekből eredő követelések országhatáron túli érvényesítésére.³⁶

A kutatás földrajzi értelemben az EU és az ASEAN tagállamokra terjed ki és így annak nem képezi tárgyát a EU Brüsszel rendszeréhez szorosan kapcsolódó, a brüsszeli instrumentumok szabályainak tartalmát gyakorlatilag az Európai Szabadkereskedelmi Társulás tagjaira is kiterjesztő 1988. és 2007. évi luganói egyezményekre. Hasonló megfontolásból nem elemezem részletesen a Szingapúr számára egyébként fontos Choice of Court Agreements Act 2016 (No. 14 of 2016)-ot („**CCAA**”) sem,³⁷ amely a joghatósági megállapodásokról szóló 2005. évi hágai egyezményt ülteti át a szingapúri jogba, mivel

³⁵ A brunei Reciprocal Enforcement of Foreign Judgments Act (Cap 177, 2000 Rev Ed) 3. szakasza és a malajziai Reciprocal Enforcement of Judgments Act (Act 99 of 1958) 2. szakasza egyértelműen kizárja alkalmazási köréből a nem pénzbeli marasztalást tartalmazó ítéletek végrehajtását. Míg a Chong-féle kutatás malajziai jog szakértője szerint a maláj common law gyakorlat nem egyértelmű a tekintetben, hogy az alapján olyan külföldi ítélet is végrehajtható lenne, amelynek tárgya nem pénzbeli marasztalás. Erről lásd bővebben: Choong Yeow Choy: Country Report, Malaysia. in Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, pp. 132-133.

³⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 805/2004/EK rendelete (2004. április 21.) a nem vitatott követelésekre vonatkozó európai végrehajtható okirat létrehozásáról (OJ L 143, 30.4.2004, p. 15–39.); Az Európai Parlament és a Tanács 1896/2006/EK rendelete (2006. december 12.) az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról (OJ L 399, 30.12.2006, p. 1–32.); és Az Európai Parlament és a Tanács 861/2007/EK rendelete (2007. július 11.) a kis értékű követelések európai eljárásának bevezetéséről (OJ L 199, 31.7.2007, p. 1–22.).

³⁷ Singapore Statutes Online. Choice of Court Agreements Act 2016 (No. 14 of 2016) <https://sso.agc.gov.sg/Acts-Supp/14-2016/Published/20171130?DocDate=20160608> (2023. július 1.)

Szingapúron kívül más ASEAN tagállam nem csatlakozott ehhez az egyezményhez³⁸ és így a mechanizmus egyelőre nem segíti az ítéletek ASEAN-on belüli áramlását.

Tekintettel arra, hogy a releváns szabályok az EU-ban az integráció szintjén, míg az ASEAN-ban túlnyomó részt a tagállamok belső jogában találhatók, tantárgyi szempontból az értekezés az EU polgári eljárásjoga, valamint a nemzetközi magánjog körébe sorolható.

3. Kutatási kérdések

Az Európai Unió a Brüsszel rendszer instrumentumain keresztül biztosította/biztosítja a polgári és kereskedelmi ügyben hozott ítéletek áramlását. Ezek alapján az EU tagállamok mindegyikében végrehajthatók a más tagállam bírósága által polgári és kereskedelmi ügyben hozott ítéletek. Ilyen egységes szabályozás az ASEAN-ban nem létezik. A külföldi ítéletek végrehajthatóságára vonatkozó szabályokat – két bilaterális egyezménytől eltekintve³⁹ – minden egyéb esetben a tagállamok belső joga határozza meg. Az értekezés első kérdései tehát, hogy az egyes tagállamokban milyen exequatur eljárások működnek – valamint, hogy ezekben milyen hasonlóságok, törvényszerűségek mutatkoznak. Keresem továbbá, hogy az ASEAN-on belül az ítéletek hány %-ban áramlanak szabadon és mely irányokban nem áramolhatnak az ítéletek. Az értekezés II. részében felvett adatok és azok összehasonlító elemzése a következő kérdések megválaszolását szolgálják:

1. *Melyek az integráción belüli ítéletáramlást lehetővé tevő szabályozás fő jellemzői az EU-ban és az ASEAN-ban?*
2. *Mutatható-e ki összefüggés az ASEAN tagállamok gyarmati múltja és kortárs exequatur mechanizmusai között?*
3. *Az ASEAN-on belüli ítélet áramlást lehetővé tevő exequatur mechanizmusok milyen arányú ítélet áramlást tesznek lehetővé a regionális integráción belül? Mi a teljeskörű áramlás akadálya?*

Bár a Brüsszel rendszer a 2001. és 2012. évi megújulásai során egyre könnyebbé vált az EU tagállamokban a más tagállamokból származó ítéletek végrehajtása, az ítélet kötelezettjének eljárási alapjogainak védelme, illetve annak megakadályozása, hogy egy tisztességtelen

³⁸ Status Table. Convention of 30 June 2005 on Choice of Court Agreements. (last update: 28-IV-2023). HCCH. <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=98> (2023. július 1.)

³⁹ Agreement on legal assistance in civil and criminal matters between the Socialist Republic of Vietnam and the Lao People's Democratic Republic, 6 July 1998; Agreement on mutual judicial assistance in civil matters between the Kingdom of Cambodia and the Socialist Republic of Viet Nam, Ha Noi, 21 January 2013.

eljárás során szerzett ítélet más tagállamban végrehajtható legyen a Brüsszel rendszer mindegyik fázisában biztosított volt.⁴⁰ Az ítélet kötelezettjének eljárási alapjogainak védelme, amely sérelme esetén a más tagállamban született ítélet végrehajthatóságának megállapítása megtagadható, a 1968. évi Brüsszeli Egyezményből, a 2001. évi Brüsszel I. rendeletből és a 2012. évi Brüsszel Ia. rendeletből egyértelműen kitűnik. Az ASEAN esetében azonban az ítélet kötelezettjének tisztességes eljáráshoz való jogát védő szabályok javarészt a tagállamok belső jogában találhatók. Ezzel kapcsolatban keresem az ASEAN tagállamok belső jogaiban meglévő olyan szűrőket, amelyek egy tisztességtelen eljárásban született külföldi ítélet kötelezettjét védik az ily módon szerzett ítélet más tagállamban való végrehajtásával szemben mennyiben hasonlítanak, illetve vannak átfedésben a Brüsszel rendszer megtagadási okaival: nem megfelelő kézbesítés és közrendi kifogás. Ebből kiindulva az értekezés III. részében felvett adatok és elemzés a következő kérdések megválaszolását szolgálják:

4. *Megjelenik-e exequatur feltételként a kézbesítés az ASEAN tagállamok exequatur mechanizmusában? Amennyiben megjelenik exequatur feltételként a kézbesítés az ASEAN tagállamok exequatur mechanizmusában, kimutathatók-e közös jellemzők az arra vonatkozó szabályokban? Amennyiben kimutathatók a kézbesítésre vonatkozó közös jellemzők az ASEAN tagállamok exequatur mechanizmusában, akkor azok hasonlítanak-e a Brüsszel rendszer kézbesítésre vonatkozó szabályaihoz?*
5. *Megjelenik-e exequatur feltételként a közrend az ASEAN tagállamok exequatur mechanizmusában? Amennyiben az ASEAN tagállamok exequatur mechanizmusában feltételként szerepel a közrend, kimutathatók-e közös jellemzők az arra vonatkozó szabályokban? Amennyiben kimutathatók a közrendre vonatkozó közös jellemzők az ASEAN tagállamok exequatur mechanizmusában, akkor azok hasonlítanak-e a Brüsszel rendszer közrendre vonatkozó szabályaihoz?*

Az Európai Unióban a tagállamoknak a polgári igazságszolgáltatás területén való együttműködése – így az ítéletek elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályozás is – feltételezi, hogy a tagállamok megbíznak egymás igazságszolgáltatási rendszereiben. A kölcsönös bizalom fogalma a Brüsszel I. rendelet és a Brüsszel Ia. rendeletben már *expressis verbis* megjelenik, az EUB számos ítéletének indoklásában pedig kulcsszerepet tölt be.

⁴⁰ Király Lilla: A tisztességes eljárás elvének érvényesülése a bíróság előtti polgári eljárásokban Magyarországon In: Tóth J. Zoltán (szerkesztő): A tisztességes eljáráshoz való jog, Wolters Kluwer, Budapest, 2021. pp. 45-122.

Ennek kapcsán vizsgálom az EU és az ASEAN tagállamok polgári igazságszolgáltatását és keresem a két regionális integráció polgári igazságszolgáltatásának általános jellemzőit. Hipotézisem, hogy egyes fejlett igazságszolgáltatással rendelkező ASEAN tagállamok nem bíznak meg más tagállamok gyengébb igazságszolgáltatási rendszerében és ezért nem hajtanak végre az utóbbi tagállamokból származó ítéleteket. Ennek megfelelően az értekezés IV. részében felvett adatok és elemzés a következő kérdések megválaszolását szolgálják:

6. *Az ASEAN tagállamok polgári igazságszolgáltatását az EU tagállamok polgári igazságszolgáltatásával összehasonlítva milyen jellegzetességek állapíthatók meg?*
7. *Lehetséges-e az, hogy az ASEAN-ban az ítéletek szabad áramlásának akadályát a bizalom hiánya okozza, azaz, hogy egyes fejlettebb polgári igazságszolgáltatással rendelkező tagállamok nem bíznak meg a fejlődés korábbi szakaszában lévő tagállamok polgári igazságszolgáltatásában?*

A 3. számú kutatási kérdés tekintetében meg kell említenem, hogy az általam végzett kutatással párhuzamosan az ABLI is foglalkozott ezzel a kérdéssel, és 2022-ben egy néhány oldalas összegzést tett közzé a bíróségi ítéletek ASEAN-on belüli áramlásának irányáról és arányáról. Ennek ellenére a kutatási kérdés megtartását és az arra adott válasz értekezésben való bemutatását indokoltnak tartom, mivel az általam nyújtott elemzés jóval részletesebb az ABLI által közzétettnél,⁴¹ és Kambodzsa vonatkozásában eltérő következtetésre is jutottam.⁴²

A 4. és 5. kutatási kérdés második alkérdése – amely az ASEAN exequatur mechanizmusok esetleges közös jellemzőit vizsgálja – kapcsán meg kell említenem, hogy kutatásommal párhuzamosan a Chong-féle kutatás második szakaszában Oppusungu is foglalkozott a kézbesítés és a közrend összehasonlító vizsgálatával.⁴³ Ennek ellenére indokoltnak tartom a kutatási kérdés és az arra adott válasz értekezésbe foglalását, mivel

⁴¹ Enforcement of Foreign Judgments in ASEAN: Ranking the Portability of ASEAN Judgments within ASEAN (February 2022). ABLI. <https://abli.asia/abli-publications/ranking-the-portability-of-asean-judgments-within-asean/> (2023. július 1.)

⁴² Az eltérő következtetés alapos indoklását Nobumichi Teramura professzorral közösen írt tanulmányunk tartalmazza. Lásd: Papp, Eszter - Teramura, Nobumichi: Enforcing Singapore Judgments in Cambodia: Reciprocity under the Loupe. Asian Journal of International Law, Cambridge University Press, 2025. pp. 1–29. (elfogadva, megjelenés alatt)

⁴³ Oppusungu, Yu Un: Due Process in Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, pp. 130–155; Oppusungu, Yu Un: Public Policy in Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, pp. 112–130.

elemzésem egyrészt önállóan, Opposungu kutatásától függetlenül végeztem, másrészt – bár a vizsgált jogrendszerek földrajzilag részben átfednek – nem azonosak. Emellett az értekezésben elemeztem a Reyes-féle kutatás eredményeit is, míg Opposungu ezekre nem eredményeire hivatkozik. Opposungu megállapításai alapvetően a Choong-féle kutatás első szakaszának adatain alapulnak. Fontos továbbá kiemelni, hogy Opposungu vizsgálata kizárólag a kutatása tárgykörébe tartozó ázsiai országokra vonatkozik és azokat nem veti össze EU Brüsszel rendszerével, ahogyan ezt én ebben a dolgozatban teszem.

4. Az értekezés szerkezete

Az értekezés szerkezete a kutatási kérdések fenti sorrendjét követi. A kérdések és ennek megfelelően az értekezés három nagyobb fejezete három alapvető témakört – (1) az ítéletek áramlását, illetve az annak alapjául szolgáló eljárásokat és feltételeket, (2) az alperes védelemhez és tisztességes eljáráshoz való jogát, valamint (3) a polgári igazságügyi együttműködés alapkövét, a kölcsönös bizalmat – járja körül. Minden kérdés- és egyben témakört külön részekben tárgyalok (II. III. és IV. rész).

A II. III. és IV. részek szerkezete egymáshoz hasonlóan épül fel. Az adott témát felvető bevezető gondolatokat követően az EU releváns szabályait, az EUB ítélkezési gyakorlatát, illetve a kapcsolódó magyar és nemzetközi szakirodalmat mutatom be az EU és az ASEAN közti hasonlóságok és ellentétek későbbi demonstrálásához szükséges mértékben. Ezt követi az ASEAN tagállamok belső jogának, ítélkezési gyakorlatának és szakirodalmának feldolgozása. Az egyes fejezetek összehasonlító elemzéssel és következtetések levonásával zárulnak. Összehasonlítás történik egyrészt az ASEAN tagállamok egymás közti viszonylatában, másrészt az ASEAN és az EU, mint regionális integrációk tekintetében is. A következtetések egyben választ is adnak az adott fejezethez kapcsolódó kutatási kérdésekre.

Az értekezés szerkezetének említett logikájától kambodzsai exequatur mechanizmusokat tárgyaló II. rész 3.2 alfejezete tér el, annyiban, hogy ott egy további összehasonlító jogi elemzés is elvégződik azon véleményem alátámasztása céljából, miszerint a kambodzsai jogszabályok nagyobb körben teszik lehetővé a külföldi ítéletek végrehajtását, mint ahogy azt a Chong- és Reyes-féle kutatások kambodzsai jog szakértői – Bun, valamint Larkin és Yun – bemutatták. Az erre vonatkozó részletes érvelést Nobumichi Teramura

professzorral közös tanulmányban angol nyelven publikáltam.⁴⁴ Az e tanulmányban foglalt érvelés az értekezés kambodzsai jog alfejezetében (II. rész. 3.4 alfejezete) fejttem ki.

Az értekezés V. összefoglaló része a II, III. és IV. rész adatainak elemzése alapján a fent megfogalmazott kutatási kérdésre (1–7) válaszol.

5. A kutatás forrásai és módszere

A kutatást a délkelet-ázsiai országok nemzetközi magánjogának, azon belül pedig a külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtására vonatkozó angol és francia nyelven elérhető szakirodalom gyűjtésével és tanulmányozásával kezdtem, tekintettel arra, hogy az ASEAN tagállamok belső jogának megismerése sokkal több nehézségbe ütközik, mint az EU-nak az egységes szabályai, valamint a könnyen hozzáférhető, jól-kereshető és számos nyelven elérhető ítélkezési gyakorlata. A tárgyválasztást tehát ASEAN-ra vonatkozó szakirodalom hozzáférhetősége jelentősen behatárolta.

Az ASEAN szakirodalom megismerésében a Chong- és Reyes-féle kutatások voltak segítségemre. Első lépésként ezekre támaszkodtam az ASEAN tagállamok belső joga és ítélkezési gyakorlata megismerésében. A releváns nemzeti jogszabályok és bilaterális egyezmények egy kivételtől eltekintve akkor is elérhetők angol nyelvű fordításban, ha a jogszabály eredeti nyelve nem angol.⁴⁵ A jogszabályok tekintetében törekedtem arra, hogy azt megbízható forrásból – amennyiben rendelkezésre állt – az adott tagállam kormányzati vagy legfelső bíróságának honlapjáról töltssem le. Brunei, a Fülöp-szigetek, Mianmar és Szingapúr esetében a releváns bírói esetjog angol nyelven is könnyen elérhető, kereshető. Tekintettel arra, hogy az ASEAN tagállamok nemzetközi magánjogát és a külföldi ítéletek végrehajthatóságának megállapítására vonatkozó szabályokat a tagállamok gyarmati múltja jelentősen befolyásolta és számos ASEAN tagállam bírósága, valamint szakirodalom is a mai napig hivatkozik a volt gyarmatosító ország esetjogára, angol, amerikai, holland, valamint Kambodzsza esetén japán bírósági esetek is a vizsgálatom tárgyát képezték.⁴⁶ Az

⁴⁴ Papp, Eszter - Teramura, Nobumichi: Enforcing Singapore Judgments in Cambodia: Reciprocity under the Loupe. *Asian Journal of International Law*, Cambridge University Press, 2025. pp. 1–29. (elfogadva, megjelenés alatt)

⁴⁵ A Laosz és Vietnám közötti jogsegély egyezmény (Agreement on legal assistance in civil and criminal matters between the Socialist Republic of Vietnam and the Lao People's Democratic Republic, 6 July 1998) csak lao nyelven volt elérhető számomra és azt fordítógép segítségével értelmeztem és egyben összevettem a Chong-féle kutatás lao és vietnámi jog szakértőinek leírásával.

⁴⁶ Bár Kambodzsza francia védnökség alatt állt és közel 90 évig a francia jog jelentős hatást fejtett ki, az 1975-1979 közötti Vörös Khmer uralom a francia jogi tradíciót felszámolta. A jogrendszer újjáépítéséhez során a külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályok a japán fejlesztési ügynökség közreműködése miatt a japán szabályozási mintát követik.

ASEAN tagállamok releváns jogára vonatkozó szakirodalom összegyűjtése során törekedtem arra, hogy elsősorban rangos nemzetközi folyóiratokban (pl.: *Journal of Private International Law*, *The International and Comparative Law Quarterly*) megjelent tanulmányokat dolgozzak fel.

Az EU Brüsszel rendszerének minden instrumentuma és az EUB, illetve az Emberi Jogok Európai Bíróságának („EJEB”) esetjoga könnyen elérhető, kereshető és ezek előkészítő munkáiról, illetve értékeléséről bőségesen áll rendelkezésre magyar nyelvű szakirodalom is. Ezek feldolgozásához az EUR-Lex, EUB honlapja, az EJEB HUDOC rendszerét használtam. A polgári igazságügyi együttműködés és a brüsszeli instrumentumok vonatkozásában a magyar szerzők közül nagy mértékben támaszkodom Gombos Katalin, Király Lilla, Kengyel Miklós, és Simon Károly László írásaira. Az európai polgári eljárásjog tekintetében a nemzetközi szakirodalomból legfőképp Burkhard Hess, Matthias Weller és Xandra E. Kramer műveire támaszkodtam.

Internetes források használata esetén törekedtem, hogy az adatokat közvetlenül az Unió, illetve az ASEAN szerveinek honlapjairól, illetve az adott ország kormányzati szerveinek (pl.: Igazságügyi- vagy Külügyminisztérium) vagy bíróságaik portáljáról közvetlenül töltssem le. Az értekezés 4. fejezetben az uniós eredménytábla fő szempontjai – hatékonyság, minőség és függetlenség – tekintetében az EU és az ASEAN tagállamokra is adatokat tartalmazó globális jelentések adatait gyűjtöttem össze és elemeztem. Az adatokat minden esetben a globális jelentést készítő szervezet (pl.: Világbank, Világgazdasági Fórum) honlapjáról gyűjtöttem és e jelentések metodológiájáról ismertetett információ is a jelentést publikáló szervezet honlapjáról származik.

Az ASEAN tagállamok gyarmati múltja és az ahhoz általában szorosan kapcsolódó ma alkalmazott exequatur mechanizmusok miatt szükséges a vizsgált országok történelmét legalább néhány mondat erejéig megemlíteni. E tekintetben javarészt Balogh András Délkelet-Ázsia történelme című könyvére támaszkodtam,⁴⁷ de a Chong- és Reyes-féle kutatások publikációi is tartalmaznak történelmi információkat.

Fontos megemlítenem, hogy az adatgyűjtést 2023. július 1-én lezártam, és ezt követően az adatok feldolgozásával foglalkoztam. Amennyiben az adatgyűjtés lezárását követően

⁴⁷ Balogh András: *Délkelet-Ázsia történelme*. 2. kiadás. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 2018. p. 559.

változás következett volna be a vizsgált jogszabályokban vagy jogértelmezésben, azt az értekezés nem veszi figyelembe.⁴⁸

A kutatás fő módszere az összehasonlító jog, amelyen belül annak funkcionális módszerét⁴⁹ alkalmaztam, mivel véleményem szerint ez utóbbi által sokkal inkább valós képet kapunk a külföldi ítéletek végrehajthatóságáról, mint a normatív-dogmatív szemléletet⁵⁰ követjük. A funkcionális megközelítés alkalmazására került sor például azon volt brit- és amerikai gyarmat ASEAN országok tekintetében, amelyek az angol, ill. amerikai common law szabályai szerint külföldi ítéletek végrehajthatóvá tétele céljából sommás eljárást (summary proceedings) alkalmaznak. Nem teljesen precíz megfogalmazás ezen eljárásokat a külföldi ítélet végrehajtására vonatkozó exequatur eljárásnak nevezni (illetve a külföldi ítélet végrehajthatóságának megállapításáról beszélni), hiszen ezen esetekben a címzett ország sommás eljárásban hozott ítélete (summary judgment) kerül végrehajtásra és nem maga a külföldi ítélet. Ugyanakkor a sommás eljárás a külföldi ítéletek vonatkozásában ugyanazt a funkciót tölti be, mint más országok jogában az exequatur, azaz a külföldi ítélet érdemi felülvizsgálat nélkül lehetővé teszi a külföldi ítéletben foglalt marasztalás végrehajtását. Hasonló okból tárgyalom az exequaturt eltörlő Brüsszel Ia. rendeletet más exequatur mechanizmusokkal együtt. Az alperes tisztességes eljáráshoz való jogához kapcsolódó kontrollok tekintetében a Brüsszel Ia. rendelet továbbra is betölti azt a funkciót – tartalmaz a végrehajtási eljárásban az adós által felhívható megtagadási okokat – amelyek vizsgálatára a Brüsszeli Egyezményben és a Brüsszel I. rendeletben az exequatur eljárásban került sor.⁵¹

A funkcionális szemléletmódot követve, a vizsgált eljárásoknak az adott jogrendszerben betöltött praktikus célját szem előtt tartva, az értekezésben egy – „exequatur mechanizmusnak” nevezett – kategóriaként kezeltek minden olyan eljárást, amely bizonyos feltételek teljesülése esetén lehetővé teszi, hogy egy külföldi ítéletben foglalt marasztalás alapján az ítélet jogosultja a címzett országban az ítélet kötelezettje ellen végrehajtási eljárást indíthasson anélkül, hogy a címzett ország a külföldi ítéletet érdemi felülvizsgálná. Így az

⁴⁸ Az értekezés lezárásáig ilyen információ nem jutott a tudomásomra, azonban az ASEAN tagállamok belső jogának nehézkes ellenőrizhetősége miatt a 2023. július 1-jét követő esetleges változásokat a vizsgálat tárgyköréből ki kell zárnom

⁴⁹ Mousourakis, George: Comparative Law and Legal Traditions. Historical and Contemporary Perspectives. Switzerland: Springer, 2019, pp. 115-120.

⁵⁰ Mousourakis, George: Comparative Law and Legal Traditions. Historical and Contemporary Perspectives. Switzerland: Springer, 2019, pp. 113-115.

⁵¹ Kengyel Miklós: A megújított Brüsszel I. rendelet. in Kengyel Miklós (szerk.): Brüsszeltől – Brüsszelig. Tanulmányok az európai polgári eljárásjog köréből. Budapest: Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2017, p. 279.

exequatur mechanizmus kategóriája alatt tárgyalom a tényleges exequatur kiadása iránti indított eljárásokat (pl.: Brüsszeli Egyezmény, Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex 352. szakasz), a common law jogrendszerű ASEAN tagállamok sommás eljárásait és a Brüsszel Ia. rendelet szerinti rendszert is. Az értekezésben a „mechanizmus” kifejezés magában foglalja az exequatur eljárást és a végrehajthatóság megállapíthatóságának feltételeit, illetve annak megtagadhatóságának okait is.⁵² Az exequatur mechanizmusokat bemutató II. rész 2. és 3. fejezetéből kitűnik, hogy egyes jogintézmények – például a kézbesítés – az adott mechanizmusban exequatur feltételeként vagy kifogásként érvényesíthető exequatur megtagadási okként jelennek meg.⁵³ Az összehasonlító elemzés során azonban ezt a szempontot nem vizsgálom, hogy ezáltal egyszerűbben összehasonlíthatóvá tegyem az egymástól számos jelentősebb szempontból eltérő exequatur mechanizmusokat. Ezzel összhangban az összehasonlító elemzésekben az „exequatur feltétel” és az „exequatur megtagadási” ok kifejezések egymással felcserélhetők.

Az ASEAN és EU tagállamainak polgári igazságszolgáltatása szempontjából releváns globális indexek értékelése során a legegyszerűbb statisztikai módszereket – átlag, medián és terjedelem számítás – alkalmaztam.

Tekintettel arra, hogy a vizsgált globális indexek nem mindegyike jelent meg minden évben, illetve egyes indexek nem fednek le minden ASEAN tagállamot, az összehasonlított adatok nem mind egy adott évből származnak, hanem az adott index legfrissebb, adatfelvételkori publikált verziójából. Bár a különböző évből származó adatok összevetése nem tekinthető ideálisnak, mégis ezek felhasználása mellett döntöttem annak érdekében, hogy lehetőség szerint minden ASEAN tagállamra kiterjedjen az elemzés, és rendelkezésre álljon adat a polgári igazságszolgáltatás hatékonyságára, minőségére és függetlenségére vonatkozóan. A különböző évekből származó adatok torzító hatását enyhíti, hogy azok mindössze négy évből – 2019, 2020, 2021 és 2022 – származnak, ami a polgári

⁵² Király Lilla – Papp Eszter: Potential Nexus Between the Enforceability of Foreign Judgments and the Quality of Civil Justice In ASEAN IN Klára Drličková, Radovan Malachta, Patrik Provazník (eds.) Current Challenges of Resolution of International (Cross-Border) Disputes (COFOLA INTERNATIONAL 2022, MUNI LAW, Masaryk University, Faculty of Law Brno, Czech Republic) 2022. pp. 95-123.

⁵³ „A final and binding judgment of a foreign court shall be effective only where all of the following requirements have been fulfilled: ... (b) the non-prevailing defendant received service of a summons or any other order necessary to commence the action, or responded without receiving such summons or order;” (általam alá húzva) Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex 199. szakasz (b) bekezdés. Vö. (1) On an application in that behalf duly made by any party against whom a registered judgment may be enforced, the registration of the judgment — (a) shall be set aside if the registering court is satisfied — ... (iii) that the judgment debtor, being a defendant in the proceedings in the original court, did not (notwithstanding that process may have been duly served on him in accordance with the law of the country of the original court) receive notice of those proceedings in sufficient time to enable him to defend the proceedings and did not appear;” (általam alá húzva) Szingapúri REFJA 5(1)(a)(iii).

igazságszolgáltatás alapvető jellemzőinek változása szempontjából nem számít különösen hosszú időszaknak.

II. AZ ÍTÉLETEK REGIONÁLIS INTEGRÁCIÓN BELÜLI ÁRAMLÁSA

1. Bevezetés

A külkereskedelem akadályainak fokozatos felszámolása a regionális integráción belüli kereskedelemre ösztönzőleg hat. A regionális integráció tagállamai közötti kereskedelem volumenének növekedésével együtt jár az ilyen kereskedelmi ügyletekből származó jogviták számának növekedése is. Gyakran előfordul, hogy az ítélet kötelezettjének, az adósnak nincs az ítélet teljes kielégítéséhez szükséges mértékű vagyona abban a tagállamban, ahol az őt marasztaló ítéletet született és az ítélet végrehajtására más tagállam(ok)-ban is szükség lehet. Amennyiben a vagyon fekvése, azaz a végrehajtás helye szerinti tagállam („**megkeresett ország/tagállam**”) szabályai nem teszik lehetővé az eljárás helye szerinti országból („**származási ország/tagállam**”) származó ítélet végrehajtását, úgy az ítélet jogosultjának újabb eljárást kell indítania a megkeresett tagállamban, amely az ítélet jogosultja részéről további költségeket és idővesztességet jelent. A követelésérvényesítés extra költségei pedig előbb-utóbb megjelennek a termékek és szolgáltatások árában. A párhuzamos eljárások, azon túl, hogy a regionális integráción belüli kereskedelem optimális működése ellenében hatnak, feleslegesen terhelik több tagállam igazságszolgáltatási rendszerét.

Az értekezés e fejezetének tárgya az EU és a ASEAN tagállamok más ASEAN tagállamból származó ítéletek végrehajtásához szükséges feltételek és eljárások – az értekezés szóhasználatában: exequatur mechanizmusok – bemutatása. A 2. fejezet alatt a Brüsszel rendszer három mérföldkövét tárgyalom időrendi sorrendben (2.1 alfejezet), amelyet a brüsszeli struktúra alapvető jellemzőinek bemutatása követ (2.2 alfejezet). Az ASEAN-ban egységes szabályozás nem lévén, a tagállamok szabályainak egyenként történő tárgyalása szükséges (3. fejezet). Az egyes ASEAN tagállamokra vonatkozó alfejezetekben utalok a fő forrásokra, vázolóan azon történelmi eseményeket, amelyek hatottak az adott ASEAN tagállam jogrendszerére, nemzetközi magánjogára és bemutatom, hogy az adott ASEAN tagállamban milyen eljárás(ok)ban és milyen feltételek mellett lehet végrehajtani egy másik tagállamból származó ítéletet – ha lehet egyáltalán. Az ily módon feltárt adatok alapján minden ASEAN tagállam tekintetében külön táblázatban (1–3 és 5–11 számú táblázatok) foglalom össze, hogy ott mely másik ASEAN tagállamból származó ítéletet végrehajtása, mely exequatur mechanizmus alapján lehetséges. A 4. alfejezetben különböző szempontok – a szabályozás szintje (4.1 alfejezet), a szabályozás eredménye (4.2 alfejezet) és a szabályozás tartalma (4.3 alfejezet) – szerint hasonlítom össze az EU-ban és az ASEAN-

ban meglévő szabályok, e mellett kitérve az ASEAN tagállamok belső jogában kimutatható közös jellegzetességekre, szabályszerűségekre (4.3.1–4.3.3 alfejezetek).

2. Európai Unió

Amennyiben abból indulunk ki, hogy a Brüsszel rendszer az ASEAN számára is megfontolásra érdemes lehet, szükséges figyelemmel lenni a kiinduló pontra, azaz a Brüsszeli Egyezmény hatálybalépését megelőző állapotra, amikor a külföldi ítéletek végrehajthatóságának megállapítására vonatkozó szabályokat – ugyanúgy mint ma az ASEAN tagállamok esetén – az EGK tagállamok belső joga tartalmazta, valamint arra, hogy a Brüsszeli Egyezmény által megteremtett egységes szabályozás az idő folyamán milyen reformokon esett át (2.1 alfejezet) és hogy ez által mely tekintetben egyszerűsödött a más tagállamból származó ítéletek végrehajtása (2.2 alfejezet).

2.1 „Brüsszeltől Brüsszelig”⁵⁴

Az EGK-t létrehozó 1957-es Római Szerződés 220. cikke szerint „[a] tagállamok, amennyiben szükséges tárgyalásokat folytatnak egymással annak érdekében, hogy állampolgáraik javára biztosítsák [...] a bírósági határozatok [...] kölcsönös elismerésére és végrehajtására vonatkozó alakosságok egyszerűsítését.”

Az 1968-as Brüsszeli Egyezmény előtt az EKG eredeti hat tagállama – a Benelux államok, azaz Belgium, Hollandia és Luxembourg, valamint Franciaország, Németország és Olaszország – külföldi ítéletek elismerése és végrehajtása terén egymástól jelentősen eltérő gyakorlatot folytatott – ahogy az a Jenard-jelentésből is kitűnik.⁵⁵ Az akkor hatályos 1876. évi belga pp. (Code Judiciaire) 10. szakasza szerint, amennyiben a külföldi ítéletet hozó ország és a belga Királyság között nem volt jogsegély egyezmény, úgy a belga bíróság az ügyet újra elbírálhatta. Viszonosságon alapuló jogsegélyegyezmény léte esetén azonban csak öt feltétel teljesülését vizsgálhatta, amelyek a: (1) közrend, (2) res iudicata, (3) az ítélet másolatának hitelessége, (4) alperes jogainak tiszteletben tartása és (5) a közvetett joghatóság.⁵⁶ Az akkori német pp. (Zivilprozeßordnung) 328. és 722-723. szakaszai szerint a külföldi ítélet végrehajtása külön engedélyhez – exequatur – volt kötve. Az exequatur eljárásban az ítélet tartalma nem volt felülvizsgálható és az exequatur kiadását a német

⁵⁴ Az alcím Kengyel Miklós professzor találó elnevezésű tanulmánykötetének címével egyezik.

⁵⁵ Report by Mr P. Jenard on the Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Jenard-jelentés) pp. 4-7.

⁵⁶ Report by Mr P. Jenard on the Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Jenard-jelentés) pp. 4-5.

bíróság csak a következő esetekben tagadhatta meg: (1) közvetett joghatóság hiánya esetén, (2) mulasztási ítéletek esetén, ha a kézbesítés nem volt megfelelő, (3) meghatározott német jogszabályok meghatározott rendelkezéseinek nem megfelelő ítélet esetén, feltéve, hogy német állampolgár fél számára jár sérelemmel, (4) a német jó erkölcsök és a német jog céljaival való ellentétesség esetén, (5) viszonyosság garanciájának hiánya, illetve (6) res judicata esetén.⁵⁷ Az akkor hatályos francia pp. (Code de procédure civile) 546. szakasza szerint a külföldi ítélet végrehajtásához a francia bíróság által kiadott exequatur szükséges. A francia bírói gyakorlat szerint az exequatur megadására a következő négy feltétel teljesülése esetén kerülhetett sor: (1) közvetett joghatóság, (2) a külföldi bíróság eljárása szabályszerűsége, (3) a külföldi bíróság azt az anyagi jogot alkalmazta, amelyet a francia kollíziós szabályok szerint lenne alkalmazandó, (4) francia közrendnek való megfelelés.⁵⁸ Az 1964-es Munzer ügyben (Cass. civ. 1er, 1964. január 7.) a francia Semmítőszék (Cour de Cassation) egy ötödik feltételt a (5) a csalás hiányát is megemlíti és tisztázza, hogy az exequatur eljárásban a külföldi ítélet tartalma nem vizsgálható felül (révision au fond tilalma).⁵⁹ Az akkor hatályos luxemburgi pp. 546. szakasza szerint a külföldi ítélet végrehajtásához szükséges, hogy annak végrehajthatóságát luxemburgi bíróság állapítsa meg (exequatur). Az exequatur megadásához a következő hét feltételnek kellett teljesülnie: (1) a származási országban az ítélet végrehajtható, (2) az ítéletet hozó külföldi bíróság közvetett joghatósággal rendelkezett, (3) a külföldi bíróság ugyanazt az anyagi jogot alkalmazta, amely a luxemburgi kollíziós szabályok szerint lett volna alkalmazandó, (4) az eljárás a külföldi ország joga szerint szabályos volt, (5) az alperes jogai nem sérültek, (6) az ítélet nem sérti a luxemburgi közrendet, (7) jogszabálysértés nem történt. Később a külföldi ítélet érdemi felülvizsgálata a luxemburgi jogban már nem volt megengedett.⁶⁰ Az akkori holland pp. (Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering) szerint a külföldi ítéletek nem

⁵⁷ Report by Mr P. Jenard on the Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Jenard-jelentés) pp. 4-5.

⁵⁸ Report by Mr P. Jenard on the Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Jenard-jelentés) p. 6.

⁵⁹ „[p]our accorder l'exequatur, le juge français, doit s'assurer que cinq conditions se trouvent remplies, à savoir la compétence du tribunal étranger qui a rendu la décision, la régularité de la procédure suivie devant cette juridiction, l'application de la loi compétente d'après les règles françaises de conflit, la conformité à l'ordre public international et l'absence de toute fraude à la loi. Cette vérification qui suffit à assurer la protection de l'ordre juridique et des intérêts français, objet même de l'exequatur, constitue en toute matière à la fois l'expression et la limite du pouvoir de contrôle du juge chargé de rendre exécutoire en France une décision étrangère, sans que ce juge doive procéder à une révision au fond de la décision.” (Cour de cassation - Chambre civile 1, du 7 janvier 1964)

⁶⁰ Report by Mr P. Jenard on the Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Jenard-jelentés) p. 7.

voltak elismerhetők a holland királyság területén és a külföldi ítélet ellenére a holland bíróságok az ügyet újra tárgyalhatták.⁶¹

A fenti összefoglalóból látható, hogy a közös történelmi- és jogi gyökerek ellenére az egyes tagállamok külföldi ítéletekhez való hozzáállása (végrehajtja vagy nem hajtja végre) és a végrehajthatóság feltételei jelentősen eltértek egymástól. Weller a kifejezetten liberális német gyakorlattal szemben a francia, luxemburgi és holland szabályozás megszorító, konzervatív gyakorlat szembenállásra mutat rá.⁶² Például a francia és a luxemburgi szabályok szerint a külföldi ítélet végrehajthatóságának feltétele, hogy a külföldi bíróság pont azt az anyagi jogot alkalmazza, amelyet egyébként a francia vagy a luxemburgi bíróság is alkalmazott volna a saját kollíziós szabályaik alapján. A holland jog alapján pedig egyáltalán nem volt végrehajtható a külföldi ítélet.

A tagállamok között ugyan volt számos bilaterális egyezmény, amelyek az adott tagállamok vonatkozásában az ítéletek kölcsönös elismeréséről és végrehajtásáról rendelkeztek, ezek azonban nem fedték le az ítéletek áramlásának a hat tagállam közötti összes lehetséges irányát.⁶³ A Jenard jelentés arra is rámutat, hogy az akkor meglévő egyezményekben a végrehajthatósághoz megkívánt feltételek egymástól jelentősen különböztek. Különböztek a tekintetben, hogy közvetlen vagy közvetett joghatóságon alapulnak, vagy, hogy az ítéletnek res judicátának vagy végrehajthatónak kell lennie és különböztek a tekintetben is, hogy azok tárgya a büntetőbíróságok által elbírált polgárjogi igényre kiterjed-e.

Az Európai Bizottság 1959-ben, azaz alig két évvel az EGK-t létrehozó Római Szerződés elfogadása után már rámutatott, hogy „[a] hat állam közötti valódi belső piac csak megfelelő jogi védelem biztosítása esetén valósítható meg. A Közösség gazdasági életében zavarok és nehézségek keletkezhetnek hacsak nem – szükség esetén akár jogi eszközök igénybevételével is – biztosított a jogviszonyok sokaságának fennállásából eredő különféle jogok elismerése és végrehajtása. Mivel a joghatóság mind a polgári, mind a kereskedelmi ügyekben a tagállamok szuverenitásából ered, és mivel a bírósági aktusok hatása az egyes nemzeti területekre korlátozódik, a jogvédelem és így a közös piac jogbiztonsága alapvetően attól függ, a tagállamok találnak-e kielégítő megoldást az ítéletek elismerésének és

⁶¹ Report by Mr P. Jenard on the Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Jenard-jelentés) p. 7.

⁶² Weller, Matthias: “Mutual Trust”: A Suitable Foundation for Private International Law in Regional Integration Communities and Beyond? (Volume 423). In *Collected Courses of the Hague Academy of International Law*. Brill Nijhoff, 2022, 294 p.

⁶³ Report by Mr P. Jenard on the Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Jenard-jelentés) p. 7.

végrehajtásának problémájára.”⁶⁴ Jenard szerint az 1968-as Brüsszeli Egyezmény előtt a regionális gazdasági integráción belül az ítéletek áramlása tekintetében „a dolgok állása nem [volt] kielégítő” és megjegyzi, hogy az ítéletek áramlását úgy is elő lehetett volna mozdítani, hogy ha azok a tagállamok, amelyek között még nem volt jogsegély egyezmény illet kötnek egymással.⁶⁵ A Bizottság azonban a bilaterális egyezmény alapú szabályozás helyett az EGK minden tagállamára kiterjedő multilaterális egyezmény létrehozása mellett tette le a voksát azzal érvelve, hogy az egyes bilaterális egyezmények különböző feltételrendszerei akadályoznák az ítéletek szabad mozgását és sértené a Római Szerződés 7. cikke szerinti egyenlő elbánás elvét.⁶⁶

A tagállamok közötti tárgyalások 1959-ben kezdődtek meg, és az Európai Bizottság indítványára az akkori hat tagállam felállított egy szakértői testületet. A szövegjavaslat kidolgozására a testület élére a német Arthur Bülowot választották, míg a javaslat előadója a belga Paul Jenard lett, akinek későbbi jelentése a mai napig fontos kiindulópont a Brüsszeli Egyezmény és a jogutód rendeletek értelmezéséhez. A Brüsszeli Egyezmény⁶⁷ – közel tízéves előkészítő munka után – 1968. szeptember 27-én került aláírásra az akkori hat tagállam külügyminiszterei által és 1973. február 1-én lépett hatályba.⁶⁸ A Brüsszeli Egyezmény szabályainak gyakorlati hatékonyságát mindenekelőtt az biztosította, hogy polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóság kérdését közvetlenül szabályozza, vagyis amennyiben az adott polgári jogvita alperesének valamelyik szerződő állam felségterületén lakóhelye van, a Brüsszeli Egyezmény szabályai alkalmazandók. Emellett a Brüsszeli Egyezmény a korábbiakhoz képest leegyszerűsítette és felgyorsította a szerződő államok

⁶⁴ Európai Bizottság tagállamoknak 1959. október 22-én küldött feljegyzése szerint: “a true internal market between the six States will be achieved only if adequate legal protection can be secured. The economic life of the Community may be subject to disturbances and difficulties unless it is possible, where necessary by judicial means, to ensure the recognition and enforcement of the various rights arising from the existence of a multiplicity of legal relationships. As jurisdiction in both civil and commercial matters is derived from the sovereignty of Member States, and since the effect of judicial acts is confined to each national territory, legal protection and, hence, legal certainty in the common market are essentially dependent on the adoption by the Member States of a satisfactory solution to the problem of recognition and enforcement of judgments.” In: Report by Mr P. Jenard on the Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Jenard-jelentés) p. 4.

⁶⁵ „The present unsatisfactory state of affairs as regards the recognition and enforcement of judgments could have been improved by the conclusion of new bilateral conventions between Member States not yet bound by such conventions.” In: Report by Mr P. Jenard on the Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Jenard-jelentés) p. 7.

⁶⁶ Report by Mr P. Jenard on the Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Jenard-jelentés) p. 8.

⁶⁷ Egyezmény a bírósági joghatóságról és a határozatok végrehajtásáról a polgári és kereskedelmi ügyekben. Kelt Brüsszelben 1968. szeptember 27-én (HL L 299., 1972. 12. 31., 32-47. p.)

⁶⁸ Kengyel Miklós: Az európai polgári eljárásjog és a magyar jogfejlődés. In Kengyel Miklós (szerk.): Brüsszeltől – Brüsszelig. Tanulmányok az európai polgári eljárásjog köréből. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2017, p. 11.

bírószági ítéleteinek elismerését és végrehajtását. A Brüsszeli Egyezmény sikeréhez hozzájárult az is, hogy az egységes alkalmazás előmozdítása érdekében a tagállamok 1971-ben kiegészítő jegyzőkönyvet fűztek hozzá, melyben az Európai Bíróságot ruházták fel hatáskörrel az egyezmény értelmezésére. Ez a kiegészítő jegyzőkönyv 1975. szeptember 1-jén lépett hatályba.⁶⁹ A Brüsszeli Egyezmény jelentőségét mutatja, hogy a Brüsszeli Egyezményhez való csatlakozás az EGK-hoz való csatlakozás elengedhetetlen feltétele volt.⁷⁰

A Brüsszeli Egyezmény módosításaira az EGK bővítéseikor került sor. Elsőként 1978-ban Dánia, Írország és Nagy-Britannia csatlakozott az EGK-hez és egyúttal a Brüsszeli Egyezményhez is. Ennek apropóján a Brüsszeli Egyezményt hozzáillesztették a common law jogrendszerhez, számos szövegezésbeli pontosítást hajtottak végre, továbbá az egyezmény kibővült a fogyasztók eljárásjogi védelmével (13-15. cikk). A kibővített Brüsszeli Egyezményhez Peter Schlosser fűzött magyarázó jelentést. Görögország 1982-es csatlakozásakor csak technikai módosítások történtek. A magyarázó jelentést ezúttal Demetrios Evrigenis és K. D. Kerameus írta. Több lényeges változást hozott a Spanyolország és Portugália csatlakozásáról szóló 1989-es Donostia-San Sebastianban aláírt egyezmény, ugyanis a Brüsszeli Egyezménybe kerültek az egyedi munkaszerződésre vonatkozó joghatósági szabályok, valamint módosult a joghatósági megállapodásra vonatkozó szabályozás is. A harmadik csatlakozási egyezményhez Martinho De Almeida Cruz, Manuel Desantes Real és Paul Jenard készítettek magyarázó jelentést. Az utolsó csatlakozási egyezmény Ausztria, Finnország és Svédország tagfelvételekor, 1996-ban készült. Mivel a tagállamok ekkor már a Brüsszeli Egyezmény teljes revíziójára készültek, így csak technikai összeillesztésekre került sor, és a megállapodásról már magyarázó jelentés sem készült.⁷¹

A Brüsszeli Egyezmény teljes revíziója az 1990-es évek elején került napirendre, és az Európai Unió Tanácsa ebből a célból felállított egy munkabizottságot, melynek elnöke a finn Gustaf Möller lett. Az Európai Tanács mellett szervezett munkacsoport tevékenységével csaknem egy időben az Európai Bizottság is elkészítette a Brüsszeli Egyezmény módosítására vonatkozó javaslatát, azonban nem az EKSz. 293. cikke, hanem az EUSz. K.3.

⁶⁹ Simon Károly L. et al (eds.): Joghatóság az átdolgozott Brüsszel I. rendeletben. Kommentár. Országos Bírósági Hivatal, Budapest, 2016. p. 17.

⁷⁰ Weller, Matthias: "Mutual Trust": A Suitable Foundation for Private International Law in Regional Integration Communities and Beyond? (Volume 423). In Collected Courses of the Hague Academy of International Law. Brill Nijhoff, 2022, 295 p.

⁷¹ Simon Károly L. et al (eds.): Joghatóság az átdolgozott Brüsszel I. rendeletben. Kommentár. Országos Bírósági Hivatal, Budapest, 2016. p. 18.

cikke alapján, figyelembe véve a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés „közösségiesítésével” kapcsolatos elképzeléseket. Az Amszterdami Szerződés 1999. március 1-jei hatálybalépése után nem sokkal a Bizottság előterjesztette a rendeletjavaslatát, amely az Európai Tanács által felállított munkacsoport eredményeit is figyelembe vette. A Tanács 2000. december 22-én fogadta el a Brüsszel I. rendelet.⁷²

A Brüsszel I. rendelet 73. cikke alapján a Bizottság a rendelet öt éves felülvizsgálatára a heidelbergi Ruprecht-Karls Egyetem kutatóit, Burkhard Hess, Thomas Pfeiffer és Peter Schlosser professzorokat bízta meg. A 2007. szeptemberében megjelent Heidelbergi jelentés gyökeres változtatásokat nem talált szükségesnek, ugyanakkor több elvi jellegű módosításra tett javaslatot: szorgalmazta többek között a különös joghatósági okok kiigazítását, a joghatósági megállapodások hatékonyságának növelését, a perfüggőségi szabályok részleges átalakítását, a választottbíráskodás és a Brüsszel I. rendelet kapcsolatának tisztázását, a végrehajtási kapcsán az exequatur-eljárás eltörlését.

2009. áprilisában a Bizottság előterjesztette a Brüsszel I. rendelet alkalmazásáról szóló jelentést, amely a Heidelbergi jelentésen alapult. A Bizottság egyidejűleg publikálta a feltárt problémákra kidolgozott javaslatait tartalmazó Zöld könyvet is. Ezt követően másfél évvel később, 2010. decemberében a Bizottság benyújtotta a Brüsszel I. rendelet átdolgozására irányuló javaslatát. 2012. decemberében az Európai Parlament és Tanács elfogadta a Brüsszel Ia. rendelet.⁷³

Fontos megemlíteni, hogy Dánia és Írország úgy határoztak, hogy az EUMSZ harmadik része V. címéből (a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség) a szerződésekhez csatolt 21. és 22. sz. jegyzőkönyvben foglaltak szerint kívül maradnak. Írország az e területen elfogadott jogszabályokból való kívülmaradásra vonatkozóan rugalmas kívülmaradási záradékkal rendelkezik, amely lehetővé teszi számára, hogy eseti alapon döntsön az egyes jogszabályok vagy jogalkotási kezdeményezések elfogadásáról, illetve a kívülmaradásról (a szerződésekhez csatolt 21. sz. jegyzőkönyv). A Brüsszel Ia. rendelet tekintetében Írország élt a bejelentéssel, hogy a rendelet elfogadásaiban és alkalmazásában részt kíván venni.⁷⁴ Dániának a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térségből való kimaradási záradéka az Írország esetében leírná

⁷² Simon Károly L. et al (eds.): Joghatóság az átdolgozott Brüsszel I. rendeletben. Kommentár. Országos Bírósági Hivatal, Budapest, 2016. p. 19.

⁷³ Simon Károly L. et al (eds.): Joghatóság az átdolgozott Brüsszel I. rendeletben. Kommentár. Országos Bírósági Hivatal, Budapest, 2016. p. 20.

⁷⁴ Brüsszel Ia. rendelet preambulum (40) bekezdés. Lásd bővebben: Gombos Katalin: Bevezetés: A társadalmi fenntarthatóság és az uniós polgári eljárásjog kapcsolatáról általában. In Smuk Péter (szerk.): Társadalmi fenntarthatóság. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2020. p. 2056.

merevebb, ami azt jelenti, hogy e politikában Dánia egyáltalán nem vesz részt.⁷⁵ Ennek ellenére a Brüsszel Ia. rendelet az Európai Közösség és a Dán Királyság közti párhuzamos megállapodás alapján Dániában is alkalmazandó.⁷⁶

2.2 A szabályozás alapvető jellemzői

A Brüsszeli Egyezmény és a Brüsszel Ia. rendelet elfogadása között eltelt 44 év alatt a szabályozás számos tekintetben módosult, azonban a szabályozásnak vannak olyan jellemzői, amelyek minden instrumentumban jelen voltak, vannak. Ebben az alfejezetben a Brüsszel rendszer karakterjegyeit mutatom be – kitérve az azokban bekövetkezett fontos változásokra is – abból a célból, hogy az európai szabályozási modellt össze tudjam hasonlítani az ASEAN-ban meglévő exequatur mechanizmusokkal.

2.2.1 Decentralizált együttműködés

A Brüsszel rendszer minden instrumentumára decentralizált együttműködésen alapul, azaz az egyik tagállam bírósága által hozott ítélet jogosultja, aki az ítéletet egy másik tagállamban kívánja végrehajtani, annak ezt az utóbbi tagállam bíróságánál közvetlenül kell kérelmeznie.⁷⁷ Azaz a más tagállamban hozott ítéletek végrehajtása nem igényli a származási ország és a megkeresett ország központi hatóságainak a közreműködését. A központi hatóságon keresztül való kérelmezésre példa a MERCOSUR államok közötti 1992. évi Las Leñas Protocol⁷⁸ szerinti exequatur mechanizmus, az ASEAN-on belül pedig a 2003. évi Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény.⁷⁹

2.2.2 Kettős egyezmény

⁷⁵ Európai Parlament, <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/154/a-polgari-ugyekben-folytatott-igazsagugyi-egyuttmukodes> (2023. július 1.)

⁷⁶ Gombos Katalin: Bevezetés: A társadalmi fenntarthatóság és az uniós polgári eljárásjog kapcsolatáról általában. In Smuk Péter (szerk.): Társadalmi fenntarthatóság. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2020. p. 2058.

⁷⁷ Brüsszeli egyezmény 31-32. cikk.; Brüsszel I. rendelet 38-39. cikk; Brüsszel Ia. rendelet, preambulum (26) cikk. Lásd erről bővebben: Weller, Matthias: “Mutual Trust”: A Suitable Foundation for Private International Law in Regional Integration Communities and Beyond? (Volume 423). In Collected Courses of the Hague Academy of International Law. Brill Nijhoff, 2022, 295 p.

⁷⁸ Protocol of Cooperation and Judicial Assistance in Civil, Commercial, Labor and Administrative Matters, signed on 27 June 1992, Valle de Las Leñas, Art. 19. Lásd: Weller, Matthias: “Mutual Trust”: A Suitable Foundation for Private International Law in Regional Integration Communities and Beyond? (Volume 423). In Collected Courses of the Hague Academy of International Law. Brill Nijhoff, 2022, p. 238. *et seq.*

⁷⁹ Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény, 23. cikk (1) bek.

A kettős egyezmény (double convention) nemcsak a végrehajtás helye szerinti ország bíróságai által alkalmazandó, a külföldi ítélet elismerésére és végrehajthatóvá nyilváníthatóságára vonatkozó szabályokat határozza meg, hanem a bírósági eljárás joghatósági követelményeit is tartalmazza. Ezzel szemben a single convention csak az elismerés és végrehajthatóvá nyilvánítás szabályait egységesíti.⁸⁰ A Brüsszel rendszer minden instrumentuma egyszerre szabályozza a tagállamokban hozott ítéletek elismerését és végrehajthatóvá nyilvánítását, valamint közös közvetlen joghatósági szabályok útján szabályozza a tagállamok közti ügyelosztás rendjét, a párhuzamos eljárásokat szigorú lis pendens szabállyal szűrve ki.⁸¹ A kettős egyezmények (rendeletek) jelentősen egyszerűsítik a külföldi ítéletek végrehajthatóvá nyilvánításának rendjét, mivel az exequatur fázisban – vagy a Brüsszel Ia. rendeletben a végrehajtás szakaszában – már nem szükséges, sőt néhány kivételtől eltekintve nem is lehetséges a kapcsolatszegény joghatósági okok szűrése.⁸² A brüsszeli rendszer mindhárom instrumentuma kifejezetten tiltja, hogy a származási állam bíróságát a megkeresett állam bírósága felülvizsgálja. A tiltást pedig tovább erősítik azzal, hogy a közrendi kifogás a származási állam joghatósága vonatkozásában nem alkalmazható. Abban a néhány esetkörben – amelyet többnyire a gyengébb fél védelme, vagy a kizárólagos joghatósági szabályok védelme indokol – amelyek esetén a Brüsszel rendszer instrumentumai lehetővé teszik az elismerési fázisában a származási állam joghatóságának a vizsgálatát, kiemelik, hogy a joghatósági okok vizsgálata során a felhívott bíróság kötve van ahhoz a tényálláshoz, amelyre az eredetileg eljáró bíróság a joghatóságát alapította.⁸³ Single convention-re és az azokban szereplő közvetett joghatósági szabályokra példa a 2019. évi. hágai egyezmény 5. cikke, az ASEAN tagállamok esetén Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény, 45. szakasz (2) bek., végül a kötelező erővel nem bíró Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás tekintetében a mianmari ítéletek Szingapúrban való

⁸⁰ „Briefly: double, in this context refers to the convention setting out not only rules harmonising and promoting recognition and enforcement in enforcing courts but also attempting to harmonise jurisdictional requirements in rendering courts.” Stamboulakis, Drossos: Comparative Recognition and Enforcement. Foreign Judgments and Awards. Cambridge University Press. 2023, p. 38.

⁸¹ Közvetlen joghatósági szabályokat tartalmaz: Brüsszeli Egyezmény, II. cím, 2-24. szakasz, Brüsszel I rendelet, II. fejezet, 1-31. cikk., Brüsszel Ia. rendelet, II. fejezet, 4-35. cikk. Vö. Király Lilla: The European Law of Civil Procedure, Published by the University of Pécs, Faculty of Law, 2014. p.79, textbook for the Erasmus students and the students of the European and International Business Law LLM course.

⁸² Report by Mr P. Jenard on the Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Jenard-jelentés) p. 7.; Weller, Matthias: “Mutual Trust”: A Suitable Foundation for Private International Law in Regional Integration Communities and Beyond? (Volume 423). In Collected Courses of the Hague Academy of International Law. Brill Nijhoff, 2022, 296 p.

⁸³ Brüsszeli egyezmény 28. cikk (jelenleg 35. cikk); Brüsszel I. rendelet 35. cikk; Brüsszel Ia. Rendelet 45. cikk.

végrehajthatósága vonatkozásában a 11. szakasza, míg a szingapúri ítéletek Mianmarban való végrehajthatósága vonatkozásában a 17. szakasza.

2.2.3 Automatikus elismerés

A Brüsszeli Egyezményt megelőzően a tagállamok belső joga és az akkori bilaterális egyezmények szabálya közel sem voltak egységesek a tekintetben, hogy a külföldi ítélet milyen feltételek mellett ismerhető el. Az olasz jog szerint a külföldi ítélet elismeréséhez külön eljárásra volt szükség a külföldi ítélet elismeréshez.⁸⁴ A korábbi szabályozáshoz képest ezért jelentős előrelépés volt a Brüsszeli Egyezmény 26. cikk (1) bekezdésében megfogalmazott szabály, miszerint a másik tagállamban hozott határozatot az egyezmény tagállamaiban a törvény erejénél fogva, külön eljárás nélkül, azaz automatikusan el kell ismerni. A Brüsszeli Egyezmény 27. cikke taxatív felsorolása tartalmazza azokat az okokat, amelyek fennállása esetén a másik tagállam bírósága által hozott ítélet nem ismerhető el. Ennek eredményeként vélelem áll a másik tagállamban hozott ítélet elismerhetősége mellett, ami azonban az egyezmény 27. és 28. cikkében felsorolt okok fennállása esetén megdönthető. Ezzel lényegileg azonos szabályozási logikát – elismerhetőség vélelmezése és taxatív felsorolt kivételek – tartalmaz a Brüsszel I. rendelet 33. cikke (1) bekezdése, valamint az elismerést kizáró okokat felsoroló 34. és 35. cikke, továbbá a Brüsszel Ia. rendelet 36. szakasz (1) bekezdése és 45. szakaszban felsorolt kizáró okok.

2.2.4 Egyszerűsített hitelesítése

A Brüsszeli Egyezmény 46. szakaszának (1) bekezdése szerint a más tagállamban hozott ítélet végrehajthatóságának megállapítására irányuló exequatur eljárásban az ítélet hiteles példányát kell csatolni.⁸⁵ A Jenard-jelentés szerint a hitelességet a locus regit actum elve szerint az ítéletet hozó ország joga alapján kell megállapítani.⁸⁶ A Brüsszeli Egyezmény 49. szakasza ehhez hozzáteszi, hogy az exequatur eljárásban a másik tagállam bírósága által hozott ítélet felülhitelesítésére és egyéb hasonló formaságra (pl.: Apostille-tanúsítvány) nincs szükség.⁸⁷ Ugyanezt a formai követelményt fogalmazza meg a Brüsszel I. rendelet 53.

⁸⁴ Report by Mr P. Jenard on the Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Jenard-jelentés) p. 44.

⁸⁵ Egyező szöveggel a „copy of the judgment which satisfies the conditions necessary to establish its authenticity” szerepel mind a Brüsszel Egyezmény, a Brüsszel I. rendelet és a Brüsszel Ia. rendelet hivatkozott cikkeiben.

⁸⁶ Report by Mr P. Jenard on the Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Jenard-jelentés) p. 56.

⁸⁷ Report by Mr P. Jenard on the Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Jenard-jelentés) p. 57.

(1) bekezdése, majd a Brüsszel Ia. rendelet 37. cikk (1) bek. (a) pontja és 42. cikk. (1) bek. (a) pontja.⁸⁸

2.2.5 Az ítéletet hozó bíróság igazolása

A Brüsszel I. rendelet 54. szakaszában foglalt újítása – amelyet a Brüsszel Ia rendelet 53. cikke is fenntartott – egy az ítéletet hozó bíróság által a rendeletben meghatározott formanyomtatvány alapján kiállított igazolás bevezetése. Az igazolás tartalmazza az ítélet legfontosabb adatait, rendelkezéseit. Az EUB-nak a *Trade Agency* ügyben 2012-ben hozott ítéletében abban a kérdésben kellett állást foglalnia, hogy a megkeresett állam bírósága vizsgálhatja-e a tanúsítványban foglalt tények valóságtartalmát, vagy ezzel a kölcsönös bizalom elvének sérelmén keresztül az uniós jogot sértené meg? A kérdés a Brüsszel I. rendelet alapján egy lett bíróság előtt folyó exequatur eljárásban merült fel, amelyben az ítélet jogosultja egy angol bíróság által hozott mulasztási ítélet (default judgment) végrehajthatóságának megállapítását kérte. Ugyan az angol bíróság által kiadott tanúsítvány tartalmazta azt, hogy az eljárást megindító irat az eredeti eljárás pervesztes alperese – az ítélet kötelezettje – részére kézbesítésre került, az ítélet kötelezettje ennek valóságtartalmát a lett bíróság előtt az tagadta. A *Trade Agency* ügyben az EUB hangsúlyozta, hogy a hatékony és gyors elismeréshez és végrehajtáshoz fűződő érdek, semmiképpen sem aknázhatja alá a tisztességes tárgyaláshoz való jogot, ezért úgy foglalt állást, hogy a révision au fond tilalma nem terjed ki a tanúsítvány tartalmára.⁸⁹

2.2.6 Az eljárás egyszerűsítése, majd a más tagállambeli bíróság által hozott ítélet végrehajthatóságát megállapító végzés (exequatur) iránti eljárás eltörlése

Az 1968. évi Brüsszeli Egyezmény 31. cikke szerint az egyik szerződő fél országából származó és ott végrehajthatónak minősülő ítélet akkor hajtható végre a másik szerződő fél országában, ha valamely érdekelt fél kérelmére az utóbbi országban az ítélet végrehajthatóságát megállapító végzést – exequaturt – adtak ki.⁹⁰ Az exequatur eljárás

⁸⁸ Lásd erről bővebben: Weller, Matthias: “Mutual Trust”: A Suitable Foundation for Private International Law in Regional Integration Communities and Beyond? (Volume 423). In *Collected Courses of the Hague Academy of International Law*. Brill Nijhoff, 2022, pp. 299-300.

⁸⁹ *Trade Agency* ítélet, C-619/10 sz. ügy, 2012. szeptember 6., ECLI:EU:C:2012:531, 41-42 és 46. pontok.

⁹⁰ Brüsszeli Egyezmény 31. cikkében a „végrehajthatóságot megállapító végzés” (order for enforcement) 1989-ben Spanyolországban és Portugáliában a Brüsszeli Egyezményhez való csatlakozásakor „végrehajthatóvá nyilvánították”-ra (declared enforceable) változott, amely az 1988. évi Luganói Egyezményrel – amelynek az egyes nemzeti jogok eltérő eljárásból következően generálisabb megfogalmazást igényelt - való szövegegyezés megteremtése miatt volt szükséges, amely szófordulat használata aztán egészen a Brüsszel Ia rendeletig megmaradt. Lásd erről: Cruz-Real-Jenard-jelentés, para 29.

kétszakaszos volt. Az eljárás első szakasza az ítélet kötelezettje részvétele nélkül – ex parte – zajlott⁹¹ a megkeresett országnak a Brüsszeli Egyezmény 32. cikkében meghatározott bírósága előtt.⁹² Az eljárás ezen szakaszában a megkeresett bíróság ex officio vizsgálta, hogy a Brüsszeli Egyezmény 27-28. cikkeiben felsorolt valamely megtagadási ok fennáll-e. A Brüsszeli Egyezmény 34. cikke szerint az exequatur iránti kérelem elutasítására csak az egyezmény 27-28. cikkében taxatív rögzített megtagadási okok valamelyikének fennállása esetén kerülhetett sor. Az exequatur iránti kérelem elutasítása ellen, a kérelmező fellebbezhetett.⁹³ Amennyiben a megkeresett bíróság az exequaturt megadta, arról az ítélet kötelezettjét értesítették és az exequaturt megadó határozat ellen az ítélet kötelezettje fellebbezhetett a megkeresett szerződő fél egyezmény 37. cikkében felsorolt bíróságához, amellyel kezdetét vette az exequatur eljárás második – inter partes – szakasza.⁹⁴ Az eljárás ezen második szakaszában hozott ítélet ellen mindkét fél fellebbezhetett.⁹⁵

A 2001. évi Brüsszel I. rendelet a kétszakaszos eljárást megtartotta, azonban a megkeresett állam oldalán a kontrollt jelentősen csökkentette. Míg a Brüsszeli Egyezmény szerinti exequatur eljárás első szakaszában a megkeresett bíróság ex officio vizsgálta a megtagadási okokat, a megtagadási okok vizsgálhatósága a Brüsszel I. rendeletben átkerült az exequatur eljárás második szakaszába, azaz a megtagadási okok vizsgálatára csak az ítélet kötelezettjének az exequaturt megadó határozat elleni fellebbezés esetén kerülhetett sor.⁹⁶ A változtatások ezen légyeges aspektusát a Bizottság az 1999. évi javaslatában úgy foglalja össze meg, hogy: „[a]z eljárás célja, hogy a döntés mihamarabb megszülessen. Ennek érdekében a Brüsszeli Egyezmény légyegesesen módosult. Egyrészt a bíróságnak vagy más hatóságnak, amely a megkeresett tagállamban az ítélet végrehajthatóságának megállapítására jogosult nincs arra hatásköre, hogy a végrehajthatóvá nyilvánításnak a 41. és 42. cikkeiben felsorolt megtagadási okait saját kezdeményezésre vizsgálja. Ezek vizsgálata – ha egyáltalán sor kerül rá – csak annak a félnek a fellebbezése okán történhet meg, akivel szemben az ítélet végrehajthatóságát engedélyezték. A bíróság vagy az egyéb illetékes hatóság vizsgálata csak a kérelem alátámasztására benyújtott dokumentumok

⁹¹ Brüsszeli Egyezmény 34 cikk.

⁹² Brüsszeli Egyezmény 32. cikk.

⁹³ Brüsszeli Egyezmény 40. cikk.

⁹⁴ Brüsszeli Egyezmény 36. cikk.

⁹⁵ Brüsszeli Egyezmény 37. cikk.

⁹⁶ Weller, Matthias: “Mutual Trust”: A Suitable Foundation for Private International Law in Regional Integration Communities and Beyond? (Volume 423). In *Collected Courses of the Hague Academy of International Law*. Brill Nijhoff, 2022, pp. 306-307.; Király Lilla: A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK Tanácsi Rendelet (2000. december 22.) alkalmazásának egyes kérdéseiről, *Bírósági Döntések Tára*, No. 5/2005. pp. 63–68.

formális ellenőrzésére korlátozódik, amelyet a rendelet határoz meg. Ezen túlmenően az elismerés és végrehajthatóság megállapítása megtagadásának okai jelentősen szűkültek.”⁹⁷ A Brüsszel I. rendelet 41. cikke szerint az ítéletet a rendeletben meghatározott alaki követelmények teljesítése esetén a 34. és 35. cikkeken felsorolt megtagadási okok vizsgálata nélkül nyomban végrehajthatónak kell nyilvánítani és az a fél, aki ellen a végrehajtást kéri az eljárás ezen szakaszában nem tehet észrevételt.⁹⁸ A végrehajthatóság megállapítására irányuló kérelem tárgyában hozott határozat ellen bármely fél jogorvoslatot nyújthat be az egyezmény mellékletében felsorolt bírósághoz.⁹⁹ Az eljárás ezen második szakaszában már vizsgálhatók az egyezményben meghatározott megtagadási okok, és az exequatur csak valamely nevesített megtagadási ok fennállása esetén vonható vissza.¹⁰⁰ E második inter partes szakaszban hozott ítélet ellen mindkét fél jogorvoslással élhet, Az exequatur visszavonására szintén csak és kizárólag a Brüsszel I. rendelet. 34. és 35. szakaszaiban felsorolt megtagadási okok fennállása esetén kerülhet sor.¹⁰¹ A 2005-ben publikált heidelbergi jelentés tanúsága szerint a Brüsszel I. rendelet alapján a legtöbb tagállam bírósága pár hét alatt elbírálta az exequatur iránti kérelmeket és az exequatur ellen benyújtott jogorvoslati arány rendkívül alacsony – mindössze 1-5 %-os – volt.¹⁰² A Heidelbergi jelentés szerint a tagállami szakértők mind egyetértettek abban, hogy a Brüsszel I. rendelet szerint mechanizmus hatékonyan működött.¹⁰³

Az alapvetően jól funkcionáló rendszer, a Brüsszel I. rendelet 2012-ben elfogadott revíziója során tovább egyszerűsödött, az elismerés mellett a végrehajtás is automatikussá vált.¹⁰⁴ A Brüsszel Ia. rendelet eltörölte az exequatur eljárást és ennek megfelelően a Brüsszel Ia. 39. cikk már úgy szól, hogy „[a] valamely tagállamban hozott, az adott tagállamban végrehajtható határozat egy másik tagállamban is végrehajtható anélkül, hogy

⁹⁷ „The procedure is directed towards obtaining a rapid decision. Considerable changes have accordingly been made to the Brussels Convention mechanism. For one thing, the court or authority responsible for declaring the judgment enforceable in the Member State addressed has no power to proceed of its own motion to review the grounds for non-enforcement of the judgment provided for by Articles 41 and 42. These may be reviewed, if at all, only in the course of an appeal from the party against whom enforcement has been authorised. The court or competent authority is limited to making formal checks on the documents presented in support of the application; they are determined by the Regulation. Moreover, the grounds for non-recognition or non-enforcement have been narrowed down quite considerably.” Proposal for a Council Regulation (EC) on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters /* COM/99/0348 final - CNS 99/0154 */ Official Journal C 376 E, 28/12/1999 P. 0001 – 0017.

⁹⁸ Brüsszel I. rendelet 41. cikk. Erről lásd még: Heidelbergi jelentés, pp. 219-220.

⁹⁹ Brüsszel I. rendelet 43. cikk (1) bek.

¹⁰⁰ Brüsszel I. rendelet 45. cikk (1) bek.

¹⁰¹ Brüsszel I. rendelet 44. cikk és 45. cikk (1) bek.

¹⁰² Heidelbergi jelentés p. 221.

¹⁰³ Heidelbergi jelentés p. 226.

¹⁰⁴ Nagy Csongor István: Nemzetközi magánjog. Harmadik, átdolgozott és bővített kiadás. Hvg-Orac Kft., Budapest, 2017. p. 274.

azt végrehajthatóvá kellene nyilvánítani.” Az eljárás további egyszerűsödése ellenére az ítélet kötelezettjének jogai nem sérülnek, mivel az ítélet kötelezettje a 45. cikkben taxatív meghatározott megtagadási okok valamelyikének fennállása esetén maga indíthat eljárást a határozat végrehajtásának megtagadása iránt.¹⁰⁵ Az ítélet kötelezettje által a végrehajtás megtagadása iránt előterjesztett kérelemről a megkeresett tagállam bírósága haladéktalanul döntést hoz, amely határozat ellen mindkét fél élhet jogorvoslattal.¹⁰⁶ A jogorvoslat tárgyában hozott határozat újabb határozattal a rendelet 50. cikke szerint még egy további – feltételeiben azonban limitált – jogorvoslattal élhetnek a felek.¹⁰⁷

2.2.7 Révision au fond tilalma

A külföldi ítéletek elismerésére és végrehajthatóságára vonatkozó szabályozás, egyezmények esszenciája, hogy a megkeresett bíróság – főszabály szerint – nem bírálhatja felül az eredeti eljárást lefolytató bíróság ítéletét.¹⁰⁸ A Brüsszel rendszer minden instrumentuma expressis verbis tiltja a más tagállamban hozott ítélet érdemi felülvizsgálatát.¹⁰⁹ A felülvizsgálat tilalma kezdetektől fogva kiterjed a jog és ténykérdésekre is.¹¹⁰

2.2.8 Vélelem-kivétel modell

A szabályozási modell tekintetében a Brüsszel Egyezmény, a Brüsszel I. rendelet és a Brüsszel Ia. rendelet is a vélelem-kivétel logikát (presumption-exception model) követi.¹¹¹ Azaz főszabályként vélelmezi a másik tagállamban hozott ítélet végrehajthatóságát¹¹² és tiltja a másik tagállamban hozott ítélet érdemi felülvizsgálatát.¹¹³ A végrehajthatóság vélelméhez és az érdemi felülvizsgálat tilalmának főszabályához szorosan kapcsolódik az

¹⁰⁵ Brüsszel Ia. rendelet 45-46. cikkek.

¹⁰⁶ Brüsszel Ia. rendelet 48-49. cikkek.

¹⁰⁷ Weller, Matthias: “Mutual Trust”: A Suitable Foundation for Private International Law in Regional Integration Communities and Beyond? (Volume 423). In *Collected Courses of the Hague Academy of International Law*. Brill Nijhoff, 2022, pp. 307-308.

¹⁰⁸ Report by Mr P. Jenard on the Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Jenard-jelentés) p. 47.

¹⁰⁹ Brüsszeli Egyezmény 29. és 34. cikkek, Brüsszel I. rendelet 36. és 45. cikk (2) bek., Brüsszel Ia. rendelet 52. cikk.

¹¹⁰ Report by Mr P. Jenard on the Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters (Jenard-jelentés) p. 47. Lásd még: ECJ, Judgment of 28 March 2000, C-7/98, ECLI:EU:C:2000:164, Krombach, 36. pont.

¹¹¹ Lásd bővebben: Stamboulakis, Drossos: *Comparative Recognition and Enforcement. Foreign Judgments and Awards*. Cambridge University Press. 2023. p. 127.

¹¹² Brüsszeli Egyezmény 26. cikk, 1. bek. és 34. cikk 2. bek.; Brüsszel I. rendelet 33. cikk (1) bek és 41. cikk.; Brüsszel Ia. rendelet 36. és 39. cikk.

¹¹³ Brüsszeli Egyezmény 29. cikk és 34. cikk, 3. bek.; Brüsszel I. rendelet 36. cikk és 45. cikk (2) bek.; Brüsszel Ia. rendelet 52. cikk.

összes tagállamra nézve egységesen előírt kivételek rendszere, azaz, azon esetek taxatív felsorolása, amelyek esetén a vélelem megdönthető, tehát amikor a másik tagállamban hozott ítélet végrehajtása megtagadható.¹¹⁴

2.2.9 Limitált és szűken értelmezett megtagadási okok

A brüsszel rendszer instrumentumaiban megtagadási okok listája taxatív, azaz ezek kimerítő módon tartalmazzak az összes olyan okot, amely alapján a megkeresett ország bírósága jogosult a szerződő fél, tagállam bíróság által hozott határozat elismerésének és végrehajtásának megtagadására. Az EUB következetes ítélkezési gyakorlata szerint a Brüsszeli Egyezmény 27. cikkében (*Solo Kleinmotoren*, *Krombach* és *Renault* ítéletek), a Brüsszel I. rendelet 34. cikkében (*Apostolides* és *Diageo Brands* ítéletek) és a Brüsszel Ia. rendelet 45. cikkében felsorolt megtagadási okokat szigorúan kell értelmezni.¹¹⁵ Ezekről bővebben lásd III. rész 2. fejezet.

3. ASEAN tagállamok

A külföldi ítéletek elismerése és végrehajtása szabályozása tekintetében az ASEAN jelenleg hasonló helyzetben van, mint amelyben az EGK volt a Brüsszeli Egyezmény 1973. évi hatálybalépését megelőzően. Ahhoz, hogy az ítéletek ASEAN-on belüli áramlásának irányait és arányát megismerhessük az ASEAN tagállamok belső jogát szükséges vizsgálni.¹¹⁶

3.1 Brunei

A Brunei alfejezet elsősorban a Chong-féle kutatás Brunei-szakértőjének – Colin Ong QC („Ong”) – beszámolóján és az általa hivatkozott jogszabályokon, esetjogon nyugszik.¹¹⁷ A Reyes-féle kutatás Bruneit nem fedi le. A lábjegyzetben jelzett elsődleges jogforrások a brunei kormány honlapján keresztül érhetők el.

¹¹⁴ Brüsszeli Egyezmény 27-28 cikk; Brüsszel I. rendelet 34-35. cikk és 45. cikk (1) bek.; Brüsszel Ia rendelet 45-46. cikk.

¹¹⁵ Brüsszeli Egyezmény 27. pontja vonatkozásában lásd: *Solo Kleinmotoren* ítélet, C-414/92 sz. ügy, 1994. június 2., ECLI:EU:C:1994:221, 20. pont; *Krombach* ítélet, C-7/98. sz. ügy, 2000. március 28., ECLI:EU:C:2000:164, 21. pont; *Renault* ítélet, C-38/98. sz. ügy, 2000. május 11., ECLI:EU:C:2000:225 26. pont. Brüsszel I. rendelet 34. pontja vonatkozásában lásd: *Apostolides* ítélet, C-420/07. sz. ügy, 2009. április 28., ECLI:EU:C:2009:271, 55. pont *Diageo Brands* ítélet, C-681/13, 2015. július 16., ECLI:EU:C:2015:471, 41. pont.

¹¹⁶ Király Lilla – Papp Eszter: Potential Nexus Between the Enforceability of Foreign Judgments and the Quality of Civil Justice In ASEAN IN Klára Drličková, Radovan Malachta, Patrik Provazník (eds.) *Current Challenges of Resolution of International (Cross-Border) Disputes (COFOLA INTERNATIONAL 2022, MUNI LAW, Masaryk University, Faculty of Law Brno, Czech Republic) 2022.* pp. 95-123.

¹¹⁷ Ong QC, Colin: *Country Report, Brunei* pp. 19-36 in Chong, Adeline (ed.): *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia*, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017.

Az ASEAN területileg legkisebb állama, a kevesebb mint félmillió fő lakosságú Brunei Szultanátus („**Brunei**”) Borneó sziget északi partján fekszik. Brunei 1888-ban brit védnökség alá került, majd 1906-tól a közigazgatása is angol kézbe került. Az ország területén talált olaj a világ egyik leggazdagabb államává tette Bruneit. Függetlenségét 1984-ben nyerte el és ebben az évben csatlakozott az ASEAN-hoz is. Brunei államformáját tekintve abszolút monarchia.¹¹⁸ A Világbank besorolása szerint Brunei – ASEAN tagállamok közül Szingapúrral együtt – a magas jövedelmű országok közé tartozik.¹¹⁹ Az államvallás az iszlám és a sharia alkalmazása a jog egy-egy területén – például családjog és büntetőjog – jelentős. Bár létezik külön sharia eljárásjog¹²⁰, az a brunei exequatur mechanizmusok lényege szempontjából nem releváns.

Brunei általános polgári eljárásjoga és bírósági szervezetrendszere az angol mintát követi. E tekintetben tehát megmutatkozik a gyarmati múlt hatása. Az Egyesült Királyságban székelő brit királyi tanácsadó testület igazságszolgáltatási bizottsága (Judicial Committee of the Privy Council) a mai napig a legfelsőbb bírósági fórum polgári és kereskedelmi ügyekben, feltéve, hogy a peres felek annak joghatóságát kikötötték.¹²¹ Az 1951-ig meghozott angol törvények, valamint az angol common law és equity szabályai Bruneiben közvetlen alkalmazandóak, feltéve, hogy brunei írott törvények másként nem rendelkeznek, illetve a brunei szokások vagy egyéb körülmények eltérést nem indokolnak.¹²² Az angol common law jogrendszer hagyományait tovább erősítik a Brunei Fellebbviteli Bíróságokon dolgozó angol, ausztrál vagy hongkongi bírók. Az említett országokban többnyire már nyugalmazott bírók brunei jelenlétét a kis ország csekély létszámú jogászközössége indokolja.¹²³ 2022-ben mindösszesen 129 bejegyzett ügyvéd volt Bruneiben, amely szám csekélynek tűnik a szomszédos a Szingapúrban bejegyzett 6.333 és

¹¹⁸ Balogh András: Délkelet-Ázsia történelme. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2018. p. 179, p. 553.

¹¹⁹ World Bank. World Bank country classification by income. <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups> (2023. július 1.)

¹²⁰ A sharia bíróságnak is van külön eljárásrendje, de a vizsgált exequatur eljárásokat ez nem érinti. Asean Law Association. Legal System in Brunei Darussalam. <https://www.aseanlawassociation.org/wp-content/uploads/2019/11/ALA-BRU-legal-system-Part-4.pdf> (2023. július 1.)

¹²¹ McClean, David: A common inheritance? An examination of the private international law tradition of the Commonwealth (Volume 260). In Collected Courses of the Hague Academy of International Law. Brill Nijhoff, 1996. p. 67.

¹²² Government of Brunei Darussalam. Application of Laws Act, 1959 [https://www.agc.gov.bn/AGC%20Images/LAWS/ACT_PDF/A/CHAPTER%20002\(1984\).pdf](https://www.agc.gov.bn/AGC%20Images/LAWS/ACT_PDF/A/CHAPTER%20002(1984).pdf) (2023. július 1.)

¹²³ Judiciary State Judiciary Department Brunei Darussalam. Panel of International Judges. <https://www.judiciary.gov.bn/SJD%20Site%20Pages/Panel%20of%20International%20Judges.aspx> (2023. július 1.)

a Malajziában bejegyzett 20.384 fő ügyvédi létszámmal összehasonlítva.¹²⁴ A brunei bíróságok az ítéletek indoklásában gyakran hivatkoznak angol felsőbb bírósági ítéletekben kifejtett álláspontokra.¹²⁵

Brunei nem tagja a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferenciának, és a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott külföldi ítéletek elismerése és végrehajtása harmonizálása céljából született hágai egyezmények (1971. évi hágai egyezmény, 2005. évi hágai egyezmény és 2019. évi hágai egyezmény) egyikéhez sem csatlakozott. Brunei viszont csatlakozott az 1961. évi hágai egyezményhez, amely ugyan a külföldi ítéletek végrehajtást nem teszi lehetővé, de az exequatur eljárás során benyújtani szükséges külföldi hiteles okiratok tekintetében az ügymenetet gyorsabbá és olcsóbbá teszi.¹²⁶

A külföldi ítéletek elismerése és végrehajtása tárgyában Brunei nem kötött más országgal kétoldalú jogsegély egyezményt, illetve legfelső bírósága sem állapodott meg más országok legfelsőbb bíróságaival és tett közzé olyan a fennálló joggyakorlatot deklaráló nyilatkozatot (Memorandum of Guidance), mint amely például a Szingapúr-Mianmar relációban 2020-ban született.¹²⁷

Brunei legfelső bírósága is képviseltette magát a kínai Nanningban 2017-ben megrendezett 2. Kína-ASEAN Igazságügyi Fórumon (2nd China-ASEAN Justice Forum) és ott jóváhagyta a az a nyilatkozatot (Nanning Statement of the 2nd China-ASEAN Justice Forum, „**nanningi nyilatkozat**”), amely alapján a résztvevő államok legfelső bíróságai – köztük minden ASEAN tagállam legfelső bírósága – megállapodtak abban, hogy vélelmezhetik a viszonyosság fennállását az egymás bíróságai által hozott ítéletek elismerése és végrehajtása tárgyában akkor is, ha az adott országgal nincs e tárgyban kötött nemzetközi egyezményük és feltéve, hogy ezt belső jogukkal is összeegyeztethető (subject to their domestic laws). Az erről való megállapodást a 2017-es nanningi nyilatkozat 7-es Cikke tartalmazza.¹²⁸ A 2017-es nanningi nyilatkozat politikai- és gazdasági hátterét a Kína által

¹²⁴ Teramura, Nobumichi: Developing Brunei Darussalam as an ASEAN hub for International Islamic Finance dispute resolution: Opportunity or over-ambition? In SMU: ASEAN Perspectives. Vol. 1 (2022) paper No. 03/2022. p. 3.

¹²⁵ Ong QC, Colin: Country Report, Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, ABLI, Singapore, 2017. p. 19.

¹²⁶ HCCH Members. HCCH. <https://www.hcch.net/en/states/hcch-members> (2023. július 1.). Status Chart (1 July 2023) HCCH. <https://www.hcch.net/en/instruments/status-charts> (2023. július 1.)

¹²⁷ Enforcement of Money Judgments. Singapore International Commercial Court. <https://www.sicc.gov.sg/enforcement-of-money-judgments> (2023. július 1.)

¹²⁸ „VII. Regional cross-border transactions and investments require a judicial safeguard based on appropriate mutual recognition and enforcement of judicial judgments among countries in the region. Subject to their domestic laws, Supreme Courts of participating countries will keep good faith in interpreting domestic laws, try to avoid unnecessary parallel proceedings, and consider facilitating the appropriate mutual recognition and enforcement of civil or commercial Judgments among different jurisdictions. If two countries have not been

2013-ban meghirdetett globális infrastruktúra-fejlesztést célzó Övezet és Út kezdeményezés adta, és az a felismerés állt mögötte, hogy az Övezet és Út programban rejlő gazdasági potenciál minél magasabb szintű kiaknázásához a párhuzamos bírósági eljárások csökkentésére és a külföldi ítéletek szabadabb áramlását lehetővé tevő jogszabályi környezet megteremtése kívánatos az Övezet és Út államok között.¹²⁹ A nanningi nyilatkozatban foglalt, a viszonosság vélelmzésére tett ígéretnek azonban Brunei esetében nincs kiemelt jelentősége, tekintettel arra, hogy a külföldi ítéleteknek végrehajthatóságának az angol common law szerint nem feltétele a viszonosság fennállása.

A számos tekintetben igen konzervatív jogszabályokkal rendelkező Brunei külföldi ítéletekhez való viszonya kifejezetten liberális. A brunei jogban kétféle exequatur mechanizmust különböztethetünk meg. A származási országtól függően alkalmazandó a viszonosságon alapuló törvényi séma (reciprocal statutory scheme) vagy az angol common law szabályai szerinti eljárás.

Amennyiben a külföldi ítélet jogosultja az ítéletek viszonosságon alapuló végrehajtásáról szóló 1996-os törvényben (Reciprocal Enforcement of Foreign Judgments Act, 1996)¹³⁰ („**brunei REFJA**”) meghatározott országok felsőbb bíróságának ítéletének végrehajtását kívánja, akkor a brunei REFJA rendelkezéseinek megfelelően, az ítéletet nyilvántartásba vételét kell kezdeményeznie.¹³¹ A brunei REFJA az Egyesült Királyság 1933-as külföldi ítéletek viszonossági alapú végrehajtásáról szóló törvényen (Foreign Judgments Reciprocal Enforcement Act, 1933) alapszik.¹³² A brunei REFJA-hoz kapcsolódó 1997-es rendelet sorolja fel azon országokat, illetve azok felsőbbbíróságait, amelyek ítélete a brunei REFJA alapján nyilvántartásba vehető.¹³³ Jelenleg csak Malajzia és Szingapúr

bound by any international treaty on mutual recognition and enforcement of foreign civil or commercial judgments, both countries may, subject to their domestic laws, presume the existence of their reciprocal relationship, when it comes to the judicial procedure of recognizing or enforcing such judgments made by courts of the other country, provided that the courts of the other country had not refused to recognize or enforce such judgments on the ground of lack of reciprocity.” Forrás: Nanning Statement of the 2nd China-ASEAN Justice Forum. China Justice Observer. <https://www.chinajusticeobserver.com/p/nanning-statement-of-the-2nd-china-asean-justice-forum> (2023. július 1.)

¹²⁹ Nanning Statement of the 2nd China-ASEAN Justice Forum. China Justice Observer. <https://www.chinajusticeobserver.com/p/nanning-statement-of-the-2nd-china-asean-justice-forum> (2023. július 1.)

¹³⁰ Reciprocal Enforcement of Foreign Judgments Act, 1996, Cap. 177. Edition 2000. Government of Brunei Darussalam. <https://www.agc.gov.bn/AGC%20Images/LOB/PDF/Chp.177.pdf> (2023. július 1.)

¹³¹ Brunei REFJA, 7-es pont.

¹³² Foreign Judgments Reciprocal Enforcement Act, 1933. UK Government. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/23-24/13> (2023. július 1.). Lásd még: Ong QC, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 20.

¹³³ Reciprocal Enforcement of Foreign Judgments Order 1997, Cap. 177. Edition 2000. Government of Brunei Darussalam. [https://www.agc.gov.bn/AGC%20Images/LOB/PDF/Chp.177\(Sub01\).pdf](https://www.agc.gov.bn/AGC%20Images/LOB/PDF/Chp.177(Sub01).pdf) (2023. július 1.)

(mindkettő ASEAN tagállam) felsőbbbíróságai szerepelnek e listán. A rendeletben foglalt országok és azok felsőbbbíróságainak listája bővíthető, adott esetben szűkíthető. Az erről való döntés Bruneiben az igazságügyi miniszter (Attorney General, hatásköre szerint a Szultán és a Kormány legfőbb tanácsadója igazságügyben) hatáskörébe tartozik.¹³⁴

A brunei REFJA alapján történő exequatur eljárásnak két szakasza van. Az első szakasz a nyilvántartásba vételi eljárás, amely az ítélet jogosultja kezdeményezésére indul, és amelyben a brunei bíróság azt vizsgálja, hogy a külföldi ítélet a brunei REFJA alapján nyilvántartásba vehető-e, megfelel-e a brunei REFJA-ban felsorolt követelménynek.¹³⁵ A második – nem szükségszerű – szakaszban, az a személy, akivel szemben az ily módon nyilvántartásba vett külföldi ítélet végrehajtható rendelkezést tartalmaz indítványt tehet a nyilvántartásba vétel érvénytelenítésére, amennyiben a brunei REFJA-ban felsorolt a nyilvántartásba vétel érvénytelenítését lehetővé tevő okok bármelyike fennáll.¹³⁶ Amennyiben a pénzbeli kötelezést tartalmazó szingapúri vagy maláj felsőbb bíróság által hozott végleges ítélet (final and conclusive) jogosultja, az ítéletet Bruneiben szeretné végrehajtatni, azt hat éves elévülési időn belül teheti meg, feltéve, hogy az ítélet összege legalább részben kielégítetlen és az az ítéletet hozó ország szabályai szerint a követelés (vagy annak ki nem elégített része) végrehajtható. Ehhez az ítélet jogosultjának az ítélet nyilvántartásba vételére irányuló kérelmet kell benyújtania az illetékes brunei bírósághoz. A nyilvántartásba vételt követően a szingapúri, illetve maláj ítélet végrehajtására ugyanolyan feltételekkel és eljárásban kerülhet sor, mint brunei bíróság által hozott ítéletek végrehajtása történik. Ugyanakkor az ítélet mindaddig nem hajtható végre, amíg a nyilvántartásba vétel érvénytelenítésének kezdeményezésére nyitvaálló határidő el nem telt, vagy, amennyiben az ítélet kötelezettje a nyilvántartásba vétel érvénytelenítését kérelmezte, amíg az érvénytelenítési kérelem tárgyában végleges döntés nem született.¹³⁷

Az ítélet kötelezettje a brunei REFJA-ban felsorolt okokra hivatkozással kérheti a nyilvántartásba vétel érvénytelenítését amennyiben (1) a külföldi ítélet nem olyan típusú ítélet, amelyekre a REFJA exequatur eljárása alkalmazható (pl. nem felsőbb bíróság hozta), vagy REFJA előírása megsértésével került nyilvántartásba vételre, (2) az eljáró külföldi bíróság az adott ügyben nem rendelkezett joghatósággal, (3) az ítélet kötelezettje, aki egyben a külföldi eljárás alperese nem jelent meg a külföldi bíróság előtt, mert részére az eljárást

¹³⁴ Brunei REFJA, 3. szakasz.

¹³⁵ Brunei REFJA, 4. szakasz.

¹³⁶ Brunei REFJA, 5. szakasz.

¹³⁷ Brunei REFJA, 4. szakasz.

megindító irat nem, vagy nem kellő időben került kézbesítésre, (4) a külföldi ítélet család eredményeként született, (5) a külföldi ítélet végrehajtása sértené Brunei közrendjét, vagy pedig (6) nem az ítélet jogosultja kérte a nyilvántartásba vételt. Ezen túlmenően a brunei bíróság, mérlegelése alapján, a külföldi ítélet nyilvántartásba vételét elrendelő határozatot érvénytelenítheti, amennyiben (7) a külföldi ítélet meghozatalát megelőzően az ügyben már egy másik bíróság végleges (final and conclusive) ítéletet hozott, feltéve, hogy ez a másik bíróságnak volt joghatósága az ügy elbírálására.¹³⁸ Tény és jogkérdések újraértékelésének (merits review) sem a brunei REFJA szerinti nyilvántartásba vételi eljárás esetén nincs helye.¹³⁹

A más államok bíróságai, vagy a felsőbbbíróságnak nem minősülő szingapúri és maláj bíróságok által hozott ítéletek a common law általános szabályai szerint, viszonyosságra tekintet nélkül, a nemzetközi udvariasság (comity) és a külföldi ítélet kötelemkeletkezzető hatására (theory of obligation) tekintettel hajthatók végre Bruneiben. A pénzbeli marasztalást tartalmazó külföldi ítéletnek Bruneiben történő végrehajtásához, a common law szabályai szerinti, az ítélet jogosultjának új keresetet (fresh action) kell indítania, amely az alperes (az ítélet kötelezettjének) a bíróság előtti megjelenésre kötelező irattal (writ of summons) indul.¹⁴⁰ A kereseti igény a külföldi ítélet alapján létrejött pénzfizetésre irányuló kötelem végrehajthatóságának megállapítására irányul. Az ítélet jogosultja kérelmezheti az ügynek a rövidebb, szóbeli bizonyításfelvétel nélkül zajló eljárásban sommás ítélet (summary judgment) kibocsátását, vagy ügyének tárgyalás (trial) tartásával történő elbírálását. Tény és jogkérdések újraértékelésének (merits review) a common law szerinti új eljárás (fresh action) esetén sincs helye.¹⁴¹ A common law alapján bármely országból származó ítélet végrehajtható, ha az (1) meghatározott vagy kiszámítható összegű pénzfizetésre való kötelezést tartalmaz, (2) az ügy érdemére vonatkozik (on the merits), (3) a felek között végleges (final and conclusive) és (4) az ítéletet hozó bíróság a saját eljárásjoga alapján joghatósággal rendelkezett az ügy elbírálására és brunei nemzetközi magánjoga alapján is megállapítható a közvetett joghatósága. Szemben a brunei REFJA-val, a common

¹³⁸ Brunei REFJA, 5. szakasz, (1) bek.

¹³⁹ REFJA 4. és 5. szakasz.

¹⁴⁰ Collins. <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/writ-of-summons> (2023. július 1.)

¹⁴¹ Colin Ong QC: Country Report, Brunei p. 32. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017 és az általa felhívott Godard v Gray (1890) LR 6 QB 139.

law alapján indított exequatur eljárásnak nem feltétele, hogy az ítéletet külföldi felsőbb bíróság hozza.¹⁴²

Az ezen alfejezetben foglaltak alapján az alábbi 1. számú táblázatban foglalom össze, hogy a Bruneiben mely ASEAN tagállamokból származó ítéletek, mely exequatur mechanizmus alapján hajthatók végre.

1. számú táblázat

A más ASEAN tagállamban hozott ítélet végrehajthatósága Bruneiben			
	Származási ország	Külföldi ítélet végrehajtható	Exequatur mechanizmus
1.	Malajzia	igen	Brunei REFJA
2.	Szingapúr		
3.	Fülöp-szigetek	igen	Common law
4.	Indonézia		
5.	Kambodzsa		
6.	Laosz		
7.	Mianmar		
8.	Thaiföld		
9.	Vietnám		

3.2 Fülöp-szigetek

A külföldi ítéletek Fülöp-szigeteken való elismerése és végrehajtására vonatkozó exequatur mechanizmusok vizsgálatának alapvető forrását a 2017-es Chong- és a 2019-es Reyes-féle kutatások Fülöp-szigeteki jog szakértőinek – Elizabeth Aguiling-Pangalangan („**Aguiling-Pangalangan**”) valamint Arvin A Jo és Jocelyn P Cruz („**Jo-Cruz**”) tanulmányai képezik.¹⁴³ Az elsődleges források pedig a Fülöp-szigeteki kormány vezette jogszabály-nyilvántartás vagy Fülöp-szigeteki Legfelső Bíróság honlapján közzétett jogszabályok alapján lettek feldolgozva.¹⁴⁴ A Fülöp-szigeti nemzetközi magánjog szempontjából kiemelten fontos legfelső bírósági határozatok a LawPhil nevű Fülöp-szigeteki jog és bírósági határozatokat tartalmazó online adatbázisban kereshetőek.¹⁴⁵

¹⁴² Ong QC, Colin: Country Report, Brunei pp. 22-25. in Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017

¹⁴³ Aguiling-Pangalangan, Elizabeth: Country Report: Republic of the Philippines. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 146-162; Jo, Arvin A – Cruz, Jocelyn P: The Philippines. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. pp. 223-241.

¹⁴⁴ Official Gazette Republika NG Pilipinas. <https://www.officialgazette.gov.ph> (2023. július 1.) és Supreme Court Republic of the Philippines. <https://sc.judiciary.gov.ph/rules-of-court/> (2023. július 1.)

¹⁴⁵ The LawPhil Project. Philippine Laws and Jurisprudence Database. <https://lawphil.net> (2023. július 1.)

A Fülöp-szigetek a Csendes-óceán egyik szigetállama; több ezer szigetből áll. A Fülöp-szigetek az ASEAN egyik alaptó tagja¹⁴⁶ és a Világbank jövedelem alapú besorolása szerint az alsó-közepes jövedelmű országok csoportjába tartozik.¹⁴⁷

A Fülöp-szigeteki nemzetközi magánjog alakulására, mind a spanyol, mind az amerikai hódítás hatással volt. A spanyol koloniális adminisztráció a 16. század közepétől a 19. század végéig tartott.¹⁴⁸ A spanyol polgári törvénykönyv (Codigo Civil) hatálya 1889-ben a Fülöp-szigetekre is ki lett terjesztve. Ez a polgári törvénykönyv már tartalmazott nemzetközi magánjogi tárgyú, az alkalmazandó anyagi jogra vonatkozó kollíziós szabályokat (pl.: lex patriae, lex loci rei sitae és lex loci celebrationis), amelyek a ma is hatályos 1949. évi polgári törvénykönyvben („**Fülöp-szigeteki Polgári Törvénykönyv**”) is jelen vannak.¹⁴⁹ A 19. század végén, a Spanyol Birodalom hanyatlásával a spanyolok Fülöp-szigetek feletti uralma megszűnt és a terület feletti irányítást az Egyesült Államok vette át.¹⁵⁰ Ezzel megkezdődött az amerikai common law fokozatos térhódítása. A bírósági rendszer hamar átalakításra került. Az 1914-ben kihirdetett Polgári Eljárásjogi Törvénykönyv a Kaliforniai Polgári Eljárásjogi Törvénykönyv másolata és az amerikai common eljárásjogi elvek megtestesítője volt.¹⁵¹

A Fülöp-szigetek tagja a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferenciának és a határokon átnyúló kereskedelmi ügyeket érintő két hágai egyezményhez – az 1961-es (Apostille) egyezményhez és az 1965-ös hágai (kézbesítési) egyezményhez – csatlakozott is.¹⁵² Az 1961-es hágai egyezményhez való csatlakozásnak a külföldi ítéletek elismerése és végrehajtása szempontjából azért van jelentősége, mert a Fülöp-szigeteki jog szerint a Fülöp-

¹⁴⁶ ASEAN Secretariat. ASEAN Member States. <https://asean.org/member-states/> (2023. július 1.)

¹⁴⁷ World Bank. World Bank country classification by income. <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups> (2023. július 1.)

¹⁴⁸ Balogh András: Délkelet-Ázsia történelme. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2018. pp. 104-108. 179, pp. 152-156.

¹⁴⁹ Az állampolgárság joga (lex patriae) irányadó a filippínók személyes állapotára (Fülöp-szigeteki Polgári Törvénykönyv, 15. szakasz), a dolog fekvése szerinti jog (lex rei sitae) irányadó a dologgal kapcsolatos dologi jogi igényekre (Fülöp-szigeteki Polgári Törvénykönyv, 16. szakasz), a házasságkötés helye szerinti jog (lex loci celebrationis) irányadó a házasságkötés érvényességére. (Fülöp-szigeteki Polgári Törvénykönyv, 17. szakasz). In: Republic Act No. 386 (1949) An Act to Ordain and Institute the Civil Code of the Philippines. <https://www.officialgazette.gov.ph/downloads/1949/06jun/19490618-RA-0386-JPL.pdf> (2023. július 1.)

¹⁵⁰ Balogh András: Délkelet-Ázsia történelme. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2018. pp. 156-157.

¹⁵¹ Jo, Arvin A – Cruz, Jocelyn P: The Philippines. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 224.

¹⁵² Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia honlapja. HCCH Members. <https://www.hcch.net/en/states/hcch-members> (2023. július 1.). A külföldi közokiratok hitelesítésének (felülhitelesítésének) mellőzéséről szóló 1961. évi hágai egyezmény. A polgári és kereskedelmi ügyekben keletkezett bírósági és bíróságon kívüli iratok külföldön történő kézbesítéséről szóló 1965-ös egyezmény. Status Chart. <https://www.hcch.net/en/instruments/status-charts> (2023. július 1.)

szigeteki bíróság előtt folyó exequatur eljárásban az ítélet jogosultjának a külföldi ítéletet és számos egyéb külföldön kelt köziratot is be kell nyújtania. A 1961-es hágai egyezménynek a Fülöp-szigetekkel együtt jelenleg 125 tagja van. A tagországokból származó közokiratok diplomácia felülhitelesítését az Apostille helyettesíti.¹⁵³ Ez az eljárást egyszerűsítésével és a kapcsolódó költségek csökkenésével jár. Az 1965-ös hágai kézbesítési egyezményhez való csatlakozásnak is jelentősége lehet a Fülöp-szigeti bíróság előtti exequatur eljárásban, amennyiben az ítélet adását esetleg külföldről kell megidézni.¹⁵⁴ A Fülöp-szigeteki Polgári Eljárásjogi Szabályok 2019-es módosítása, már összhangban van az 1965-ös hágai kézbesítési egyezményben foglaltakkal.¹⁵⁵ A Fülöp-szigetek azonban nem csatlakozott azonban egyik hágai egyezményhez sem – 1971-es, 2005-ös, 2019-es – amely a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott külföldi bírósági ítéletek elismerését és végrehajtását szabályozza.¹⁵⁶

A külföldi bírósági ítéletek elismerése és végrehajtása tárgyában a Fülöp-szigetek nem kötött más országokkal kétoldalú jogsegély egyezményt,¹⁵⁷ illetve legfelső bírósága sem állapodott meg más országok legfelsőbb bíróságaival és tett közzé olyan a fennálló joggyakorlatot deklaráló nyilatkozatot (Memorandum of Guidance), mint amely például a Szingapúr-Mianmar relációban 2020-ban született.¹⁵⁸

A többi ASEAN tagállammal egyezően, a Fülöp-szigetek bírósága is képviseltette magát a 2017-ben Nanningban tartott 2. Kína-ASEAN Igazságügyi Fórumon és elfogadta a nanningi nyilatkozatot, egyetértve azzal, hogy a résztvevő államok bíróságai által polgári és kereskedelmi ügyben hozott ítéletek elismerése és végrehajtása vonatkozásában, amennyiben a megkeresett országnak a származási országgal nincs releváns

¹⁵³ Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia honlapja. 1961-es hágai egyezmény áttekintés. <https://assets.hcch.net/docs/80d0e86f-7da8-46f8-8164-df046285bcdd.pdf> (2023. július 1.)

¹⁵⁴ Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia honlapja. 1965-ös hágai egyezmény áttekintés. <https://assets.hcch.net/docs/80d0e86f-7da8-46f8-8164-df046285bcdd.pdf> (2023. július 1.)

¹⁵⁵ Supreme Court Republic of the Philippines. Primer on the 2019 Amendments to the 1997 Rules of Civil Procedure (A.M. No. 19-10-20 SC) p. 2. <https://sc.judiciary.gov.ph/2019-amendments-to-the-1997-rules-of-civil-procedure/> (2023. július 1.)

¹⁵⁶ A polgári és kereskedelmi ügyekben hozott külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtásáról szóló 1971-es hágai egyezmény, a joghatósági megállapodásokról szóló 2005-ös hágai egyezmény és a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtásáról szóló 2019-es hágai egyezmény. Lásd: Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia honlapja. Status Chart. <https://www.hcch.net/en/instruments/status-charts> (2023. július 1.)

¹⁵⁷ Aguiling-Pangalangan, Elizabeth: Country Report: Republic of the Philippines. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 146.; Lásd még: Jo, Arvin A – Cruz, Jocelyn P.: The Philippines. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 225.

¹⁵⁸ Enforcement of Money Judgments. Singapore International Commercial Court. <https://www.sicc.gov.sg/enforcement-of-money-judgments> (2023. július 1.)

jogsegélyegyezménye, a viszonosság fennállását vélelmezheti, feltéve, hogy belső jogával összeegyeztethető (nanningi nyilatkozat, 7. cikk).¹⁵⁹

A 2019-ben jelentős módosításokon átesett, de jelenleg is hatályos 1997. évi polgári eljárásjogi szabályzat („**Fülöp-szigeteki Polgári Eljárásjogi Szabályzat**”) tartalmazza a külföldi ítéletek elismerésének és végrehajtásának törvényi feltételeit és a megtagadásának okait.¹⁶⁰ Jo-Cruz szerint azonban a bírói gyakorlatnak ezen a területen kiemelkedő jelentősége van.¹⁶¹

Bár a common law hatása a Fülöp-szigetek bírósági szervezetrendszerére, a polgári eljárásjogra és a jogforrási rendszerre is jelentős, számos angol common law jogrendszerű ASEAN tagálam jogával ellentétben, a Fülöp-szigetek exequatur eljárása nem differenciál a külföldi országok között. Ekképpen a Fülöp-szigeteki Polgári Eljárásjogi Szabályzat külföldi ítéletek végrehajtására vonatkozó pontjai alkalmazandók tekintet nélkül arra, hogy mely országból származik az ítélet. Az ítélet jogosultjának minden esetben polgári pert kell indítani a Fülöp-szigeteki bíróság előtt, azaz itt nincs meghatározott országból származó ítéletek esetén alkalmazható nyilvántartásba vételen alapuló exequatur eljárás, mint amely Brunei, Malajzia és Szingapúr jogában létezik.¹⁶²

Az 1895-ös *Hilton v Guyot* esetben megfogalmazott amerikai megközelítéssel ellentétben, amelyben az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága a viszonosság hiányára való hivatkozással tagadta meg egy francia bíróság ítélet végrehajthatóságának elismerését,¹⁶³ a Fülöp-szigeteki jogértelmezés szerint a nemzetközi udvariasság (comity) nem igényli a viszonosság fennállását. Jo-Cruz szerint a Fülöp-szigetek és az ítéletet hozó bíróság országa között fennálló viszonosság pozitív hatással esik latba, de hiánya nem exequatur megtagadási ok.¹⁶⁴ A Fülöp-szigeteki Köztársaság Legfelső Bíróságának a *Mijares v Ranada*¹⁶⁵ ügyben 2005-ben hozott döntése szerint a külföldi ítéletek

¹⁵⁹ Nanning Statement of the 2nd China-ASEAN Justice Forum. China Justice Observer. <https://www.chinajusticeobserver.com/p/nanning-statement-of-the-2nd-china-asean-justice-forum> (2023. július 1.)

¹⁶⁰ Supreme Court Republic of the Philippines. 2019 Amendments to the 1997 Rules of Civil Procedure (A.M. No. 19-10-20-SC) <https://sc.judiciary.gov.ph/2019-amendments-to-the-1997-rules-of-civil-procedure/> (2023. július 1.)

¹⁶¹ Jo, Arvin A. – Cruz, Jocelyn P.: The Philippines. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 223.

¹⁶² Jo, Arvin A. – Cruz, Jocelyn P.: The Philippines. p. 227. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019.

¹⁶³ *Hilton v Guyot* 159 US (1895) 163-164. Justia. U.S. Supreme Court. <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/159/113/> (2023. július 1.)

¹⁶⁴ Jo, Arvin A. – Cruz, Jocelyn P.: The Philippines. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 226.

¹⁶⁵ „There is no obligatory rule derived from treaties or conventions that requires the Philippines to recognize foreign judgments, or allow a procedure for the enforcement thereof. However, generally accepted principles

elismerésének és végrehajtásának elméleti háttérét és jogalapját az az alkotmányos rendelkezés adja, miszerint a Fülöp-szigetek elismeri a nemzetközi jog általános elveit.¹⁶⁶ A bíróság véleménye szerint a külföldi ítéletek elismerése és végrehajtása a nemzetközi jog általánosan elfogadott elvei körébe esik.

Az alapvető forrás, amely az exequatur feltételeit és a lehetséges megtagadási okokat tartalmazza a Fülöp-szigeteki Polgári Eljárásjogi Szabályzat 39. szabályának a külföldi ítéletek és végleges végzések hatályáról szóló 48. szakasza tartalmazza. E szerint, amennyiben a külföldi bíróság rendelkezett joghatósággal, vélelmezni kell az általa hozott ítéletben megállapított jog fennállását a felek, illetve jogutódjaik közötti viszonyban. Ugyanakkor bizonyítás esetén megtagadható (repeal) a külföldi bírósági ítélet elismerése és végrehajtása (1) joghatóság hiánya (want of jurisdiction), (2) a fél részére történt kézbesítés hiánya (want of notice to the party), (3) a peres felek közti összejárás (collusion), (4) csalás (fraud), (5) nyilvánvaló jogi vagy ténybeli tévedés (clear mistake of law or fact) esetén.¹⁶⁷ A Polgári Eljárásjogi Szabályzat említett szakasza lényegében megegyezik az 1914-es – a kaliforniai polgári eljárásjog szabályait követő – Polgári Eljárásjogi Törvény vonatkozó rendelkezésével.¹⁶⁸ A Polgári Eljárásjogi Szabályzat a Fülöp-szigeteki Legfelsőbb Bíróság által kiadott jogforrás. Fülöp-szigeteki Legfelsőbb Bíróság e hatásköre a Fülöp-szigeteki Köztársaság Alkotmányában foglalt felhatalmazáson nyugszik.¹⁶⁹ Bár az ötödikként említett megtagadási ok (a nyilvánvaló ténybeli vagy jogi tévedés) kétséget ébreszt az iránt, hogy valójában exequatur eljárásról van-e szó vagy az ítéletet alapjául szolgáló tényeket és jogi érveket a Fülöp-szigeteki bíróságnak magának is értékelnie kell, hogy megbizonyosodjon

of international law, by virtue of the incorporation clause of the Constitution, form part of the laws of the land even if they do not derive from treaty obligations. [...] While the definite conceptual parameters of the recognition and enforcement of foreign judgments have not been authoritatively established, the Court can assert with certainty that such an undertaking is among those generally accepted principles of international law. As earlier demonstrated, there is a widespread practice among states accepting in principle the need for such recognition and enforcement, albeit subject to limitations of varying degrees. The fact that there is no binding universal treaty governing the practice is not indicative of a widespread rejection of the principle, but only a disagreement as to the imposable specific rules governing the procedure for recognition and enforcement.” in *Mijares v Ranada* GR No 139325 (2005). The LawPhil Project. Philippine Laws and Jurisprudence Databank. https://lawphil.net/judjuris/juri2005/apr2005/gr_139325_2005.html (2023. július 1.)

¹⁶⁶ Lásd még: „The Philippines [...] adopts the generally accepted principles of international law as part of the law of the land [...]” in 1987 Constitution of the Republic of the Philippines, Art. II, s 2. Official Gazette Republika NG Pilipinas. <https://www.officialgazette.gov.ph/constitutions/1987-constitution/> (2023. július 1.)

¹⁶⁷ Supreme Court Republic of the Philippines. 2019 Amendments to the 1997 Rules of Civil Procedure, Rule 39, Article 48. <https://sc.judiciary.gov.ph/2019-amendments-to-the-1997-rules-of-civil-procedure/> (2023. július 1.)

¹⁶⁸ Jo, Arvin A – Cruz, Jocelyn P: The Philippines. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 226.

¹⁶⁹ 1987 Constitution of the Republic of the Philippines, Art. VIII, s 5(5). Official Gazette Republika NG Pilipinas. <https://www.officialgazette.gov.ph/constitutions/1987-constitution/> (2023. július 1.)

arról, hogy az nem tartalmaz nagyobb tévedést, akár jog, akár ténykérdésben. Az utóbbit akár az ítélet érdemi felülvizsgálatának is nevezhetjük. A Fülöp-szigeteki Legfelső Bíróság a *Bank of the Philippine Islands Securities Corporation v Edgardo V. Guevara* 2005-ben hozott – megnyugtató – ítéletében leszögezte, hogy e Fülöp-szigeteki bíróságok nem mélyedhetnek el az ügy érdemébe a külföldi ítélet elismerésére, végrehajtására irányuló eljárásban.¹⁷⁰ Fülöpszigeteki Legfelső Bíróság az *Bank of the Philippine Islands Securities Corporation v Edgardo V. Guevara* ügyben tett, a külföldi ítélet érdemi felülvizsgálatának tilalmára vonatkozó megállapítását az *Encarnacion v Johnson* ügyben 2018-ban hozott ítéletében is megerősítette.¹⁷¹ Ugyanakkor a külföldi ítélet érdemi felülvizsgálatának az Edgardo V. Guevara megfogalmazott és Encarnacion v Johnson ügyben fenntartott tilalmának főszabályi jellege mellett Aguilin-Pangalangan és Guo is egyezően foglal állást abban, hogy az érdemi felülvizsgálat tilalma alól – a Fülöp-szigeteki Legfelső Bíróság által 1970-ben a *Soorajmull Nagarmull v BISCOP* ügyben hozott ítélet szerint – kivételt képez az, ha a „a jogkérdésben történt nyilvánvaló tévedés miatt a [határozat] végrehajtása nyilvánvaló igazságtalansághoz vezet[ne].”¹⁷² Weller, a Fülöp-szigetek külföldi ítéletekhez való viszonyulását a korlátozott *révision au fond* kategóriájába sorolta felhívva a figyelmet arra az ellentmondásra, amely „az ügy érdemében való elmélyedés” tilalma és a között feszül, hogy a külföldi ítélet végrehajtása megtagadható, amennyiben az „nyilvánvaló jogi vagy ténybeli tévedésen” alapul.¹⁷³ E bizonytalansági tényező ellenére az ABLI 2022-

¹⁷⁰ „Courts are not allowed to delve into the merits of foreign judgments.” *Bank of the Philippine Islands Securities Corporation v Edgardo V. Guevara* G.R. No. 167052 (2015). The LawPhil Project. Philippine Laws and Jurisprudence Databank. https://lawphil.net/judjuris/juri2015/mar2015/gr_167052_2015.html (2023. július 1.)

¹⁷¹ *Encarnacion v Johnson* GR. No. 192285 (2018). The LawPhil Project. Philippine Laws and Jurisprudence Databank. https://lawphil.net/judjuris/juri2018/jul2018/gr_192285_2018.html (2023. július 1.). Lásd még: Guo, Yujun: Merits Review and Errors of Facts and Law. In Chong, Adeline (ed.). *Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments*. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020. p. 54.

¹⁷² „We are constrained to reverse the appealed decision upon the ground that it is based upon a clear mistake of law and its enforcement will give rise to a patent injustice.” illetve „We can not sanction a clear mistake of law that would work an obvious injustice upon appellant.” *Soorajmull Nagarmull v BISCOP* GR. No. L-22470 (1970). The LawPhil Project. Philippine Laws and Jurisprudence Databank. https://lawphil.net/judjuris/juri1970/may1970/gr_22470_1970.html (2023. július 1.) Lásd még: Lásd még: Guo, Yujun: Merits Review and Errors of Facts and Law. In Chong, Adeline (ed.). *Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments*. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020. p. 56.; Lásd még: Aguilin-Pangalangan, Elizabeth: Country Report: Republic of the Philippines. In Chong, Adeline (ed.): *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia*, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 157.

¹⁷³ Weller, Mathias: “Mutual Trust”: A Suitable Foundation for Private International Law in Regional Integration Communities and Beyond? (Volume 423) In *Collected Courses of the Hague Academy of International Law*. Brill Nijhoff, 2022, pp. 73-74.

ben a Fülöp-szigeteki szabályozást olyanként minősítette, miszerint a külföldi ítéletek ott végrehajthatók,¹⁷⁴ így az alábbi 2. összefoglaló táblázatban én is ezt az értékelést követem.

2. számú táblázat

A más ASEAN tagállamban hozott ítélet végrehajthatósága a Fülöp-szigeteken			
	Származási ország	Külföldi ítélet végrehajtható	Exequatur mechanizmus
1.	Brunei	igen	Fülöp-szigeteki Polgári Eljárásjogi Szabályzat, 39. szabály, 48. szakasz
2.	Indonézia		
3.	Kambodzsa		
4.	Laosz		
5.	Malajzia		
6.	Mianmar		
7.	Szingapúr		
8.	Thaiföld		
9.	Vietnám		

3.3 Indonézia

Az indonéz szabályok leírása elsősorban a Chong- és Reyes-féle kutatás indonéz jogi szakértőinek – Dr Yu Un Oppusunggu („**Oppusunggu**”), valamint Afifah Kusumadara („**Kusumadara**”) – elemzését veszi figyelembe.¹⁷⁵

Indonézia az ASEAN alapító tagállama.¹⁷⁶ A Világbank jövedelem szerinti besorolása alapján a felső-közepes fejlettségi sávba tartozik.¹⁷⁷ Indonézia 1945-ben vált függetlenné; az Indonéz Köztársaság 1945-óta létezik.¹⁷⁸ Ezt megelőzően az indonéz szigetvilág holland gyarmat volt.¹⁷⁹ A Holland Kelet-India területén az európai lakosokra a holland jog volt alkalmazandó.¹⁸⁰ Az 1945-ös Indonéz Alkotmány átmeneti rendelkezéseket tartalmazó részének 2. szakasza szerint azonban addig amíg azt új jogszabály felül nem írja azt, a holland jog alkalmazandó.¹⁸¹ A holland jog tovább élésének különös jelentősége van a

¹⁷⁴ Enforcement of Foreign Judgments in ASEAN: Ranking the Portability of ASEAN Judgments within ASEAN (February 2022). ABLI. <https://abli.asia/abli-publications/ranking-the-portability-of-asean-judgments-within-asean/> (2023. július 1.)

¹⁷⁵ Oppusunggu, Yu Un: Country Report: Republic of Indonesia. In Adeline Chong (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia. Singapore, Asian Business Law Institute, 2017. pp. 91-104. és Kusumadara, Afifah: Indonesia. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. pp. 243-257.

¹⁷⁶ ASEAN Secretariat. ASEAN Member States. <https://asean.org/member-states/> (2023. július 1.)

¹⁷⁷ World Bank. World Bank country classification by income. <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups> (2023. július 1.)

¹⁷⁸ Balogh András: Délkelet-Ázsia történelme. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2018, p. 264.

¹⁷⁹ Balogh András: Délkelet-Ázsia történelme. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2018, pp. 113-128, pp. 157-165, pp. 212-217.

¹⁸⁰ Ezzel párhuzamosan az őslakosokra a helyi szokásjogot (adat), míg a nem nyugati – többségében kínai származású – külföldiekre másféle jogot alkalmaztak.

¹⁸¹ The Constitution of the Republic of Indonesia (1945) – as amended by the First Amendment of 1999, the Second Amendment of 2000, the Third Amendment of 2001 and the Fourth Amendment of 2002. https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/ac/ewt_dl_link.php?nid=123&filename=parsystem2 (2023.

külföldi bírósági ítéletek végrehajtása szempontjából, ugyanis az egyik ilyen törvényi rendelkezés az, amely a külföldi ítéletek Indonéziában való végrehajtását kizárja. Ez a törvényhely a Reglement op de Burgerlijke Rechtvordering („Rv”) 436. szakasza, amely szerint: „(1) Külföldi bíróság által hozott ítélet nem végrehajtható indonéz területen, kivéve a Kereskedelmi Kódex 724. szakaszában, vagy más jogszabályban foglalt eseteket. (2) Egyéb ügyeket indonéz bíróságok elé ismételt elbírálás céljából benyújthatók.”¹⁸² A Kereskedelmi Kódex 724. szakaszában foglalt specifikus kivétel a nemzetközi tengerjog közös hajókárra (general average) vonatkozó szablyának Indonézia belső jogában való megjelenése. E szabály alapján a közös hajókár rendezése ügyében született külföldi bíróság által hozott ítéletek Indonéziában végrehajthatóak. Az ilyen ügyekre külön – az indonéz Hajózási Törvényben meghatározott – exequatur eljárás vonatkozik, amelyben a külföldi ítélet érdemi felülvizsgálatára nem kerül sor.¹⁸³ Az Rv. 436. szakasz (1) bekezdése nyitva hagyja az utat arra, hogy indonéz jogszabály az ügyek más típusát elbíráló külföldi ítéletek végrehajthatóságát is, azonban ilyen jogszabály ezidáig nem született. Indonézia nem tagja a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferenciának és nem csatlakozott egyik a kereskedelmi ügyben hozott külföldi ítéletek elismerését és végrehajtása tárgyában született hágai egyezményhez sem.¹⁸⁴ Indonézia és Thaiföld között 1978-ban született ugyan egy polgári és kereskedelmi ügyekre vonatkozó kétoldalú jogsegély egyezmény, azonban annak nem tárgya a másik szerződő fél bíróságai által hozott ítéletek elismerése és végrehajtása.¹⁸⁵ A Indonézia legfelső bírósága nem állapodott meg más országok legfelsőbb bíróságaival és tett közzé olyan a fennálló joggyakorlatot deklaráló nyilatkozatot (Memorandum of Guidance),

július 1.). Lásd még: Kusumadara, Afifah: Indonesia. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 247.

¹⁸² „(1) All judgments delivered by foreign courts are unenforceable in Indonesian territory, except in the matters mentioned in Article 724 of Commercial Code and in other regulations. (2) Those [other] matters can be brought again in front of and be judged by Indonesian courts.” In Kusumadara, Afifah: Indonesia. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 243.

¹⁸³ Article 223:1 of the Law No 17/2008 on Shipping. Lásd: Oppusunggu, Yu Un: Country Report: Republic of Indonesia. In Adeline Chong (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia. Singapore, Asian Business Law Institute, 2017, p. 102.; Lásd még: Gautama, Sudargo: Recognition and Enforcement of Foreign Judgments and Arbitral Awards In the ASEAN Region. In: Malaya Law Review. 1990. Vol. 32. No. 1. p. 173.

¹⁸⁴ Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia honlapja. HCCH Members. <https://www.hcch.net/en/states/hcch-members> (2023. július 1.) A polgári és kereskedelmi ügyekben hozott külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtásáról szóló 1971-es hágai egyezmény, a joghatósági megállapodásokról szóló 2005-ös hágai egyezmény és a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtásáról szóló 2019-es hágai egyezmény. Lásd: Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia honlapja. Status Chart. <https://www.hcch.net/en/instruments/status-charts> (2023. július 1.)

¹⁸⁵ Oppusunggu, Yu Un: Country Report: Republic of Indonesia. In: Adeline Chong (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia. Singapore, Asian Business Law Institute, 2017, p. 100.

mint amely például a Szingapúr-Mianmar relációban 2020-ban született.¹⁸⁶ A többi ASEAN tagállammal egyezően, a Indonézia legfelső bírósága is képviseltette magát a 2017-ben Nanningban tartott 2. Kína-ASEAN Igazságügyi Fórumon és elfogadta a nanningi nyilatkozatot, egyetértve azzal, hogy a résztvevő államok bíróságai által polgári és kereskedelmi ügyben hozott ítéletek elismerése és végrehajtása vonatkozásában, amennyiben a megkeresett országnak a származási országgal nincs releváns jogsegélyegyezménye, a viszonyosság fennállását vélelmezheti, feltéve, hogy belső jogával összeegyeztethető (nanningi nyilatkozat, 7. cikk).¹⁸⁷ A vizsgált másodlagos források egybehangzó álláspontja szerint a közös hajókár ügyében született külföldi ítéletektől eltekintve polgári vagy kereskedelmi ügyben hozott külföldi ítélet nem hajtható végre Indonéziában és ettől az állásponttól az ABLI által a 2022-ben publikált összefoglaló sem tér el.¹⁸⁸ A konzervatív hozzáállást a vizsgált források egybehangzóan a területi és bírói szuverenitáshoz való ragaszkodással magyarázzák.¹⁸⁹

Bár a kereskedelmi ügyekben hozott külföldi ítélet nem hajtható végre Indonéziában, amennyiben a külföldi ítélet jogosultja az ítélet kötelezettjének Indonéziában fekvő vagyonára kíván végrehajtást vezetni, úgy a területileg illetékes elsőfokon eljáró indonéz bíróság előtt új eljárást kell indítania és ebben az eljárásban a külföldi ítélet bizonyítékként figyelembe vehető.¹⁹⁰ Ezt már nem az írott jog mondja ki, hanem a források a Holland Legfelső Bíróság által 1924-ben született ítéletből – *Bontamantel arrest* – vezetik le. Az

¹⁸⁶ Enforcement of Money Judgments. Singapore International Commercial Court. <https://www.sicc.gov.sg/enforcement-of-money-judgments> (2023. július 1.)

¹⁸⁷ Nanning Statement of the 2nd China-ASEAN Justice Forum. China Justice Observer. <https://www.chinajusticeobserver.com/p/nanning-statement-of-the-2nd-china-asean-justice-forum> (2023. július 1.)

¹⁸⁸ Oppusunggu, Yu Un: Country Report: Republic of Indonesia. In: Adeline Chong (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia. Singapore, Asian Business Law Institute, 2017. p. 104.; Lásd még: Kusumadara, Afifah: Indonesia. p. 243. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. Lásd még: Gautama, Sudargo: Recognition and Enforcement of Foreign Judgments and Arbitral Awards in the ASEAN Region. p. 172. In: Malaya Law Review. 1990. Vol. 32. No. 1. Chong, Adeline: General Principle. p. 5, In: Chong, Adeline (ed.). Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Szingapúr, 2020. Lásd még: Chong, Adeline: Moving towards harmonisation in the recognition and enforcement of foreign judgment rules in Asia. Journal of Private International Law, Volume 16, 2020 - Issue 1. pp. 9-10.; Lásd még: Enforcement of Foreign Judgments in ASEAN: Ranking the Portability of ASEAN Judgments within ASEAN (February 2022). Asian Business Law Institute. <https://abli.asia/abli-publications/ranking-the-portability-of-asean-judgments-within-asean/> (2023. július 1.) p. 5, p. 7 és p. 9.

¹⁸⁹ Oppusunggu, Yu Un: Country Report: Republic of Indonesia. In Adeline Chong (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia. Singapore, Asian Business Law Institute, 2017, p. 99.; Lásd még: Kusumadara, Afifah: Indonesia. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 243.; Lásd még: Chong, Adeline: Moving towards harmonisation in the recognition and enforcement of foreign judgment rules in Asia. Journal of Private International Law, Volume 16, 2020 - Issue 1. p. 10.

¹⁹⁰ Kusumadara, Afifah: Indonesia. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 251, p. 253.

ügyben egy holland cég egy brit özvegyen próbálta behajtani az elhunyt férj által a szeretőjének vásárolt kabát árát. Az elsőként eljáró angol bíróság – mint a jó erkölccsel össze nem egyeztethető – elutasította a keresetet. Ezt követően a felperes cég a holland bíróság előtt is pert indított, de az is elutasította a keresetet. A holland bíróság ítélete szerint – amelyet a holland polgári eljárásjogi törvénynek az Rv. 436. szakaszával in pari materia megegyező szakaszára alapított – a külföldi ítéletnek ugyan nincsen res judicata hatása, de erre vonatkozó jogszabályi előírás hiányában a bíróság szabadon mérlegelheti, hogy a külföldi ítéletnek milyen bizonyító erőt kíván tulajdonítani. Ugyanakkor a mérlegelés során a jóhiszeműség és a felek egyenlőségének alapelvét figyelembe kell venni.¹⁹¹ A külföldi ítélet bizonyítékként való figyelembe vehetőségét mutatja a Jakartai Központi Országbíróság által a *Harjani Prem Ramchand v Merrill Lynch International Bank Ltd Singapore Branch* ügyben hozott döntés. Ebben az ügyben a felperes szerződésen kívül okozott kár megtérítéséről rendelkező szingapúri ítélet végrehajtását kérte. A jakartai bíróság határozatában megerősítette, hogy külföldi ítélet Indonéziában nem hajtható végre, ugyanakkor saját joghatóságát a külföldi res judicata ellenére megállapította és a szingapúri ítéletet bizonyítékként figyelembe vette.¹⁹²

Mindezekre tekintettel az alfejezet végi 3. számú összefoglaló táblázatban a külföldi ítéletek végrehajthatóságát az összes ASEAN tagállam, mint származási állam tekintetében, mint nem végrehajthatót jelölöm.

3. számú táblázat

A más ASEAN tagállamban hozott ítélet végrehajthatósága Indonéziában			
	Származási ország	Külföldi ítélet végrehajtható	Exequatur mechanizmus
1.	Brunei	nem	Rv. 436. szakasz
2.	Indonézia		
3.	Kambodzsa		
4.	Laosz		
5.	Malajzia		
6.	Mianmar		
7.	Szingapúr		
8.	Thaiföld		
9.	Vietnám		

¹⁹¹ Hoge Raad [Dutch Supreme Court] (14 November 1924) N J 1831, 890. Oppusunggu, Yu Un: Country Report: Republic of Indonesia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia. Singapore, Asian Business Law Institute, 2017, p. 101. In Gautama, Sudargo: Recognition and Enforcement of Foreign Judgments and Arbitral Awards In the ASEAN Region. Malaya Law Review. 1990. Vol. 32. No. 1. pp. 173-174.

¹⁹² Central Jakarta Country Court No 389/PDT. In Oppusunggu, Yu Un: Country Report: Republic of Indonesia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia. Singapore, Asian Business Law Institute, 2017, p. 102.

3.4 Kambodzsa

Kambodzsa az indokínai félszigeten fekvő, Thaifölddel, Laossal és Vietnámmal határos ország. Kambodzsa népének és nyelvének neve: khmer. Kambodzsa 1999-ben csatlakozott az ASEAN-hoz.¹⁹³ A Világbank jövedelem szerinti besorolása szerint alsó-közepes fejlettségi sávba,¹⁹⁴ míg az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsának besorolása szerint – ASEAN tagállamok közt Laossal és Mianmarral együtt – a legkevésbé fejlett országok közé tartozik.¹⁹⁵

A kambodzsai nemzetközi magánjog és exequatur mechanizmusok leírása során alapvetően a Chong- és Reyes-féle kutatások kambodzsai jog szakértőinek – Youdy Bun („**Bun**”), valamint Alex Larkin és Potim Yun („**Larkin és Yun**”) – tanulmányaira hagyatkozom.¹⁹⁶ Elsődleges forrásként a kambodzsai bíróság előtti exequatur eljárás eljárási szabályait, valamint az exequatur megadásának feltételeit szabályozó japán jogi technikai segítségnyújtással született 2006. évi kambodzsai polgári eljárásjogi kódex („**Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex**”) kerül elemzésre.¹⁹⁷ Annak értelmezéséhez – releváns kambodzsai esetjog hiányában – figyelembe veszem a kambodzsainál bőségebb szakirodalommal és hozzáférhetőbb esetjoggal rendelkező japán nemzetközi magánjognak az exequatur szempontjából releváns gondolatait, megoldásait.¹⁹⁸ A kambodzsai bíróságok polgári- és kereskedelmi ügyekben hozott ítéletekből 104 darab van, amelyet az igazságügyi minisztérium a honlapján közzétett. Ezek között nincs olyan ítélet, amely exequatur eljárásban született volna, vagy amely az exequatur feltételei szempontjából releváns lenne. A közzétett ítéletek szinte kizárólag kölcsön és ingatlanügyletek tárgyában született elsőfokú ítéletek.¹⁹⁹ Az ítéletek egyébként nem kutathatóak. Ennek eredményeként a kambodzsai ügyvédek csak a saját maguk által intézett, elbírált ügyeken keresztül tudnak a bíróságok jogértelmezési gyakorlatáról információt szerezni. Ez megmutatkozik abban is, hogy a

¹⁹³ ASEAN Secretariat. ASEAN Member States. <https://asean.org/member-states/> (2023. július 1.)

¹⁹⁴ World Bank. World Bank country classification by income. <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups> (2023. július 1.)

¹⁹⁵ United Nations. List of LDCs. <https://www.un.org/ohrlls/content/list-ldcs> (2023. július 1.)

¹⁹⁶ Bun, Youdy: Country Report: Cambodia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 146-162.; Larkin, Alex - Yun, Potim: Cambodia. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, pp. 201-207.

¹⁹⁷ The Code of Civil Procedure of Cambodia. Japan International Cooperation Agency. https://www.jica.go.jp/Resource/project/english/cambodia/0701047/materials/c8h0vm000000zsb2-att/01_01e.pdf (2023. július 1.)

¹⁹⁸ Nishioka, Kazuaki – Nishitani, Yuko: Japanese Private International Law, Hart Publishing, Oxford, 2021. 282 p.

¹⁹⁹ Ministry of Justice of the Kingdom of Cambodia. <https://www.moj.gov.kh/kh/actual-civil-judgments> (1 July 2023)

Chong- és a Reyes-féle kutatások szerzői, akik a legnagyobb nemzetközi ügyfélkörrel rendelkező phnompeni ügyvédi irodák vezető ügyvédei – Youdy Bun ezen évekig a Kambodzsai állandó választottbíróság – a National Commercial Arbitration Centre – elnöke egyetlen eseti döntést sem tud megemlíteni, amelyet kambodzsai bíróság exequatur eljárásban hozott volna annak ellenére, hogy az exequatur feltételeit és eljárás szabályait tartalmazó Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex 2009-ben lépett hatályba és azóta a szabályozásban változás nem történt.²⁰⁰

A 2012-ben publikált *Introduction to Cambodian Law*-ban (magyarul: Bevezetés a kambodzsai jogba) – a kambodzsai jogot legátfogóbb módon bemutató nemzetközi szakirodalom – a nemzetközi magánjogról egyedül Menzel professzor fejezete tartalmaz két bekezdést. Ebben Menzel – más szerzőkre hivatkozva – azt írja, hogy az 1970-es évek elején, kambodzsai nemzetközi magánjogi szabályozás hiányában a francia alapelveket alkalmazták.²⁰¹ Menzel professzor szerint Kambodzsának nincs nemzetközi magánjogot szabályozó jogszabálya. A szöveggörnyezet azt sugallja, hogy Menzel professzor a *conflict of laws* kifejezésen kizárólag az alkalmazandó anyagi jog szabályozásának kérdését értette.²⁰² Amennyiben ez így van, akkor egyetértek vele. Kambodzsának valóban nincsen nemzetközi magánjogot átfogóan szabályozó kódexe, mint például a magyar nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény, amely a nemzetközi magánjog minden területét – így a joghatóság, az alkalmazandó anyagi jog, a külföldre történő kézbesítés, a külföldön történő bizonyításfelvétel és a külföldi ítéletek elismerésének és végrehajtásának feltételeit – szabályozza. Ugyanakkor a 2006-ban elfogadott és 2009-től hatályos Kambodzsai Polgári Eljárásjog Kódex különböző fejezeteiben elszórtan megtalálhatóak a nemzetközi polgári eljárásjog – ideértve az exequatur feltételeit és eljárási szabályait, a bírósági iratok külföldre történő kézbesítésének és a külföldön történő bizonyításfelvételnek a legalapvetőbb szabályai.²⁰³

²⁰⁰ “[w]hile there is a legal framework which would allow a Cambodian court to recognise and enforce a foreign judgment, to date, we are unaware of any foreign judgment that has been recognised and enforced, or refused to be recognised and enforced by the Cambodian courts.” In: Youdy Bun: *Country Report Cambodia*. Adeline Chong (ed.), *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia* (Asian Business Law Institute 2017) p. 38.

²⁰¹ Ponn Vongs Vaddey, valamint Béatrice Balivet és Chaing Sineath.

²⁰² „It seems that Cambodia currently still has no comprehensive framework in the field of private international law.” In: Menzel, Jörg.: *Cambodian Law: Some Comparative and International Perspectives*. pp. 490-491 In: Peng, H., Phallack, K., Menzel, J. (eds.). *Introduction to Cambodian Law*. Phnom Penh: Konrad Adenauer Stiftung, 2012. pp. 479-496.

²⁰³ Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex szabályai a joghatóságról (8-9. szakaszok), a külföldiek perindítási és perelhetőségi képességéről (34. szakasz), a külföldön történő bizonyításfelvételről (129-130. szakaszok), a bírósági iratok külföldön történő kézbesítéséről (253. szakasz), a külföldi bírósági ítéletek elismeréséről és végrehajtásáról (199. és 362. szakaszok).

Míg az ASEAN tagállamok túlnyomó többsége nemzetközi magánjogának fejlődését a koloniális múlt determinálta (lásd pl.: a volt brit gyarmatok – Brunei, Malajzia, Mianmar és Szingapúr, vagy a volt amerikai gyarmat Fülöp-szigetek), Kambodzsa esetében az 1863-1953 közötti francia gyarmati időszaknak – álláspontom szerint – nincsen kimutatható hatása a ma hatályos nemzetközi magánjogra. Kambodzsa francia alapokon nyugvó magánjogának rendszere az 1975 és 1979 közötti a Pol Pot vezette vörös khmer rendszer alatt olyan brutális törést szenvedett, amelyből a mai napig nem tudott felépülni. A vörös khmerek minden írásos emléket – ideértve a jogszabályokat is – megsemmisítettek. Az akkori értelmiséget – köztük a jogászokat is – a rendszer ellenségének tekintettek és elimináltak. A vörös khmerekől 1979-ben a vietnámi hadsereg szabadította meg Kambodzsa népét, azonban a vietnámi invázió háborúba, polgárháborúba torkollott, amely egészen 1991-ig tartott. A kivégzett, munkatáborokban elhalt, szerencsés esetben külföldre menekült jogásztársadalom pótlására, a jogászképzés újraindítására a háborús időszakban nyilvánvalóan nem történt meg. A Vietnám és Kambodzsa közötti háborúnak az 1991-es Párizsi Békeszerződés vetett véget. A Párizsi Békeszerződés nyitott utat Kambodzsa fejlődésének. A Párizsi Békeszerződésben foglaltak szerint 1992 és 1993 között az ENSZ Átmeneti Hatósága Kambodzsában (United Nations Transitional Authority in Cambodia) nevű szervezet vette át az ország adminisztrációját és szervezte meg az első választásokat. 1993-ban került sor Kambodzsa új alkotmányának elfogadására. E szerint Kambodzsa egy demokratikus többpártrendszer. A szocialista Vietnám befolyásának megszűnését követően – az új kambodzsai alkotmány szerint – Kambodzsa piacgazdaság. A külföldi működőtőke iránti óriási szükséglet miatt hamar egyértelművé vált, hogy a vörös khmereket követő vietnámi befolyás alatt szocialista szellemben született jogszabályok reformja nélkülözhetetlen. Az említett okok miatt azonban nem volt az országban szakember, aki a kodifikáció elvégzésére szükséges szaktudással rendelkezett volna. Egy 1993-as forrás szerint összesen öt jogász volt Kambodzsában, akik túléltek a népirtást és a polgárháborút. Franciaország kormánya vállalta, hogy egy új kambodzsai büntető törvénykönyv és büntető eljárásjogi törvénykönyv megírásához technikai segítséget nyújtanak a kambodzsai igazságügyi minisztérium részére. Forráshiány miatt azonban a polgári törvénykönyv és a polgári eljárásjog kapcsán erre nem került sor. Ezen a ponton lesz jelentősége a japán jognak. Japán fejlesztési ügynöksége, Japán Nemzetközi Együttműködési Ügynökség (Japan International Cooperation Agency, “JICA”) vállalta, hogy segíti a kambodzsai igazságügyi minisztériumot a polgári jog és

polgári eljárásjog kodifikációjában.²⁰⁴ Ez az a körülmény, amely miatt Kambodzsa francia alapelveken éppen csak kibontakozni készülő nemzetközi magánjoga a francia modellt elhagyva japán „pályára állt”. A Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex legtöbb szakasza szó szerint megegyezik a japán polgári eljárásjogi törvénnyel. Ami az exequatur feltételeit és az eljárás szabályait illeti – két bekezdés sorrendjében való eltéréstől eltekintve – szó szerint egyezik a szabályozás.²⁰⁵ A fentiek magyarázatot adnak arra, hogy miért a kiforrott japán bírói gyakorlat ad inkább tájékoztatás a kambodzsai exequatur szabályok tartalmát illetően annak ellenére, hogy a történelmi gyökerek első ránézésre mást sejtetnek.

Kambodzsa nem tagja a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferenciának,²⁰⁶ és a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott külföldi ítéletek elismerése és végrehajtása harmonizálása céljából született hágai egyezmények egyikéhez sem csatlakozott.²⁰⁷ E tárgyban Kambodzsa egyetlen kétoldalú egyezményt kötött 2003-ban Vietnámmal („**Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény**”).²⁰⁸ Kambodzsa legfelső bírósága nem állapodott meg más országok legfelsőbb bíróságaival és tett közzé olyan a fennálló joggyakorlatot deklaráló nyilatkozatot (Memorandum of Guidance), mint amely például a Szingapúr-Mianmar relációban 2020-ban született.²⁰⁹ Ugyanakkor – a többi ASEAN tagállammal egyezően – a Kambodzsa

²⁰⁴ Király Lilla - Papp Eszter: A határokon átnyúló jogvitákkal kapcsolatos szerződés-kötési kockázatok ügyvédi szemmel. I. rész. In: *Magyar Jog*, 2021. évf. 7-8. szám, pp. 400-411; Király Lilla - Papp Eszter: A határokon átnyúló jogvitákkal kapcsolatos szerződés-kötési kockázatok ügyvédi szemmel. II. rész. In: *Magyar Jog*, 2021. évf. 9. szám, pp. 512-521; Papp Eszter: Kambodzsa jogrendszere Pol Pot után. In: Miskolczi-Bodnár, Péter (szerk.) XXI. Jogász Doktoranduszok Szakmai Találkozója, Budapest, Magyarország: Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2022, pp. 59-68.; és Papp, Eszter: Rebuilding a legal system: The Cambodian experience. In: Pavel Jozef Safarik University in Kosice, Faculty of Public Administration, Theory and Practice of Public Administration. Conference Proceedings. 2022. pp. 179-191; Király, Lilla - Papp, Eszter: Cross-border litigation in developing countries: The playing field in 2020. In: Pan-European University, Faculty of Law, Law of the Future Future of the Law. Conference Proceedings. 2021. pp. 707-730.

²⁰⁵ Exequatur feltételeit és eljárási szabályait a japán jogban lásd: Article 118 of the Code of Civil Procedure (Act no. 109 of 1996) és Article 24 of the Civil Execution Act (Act no. 4 of 1979) Japanese Law Translation. <https://www.japaneselawtranslation.go.jp> (2023. július 1.); Exequatur feltételeit és eljárási szabályait a kambodzsai jogban lásd: Articles 199 and 352 of the Code of Civil Procedure (2006). Japan International Cooperation Agency. https://www.jica.go.jp/Resource/project/english/cambodia/0701047/materials/c8h0vm000000zsb2-att/01_01e.pdf (2023. július 1.)

²⁰⁶ Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia honlapja. HCCH Members. <https://www.hcch.net/en/states/hcch-members> (2023. július 1.)

²⁰⁷ A polgári és kereskedelmi ügyekben hozott külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtásáról szóló 1971-es hágai egyezmény, a joghatósági megállapodásokról szóló 2005-ös hágai egyezmény és a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtásáról szóló 2019-es hágai egyezmény. Lásd: Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia honlapja. Status Chart. <https://www.hcch.net/en/instruments/status-charts> (2023. július 1.)

²⁰⁸ Agreement on mutual judicial assistance in civil matters between the Kingdom of Cambodia and the Socialist Republic of Viet Nam (2013). The National Assembly of the Kingdom of Cambodia. <http://national-assembly.org.kh/ViewLawFile.aspx?LawDID=457> (2023. július 1.)

²⁰⁹ Enforcement of Money Judgments. Singapore International Commercial Court. <https://www.sicc.gov.sg/enforcement-of-money-judgments> (2023. július 1.)

legfelső bírósága is képviseltette magát a 2017-ben Nanningban tartott 2. Kína-ASEAN Igazságügyi Fórumon és elfogadta a nanningi nyilatkozatot, egyetértve azzal, hogy a résztvevő államok bíróságai által polgári és kereskedelmi ügyben hozott ítéletek elismerése és végrehajtása vonatkozásában, amennyiben a megkeresett országnak a származási országgal nincs releváns jogsegélyegyezménye, a viszonzosság fennállását vélelmezheti, feltéve, hogy belső jogával összeegyeztethető (nanningi nyilatkozat, 7. cikk).²¹⁰

A Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény alapján a vietnámi bíróság által polgári ügyben hozott ítélet akkor ismerhető el és hajtható végre Kambodzsában, ha (1) az ügy a kambodzsai jog szabályai szerint nem tartozik a kambodzsai bíróságok kizárólagos joghatósága alá, (2) a feleket megidézték, vagy mulasztásuk a vietnámi jog szerint meg lett állapítva, (3) az ítélet jogilag hatályos és végrehajtható Vietnám joga szerint (azaz az ítélet végrehajtására nyitvaálló elévülési határidő nem telt el), (4) nem született ugyanazon jogvitában jogilag hatályos ítélet kambodzsai bíróság előtt, vagy ilyen külföldi ítéletet a kambodzsai bíróság nem ismert el, illetve kambodzsai bíróság az ügyet nem fogadta be, nincs előtte folyamatban, valamint (5) az ítélet elismerése és végrehajtása nem sérti a kambodzsai jog alapelveit és a kambodzsai közrendet.²¹¹ Ami az eljárás menetét illeti – eltérően a más országokból származó ítéletek végrehajtásának menetét szabályozó Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex 352. szakaszában foglaltaktól – az ítélet jogosultjának a vietnámi ítélet végrehajtását nem közvetlenül a kambodzsai bíróságnál, hanem a vietnámi központi hatóságnál, vagy közvetlenül a kambodzsai központi hatóságnál kell kezdeményezni.²¹² A Kambodzsa-Vietnám jogsegélyegyezmény szerint a központi hatóság funkcióját mindkét ország esetében az igazságügyi minisztérium illetékes osztálya látja el.²¹³

Az egyéb (nem vietnámi) külföldi bírósági ítélet vonatkozásában az exequatur feltételeit a Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex szabályozza. E szerint a külföldi bíróság végleges és jogerős ítélete Kambodzsában akkor hatályos ha (1) a külföldi bíróság rendelkezett joghatósággal törvény vagy Kambodzsa és az adott ország közötti egyezmény szabályai szerint, (2) a perveztes alperes megkapta az idézést vagy egyéb más perindításhoz

²¹⁰ Nanning Statement of the 2nd China-ASEAN Justice Forum. China Justice Observer. <https://www.chinajusticeobserver.com/p/nanning-statement-of-the-2nd-china-asean-justice-forum> (2023. július 1.)

²¹¹ Kambodzsa-Vietnám Jogsegélyegyezmény, 22. szakasz. Agreement on mutual judicial assistance in civil matters between the Kingdom of Cambodia and the Socialist Republic of Viet Nam (2013). The National Assembly of the Kingdom of Cambodia. <http://national-assembly.org.kh/ViewLawFile.aspx?LawDID=457> (2023. július 1.)

²¹² Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény, 23. szakasz (1) bek.

²¹³ Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény, 5. szakasz.

szükséges iratot, vagy ilyen idézés, irat hiányában is előadta védekezését, (3) az ítélet tartalma és a külföldi bíróság eljárása nem sérti Kambodzsa közrendjét és jó erkölcsét és (4) Kambodzsa és az ítéletet hozó külföldi bíróság állama között a viszonyosság garantált.²¹⁴

Az egységes jogalkalmazás, jogbiztonság szempontjából a fenti feltételek mindegyike vonatkozásában előnyös lenne, ha a kambodzsai igazságügyi minisztérium exequatur ügyben hozott ítéletet is közzé tenne. Jelenleg a kambodzsai jogásztársadalomban a legnagyobb bizonytalanságot a negyedik feltétel – a viszonyosságra vonatkozó garancia (guarantee of reciprocity) jelenti. A Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex 199. szakaszának (d) pontjához fűzött kommentár szerint a viszonyosság egy olyan nemzetközi alapelv, amely lehetővé teszi, hogy két állam kifejezze egymás iránti kölcsönös tiszteletét a két állam, valamint állampolgáraik értekeinek védelme céljából.²¹⁵ Ez a magyarázat nem sokkal viszi közelebb a bizonyossághoz a jogkereső felet. A magyarázat a viszonyosság (viszonyossági garancia) célját fogalmazza meg, de a tekintetben nem ad eligazítást, hogy a viszonyosság fennállása a jogsegély egyezményen kívül még milyen formában minősülne garantáltnak. Álláspontom szerint a megfogalmazott célok – azaz (1) a tisztelet kölcsönös kifejezése, (2) az állam érdekeinek védelme (3) az állampolgárok érdekeinek védelme – is kritikával illelhető. Nehéz magyarázatot találni arra, hogy a tisztelet, vagy annak kimutatása miért feltételez kölcsönösséget. Véleményem szerint a kölcsönösséghez ily módon való ragaszkodás kétségeket is ébreszthet a másik állam iránti tisztelet őszinteségét illetően. Amennyiben a tisztelet kimutatása politikai cél, úgy annak az értekezés szerzőjének véleménye szerint a kölcsönösséget nem feltételező nemzetközi udvariasság (comity) is megfelel. Továbbá, amíg a kambodzsai közrenddel és Kambodzsa jó erkölcsével való összeegyeztethetőség az exequatur feltétele, úgy nehéz belátni, hogy milyen további legitím védelmi igénye van Kambodzsának egy magánfelek között kereskedelmi ügyben született pénzbeli marasztalást tartalmazó ítélet végrehajtásával kapcsolatosan. Végül arra sem találok magyarázatot – hogy a peresztes adós fizetési kötelezettsége alól való kibújásán túl

²¹⁴ Papp, Eszter - Teramura, Nobumichi: Enforcing Singapore Judgments in Cambodia: Reciprocity under the Loupe. *Asian Journal of International Law*, Cambridge University Press, 2025. pp. 10–13.; Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex, 199. szakasz. Japan International Cooperation Agency. https://www.jica.go.jp/Resource/project/english/cambodia/0701047/materials/c8h0vm000000zsb2-att/01_01e.pdf (2023. július 1.).

²¹⁵ „[Art. 199(c) SIC] is the international principle that allows two States to reciprocally respect each other in the purpose of interest protection of the two States or private interest of the citizen of the two States.” In: Bun, Youdy: Country Report Cambodia. pp. 41-42. In: Adeline Chong (ed.), *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia* (Asian Business Law Institute 2017). Az értekezés szerzője szerint 199(d) szakaszra vonatkozik a kommentárból idézett mondat.

– milyen egyéb jogvédelmet nyújt kambodzsai állampolgároknak az exequatur viszonyossághoz kötése.

Az exequatur feltételeként támasztott viszonyosság szükségességét, hasznosságát a szakirodalomban általában (1) az állam szuverenitásával, a szuverén államok egyenrangúságával és/vagy (2) a viszonyosságnak az ítéletek áramlását ösztönző (vélt) hatásával indokolják.²¹⁶

A külföldi ítéletek elismerésének és végrehajtásának feltételeként támasztott viszonyosság adekvát jellegét a szakirodalomban számos szerző kritizálta.

A kritika egy része azzal kapcsolatos, hogy az állami szuverenitás ily módon történő védelmének nem lenne helye a nemzetközi magánjog számára releváns jogesetek tárgyában. Childs egy a viszonyossággal és a nemzetközi magánjog és nemzetközi közjog határaival foglalkozó tanulmányában rámutat, hogy a magánjogi jogvitákban a viszonyosságnak létjogosultságának elfogadása szükségszerűen felételezi annak azt elfogadását is, hogy a kormányoknak legitim érdeke fűződhet magánszemélyek közti jogviták eredményének alakulásához. Ezzel kapcsolatban Childs megjegyzi, hogy a nemzetközi közjog és nemzetközi magánjog különválasztásának egyik indoka, hogy a magánjogi jogvitákba a nemzeti érdekekre, illetve a nemzetközi kapcsolatokhoz fűződő érdekekre történő hivatkozással való állami beavatkozás nem volt kívánatos [az amerikai jogászok számára].²¹⁷ Okoli, egy az ázsiai exequatur rendszereket vizsgáló tanulmányában a viszonyosság szükségességének a nemzeti szuverenitással való alátámasztását idejétműltnak minősíti és pozitív példaként hozza fel az Európai Uniót, amelynek az ítéletek elismerését és végrehajtását szabályozó harmonizált rendszere támogatja a tagállamok gazdasági konjunktúráját.²¹⁸ Érdemes még megemlíteni a Ho által egy a külföldi ítéletek elismerésének jogpolitikai indokait vizsgáló tanulmányában megfogalmazott gondolatot. E szerint a külföldi ítélet elismerése nem csorbítja a felkeresett állam szuverenitását, hiszen a döntést – hogy végrehajt egy külföldi ítéletet – maga a szuverén hozza meg és senki nem vitatja az ahhoz való jogát, hogy a külföldi ítélet végrehajtására egyébként nem köteles. Mint

²¹⁶ Takakuwa, Akira: Gaikoku Saiban no Shonin. p. 377. In: Nishioka, Kazuaki – Nishitani, Yuko: Japanese Private International Law (Hart Publishing 2021) p. 214.

²¹⁷ Childs, Louisa B.: Shaky Foundations: Criticism of Reciprocity and the Distinction Between Public and Private International Law. p. 278. International Law and Politics, vol. 38:221, 2006,

²¹⁸ Okoli, Chukwuma Samuel Adesina: The recognition and enforcement of foreign judgments in civil and commercial matters in Asia, Journal of Private International Law, 2022, Vol. 18, No. 3, p. 533.

szuverén, saját elhatározásából dönthet úgy is, hogy elismeri és végrehajtja a külföldi ítéleteket, vagy azok bizonyos csoportját.²¹⁹

Az exequatur kontextusában a viszonyosságot ért másik gyakori kritika, hogy az negatívan hat a felek jogérvényesítésének lehetőségeire és velük szemben nem tisztességes. Elbalti egy az exequatur feltételeként támasztott viszonyosságot elemző összehasonlító jogi tanulmányában a viszonyosságnak a peres felek jogérvényesítési képességére való negatív hatására hívja fel a figyelmet.²²⁰ Nishioka és Nishitani, a japán nemzetközi magánjogról szóló könyvükben arra mutatnak rá, hogy míg a viszonyosság feltétele a peres felek magánjogi jogvitáit érinti, pont a leginkább érintetteknek nincs ráhatása az érintett államok viszonyosságot alapító döntésére.²²¹ Childs pedig arra hívja fel a figyelmet, hogy a viszonyosság semmivel sem járul hozzá a peres felek közötti jogvita tisztességes megoldásához, mivel az nem alkalmas a csalás vagy tisztességtelennek tekinthető külföldi jog alkalmazása útján szerzett ítéletek kiszűrésére, viszont vezethet egy tökéletes ítélet teljes hasznavehetetlenségéhez.²²²

Harmadrészt számtalan kritika érte azt az elképzelést is, hogy a viszonyosság az ítéletek könnyebb áramlásának előmozdítása irányába hat. Guo, Nishioka és Nishitani, valamint Childs is beszámolnak azokról a viszonyossággal szemben támasztott korai kritikákról, amely szerint a viszonyosság nem hogy nem mozdítja elő az ítéletek könnyebb áramlását, de inkább annak ellenébe hat.²²³ Ezek szerint amennyiben a viszonyosság mind a származási mind pedig felkeresett országban felétele az exequaturnak az egy ördögi kört eredményez. Childs magyarázatát idézve: „[h]a A és B országok is az ítéletek [elismeréséhez, végrehajthatóságához] feltételként szabják a viszonyosság fennállását, akkor az érvelés szerint, egyik ország sem tudja a másik ország ítéletét végrehajtani arra vonatkozó garancia nélkül, hogy a másik ország is megtenné ezt [azaz végrehajtaná az ő ítéletét]. Ezt a garanciát azonban egyik ország sem tudja biztosítani, mivel mindkettőjük ahhoz a feltételhez köti a másik ítéletének a végrehajtását, hogy a másik ország is végrehajtja az ő ítéletét. A [ország] nem tudja végrehajtani B [ország] ítéletét, hacsak nem B [ország] már elfogadta az A [országból] származó ítéleteinek végrehajtását. De mivel B [ország] részéről is követelmény

²¹⁹ Ho, H. L.: Policies Underlying the Enforcement of Foreign Judgments. p. 449. The International and Comparative Law Quarterly. Apr. 1997. Vol. 46. No. 2. pp. 443-462.

²²⁰ Elbalti, Bélig: Reciprocity and the recognition and enforcement of foreign judgments: a lot of bark but not much bite. Journal of Private International Law, Volume 13, 2017 - Issue 1, p. 214.

²²¹ Nishioka, Kazuaki – Nishitani, Yuko: Japanese Private International Law (Hart Publishing 2021) p. 214,

²²² Childs, Louisa B.: Shaky Foundations: Criticism of Reciprocity and the Distinction Between Public and Private International Law, International Law and Politics, vol. 38:221, 2006, p 224.

²²³ Guo, Yujun: Reciprocity. In Adeline Chong (ed.). Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Szingapúr, 2020. p. 59.

a viszonyosság fennállása, B [ország] nem hajtja végre az A [országból] származó ítéletet, hacsak nem A [ország] előbb végrehajtja az ő ítéletét.”²²⁴ Az értekezés szerzője szerint ez a magyarázat érvényes lehet a de facto viszonyosságra, azaz, amikor a megkeresett országban az exequaturnak az a feltétele, hogy bizonyítható legyen, hogy a származási országban korábban már ismertek el, hajtottak végre a megkeresett országból származó ítéletet. Azonban *de iure* viszonyosság esetén (pl.: amikor azt viszonyosságot jogsegélyegyezmény, mint például a Kambodzsa-Vietnám Jogsegélyegyezmény, biztosítja) már nem szükséges a megkeresett országnak a származási országra várni, hogy előbb az hajtson végre egy a megkeresett országból származó ítéletet. Azaz az ördögi kör egy egyezményvel, vagy akár egy felkeresett ország adminisztratív aktusa által is megszakítható. Childs leírja azt is, hogy később a játékelmélet képviselői a korai kritikusoknak a viszonyosságot egy ördögi körhöz hasonló elméletét megdöntötték. A játékelmélet képviselői szerint az együttműködésre törekvő országoknak nem kell feltétlen megtenniük az első lépést, elegendő, ha jelzik az együttműködési hajlandóságukat.²²⁵ Álláspotom szerint erre az ASEAN vonatkozásában példa lehetne a 2017-es nanningi nyilatkozat, ahol a résztvevő felek egymás vonatkozásában a viszonyosság fennállásának vélelmezését vállalták, azaz a játékelmélet szerint „jelezték együttműködésre való hajlandóságukat”.²²⁶ Ugyanakkor hozzáteszem, hogy nanningi nyilatkozat hatásának átütő ereje – legalábbis az ASEAN tagállamok vonatkozásában – mindeddig még nem mutatkozott meg. Elbalti, a viszonyosságot áttekintő összehasonlító jogi elemzésben azt írja, hogy annak ellenére, hogy a viszonyosságnak már hosszú történelme van, ritka, hogy az hatásosnak bizonyult volna – azaz, a külföldi ország (jog)politikájában változást indukált volna. A viszonyosság fent említett többszörös problematikája miatt a szakirodalomban több szerző is a viszonyosság – mint exequatur feltétel – átgondolásának szükségességét, vagy *de lege feranda* mellőzését, eltörlését veti fel.²²⁷

²²⁴ Childs, Louisa B.: *Shaky Foundations: Criticism of Reciprocity and the Distinction Between Public and Private International Law*, *International Law and Politics*, vol. 38:221, 2006, p. 227.

²²⁵ Childs, Louisa B.: *Shaky Foundations: Criticism of Reciprocity and the Distinction Between Public and Private International Law*, *International Law and Politics*, vol. 38:221, 2006, pp. 227-228.

²²⁶ China International Commercial Court. <https://cicc.court.gov.cn/html/1/219/208/209/800.html> (2023. július 1.)

²²⁷ Reyes, Anselmo: *Conclusions: Towards an Asian of Judgments without Borders*. In Anselmo Reyes (ed.), *Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters*, Hart Publishing, 2019. p. 324.; Lásd még: Guo, Yujun: *Reciprocity*. In Adeline Chong (ed.), *Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments*. Asian Business Law Institute, Szingapúr, 2020. p. 76. Lásd még: Okoli, Chukwuma Samuel Adesina: *The recognition and enforcement of foreign judgments in civil and commercial matters in Asia*, p. 533. *Journal of Private International Law*, 2022, Vol. 18, No. 3, pp. 522-541. Lásd még: Elbalti, Bélich: *Reciprocity and the recognition and enforcement of foreign judgments: a lot of bark but not much bite*. *Journal of Private International Law*, Volume 13, 2017 - Issue 1, p. 214.

Az viszonyosság, mint exequatur feltétel mögött álló elméletek, feltételezése és azok kritikájának bemutatása után, visszatérek a viszonyosság kambodzsai helyzetének vizsgálatára. Bun a négy exequatur feltétel közül egyértelműen a viszonyosságra vonatkozó garancia fennállását látja a legnehezebben igazolhatónak.²²⁸ Ezzel összhangban van az ABLI megállapítása miszerint a külföldi ítéletek ASEAN-on belüli áramlásának egyik legfőbb akadályát az képezi, hogy egyes tagállamok – ideértve Kambodzsát is – az exequatur megadásához szükséges viszonyosság fennállását túlságosan mereven értelmezik.²²⁹ Az 2019-es Larkin és Yun tanulmány szerint valószínűtlen, hogy a kambodzsai bíróság elismerne és végrehajtana egy olyan országból származó ítéletet, amellyel Kambodzsának nincs vonatkozó jogsegély egyezménye. Az ilyen országból származó ítélet elismerését és végrehajtását Larkin és Yun ellentétesnek találják az Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex 199. szakasz (d) pontjában – a viszonyossági garancia meglétét előíró feltétellel.²³⁰ Bun a 2017-es tanulmányában ennél óvatosabban fogalmazott. Ő elismerte, hogy a viszonyosság lehetséges garanciáinak köre nem szűkíthető le kizárólag a jogsegély egyezmény fennállására, ugyanakkor azt is megjegyezte, hogy nincs tudomása olyan a jogsegély egyezménytől eltérő külföldi mechanizmusról, amelyet Kambodzsza a viszonyosság garanciájának tudna tekinteni.²³¹ Sem a Bun-, sem pedig a Larkin és Yun-féle tanulmány nem mérlegelte a 2017-es nanningi nyilatkozat 7. cikkében a viszonyosság fennállásának vélelmezésére vállalt ígéretet és a kambodzsai Legfelső Bíróság alelnökének – Hon. Mr. You Ottara-nak – az azzal való egyetértését. Ez a nanningi nyilatkozat évében született Bun-féle tanulmány tekintetében még érthető, de Larkin és Yun 2019-es tanulmányból a 2017-es nanningi nyilatkozat hatásának vizsgálatát hiányolom. Az ABLI 2022-ben közzétett rövid összefoglalójában, amely szerint a Kambodzsában a vietnámi ítéletek kivételével semmilyen külföldi ítélet nem hajtható végre és ennek oka a viszonyosság fogalmának merev értelmezése,²³² arra utal, hogy a nanningi nyilatkozatnak a kambodzsai joggyakorlatra nem volt hatása.

²²⁸ Bun, Youdy: Country Report Cambodia. In: Adeline Chong (ed.), *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia*, Singapore, Asian Business Law Institute, 2017, p. 41.

²²⁹ *Enforcement of Foreign Judgments in ASEAN: Ranking the Portability of ASEAN Judgments within ASEAN* (February 2022). Asian Business Law Institute. p. 3. <https://abli.asia/abli-publications/ranking-the-portability-of-asean-judgments-within-asean/> (2023. július 1.)

²³⁰ Larkin, Alex – Yun, Potim: Cambodia. In Reyes, Anselmo (ed.): *Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters*. Hart Publishing, Oxford, 2019, pp. 205-206.

²³¹ Bun, Youdy: Country Report Cambodia. In Adeline Chong (ed.), *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia*, Singapore, Asian Business Law Institute, 2017. pp. 41-42.

²³² *Enforcement of Foreign Judgments in ASEAN: Ranking the Portability of ASEAN Judgments within ASEAN* (February 2022). Asian Business Law Institute, p. 5, p. 7 és p. 9. <https://abli.asia/abli-publications/ranking-the-portability-of-asean-judgments-within-asean/> (2023. július 1.).

Reyes azonban, aki 2019-ben a SICC által hozott fiktív ítélet ázsiai országokban való végrehajthatóságát vizsgálta,²³³ Kambodzsa vonatkozásában arra jutott, hogy a kambodzsai jogban a viszonosság hiánya nem lehet az exequatur megtagadásának oka, mivel (1) Szingapúr a common law szabályai szerint viszonosságra való tekintet nélkül végrehajtana egy Kambodzsából származó kereskedelmi ügyben hozott pénzbeli kötelezést tartalmazó ítéletet, valamint (2) a 2017-es nanningi nyilatkozatban a kambodzsai legfelső bíróság alelnöke egyetértését azzal, hogy a nyilatkozat részes államaiból – köztük Szingapúr – származó ítélet vonatkozásában folyó exequatur eljárásban a viszonosság fennállását vélelmezni fogja.²³⁴ A Reyes-féle érvelést tovább gondolva arra juthatunk, hogy azok az ASEAN tagállamok, amelyek az angol common law exequatur mechanizmusa szerint hajtanak végre külföldi ítéleteket (pl.: Brunei és Malajzia) ítéletei szintén végrehajthatók lennének Kambodzsában. A Reyes féle liberális értelmezés összhangban van a viszonosságot a nemzetközi magánjog aspektusából behatóan vizsgáló Elbalti véleményével is, aki rámutatott, hogy számos ország exequatur eljárását szabályozó rendelkezései közül a törvényhozó már eltörölte a viszonosság feltételét, illetve azon országokban, ahol a viszonosság feltétele még jogszabályi követelmény ott attól vagy teljes mértékben eltekintenek, vagy annak fennállását vélelmezik. Elbalti a viszonosság a sorsát egy „levágott karmú papír tigris”-hez, illetve „tényleges hatás nélküli szlogen”-hez hasonlította.²³⁵ Úgy tűnik, Kambodzsa ellenáll ennek a trendnek.²³⁶

A kambodzsai jogértelmezés, jogkeresés céljából érdemes megfigyelni azt a folyamatot, ahogyan Japán fokozatosan, jogszabálmódosítás nélkül, egy megengedőbb, rugalmasabb bírói jogértelmezésre áttérve továbblépett a viszonosság béklyóján.²³⁷ Kambodzsa és Japán jogának és jogértelmezésének összehasonlításának alapját

²³³ Reyes, Anselmo: Conclusions: Towards an Asian of Judgments without Borders. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, 2019. pp. 309-311.

²³⁴ Reyes, Anselmo: Conclusions: Towards an Asian of Judgments without Borders. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, 2019. p. 317.

²³⁵ „Therefore, at the end of the day, the fate of reciprocity is to become a paper tiger with trimmed claws ... a slogan with no real effect.” In Elbalti, Bélich: Reciprocity and the recognition and enforcement of foreign judgments: a lot of bark but not much bite. Journal of Private International Law, Vol. 13, 2017, Issue 1, pp. 217-218.; A viszonossághoz való rugalmasabb hozzáállást mutató trendről lásd még: Guo, Yujun: Reciprocity. In Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Singapore, Asian Business Law Institute, 2020. p. 70.

²³⁶ Enforcement of Foreign Judgments in ASEAN: Ranking the Portability of ASEAN Judgments within ASEAN (February 2022). Asian Business Law Institute. p. 3. <https://abli.asia/abli-publications/ranking-the-portability-of-asean-judgments-within-asean/> (2023. július 1.)

²³⁷ Nishioka, Kazuaki – Nishitani, Yuko: Japanese Private International Law, Hart Publishing, Oxford, 2021. p. 214-216. Lásd még: Elbalti, Bélich: Foreign Judgments Recognition and Enforcement in Civil and Commercial Matters in Japan. pp. 25-29. Osaka University Law Review No. 66 (2019) pp. 1-32.

véleményem szerint az indokolja, hogy (1) a kambodzsai és a japán jog releváns rendelkezései egymással teljesen mértékben megegyeznek, ideértve azt is, hogy mindkét ország joga alapján feltétele az exequaturnak, hogy a viszonzóság garantált legyen,²³⁸ (2) sem Kambodzsa, sem Japán nem tagja a polgári- és kereskedelmi ügyben született külföldi ítéletek elismerése és végrehajtása szempontjából releváns multilaterális egyezménynek (1971., 2005. és 2019. évi hágai egyezmények),²³⁹ (3) a Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezménytől eltekintve, sem Kambodzsa, sem Japán nem kötött a polgári- és kereskedelmi ügyekben hozott külföldi ítéletek elismerésének és végrehajtásának a szabályozását is magában foglaló kétoldalú jogsegély egyezményt²⁴⁰ és (4) mindkét ország piacgazdaság, a külföldi működőtőke ösztönzésére irányuló kormányzati törekvéssel és liberális hozzáállással.²⁴¹

Az alábbi 4. számú táblázatban idézem a japán (Article 118 of the Code of Civil Procedure, Act no. 109 of 1996)²⁴² és a kambodzsai polgári eljárásjog (Article 199 of the Code of Civil Procedure, 2006)²⁴³ releváns pontjait magyar nyelvre fordítva.²⁴⁴

²³⁸ Article 118 of the Code of Civil Procedure (Act no. 109 of 1996) Japanese Law Translation. <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/2834> (2023. július 1.) és Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex, 199. szakasz. Japan International Cooperation Agency. https://www.jica.go.jp/Resource/project/english/cambodia/0701047/materials/c8h0vm000000zsb2-att/01_01e.pdf (2023. július 1.)

²³⁹ A polgári és kereskedelmi ügyekben hozott külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtásáról szóló 1971-es hágai egyezmény, a joghatósági megállapodásokról szóló 2005-ös hágai egyezmény és a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtásáról szóló 2019-es hágai egyezmény. Lásd: Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia honlapja. Status Chart. <https://www.hcch.net/en/instruments/status-charts> (2023. július 1.)

²⁴⁰ Nishioka, Kazuaki - Nishitani, Yuko: Japanese Private International Law, Hart Publishing, Oxford, 2021. p. 206. Lásd még: Kono, Toshiyuki: Country Report: Japan. In Chong Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Singapore, Asian Business Law Institute, 2017. p. 105.

²⁴¹ Ministry of Foreign Affairs of Japan. <https://www.mofa.go.jp/policy/economy/japan/invest/index.html> (2023. július 1.) és Economic Diplomacy Strategy 2021-2023 [of Cambodia]. Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation. 13 January 2021 p. 7 [https://www.mfaic.gov.kh/files/uploads/S2QKPXXAOTPW/\[En\]_Economic_Diplomacy_Strategy.pdf](https://www.mfaic.gov.kh/files/uploads/S2QKPXXAOTPW/[En]_Economic_Diplomacy_Strategy.pdf) (28 June 2023)

²⁴² Article 118 of the Code of Civil Procedure (Act no. 109 of 1996) Japanese Law Translation. <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/2834> (2023. július 1.)

²⁴³ Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex, 199. szakasz. Japan International Cooperation Agency. https://www.jica.go.jp/Resource/project/english/cambodia/0701047/materials/c8h0vm000000zsb2-att/01_01e.pdf (2023. július 1.)

²⁴⁴ A táblázatban foglalt jogszabályhelyeket az értekezés szerzője fordította angolról magyarra.

4. számú táblázat

Külföldi ítélet elismerhetőségének és végrehajthatóságának feltételei a japán és a kambodzsai jogban		
	Japán jog	Kambodzsai jog
	A japán polgári eljárásjogi kódex 118. szakasza (A külföldi bíróság végleges és kötelező erővel bíró ítéletének érvényessége) szerint	A Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex 199. szakasza (A külföldi bíróság végleges és kötelező erővel bíró ítéletének érvényessége) szerint
Véglegesség	[a] külföldi bíróság végleges és kötelező erővel bíró ítélete csak akkor érvényes, ha az megfelel az alábbi összes feltételnek:	[a] külföldi bíróság végleges és kötelező erővel bíró ítélete csak akkor érvényes, ha az megfelel az alábbi összes feltételnek:
Közvetett joghatóság	(i) a külföldi bíróság joghatósága a törvényeknek, szabályoknak, nemzetközi szerződéseknek és egyezményeknek megfelelően elismert,	(a) a külföldi bíróság joghatósága a törvény, vagy olyan egyezmény, amelynek a Kambodzsai Királyság részese által elismert,
Kézbesítés	(ii) a szükséges idézés vagy más hasonló perindításról szóló végzés a peresztes alperes részére kézbesítésre került (kizárva a közzététel vagy más hasonló megoldás útján történő kézbesítést), vagy [a peresztes alperes] ezek kézbesítése nélkül jelent meg,	(b) az idézés vagy más hasonló perindításhoz szükséges végzés a peresztes alperes átvette, vagy [a peresztes alperes] idézés vagy ilyen végzés nélkül is válaszolt,
Közrend	(iii) az ítélet tartalma és a peres eljárás nem sérti Japán közrendjét és	(c) az ítélet tartalma és a peres eljárás nem sérti Kambodzsa közrendjét, illetve jó erkölceit és
Viszonosság	(iv) a viszonosság garantált.	(d) viszonossági garantált Kambodzsa és az ítéletet hozó külföldi bíróság országa között.

A Japán bírói esetjogból a viszonosság garanciája tekintetében három bírósági döntést tartok szükségesnek bemutatni. Az első döntés 1933-ban született. Ebben az esetben a japán Nagy Semmítőszéknek (Great Court de Cassation) egy kaliforniai ítélet Japánban való elismerése és végrehajtása ügyében arról kellett állást foglalnia, hogy Kalifornia Állam odaláról garantált-e a viszonosság? Az alperesek viszonosság hiánya okán kérték az exequatur iránti kérelem elutasítását – sikertelenül. A japán Nagy Semmítőszék indoklása szerint akkor áll fenn viszonosság, ha a származási állam, akár nemzetközi szerződés, akár belső joga alapján, a japán jog által előírtakkal azonos vagy annál enyhébb feltételek mellett ismeri el a japán ítéleteket anélkül, hogy azt érdemben felülvizsgálná. Ezt a sztenderdet alkalmazva a Nagy Semmítőszék úgy foglalt állást, hogy Kalifornia és Japán között a viszonosság fennáll.²⁴⁵ A szakirodalom kritikával illette a Nagy Semmítőszék 1933-as

²⁴⁵ „The Great Court of Cassation reasoned that the reciprocity requirement was fulfilled, insofar as the state of origin recognised Japanese judgments pursuant to an international treaty or domestic law, without reopening the same on the merits, under identical or more lenient conditions than those provided by Japanese law.” In Judgment of Great Court of Cassation (Highest Judiciary in Japan until 1947), 5 December 1933, Shinbun 3670, 16. In Nishioka, Kazuaki – Nishitani, Yuko: Japanese Private International Law, Hart Publishing, Oxford, 2021. p. 215.; Lásd még: Elbalti, Bélig: Foreign Judgments Recognition and Enforcement in Civil and Commercial Matters in Japan. Osaka University Law Review No. 66, 2019, p. 25.

döntésében megforgalmazott sztenderdet, azzal érvelve, hogy az egyes országokban, államokban az exequatur feltételei eltérnek egymástól és ezért nehezen képzelhető el, hogy a feltételek „azonosak” legyenek. Annak megállapítása pedig, hogy a származási ország joga szerint a japán ítélet vonatkozásában az exequatur „enyhébb” felételek mellett adható meg nem egyértelmű mérce. A szakirodalom azzal érvelt, hogy a nem egyértelmű exequatur követelmények akadályozzák az ítéletek szabad áramlását és ekképpen a perek újratárgyalásához vezetnek; a viszonyosság fennállásának megállapításához célszerűbb lenne csak annyit elvárni, hogy az exequatur feltételei a származási ország és Japán jogában „lényegében megegyeznek”.²⁴⁶ Ezt a gondolatot, javaslatot tükrözi a japán Legfelső Bíróság 1983-ban hozott ítélete. Legfelső Bíróság ebben az ítéletében – a korábbi nagy Semmítőszék 1933-as döntésében foglalt sztenderdet lazítva – úgy fogalmazott, hogy viszonyosság a származási ország és Japán között akkor áll fenn, ha az ítéletet hozó bíróság államában az adott, vitatott ítélettel azonos típusú japán bíróságok által hozott ítéleteket a japán polgári eljárásjogi kódex 118. szakaszában foglaltaktól „lényegileg nem különböző” feltételek mellett ismerik el.²⁴⁷ A viszonyosság garanciájának 1983-as ítéletben megfogalmazott sztenderdjét a japán Legfelső Bíróság egy későbbi 1998-as ítéletében is megerősítette. Ebben az ügyben egy hongkongi bíróság pénzbeli marasztalást tartalmazó ítélet végrehajtása ügyében kellett a japán bíróságnak állást foglalni, többek közt a viszonyosság kérdésében is. Amellett, hogy a korábbi legfelső bírósági gyakorlatot fenntartotta, az 1998-as ítéletben azt is kifejezetten kimondta, hogy a Hongkongban alkalmazandó angol common law-n alapuló exequatur mechanizmus lényegileg nem különböző feltételek mellett ismerne el egy hasonló tartalmú japán bírósági ítéletet, mint amely feltételek mellett Japánban elismerhető az a kérdéses ügyben hozott hongkongi ítélet.²⁴⁸ Ennek Kambodzsa szempontjából azért van jelentősége, mert ha a hongkongi – és egyben az angol common law – felételek lényegileg nem különböznek a japán feltételektől, akkor az angol common law feltételek a kambodzsai

²⁴⁶ Nishioka, Kazuaki – Nishitani, Yuko: *Japanese Private International Law*, Hart Publishing, Oxford, 2021. p. 215.

²⁴⁷ „Reciprocity exists if in the rendering state, Judgments of the courts of Japan that are of the same type as the judgement at issue are capable of being recognised in accordance with conditions that are not different in any material respect from those in CCP article 118.” In Judgment of Supreme Court, 7 June 1983, Minshu 37(5), 611 [(1984) 27 JAIL 119] In Nishioka, Kazuaki – Nishitani, Yuko: *Japanese Private International Law*, Hart Publishing, Oxford, 2021. p. 215.; Lásd még: Kono, Toshiyuki: *Country Report: Japan*. In Chong, Adeline (ed.): *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia*, Singapore, Asian Business Law Institute 2017. p. 113.; Lásd még: Elbalti, Bélig: *Foreign Judgments Recognition and Enforcement in Civil and Commercial Matters in Japan*. *Osaka University Law Review* No. 66, 2019, pp. 25-26.; Lásd még: Cuniberti, Gilles: *Le fondement de l’effet des jugements étrangers* (Volume 394). In *Collected Courses of the Hague Academy of International Law*. Brill Nijhoff, 2018, pp. 217-218.

²⁴⁸ 1994 (O) 1838 dated 28.04.1998. *Courts in Japan*. https://www.courts.go.jp/app/hanrei_en/detail?id=392 (1 July 2023)

feltételektől sem különböznek. Az 1998-as ítélet analógiájára megérvelhető a brunei, a malajziai, a szingapúri és a mianmari – azaz az angol common law gyakorlatot folytató ASEAN tagállamok – ítéletek Kambodzsában való végrehajthatósága is. A Tokió Kerületi Bíróság egy 2006-ban hozott ítéletében megállapította, hogy a viszonosság garanciája [az adott típusú bírói ítéletek vonatkozásában] Szingapúr és Japán között fennáll. Tehát a Japán bíróság a kambodzsaival azonos jogszabályi feltétel – a viszonosság fennálltának garanciája – jogsegély egyezmény hiányában is, Szingapúr belső jogának vizsgálata alapján meg tudta állapítani, hogy a viszonosság garantált.²⁴⁹

Elbalti a fent említett ítéletekben felállított, fenntartott standard alapján úgy fogalmaz, hogy a viszonosság fennállásának a japán jog szerinti három feltétele az, hogy (1) egy japán bíróság által azonos típusú ügyben hozott ítélet (2) a származási országban való elismerése valószínűsíthető (3) a japán jogban elfogadott feltételektől lényegileg nem különböző feltételek teljesülése esetén.²⁵⁰

Érdekes, de nem meglepő a párhuzam a japán és a német jogértelmezés között a viszonosság megállapításának tekintetében. A német jog szerint a megkeresett bíróság feladata a viszonosság fennálltának megállapítása a tényleges jogi helyzet alapján. A viszonosság fennálltát a német jog szerint a német bíró az esetben állapíthatja meg, ha a konkrét jogvitában elé került külföldi határozathoz hasonló fajtájú, illetve ugyanolyan jogviszonyt érintő német határozatot az adott másik államban – annak jogszabályai és joggyakorlata szerint – összességébe véve hasonló feltételek mellett ismernek el, hajtanak végre.²⁵¹ A hasonlóság azért nem meglepő, mert az eredeti 1890-es japán polgári eljárásjogi kódex az 1877-es német polgári eljárásjog kódex mintáján alapul és a japán szakirodalom nemzetközi magánjogi kérdésekben a mai napig kiemelt figyelmet fordít a német jogértelmezésre.²⁵²

Az ABLI 2022. évi minimális indoklást tartalmazó rövid publikációja szerint – amely egyébként összhangban van a két kutatási projekt kambodzsai jog szakértőinek

²⁴⁹ Judgment of Tokyo District Court, 19 January 2006, HT 1229, 334. [(2007) 50 JAIL 240]] In: Nishioka, Kazuaki – Nishitani, Yuko: Japanese Private International Law, Hart Publishing, Oxford, 2021. p. 215.

²⁵⁰ Elbalti, Bélih: Foreign Judgments Recognition and Enforcement in Civil and Commercial Matters in Japan. Osaka University Law Review No. 66, 2019, p. 26.

²⁵¹ Gombos Katalin - Szócs Tibor: 113. §-hoz fűzött kommentár. In Vékás Lajos - Osztovits András (szerk.) - Nemessányi Zoltán: A nemzetközi magánjogról szóló törvény kommentárja. Hvg-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2021. Lásd még: Cuniberti, Gilles: Le fondement de l'effet des jugements étrangers (Volume 394). In Collected Courses of the Hague Academy of International Law. Brill Nijhoff, 2018, pp. 216-217.

²⁵² Czoboly Gergely: Pergyorsító reformok Japánban. In Fekete Balázs et al. (szerk.) A világ mi magunk vagyunk... Liber Amicorum Imre Vörös. HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó, 2014, p. 84.; Lásd még: Elbalti, Bélih: Foreign Judgments Recognition and Enforcement in Civil and Commercial Matters in Japan. Osaka University Law Review No. 66, 2019, p. 3.

véleményével, hogy jogsegély egyezmény hiányában a viszonosság garanciája nem áll fenn – Kambodzsa más ASEAN tagállamból származó ítéletek közül csak és kizárólag vietnámi ítéletet hajt végre.²⁵³

Véleményem szerint a viszonosság e megszorító értelmezése nem indokolt, mivel semmi sem zárja ki a japán jogértelmezés elfogadását. Egyet tudok érteni Reyessel, aki szembe menve a kambodzsai jog szakértők véleményével, nem látja akadályát annak, hogy egy SICC ítéletet Kambodzsa végrehajtsa.²⁵⁴ Ezen túlmenően pedig álláspontom szerint a többi angol common law gyakorlatot folytató ASEAN tagállam (Szingapúr mellett Brunei, Malajzia és Mianmar) vonatkozásában is jó eséllyel megérvelhető a viszonosság fennállása.

Míg a fejezetvégi összefoglaló táblázat az ABLI álláspontját tartalmazza, itt is és az összefoglaló fejezetben is jelzem, hogy a tényleges helyzet, azaz, hogy Kambodzsa nem hajt végre más ASEAN tagállamból származó ítéletet jogsegély egyezmény hiányában (law in action) – álláspontom szerint – eltér a jogszabályai adta lehetőségektől (law in books).²⁵⁵

5. számú táblázat

A más ASEAN tagállamban hozott ítélet végrehajthatósága Kambodzsában			
	Származási ország	Külföldi ítélet végrehajtható	Szabályozási mechanizmus
1.	Brunei	nem	Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex, 199. és 352. szakaszai
2.	Indonézia		
3.	Fülöp-szigetek		
4.	Laosz		
5.	Malajzia		
6.	Mianmar		
7.	Szingapúr		
8.	Thaiföld		
9.	Vietnám	igen	Kambodzsa-Vietnám Jogsegély egyezmény, 22. szakasz

3.5 Laosz

A Laoszi Népi Demokratikus Köztársaság az indokínai félszigeten található, Mianmar, Kína, Vietnám, Kambodzsa és Thaiföld által határos ország. A II. világháborút követő rövid japán megszállástól eltekintve 1893 és 1949 között a Francia-Indokína részeként francia védnökség alatt állt. Teljes függetlenségét Franciaországtól ténylegesen csak 1953-ban

²⁵³ Enforcement of Foreign Judgments in ASEAN: Ranking the Portability of ASEAN Judgments within ASEAN (February 2022). ABLI. <https://abli.asia/abli-publications/ranking-the-portability-of-asean-judgments-within-asean/> (2023. július 1.)

²⁵⁴ Az érvelésről lásd bővebben: Papp, Eszter - Teramura, Nobumichi: Enforcing Singapore Judgments in Cambodia: Reciprocity under the Loupe. *Asian Journal of International Law*, Singapore, Cambridge University Press, 2025. pp. 1-29.

²⁵⁵ Papp, Eszter - Teramura, Nobumichi: Enforcing Singapore Judgments in Cambodia: Reciprocity under the Loupe. *Asian Journal of International Law*, Cambridge University Press, 2025. p. 29.

nyerte el.²⁵⁶ Laosz 1997-ben csatlakozott az ASEAN-hoz.²⁵⁷ A Világbank jövedelem szerinti besorolása szerint alsó-közepes fejlettségi sávba,²⁵⁸ míg az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsának besorolása szerint – ASEAN tagállamok közt Mianmarral és Kambodzsával együtt – a legkevésbé fejlett országok közé tartozik.²⁵⁹

A laoszi jogra – különösen a peres eljárások nemzetközi aspektusára – vonatkozó angol vagy francia nyelven elérhető források meglehetősen szűkösek. A külföldi ítéletek elismerésének és végrehajtásának általános szabályait tartalmazó laoszi polgári eljárásjogi törvény 2012. évi módosítása („**Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012. évi Módosítása**”) a laoszi törvények hivatalos online lapján csak laoszi nyelven található meg.²⁶⁰ A egyetlen releváns jogsegélyegyezmény – a Laoszi Népi Demokratikus Köztársaság és a Vietnámi Szocialista Köztársaság között a polgári és büntetőügyekben való igazságügyi együttműködésről szóló 1998. július 6. napján kelt jogsegély egyezmény („**Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény**”) – is csak laoszi nyelven, laoszi ügyvédek segítségével volt beszerezhető.²⁶¹ A Reyes-féle kutatásban Laosz nem szerepel, így az elemzésben főként a Chong-féle kutatás laoszi jog szakértőjének – egy laoszi ügyvédi iroda munkatársainak: Xaynari Chanthala és Kongphanh Santivong („**Chanthala-Santivong**”) – megállapításaira hivatkozom.²⁶² Laosz, kontinentális jogrendszerű ország és laoszi jog szerint a bírósági döntések nem minősülnek jogforrásnak.²⁶³ A laoszi bíróságok eseti döntéseiket nem teszik közzé. Chanthala-Santivongnak a laoszi Legfelső Bíróság kabinet vezetőjével – Bounkhouang Thavisackkal – folytatott interjúja („**Thavisack-interjú**”) szerint, 2017-ben mindösszesen két külföldi ítélet végrehajtására irányuló eljárás volt folyamatban laoszi bíróság előtt.²⁶⁴

²⁵⁶ Balogh András. Délkelet-Ázsia történelme. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 2018. p. 179, p. 553.

²⁵⁷ ASEAN Secretariat. ASEAN Member States. <https://asean.org/member-states/> (2023. július 1.)

²⁵⁸ World Bank. World Bank country classification by income. <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups> (2023. július 1.)

²⁵⁹ United Nations. List of LDCs. <https://www.un.org/ohrlls/content/list-ldcs> (2023. július 1.)

²⁶⁰ Lao Official Gazette, Ministry of Justice. Civil Procedure Law. Amended. 2012. <https://www.laoofficialgazette.gov.la/index.php?r=site%2Fsearchtip&s=procedure> (2023. július 1.)

²⁶¹ Vietnámi források szerint Vietnám 2023-ban ratifikált egy Vietnám és Laosz közötti kétoldalú polgári jogsegély egyezményt, amelynek tartalmáról legnagyobb igyekezetünk ellenére sem tudtunk hiteles információt szerezni. Lehetséges, hogy az új jogsegély egyezmény felülírja az 1998-as jogsegély egyezményt. Lásd: Vietnam Law & Legal Forum. <https://vietnamlawmagazine.vn/agreement-on-vietnam-laos-mutual-judicial-assistance-in-civil-matters-ratified-69945.html> (2023. július 1.)

²⁶² Chanthala, Xaynari – Santivong, Kongphanh: Country Report: Lao. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 117-122.

²⁶³ University of Melbourne. Southeast Asian Region Countries Law. <https://unimelb.libguides.com/c.php?g=930183&p=6721983> (2023. július 1.)

²⁶⁴ Chanthala, Xaynari – Santivong, Kongphanh: Country Report: Lao. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 120.

Laosz nemzetközi magánjogára vonatkozó információt a Chantala-Santivong tanulmány nem tartalmaz és ilyen adat más forrásból sem áll rendelkezésemre.

Laosz nem tagja a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferenciának és annak egyetlen egyezményéhez sem csatlakozott – így a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott ítéletek végrehajtása szempontjából releváns egyezményekhez sem.²⁶⁵

Olyan kétoldalú egyezményt, amelynek tárgya a külföldi bírósági ítéletek elismerése és végrehajtása, Laoszt két országgal: Kínával és Vietnámmal kötött.²⁶⁶ Az ítéletek ASEAN-on belüli áramlásának szempontjából az utóbbinak van jelentősége. A Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény 23. szakasza szerint a polgári és kereskedelmi ügyben hozott vietnámi ítélet Laoszban elismerhető és végrehajtható, amennyiben (1) a vietnámi jog alapján az ítélet hatályos és végrehajtható, (2) az ítéletet a Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény vagy a laoszi jog alapján joghatósággal rendelkező vietnámi bíróság hozta, (3) az ítélet nem sérti Laosz jogát, vagy Laosz nem ismert már el és hajtott végre ugyanazon jogvitában más országban hozott ítéletet, vagy laoszi bíróság előtt nincs folyamatban, vagy nem bíralt el már ugyanazon jogvitát, (4) a felek és jogi képviselőik részt vettek az eljárásban és eljárási jogaik biztosítva voltak és (5) a vietnámi ítélet elismerése és végrehajtása nem sértené Laosz szuverenitását és nemzetbiztonságát illetve nem lenne ellentétes a laoszi jog alapelveivel.²⁶⁷

Az említett két jogsegély egyezményen kívül a külföldi ítéletek elismerése és végrehajtása tárgyában a Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012. évi Módosításának 362-368 szakaszai tartalmazzak releváns rendelkezéseket. A 362. szakasz szerint a külföldi ítélet elismerésének és végrehajtásának feltételét képezi, hogy (1) Laosz és a származási ország között legyen nemzetközi egyezmény. A Thavisack-interjú szerint a törvény szóhasználatában a „nemzetközi egyezmény” a külföldi ítéletek elismerését és végrehajtását is érintő egyezményt takar.²⁶⁸ Tehát ennek a kritériumnak az ASEAN tagállamok közötti

²⁶⁵ HCCH. HCCH Members. <https://www.hcch.net/en/states/hcch-members> (2023. július 1.). A polgári és kereskedelmi ügyekben hozott külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtásáról szóló 1971-es hágai egyezmény, a joghatósági megállapodásokról szóló 2005-ös hágai egyezmény és a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtásáról szóló 2019-es hágai egyezmény. Lásd: Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia honlapja. Status Chart. <https://www.hcch.net/en/instruments/status-charts> (2023. július 1.)

²⁶⁶ Chanthala, Xaynari – Santivong, Kongphanh: Country Report: Lao. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 117-118.

²⁶⁷ Ngoc Bich Du: Country Report: Socialist Republic of Vietnam. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 217.; Megjegyzem, hogy a Laosz-Vietnám Jogsegély Egyezmény 23. szakasza, amely az exequatur feltételeit tartalmazza a Ngoc Bich Du tanulmányban leírtaktól eltérő sorrendben tartalmazza a feltételeket és kis mértékben tartalmában is eltér attól a szövegtől, amelyet a lao nyelven rendelkezésre álló egyezmény gépi fordítása mutat. A törzsszövegben foglaltak a Ngoc Bich Du tanulmányt követik.

²⁶⁸ Chanthala, Xaynari – Santivong, Kongphanh: Country Report: Lao. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 119. lj. 15.

számos kereskedelmet ösztönző nemzetközi egyezmény nem tesz eleget. (2) Az elismerés és végrehajtás további feltétele, hogy az ítélet ne érintse Laosz szuverenitását és törvényeit. Az utóbbi fordulat felveti a kérdést, hogy a külföldi ítélet laoszi jog szempontjából történő érdemi felülvizsgálatát ez a rendelkezés megengedi-e? A Thavisack-interjú szerint a laoszi bíróság az exequatur eljárásban a külföldi ítéletet érdemben nem vizsgálja felül és a külföldi ítélet elismerésének és végrehajtásának a jogi vagy ténybeli tévedés nem akadály. ²⁶⁹ (3) További feltétel, hogy a külföldi ítélet ne érintse – feltehetőleg negatívan – a békét és társadalmi rendet Laoszban. A Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012. évi Módosításának 366. szakasza szerint nem ismerhető el, hajtható végre a külföldi ítélet, (1) amely nem végleges. Ellenben az angolszász jogrendszerű ASEAN országok bírói gyakorlatával, a laoszi jog szerint nem végleges az ítélet, amely ellen még fellebbezés nyújtható be, vagy amelyek esetén a fellebbezési eljárás folyamatban van. (2) A laoszi jog szerint nem ismerhető el, hajtható végre a mulasztási ítélet – az ítélet, amely olyan eljárás során született, amelyben a perveztes fél nem vett részt, (3) vagy amely eljárást a laoszi bíróság előtt kellett volna lefolytatni. Chantala-Santivong tisztázza, hogy az utóbbi feltétel azokat az ítéletek zárja ki, amelyek olyan ügyekben születtek, amelyekben a laoszi jog szerint a laoszi bíróságoknak kizárólagos joghatósága áll fenn. ²⁷⁰ (4) Végül a külföldi ítélet elismerése és végrehajtása megtagadásának okaként szolgálhat, ha „a külföldi ítélettel kapcsolatban egyéb problémák merülnek fel”. ²⁷¹ Ez utóbbit illetően jó okkal teszi fel Chantala-Santivong a kérdést, hogy e mindent átfogni képes megfogalmazás nem vezet-e oda, hogy a külföldi ítéletek elismerését, végrehajtását a laoszi bíróság bármely egyéb – a Polgári Eljárásjogi Törvény 2012. évi Módosításának 362. és 366. szakaszaiban konkrétan nem nevesített – ok miatt megtagadhatja.

A Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012. évi Módosításának 362. szakasz 1. bekezdése a viszonzóság, *de iure* formájának legszigorúbb értelmezése szerint jogsegélyegyezmény fennállását támasztja a külföldi ítélet elismerésének és végrehajtásának

²⁶⁹ Chanthala, Xaynari – Santivong, Kongphanh: Country Report: Lao. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 119. lj. 14.

²⁷⁰ Chanthala, Xaynari – Santivong, Kongphanh: Country Report: Lao. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 120.; Megjegyzem, hogy Chanthala és Santivong még egy megtagadási okot említ, miszerint a külföldi ítélet nem ismerhető el, hajtható végre, amennyiben az ítélet kötelezettjének nincsen Laosz területén tulajdona, üzlete, részvénye, bankbetétje vagy bármely más vagyontárgya, ugyanakkor a hivatkozott lábjegyzet szerint ez a megtagadási ok kizárólag a választottbírói ítéletek végrehajtására vonatkozik. Ezért a szerző ezt kritikával kezelve nem illesztette a törzsszövegbe.

²⁷¹ Chanthala és Santivong alapján angolul: „there are other issues relating to the foreign judgement.”

feltételeként. Nem találtam arra vonatkozóan adatot, hogy ezen a megközelítésen a 2017-es Chanthala-Santivong tanulmány közzétételét követően a laoszi jog enyhített volna, azt követően, hogy Laosz Legfelső Bírósága is képviseltette magát a 2017-es 2. Kína-ASEAN Igazságügyi Fórumon, ahol a résztvevő államok legfelső bíróságai egyetértettek abban, hogy a viszonyosság fennállását egyezmény hiányában vélelmezhetik. A laoszi bíróságok azonban alappal hivatkozhat a nanningi nyilatkozat 7. cikkében foglalt kikapura („subject to their domestic laws”), hiszen esetében a viszonyosság vélelmezésének – Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012. évi Módosításának 362. cikke okán – expressis verbis belső jogi akadály (jogsegély egyezmény hiánya) van.²⁷²

6. számú táblázat

A más ASEAN tagállamban hozott ítélet végrehajthatósága Laoszban			
	Származási ország	Külföldi ítélet végrehajtható	Exequatur mechanizmus
1.	Brunei	nem	Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012. évi Módosítása 362 feltételeknek való megfelelés és a 366. szakaszban felsorolt megtagadási okok hiánya esetén elméletileg lehetséges lenne a külföldi ítélet végrehajtása, azonban a 362. szakasz 1. bekezdése jogsegély egyezmény meglétét kívánja Laosz és a származási ország között. E nyolc országgal azonban Laosz ilyen egyezményt nem kötött.
2.	Fülöp-szigetek		
3.	Indonézia		
4.	Kambodzsa		
5.	Malajzia		
6.	Mianmar		
7.	Szingapúr		
8.	Thaiföld		
9.	Vietnám	igen	Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény 21-26. szakaszai

3.6 Malajzia

A maláj fejezet alapvetően a Chong- és a Reyes-féle kutatások malajziai jog szakértőinek – Choong Yeow Choy („**Choong**”) és Sitpah Selvaratnam („**Selvaratnam**”) – tanulmányait dolgozza fel, ugyanakkor azok mellett elsődleges forrásként a vonatkozó maláj törvényi rendelkezéseket és maláj joggyakorlatot is figyelembe veszi.²⁷³

²⁷² China International Commercial Court. <https://cicc.court.gov.cn/html/1/219/208/209/800.html> (2023. július 1.) v.ö. China Justice Observer. <https://www.chinajusticeobserver.com/p/nanning-statement-of-the-2nd-china-asean-justice-forum> (2023. július 1.) A Nanningi Nyilatkozat 7. cikke a China Justice Observer szerint angol nyelven: „VII. Regional cross-border transactions and investments require a judicial safeguard based on appropriate mutual recognition and enforcement of judicial judgments among countries in the region. Subject to their domestic laws, Supreme Courts of participating countries will keep good faith in interpreting domestic laws, try to avoid unnecessary parallel proceedings, and consider facilitating the appropriate mutual recognition and enforcement of civil or commercial Judgments among different jurisdictions. If two countries have not been bound by any international treaty on mutual recognition and enforcement of foreign civil or commercial judgments, both countries may, subject to their domestic laws, presume the existence of their reciprocal relationship, when it comes to the judicial procedure of recognizing or enforcing such judgments made by courts of the other country, provided that the courts of the other country had not refused to recognize or enforce such judgments on the ground of lack of reciprocity.”

²⁷³ Choong Yeow Choy: Country Report: Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, pp. 123-135; Sitpah Selvaratnam: Malaysia. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, pp. 163-178.

Malajzia az ASEAN egyik alaptó tagja.²⁷⁴ A Világbank jövedelem szerinti besorolása szerint felső-közepes jövedelmi sávba tartozik.²⁷⁵ Malajzia tizenhárom államból áll, amelyből tizenegy a Maláj-félszigeten, kettő pedig Borneó szigetén helyezkedik el. A történelem során a mai Malajziához tartozó területek rendkívül fontos szerepet töltek be a tengeri kereskedelemben. A történelem különböző időpontjaiban arab, portugál, holland és angol kereskedők hatalma alatt állt és területét érintette a régi kínai selyem út is. A tengeri kereskedelemnek való kitettsége folytán Malajzia különböző kultúrák olvasztópontjává vált, amely a mai napig meglévő etnikai, kulturális, vallási és jogi sokszínűséget eredményezett. Ellenére az említett sokszínűségnek, Malajzia polgári eljárásjoga és nemzetközi magánjoga alapvetően az angol örökség nyugszik. Malajzia 1824-től az 1957-es függetlenné válásáig volt a Brit Birodalom része. A mai Malajzia egyes területei a Brit Malajziaként, más kereskedelmi szempontból kiemelt jelentőségű területei pedig a Malaka-szorosai Telepekként (Straits Settlements) ismertek. A Nemzetközösség részeként²⁷⁶ a malajziai jogra a mai napig erősen befolyása van az angol jognak, az angol nemzetközi magánjog (conflict of laws) alapelveit magáénak tudja.²⁷⁷

Malajzia tagja a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferenciának,²⁷⁸ azonban a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott külföldi ítéletek elismerése és végrehajtása céljából született hágai egyezmények egyikéhez sem csatlakozott.²⁷⁹ E tárgyban Malajzia kétoldalú jogsegély egyezményt sem kötött más országgal,²⁸⁰ illetve legfelső bírósága sem állapodott meg más országok legfelsőbb bíróságaival vagy tett közzé olyan a fennálló joggyakorlatot deklaráló nyilatkozatot, mint a Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás.²⁸¹ Malajzia legfelsőbb bírósága ugyan képviseltette magát és nyugtázta a 2017-es nanningi nyilatkozatot, annak

²⁷⁴ ASEAN Secretariat. ASEAN Member States. <https://asean.org/member-states/> (2023. július 1.)

²⁷⁵ World Bank. World Bank country classification by income. <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups> (2023. július 1.)

²⁷⁶ The Commonwealth. Member countries. <https://thecommonwealth.org/our-member-countries> (2023. július 1.)

²⁷⁷ Sitpah Selvaratnam: Malaysia. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, pp. 163-165.

²⁷⁸ Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia honlapja. HCCH Members. <https://www.hcch.net/en/states/hcch-members> (2023. július 1.)

²⁷⁹ A polgári és kereskedelmi ügyekben hozott külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtásáról szóló 1971-es hágai egyezmény, a joghatósági megállapodásokról szóló 2005-ös hágai egyezmény és a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtásáról szóló 2019-es hágai egyezmény. Lásd: Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia honlapja. Status Chart. <https://www.hcch.net/en/instruments/status-charts> (2023. július 1.)

²⁸⁰ Sitpah Selvaratnam: Malaysia. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, p. 165.

²⁸¹ Enforcement of Money Judgments. Singapore International Commercial Court. <https://www.sicc.gov.sg/enforcement-of-money-judgments> (2023. július 1.)

Malajzia esetén nincs jelentősége, tekintettel arra, hogy Malajziában, a külföldi ítéletek elismerése és végrehajtása viszonyosság hiányában a nemzetközi udvariasság (comity) és kötelelem elmélet (theory of obligations) alapján is sor kerülhet.²⁸²

Malajziában a külföldi ítéletek végrehajtási rendszere lehetővé teszi, hogy kereskedelmi ügyben hozott pénzfizetési kötelezettséget tartalmazó külföldi bírósági ítélet elismerését és végrehajtását bármely országból származzon is az ítélet. A származási országnak a tekintetben van jelentősége, hogy amennyiben az ítéletek viszonyosságon alapuló végrehajtásáról szóló 1958-as törvény (Reciprocal Enforcement of Judgments Act, 1958) („malajziai REJA”) első mellékletében felsorolt országok meghatározott felsőbb bírósága ítéletének végrehajtását kívánja a külföldi ítélet jogosultja, akkor a malajziai REJA alapján az ítéletet nyilvántartásba kell vetetnie.²⁸³ A malajziai REJA alapján történő exequatur eljárásnak két külön szakasza van. Az első a nyilvántartásba vételi eljárás, amely az ítélet jogosultja kezdeményezésére indul és amelyben a maláj bíróság azt vizsgálja, hogy a külföldi ítélet a malajziai REJA rendelkezései alapján nyilvántartásba vehető-e. A második – nem szükségszerű – szakaszban, az a személy, akivel szemben az ítélet végrehajtható rendelkezést tartalmaz indítványt tehet a nyilvántartásba vétel érvénytelenítésére, amennyiben a REJA-ban felsorolt a nyilvántartásba vétel érvénytelenítését lehetővé tevő valamely ok fennáll.²⁸⁴ A REJA első számú mellékletében azon országokat sorolja, amelyekkel viszonyossági gyakorlat áll fenn. A mellékletben foglalt országok és azok felsőbb bíróságainak listája bővíthető, adott esetben szűkíthető. Az erről való döntés Malajziában az államfő hatáskörébe tartozik.²⁸⁵ Jelenleg az ASEAN tagállamok közül csak Szingapúr és Brunei felsőbb bíróságai (superior courts) szerepelnek a malajziai REJA első számú mellékletében.²⁸⁶ Más ASEAN államok bíróságai, vagy Szingapúr és Brunei nem felsőbb bíróságai által hozott ítéletek a common law szabályai szerint, viszonyosságra tekintet nélkül, a nemzetközi udvariasság és a külföldi ítélet kötelemkeletkezeztető jellegére tekintettel hajthatók végre.

A külföldi ítélet common law alapján elismeréséhez és végrehajtásához az ítélet jogosultjának Malajziában is új kereset (fresh action) kell az illetékes malajziai bírósághoz,

²⁸² Nanning Statement of the 2nd China-ASEAN Justice Forum, Art. 7. China Justice Observer. <https://www.chinajusticeobserver.com/p/nanning-statement-of-the-2nd-china-asean-justice-forum> (2023. július 1.)

²⁸³ Malajziai REJA, 7-es pont.

²⁸⁴ Choong Yeow Choy: Country Report: Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 126.

²⁸⁵ A malajziai REJA 3-as és 9-es pontjaiban hivatkozott hatáskört gyakorló 'Yang di-Pertuan Agong' a maláj államfőt jelenti.

²⁸⁶ Malajziai REJA, 1. sz. melléklet.

amelyben a külföldi ítéletben foglalt kötelezés malajziai ítéletbe történő foglalását kéri. A REJA szerinti nyilvántartásba vételi eljárás és a common law szerinti új eljárás is exequatur eljárások, amely során tény és jogkérdések újraértékelésének (merits review) nincs helye.

Amennyiben tehát a pénzbeli kötelezést tartalmazó szingapúri vagy brunei felsőbb bíróság által hozott végleges (final and conclusive) ítélet jogosultja, az ítéletet Malajziában szeretné végrehajtatni, azt hat éves elévülési időn belül teheti meg, feltéve, hogy az ítélet összege legalább részben kielégítetlen maradt és az az ítéletet hozó ország szabályai szerint is végrehajtható. Ehhez az ítélet nyilvántartásba vételére irányuló kérelmet kell benyújtania az illetékes maláj bírósághoz. A nyilvántartásba vételt követően a szingapúri, illetve brunei ítélet végrehajtására ugyanolyan feltételekkel és eljárásban kerülhet sor, mint maláj bíróság által hozott ítéletek esetén. Ugyanakkor az ítélet mindaddig nem hajtható végre, amíg a nyilvántartásba vétel érvénytelenítésére rendelkezésreálló határidő el nem telt, vagy, amennyiben az ítélet kötelezettje a nyilvántartásba vétel érvénytelenítését kérelmezte, amíg az érvénytelenítési kérelem tárgyában végleges döntés nem született.²⁸⁷

Az ítélet kötelezettje a malajziai REJA-ban felsorolt okokra hivatkozással kérheti a nyilvántartásba vétel érvénytelenítését és ha kérelme megalapozott. Az ítéletet a nyilvántartásból törölni kell, amennyiben (1) az ítélet nem olyan típusú ítélet, amelyekre a REJA exequatur eljárása alkalmazható (pl.: nem felsőbb bíróság hozta), vagy REJA előírása megsértésével került nyilvántartásba vételre, (2) az eljáró külföldi bíróság nem rendelkezett joghatósággal, (3) az ítélet kötelezettje, aki egyben a külföldi eljárás alperese nem jelent meg a külföldi bíróság előtt, mert részére az eljárást megindító irat nem, vagy nem kellő időben került kézbesítésre, (4) a külföldi ítélet csalás eredménye, (5) a külföldi ítélet végrehajtása sértené Malajzia közrendjét, vagy pedig (6) nem az ítélet jogosultja kérte a nyilvántartásba vételt. Ezen túlmenően a maláj bíróság mérlegelése alapján, az ítélet nyilvántartásba vétele érvényteleníthető, amennyiben (7) a külföldi ítélet meghozatalát megelőzően az ügyben már egy bíróság végleges (final and conclusive) ítéletet hozott, feltéve, hogy az ügy elbírálására rendelkezett joghatósággal.²⁸⁸

A pénzbeli marasztalást tartalmazó külföldi ítéletnek Malajziában történő végrehajtásához, a common law szabályai szerinti az ítélet jogosultjának új keresetet (fresh action) kell benyújtania. A kereseti követelés a külföldi ítélet alapján létrejött pénzfizetésre irányuló kötelem végrehajtására irányul, amely nem jelenti az ügy érdemének

²⁸⁷ Malajziai REJA, 4-es pont.

²⁸⁸ Malajziai REJA, 5-ös pont, (1) bek.

újrátárgyalását, de a REJA egyszerűbb nyilvántartásba vételi eljárásánál mégis terhesebb a kérelmezőre nézve. Ugyanakkor Choong szerint a gyakorlatban a különbség nem éles, mert maga a malajziai REJA a common law vonatkozó szabályait kodifikálta és ezért az új kereset ugyanazon esetekben utasítható el, amely okokat a REJA is rögzít.²⁸⁹

A fentiek alapján a következő 7. számú táblázatban foglalom össze, hogy Malajziában a más ASEAN tagállamokból származó ítéletek mely exequatur mechanizmus alapján hajtható végre.

7. számú táblázat

A más ASEAN tagállamban hozott ítélet végrehajthatósága Malajziában			
	Származási ország	Külföldi ítélet végrehajtható	Szabályozási mechanizmus
1.	Brunei	igen	malajziai REJA
2.	Szingapúr		
3.	Fülöp-szigetek	igen	common law
4.	Indonézia		
5.	Kambodzsa		
6.	Laosz		
7.	Mianmar		
8.	Thaiföld		
9.	Vietnám		

3.7 Mianmar

A mianmari exequatur eljárás bemutatása alapvetően a Chong- és Reyes féle projektek Mianmar szakértőinek – Minn Naing Oo („**Naing Oo**”) és Zaw Thura („**Thura**”) – leírásán alapul,²⁹⁰ ugyanakkor figyelembe veszi az ország tárgyban releváns rendelkezést tartalmazó polgári eljárásjogi kódexét („**mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex**”)²⁹¹ és számos mianmari bíróság előtt folyt exequatur eljárásban hozott ítéletet. A mianmari nemzetközi magánjog szabályait Adrian Briggs professzor („**Briggs**”) összegezte 2015-ben, amely mű átfogó képet ad a külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályokról és amelyre több ponton is hivatkozom.²⁹²

²⁸⁹ Choong Yeow Choy: Country Report: Malaysia In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 130.

²⁹⁰ Naing Oo, Minn: Country Report: Myanmar. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 136-145.; Thura, Zaw: Myanmar. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. pp. 209-221.

²⁹¹ Code of Civil Procedure. <https://www.mlis.gov.mm/mLsView.do;jsessionid=8B6AAFF552FBA84B328B6FF1E0625848?lawordSn=7173> (2023. július 1.)

²⁹² Briggs, Adrien: Private International Law in Myanmar. University of Oxford, 2015, 171. p. https://www.law.ox.ac.uk/sites/default/files/migrated/myanmar_book_26_may_2015.pdf (2023. július 1.)

Az Egyesült Királyság 1886-ban kebelezte be Mianmar mai területét a Brit Indiába. Ezt követő fél évszázadban – akkori nevén – Burma, Brit India tartománya volt, majd 1937-ben különálló gyarmattá alakították. Az angol és indiai common law alapvető jelentősége Burma 1948-ban bekövetkezett függetlenné válása után is megmaradt. A független Burmai Unió 1948 és 1962 között demokratikus köztársaságként működött. A többi volt délkelet-ázsiai brit gyarmattal (Brunei, Malajzia és Szingapúr) ellentétben, Burma nem lépett be a Nemzetközösségbe.²⁹³ A demokratikus Burmai Uniónak 1962-ben katonai puccs vetett véget. Az ország hivatalos nevét a katonai kormányzat 1988-ban változtatta meg Burmáról Mianmarra. Mianmar 1997-ben csatlakozott az ASEAN-hoz.²⁹⁴ A katonai kormány egészen 2011-ig irányította az országot. Belső és nemzetközi nyomásra 2008-ban tartott referendum útján új alkotmányt fogadtak el, és 2011-ben a katonai kormányzat átadta a hatalmat a polgári kormánynak. A polgári kormány idején Mianmar nyitott a külföldi tőke felé. A Világbank kimutatásából jól látható a 2010-es évek erős beáramló FDI növekedése.²⁹⁵ A nyitottabb gazdaság, élénkebb külkereskedelem természetes velejárója a nemzetközi magánjogi kérdésekre eső figyelem megnövekedése. A 2010-es évek második felében születtek azok a nemzetközi magánjogi tárgyú tanulmányok, amelyekre e dolgozat hagyatkozik. A Világbank jövedelem szerinti besorolása szerint alsó-közepes fejlettségi sávba,²⁹⁶ míg az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsának besorolása szerint – ASEAN tagállamok közt Kambodzsával és Laosszal együtt – a legkevésbé fejlett országok közé tartozik.²⁹⁷ 2021. február 1-én a katonai junta puccs folytán ismét magához ragadta a hatalmat.

Briggs a mianmari nemzetközi magánjog meglévő szabályait bemutató művében úgy fogalmaz, hogy a mianmari nemzetközi magánjognak a külföldi bírósági ítéletek elismerése és végrehajtása az egyetlen olyan tárgyköre, amely törvény által egyértelmű módon szabályozott. A nemzetközi magánjog egyéb aspektusaira a törvényi szabályozás nem jellemző.²⁹⁸ Briggs szerint a mianmari nemzetközi magánjogi szabályok egy része a

²⁹³ The Commonwealth. Member countries. <https://thecommonwealth.org/our-member-countries> (2023. július 1.)

²⁹⁴ ASEAN Secretariat. ASEAN Member States. <https://asean.org/member-states/> (2023. július 1.)

²⁹⁵ Világbank. Foreign direct investment, net inflow, Balance of payments, current USD, Myanmar. <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?end=2021&locations=MM&start=1971&view=chart> (2023. július 1.)

²⁹⁶ World Bank. World Bank country classification by income. <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups> (2023. július 1.)

²⁹⁷ United Nations. List of LDCs. <https://www.un.org/ohrlls/content/list-ldcs> (2023. július 1.)

²⁹⁸ Briggs, Adrien: Private International Law in Myanmar. University of Oxford, 2015, p. 11.

mianmari Polgári Eljárásjogi Kódexben található és ezek a szabályok lényegüket tekintve megegyeznek az Indiai Polgári Eljárásjogi Kódexszel és ezért az utóbbinak az indiai bíróságok által már értelmezett rendelkezései segíthetik a mianmari azonos vagy hasonló szabályok tartalmának megértését. Briggs szerint a nemzetközi magánjog azon tárgykörei esetében, amelyekre Mianmarban nincsen írott jogszabályi rendelkezés, a common law általános alapelvei – úgy ahogy azt az angol és indiai bíróságok értelmezik – adnak iránymutatást. Ezt a következtetést Briggs egyrészt abból vonja le, hogy a mianmari bíróságok – Mianmar függetlenné válását követően hozott – több eseti döntéséből is következik, hogy a common law nemzetközi magánjogi szabályai a mianmari jog részét képezik.²⁹⁹ Másrészt azt Dr. Tun Shin volt mianmari igazságügyi miniszter 2013-as nyilatkozata – „[m]ivel Mianmar a common law jogrendszerbe tartozik, a mianmari jog gyökerei a jogi alapelvekben, a bíró alkotta szokásjogban és precedensekben találhatók [...]” – is indokolja.³⁰⁰

Briggs a mianmari nemzetközi magánjog „megtalálása”, megalkotása lehetséges mikéntje tárgyában hivatkozik burmai Fő Bíróságnak a *Steel Bros & Co Ltd v YA Ganny Sons* ügyben 1965-ben hozott döntésére, amely szerint „[a] törvény nem lehet teljeskörű, és azokra az esetekre, amelyeket a törvény konkrétan nem tárgyal az általános jogelvek vonatkoznak. Nem szükséges, hogy a Bíróság minden végzését külön törvényi rendelkezés támassza alá, és amely este nincsen konkrét megengedő, vagy tiltó törvényi rendelkezés, azt a józan ész, az igazságosság, a méltányosság és a jó lelkiismeret általános elvei alapján kell megítélni. Mivel a törvények általános szabályok, nem képesek minden a jövőben esetlegesen előforduló esetet előre szabályozni. A Mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 151. szakasza kifejezetten elismeri a Bíróságnak hatáskörét az ex debito justitiae alapon történő döntéshozatalra.”³⁰¹ A teljesség végett meg kell említeni, hogy a mianmari Polgári

²⁹⁹ Ramaswamy Iyengar v Velayudhan Chettiar BLR (1952) SC 25 https://www.myanmar-law-library.org/IMG/pdf/jurisprudence_1952.pdf (2023. július 1.) és State Bank of India v Collector of Rangoon BLR (1961) HC 336 https://www.myanmar-law-library.org/IMG/pdf/jurisprudence_1961.pdf (2023. július 1.)

³⁰⁰ The New Light of Myanmar. Vol. XX. No. 296. 10 February 2013 p 1. <https://www.burmalibrary.org/sites/burmalibrary.org/files/obl/docsMA2013/NLM2013-02-10.pdf> (2023. július 1.)

³⁰¹ Steel Bros & Co Ltd v YA Ganny Sons Burma Law Reports („BLR”) (1965) p. 563 <https://www.myanmar-law-library.org/law-library/case-law/burma-law-reports-1948-1988/burma-law-reports-1965.html> (2023. július 1.) „The Act may not be exhaustive, and a particular point not specifically dealt with must be governed upon general principles. It is not necessary that every order of a Court should be supported by a specific statutory provision, and where there is neither provision nor prohibition it has to be guided by ordinary principles of common sense, justice, equity and good conscience. Since the laws are general rules, they cannot regulate for all time to come so as to make express provisions against all the cases that may possibly happen. The inherent power of the Court to act ex debito justitiae is expressly recognised in Section 151 of the Code of Civil Procedure.”

Eljárásjogi Kódex 151. szakasza akképpen rendelkezik, hogy „[a] Kódex egyetlen rendelkezése sem korlátozza vagy más módon befolyásolja a Bíróság azon eredendő jogát, hogy olyan végzéseket hozzon, amelyek az igazságszolgáltatás érdekében szükségesek, vagy a bírósági eljárással kapcsolatos jogok visszaélésszerű gyakorlásának megakadályozásához szükségesek.”³⁰² A mianmari bíróság e joghézag betöltését eseti döntéssel pótló hatásköre megalapozása ügyében Briggs hivatkozik továbbá a burmai jogszabályokról szóló törvény (Burma Laws Act) 13-as szakaszának 3-as bekezdésére, amely szerint: „[...] olyan esetekben, amelyet egyéb hatályos jogszabály sem szabályoz, a döntést az igazságosságnak, a méltányosságnak és a jó lelkiismeretnek megfelelően kell meghozni.”³⁰³ Briggs szerint ha a mianmari bíró ítélkezési tevékenysége során joghézaggal szembesül, úgy döntését az igazságosság, a méltányosság és jó lelkiismeretnek megfelelő módon jogosult és egyben köteles meghozni. Briggs tovább viszi ezt a gondolatot és olyan Indiai bíróságok döntéseire hivatkozik, amelyek hasonló jogszabályi keretek között az igazságosság, a méltányosság és jó lelkiismeret elveit követve és azok alapján alkalmazták, vették át az indiai jogba, az angol common law nemzetközi magánjogi szabályait. Briggs szerint ezen az érvelési láncon keresztül bontakozhatna ki Mianmar nemzetközi magánjoga is.³⁰⁴

Thura szerint polgári és katonai kormányzat gyakori váltakozása a polgári eljárásjog alapvető írott szabályait nem érintette. A mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex a Brit fennhatóság idején 1908 évi V. India Törvény (India Act V of 1908) 1909. január 1-től hatályos és a mai napig ez tartalmazza a mianmari bíróságok előtt folyó polgári ügyek fő eljárási szabályait.³⁰⁵ A mianmari Polgári Eljárásjogi Kódexnek az értekezés szempontjából azért van jelentősége, mert ebben találhatóak a külföldi bírósági ítéletek elismerésének és végrehajtásának a feltételei.

Naing Oo – a Chong féle projekt mianmari jog szakértője – szerint kevés olyan közzétett Mianmari bírósági döntés van, amely külföldi bírósági ítéletek végrehajtási ügyében

³⁰² The Code of Civil Procedure (1908), Section 151: “Nothing in this Code shall be deemed to limit or otherwise affect the inherent power of the Court to make such orders as may be necessary for the ends of justice or to prevent abuse of the process of the Court.” <https://www.mlis.gov.mm/IsScPop.do?lawordSn=10517> (2023. július 1.)

³⁰³ The Burma Laws Act, 1898 (vagy India Act XIII of 1898), 13-as szakasz, (3) bek. „In cases not provided for [...] by any other enactment for the time being in force, the decision shall be according to justice, equity and good conscience.” <http://www.myanmar-law-library.org/IMG/pdf/the-burma-laws-act-1898.pdf> (2023. július 1.)

³⁰⁴ Briggs, Adrien: *Private International Law in Myanmar*. University of Oxford, 2015, p. 13.

³⁰⁵ Thura, Zaw: *Myanmar*. In Reyes, Anselmo (ed.): *Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters*. Hart Publishing, Oxford, 2019. pp. 209-210.

született. Az ilyen döntések többsége indiai bírósági ítéletek Mianmarban való végrehajthatósága ügyében született. A közös gyarmati múltból eredően a két ország joga nagyon hasonló és Naing Oo arra hívja fel a figyelmet, hogy az indiai ítéletek mianmari végrehajthatósága ügyében hozott döntésekből levont következtetésekből nem következik feltétlenül, hogy egy a mianmaritól jelentősen eltérő jogi kultúrával rendelkező ország ítélete is azonos megítélés alá esne.³⁰⁶

Mianmar nem tagja a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferenciának,³⁰⁷ és a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott külföldi ítéletek elismerése és végrehajtása harmonizálása céljából született hágai egyezmények egyikéhez sem csatlakozott.³⁰⁸ Mianmar nem kötött ilyen tárgyú bilaterális egyezményt sem.³⁰⁹ Ugyanakkor Mianmar és Szingapúr Legfelső Bíróságai által 2020-ban kétoldalú, kötelező erővel nem bíró megállapodást kötött (Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás), amely rögzíti, hogy Mianmar milyen feltételek esetén és milyen eljárás keretében teszi lehetővé a Szingapúrból származó pénzfizetési kötelezettséget megállapító ítélet Mianmarban történő végrehajtását.³¹⁰

Briggs a külföldi pénzbeli marasztalást tartalmazó ítéletek Mianmar általi elismerhetősége és végrehajthatósága elméleti alapjául a kötelelem elméletre (doctrine of obligation) hivatkozik és azt az angol *Godard v. Gray* ügyben 1870-ben hozott bírósági döntéssel magyarázza, ahol az angol bíróságnak arról kellett állást foglalnia, hogy a francia pénzbeli marasztalást tartalmazó ítélet végrehajtható-e Angliában, amennyiben nyilvánvaló, hogy a francia bíróság tévesen alkalmazta az angol jogot.³¹¹ Az ítélet hangsúlyozza, hogy a common law álláspont szerint a közvetett joghatósággal rendelkező bíróság (court of competent jurisdiction) ítélete a per tárgyát képező kötelemtől különböző új kötelmet keletkeztet. A kötelelem elmélet szorosan kapcsolódik ahhoz az érveléshez, hogy a common

³⁰⁶ Naing Oo, Minn: Country Report: Myanmar. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 138.

³⁰⁷ Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia honlapja. HCCH Members.

<https://www.hcch.net/en/states/hcch-members> (2023. július 1.)

³⁰⁸ A polgári és kereskedelmi ügyekben hozott külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtásáról szóló 1971-es hágai egyezmény, a joghatósági megállapodásokról szóló 2005-ös hágai egyezmény és a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtásáról szóló 2019-es hágai egyezmény. Lásd: Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia honlapja. Status Chart. <https://www.hcch.net/en/instruments/status-charts> (2023. július 1.)

³⁰⁹ Thura, Zaw: Myanmar. in Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, p. 210.; Lásd még Naing Oo, Minn: Country Report: Myanmar. p. 136 In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017.

³¹⁰ Memorandum Of Guidance As To Enforcement Of Money Judgments Between The Supreme Court Of The Union, Republic Of The Union Of Myanmar And The Supreme Court Of The Republic Of Singapore dated 10 February 2020. <https://www.sicc.gov.sg/enforcement-of-money-judgments> (2023. július 1.)

³¹¹ *Godard v Gray* [L. R.] 6 Q.B. <http://uniset.ca/other/cs2/LR6QB139.html> (2023. július 1.)

law által elismert közvetett joghatóságot megalapozó tényállások – jelenlét, tartózkodási hely, alávetés, joghatóság kikötése – a külföldi szuverén döntésének előzetes elfogatását támaszthatják alá.

A külföldi ítéletek elismerésének és végrehajtásának a fő jogszabályi keretét a mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 13-as és 14-es, valamint 44A szakaszai adják. A 44A szerinti eljárás az olyan országokra vonatkozik, amelyekkel viszonyossági gyakorlat áll fenn Mianmar által deklarált formában. Jelenleg egyetlen ilyen ország van: az Egyesült Királyság. A többi ország vonatkozásában a Polgári Eljárásjogi Kódex 13-as és 14-es szakaszai írják elő a külföldi ítélet elismerésének és végrehajtásának feltételeit. A szingapúri pénzbeli marasztalást tartalmazó ítélet mianmari végrehajthatósága ügyében a Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás nyújt információt a mianmari bírói gyakorlatról.

A mianmari Polgári Eljárás Jogi Kódex 13. szakaszának szóhasználata szerint a külföldi ítélet végleges (conclusive), kivéve, ha a 13. szakasz alpontjaiban felsorolt kizáró okok valamelyike fennáll. A szövegkörnyezetből egyértelmű, hogy a conclusive kifejezés a külföldi ítélet res iudicata hatásának mianmari elismerését, gyakorlatilag a külföldi ítélet elismerését szabályozza.³¹² A 13-as szakasz alpontjai szerint a külföldi bíróság ítélete Mianmarban nem ismerhető el, amennyiben (1) az ítéletet hozó bíróság nem rendelkezett joghatósággal, vagy (2) az ítélet nem az ügy érdemében született (on the merits), vagy (3) az eljárásról első ránézésre is megállapítható, hogy az a nemzetközi jog tévesen alkalmazásán alapult vagy az eljáró külföldi bíróság a mianmari jog alkalmazását megtagadta olyan esetben, amelyben a mianmari jog alkalmazásának lett volna helye, vagy (4) az ítélet olyan eljárás során született, amely sérti a tisztességes eljárás alapelvét, vagy (5) az ítélet csalás eredményeként született, vagy (6) a külföldi ítélet olyan kereseti kérelemnek ad helyt, amely a Mianmari Unióban hatályos törvényt sért. A Polgári Eljárásjogi Kódex 14. szakasza ehhez annyit tesz hozzá, hogy a külföldi ítélet hiteles másolatának csatolása esetén az első feltétel, azaz a közvetett joghatóság fennállását vélelmezni kell, azzal, hogy a vélelem megdönthető.³¹³ A külföldi (kivéve az Egyesült Királyságból származó) ítélet elismerése és

³¹² Polgári Eljárásjogi Kódex 11-12. szakasza a belföldi bírósági ítélet res iudicata hatását írja le., míg a 13-14-es szakaszok a külföldi ítéletek res iudicata (elismerhetőségére) hatására és végrehajthatóságra vonatkoznak. Lásd még: Briggs, Adrien: *Private International Law in Myanmar*. University of Oxford, 2015, pp. 51-52.

³¹³ Mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex, 13. szakasz angolul: "A foreign judgment shall be conclusive as to any matter thereby directly adjudicated upon between the same parties, or between parties under whom they or any of them claim, litigating under the same title, except— (a) where it has not been pronounced by a Court of competent jurisdiction; (b) where it has not been given on the merits of the case; (c) where it appears on the face of the proceedings to be founded on an incorrect view of international law or a refusal to recognise the law of the Union of Myanmar in cases in which such law is applicable; (d) where the proceedings in which the judgment was obtained are opposed to natural justice; (e) where it has been obtained by fraud; (f) where it

végrehajtása érdekében az ítélet jogosultjának pert kell indítania a mianmari bíróság előtt az ítélet kötelezettje ellen. Az ítélet kötelezettje pedig meghatározott időn belül köteles védekezését előadni, amely csak a mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 13. szakaszában felsorolt okon alapulhat. Naing Oo szerint, amennyiben az nem jár nyilvánvaló jogsérelemmel, a mianmari bíróság már az első tárgyaláson, tanúk meghallgatása nélkül is hozhat döntést a külföldi ítélet elismerése és végrehajtása ügyében.³¹⁴

A mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 44A szakaszában leírt eljárás a Brunei (2.2.1 alfejezet), Malajzia (2.2.7 alfejezet) esetében már vázolt, Szingapúr (2.2.8 alfejezet) esetében még bemutatandó nyilvántartásba vételen alapuló exequatur mechanizmushoz hasonlít. Azaz a meghatározott országból származó ítélet jogosultjának a végrehajtani kívánt ítéletet nyilvántartásba kell vetetnie a mianmari bíróságnál, amely ellen az ítélet kötelezettje pontosan ugyanazokkal a kifogással élhet, amelyeket a mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 13-as szakasza alapján indult eljárásban terjeszthetne elő. Naing Oo-nak nincs tudomása olyan országról, amellyel Mianmarnak a 44A szakasz értelmező rendelkezésének megfelelő viszonyossági gyakorlata állna fenn.³¹⁵ Thura ezzel szemben a mellett érvel, hogy az Egyesült Királyság e pozíciójának megszüntetéséhez szükséges elnöki nyilatkozat kibocsájtására nem került sor, ezért az Egyesült Királyságból származó ítéletek továbbra is a 44A szakasz szerint nyilvántartásba vétel útján ismerhetők el, hajthatók végre.³¹⁶ Briggs bizonytalan a tekintetben, hogy az Egyesült Királyságon kívül van-e más ország, amely vonatkozásában Mianmarnak a 44A szakaszban foglalt értelmező rendelkezés szerint viszonyossági gyakorlata állna fenn.³¹⁷ Mianmar legfelsőbb bíróságának elnöke részt vett a 2. Kína-ASEAN Igazságügyi Fórumon Nanningban, ahol a résztvevő országok – köztük minden ASEAN tagállam – megállapodtak, hogy a viszonyosság fennállását vélelmezni fogják, akkor is, ha nincs annak egyezményi alapja és ezt belső jogukkal összeegyeztethető.³¹⁸ Ezzel

sustains a claim founded on a breach of any law in force in the Union of Myanmar.” <https://www.mlis.gov.mm/lsScPop.do?lawordSn=10517> (2023. július 1.)

³¹⁴ Naing Oo, Minn: Country Report: Myanmar. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 140.; Lásd még: Naing Oo, Minn: Enforcement of Foreign Judgments 2018, 3rd Edition. Chapter 27. Myanmar. p. 148. <https://www.rahmatlim.com/media/1885/01-enforcement-of-foreign-judgments-2018-myanmar-chapter.pdf> (2023. július 1.)

³¹⁵ Naing Oo, Minn: Country Report: Myanmar. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 137.

³¹⁶ Thura, Zaw: Myanmar. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, p. 219.

³¹⁷ Briggs, Adrien: Private International Law in Myanmar. University of Oxford, 2015, p. 51.

³¹⁸ Nanning Statement of the 2nd China-ASEAN Justice Forum, Art. 7. China Justice Observer. <https://www.chinajusticeobserver.com/p/nanning-statement-of-the-2nd-china-asean-justice-forum> (2023. július 1.)

összefüggésben Thura – álláspotom szerint – joggal veti fel, hogy a 2017-es nanningi nyilatkozat alapján a mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 44A pontja szerinti nyilvántartásba vételi eljáráson alapuló exequatur mechanizmus igénybevehető lenne a nanningi nyilatkozatot elfogadó országokból származó ítéletek vonatkozásában is.³¹⁹

A Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás rögzíti, hogy Szingapúr bíróságai közül a felsőbb bíróságok közé az első fokon eljáró szingapúri bíróság (Singapore High Court)³²⁰ és ennek fellebbviteli fóruma a (Singapore Court of Appeal) tartozik, azzal a fontos megjegyzéssel, hogy az előbbibe tartozik a 2015-ben felállt – az értekezésben és a gyakorlatban is SICC-ként hivatkozott, nevezett – Szingapúri Nemzetközi Kereskedelmi Bíróság (Singapore International Commercial Court). Ezek azok a szingapúri bíróságok, amelyek pénzbeli marasztalást tartalmazó ítéletei – feltéve, hogy a Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodásban leírt feltételeknek is megfelelnek – végrehajthatóvá nyilváníthatóak Mianmarban.³²¹ A 2020-as Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás – a 2017-es nanningi nyilatkozatban foglalt viszonyosság vélelmzésére irányuló törekvés ellenére – kifejezetten rögzíti, hogy Szingapúr nem minősül olyan országnak, amellyel a mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 44A szakasza szerint a külföldi bírósági ítéletek elismerése és végrehajtása vonatkozásában viszonyossági gyakorlat állna fenn.³²² Így, ahhoz, hogy a szingapúri felsőbb bíróság által hozott pénzbeli marasztalást tartalmazó ítélet végrehajthatóságát a mianmari bíróság megállapítsa, az ítéletnek véglegesnek (conclusive) kell lennie, nem vonatkozhat adó vagy ahhoz hasonló jellegű pénzfizetési kötelezettség, bírság vagy más büntetés fizetésére.³²³ Szükséges, hogy a külföldi bíróság rendelkezzen közvetett joghatósággal.³²⁴ A Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás – a mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 13. szakaszában felsorolt hat kivétellel megegyezően kimondja – , hogy a szingapúri bíróság ítélete nem minősül *res iudicata*-nak, azaz nem ismerhető el és hajtható végre Mianmarban, amennyiben a (1) az ítéletet hozó szingapúri bíróság nem rendelkezett joghatósággal/hatáskörrel, vagy (2) az ítélet nem az ügy érdemében született (on the merits), vagy (3) az eljárásról első ránézésre is megállapítható, hogy az a nemzetközi jog tévesen alkalmazásán alapult vagy az eljáró szingapúri bíróság a mianmari jog

³¹⁹ Thura, Zaw: Myanmar. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, p. 220.

³²⁰ A Singapore High Court megtévesztőnek tűnő neve ellenére elsőfokon eljáró bíróság.

³²¹ Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás, 4. szakasz.

³²² Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás, 14. szakasz.

³²³ Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás, 15-16. szakasz.

³²⁴ Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás, 18. szakasz és ez utóbbinak a 17. szakaszra való visszautalása.

alkalmazását megtagadta olyan esetben amelyben az lett volna alkalmazandó, vagy (4) az ítélet olyan eljárásban született, amely sérti a tisztességes eljárás alapelvét, vagy (5) az ítélet csalás eredményeként született, vagy (6) olyan kereseti kérelemnek ad helyt, amely a Mianmari Unióban hatályos törvényt sért.³²⁵ A fenti szűrőn átmenő ítéleteket a mianmari bíróság végre is hajtja.³²⁶ A Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás leírja a mianmari bíróság előtti exequatur eljárás menetét. E szerint a szingapúri bíróság egy hiteles másolatát és egy írásbeli kérelmet kell a kérelmezőnek a mianmari bírósághoz benyújtania, amely tartalmazza a Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodásban felsorolt tényekre vonatkozó nyilatkozatokat: (1) a felek neve, (2) az ítélet meghozatalának időpontja, (3) a fellebbezés esetleges folyamatban léte, (4) esteleges részteljesítésre vonatkozó adatok, (5) esetleges korábbi exequatur iránti kérelemre vonatkozó adatok, kamatra és költségekre vonatkozó információ, (5) annak a személynek a neve, aki ellen a végrehajtást kérik és (6) a bíróság közbenjárásának a kérelmezett módja, például lefoglalás és értékesítés, vagyonfelügyelő (receiver) kinevezése.³²⁷ A kérelemről a mianmari bíróság értesíti azt a személyt, aki ellen a végrehajtás foganatosítását kérik és felhívja, hogy meghatározott időn belül adja elő az arra vonatkozó érvelését, hogy miért nem végrehajtható vele szemben az adott szingapúri ítélet. Amennyiben az ítélet kötelezettje a meghatározott időpontban nem jelenik meg a mianmari bíróság előtt vagy nem terjeszti elő a végrehajtást ellenző megérvelt nyilatkozatát, a mianmari bíróság a szingapúri ítélet végrehajtását elrendeli. Az ítéleti kötelezett időben előterjesztett kifogását a mianmari bíróság megvizsgálja és meggyőződésének megfelelő döntést hoz. A végrehajtást elrendelő határozata során a mianmari bíróság a végrehajtás módjáról is rendelkezik, amely lehet például valamely vagyontárgy lefoglalást követő vagy a nélküli értékesítése, vagy vagyonfelügyelő (receiver) kinevezése.³²⁸

E Mianmarra vonatkozó alfejezetben foglaltak alapján a következő 8. számú táblázat tartalmazza, hogy Mianmarban a más ASEAN tagállamokból származó ítélet mely exequatur mechanizmus alapján hajtható végre.

³²⁵ Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás, 18. szakasz.

³²⁶ Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás, 19. szakasz.

³²⁷ Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás, 27-28. szakasz.

³²⁸ Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás, 31-33, 35. szakasz.

8. számú táblázat

A más ASEAN tagállamban hozott ítélet végrehajthatósága Mianmarban			
	Származási ország	Külföldi ítélet végrehajtható	Exequatur mechanizmus
1.	Brunei	igen	Polgári Eljárásjogi Kódex, 13-14 szakasza
2.	Fülöp-szigetek		
3.	Indonézia		
4.	Kambodzsa		
5.	Laosz		
6.	Malajzia		
7.	Thaiföld		
8.	Vietnám		
9.	Szingapúr	igen	Polgári Eljárásjogi Kódex, 13-14 szakasza, Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás

3.8 Szingapúr

A szingapúri jogszabályi környezet leírásában az értekezés elsősorban a Chong- és Reyes-féle kutatások Szingapúr-szakértőire – a projektet vezető Adeline Chong professzor és Kenny Chng („**Chng**”) – hagyatkozik.³²⁹ A szingapúri jogszabályok kutatása és azokról naprakész információ szerzése meglehetősen könnyű, amely egyrészt annak tudható be, hogy a jogszabályok és bírósági ítéletek angol nyelven születnek, másrészt az ezekhez való online hozzáférés rendkívül felhasználóbarát.³³⁰ Tekintettel arra, hogy a két nagy kutatás eltelté óta 2023. március 1-én jelentős – az addigi többszintű struktúrát jelentősen átalakító, egyszerűsítő – változás lépett hatályba, e változások is bemutatásra kerülnek.³³¹

A Szingapúri Köztársaság – gyakorlatilag városállam – amelynek főszigetét a Johori-szoros választja el Malajziától. A sziget déli részén pedig a Malaka-szoros található, amely Indonézia felségvizeinek is határa. Bár kezdetben több nagyhatalom (pl.: portugálok és a hollandok) is igyekeztek fennhatóságuk alá vonni, a megmérettetésből Nagy-Britannia került ki győztesen, amikor 1819-ben Thomas Stamford Raffles, a Brit Kelet-indiai Társaság képviselője megállapodást kötött a johori szultánnal, hogy a szigeten kikötőt alapíthat.³³² Szingapúr 1867-ben önálló brit koronagyarmat lett és több kisebb megszakítással egészen

³²⁹ Chong, Adeline: Country Report, Singapore. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, pp. 163-178.; és Chng, Kenny: Singapore. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. pp. 141-161.

³³⁰ A törvények a Singapore Statutes Online <https://sso.agc.gov.sg> (2023. július 1.), míg a bírósági ítéletek a Singapore Court weboldalon <https://www.judiciary.gov.sg/judgments> (2023. július 1.) kereshetőek.

³³¹ Ministry of Law, Singapore. Announcement posted on 1 March 2023. <https://www.mlaw.gov.sg/news/announcements/2023-03-01-repeal-of-recja/> (2023 július 1.)

³³² Balogh András. Délkelet-Ázsia történelme. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 2018, pp. 166-167.

1965-ig – függetlensége megszerzéséig – maradt annak fennhatósága alatt.³³³ Szingapúr ma is a Nemzetközösség része.³³⁴ A Világbank jövedelem szerinti besorolása alapján a magas jövedelmű (high income) országok csoportjába tartozik.³³⁵ Szingapúr az ASEAN alapító tagja,³³⁶ és amellet hogy délkelet-ázsiai térségben fontos pénzügyi, logisztikai és kereskedelmi központ nem vitatható, hogy mára vitarendezés szempontjából is hasonló kulcsszerepet tölt be a térségben (dispute resolution hub).³³⁷

Az angol jognak a szingapúri nemzetközi magánjogra gyakorolt hatása vitathatatlan.³³⁸ A külföldi ítéletek elismerésének és végrehajtásának szabályai nagyrészt az angol common law szabályokat tükrözik. A törvényen alapuló elismerési és végrehajtási mechanizmusok (statutory schemes) is angol mintára íródtak. Chong szerint – bár előfordul az attól való eltérés is – az angol jogértelmezésnek a szingapúri ítélkezési gyakorlatra erős hatása van.³³⁹

A külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályok Szingapúrban (1) multilaterális egyezmények, (2) törvények, (3) esetjog (common law), illetve (4) kötelezőerővel nem bíró multi-, és bilaterális megegyezések szintjén is találhatóak.

A három releváns – 1971, 2005. és 2019. évi – hágai egyezmény közül Szingapúr a 2005. évi hágai egyezményhez csatlakozott.³⁴⁰ A 2005. évi hágai egyezményt a szingapúri belső jogba a joghatósági megállapodásokról szóló 2016. évi 14-es törvény (Choice of Courts Agreements Act 2016, „CCAA”) ültetett át, amely Szingapúrban 2016. október 1-én lépett hatályba.³⁴¹ A 2005. évi hágai egyezmény és azt a szingapúri belső jogba átültető CCAA alapján a más olyan állam bírósága által hozott ítéletet, amely szintén részese az egyezménynek és amely joghatósága a peres felek kizárólagos joghatósági megállapodásán

³³³ Balogh András. Délkelet-Ázsia történelme. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 2018, pp. 280-284.

³³⁴ The Commonwealth. Member countries. <https://thecommonwealth.org/our-member-countries> (2023. július 1.)

³³⁵ World Bank. World Bank country classification by income. <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups> (2023. július 1.)

³³⁶ ASEAN Secretariat. ASEAN Member States. <https://asean.org/member-states/> (2023. július 1.)

³³⁷ Erről bővebben: Papp, Eszter: Cross-border Commercial Disputes in the Association of Southeast Asian Nations. *Glossa Iuridica*. 2020. 7. évf. 3-4. szám, pp. 59-61.; Lásd még: Papp, Eszter: Quality of Civil Justice in ASEAN Member States in the Context of Trade and Investment. In Miskolczi-Bodnár, Péter (szerk.): XXII. Jogász Doktoranduszok Szakmai Találkozója, Budapest, Magyarország: Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2022, p. 118.

³³⁸ Chng, Kenny: Singapore. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, pp. 141-142.

³³⁹ Chong, Adeline: Country Report, Singapore. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 163.

³⁴⁰ Status Table. Convention of 30 June 2005 on Choice of Court Agreements. <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=98> (2023. július 1.)

³⁴¹ Singapore Statutes Online. Choice of Court Agreements Act 2016 (No. 14 of 2016) <https://sso.agc.gov.sg/Acts-Supp/14-2016/Published/20171130?DocDate=20160608> (2023. július 1.)

alapul, Szingapúrban főszabály szerint el kell ismerni és végre kell hajtani. A bírósági ítéletek ASEAN-on belüli áramlása szempontjából azonban ennek nincs jelentősége, mert Szingapúron kívül jelenleg nincs más ASEAN tagállam, amely csatlakozott volna 2005. évi hágai joghatósági megállapodásokról szóló egyezményhez.³⁴² Így a 2005. évi hágai egyezmény és CCAA azon ASEAN tagállamban született bírósági ítélet esetén sem alkalmazható, amely a joghatóságát a peres felek kizárólagos joghatósági megállapodást tartalmazó írásbeli megegyezésére alapította.³⁴³ Ezért a CCAA szabályaival az értekezésben részletesebben nem foglalkozom.

Szingapúr nem kötött más ASEAN tagállammal olyan bilaterális nemzetközi egyezményt, amely a kereskedelmi ügyben hozott ítéletek végrehajthatóságát tenné lehetővé,³⁴⁴ viszont legfelső bírósága számos országgal között olyan, kötelező erővel nem bíró iránymutató megállapodást (Memorandum of Guidance), amely a két ország viszonylatában a pénzbeli marasztalást tartalmazó ítéletek végrehajtásának szabályait tisztázza. Ezek közül ASEAN viszonylatban a Mianmar kapcsán már említett 2020. évi Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás releváns.³⁴⁵

A CCAA mellett két másik, több évtizedes múltra visszanyúló viszonyossági alapú törvényi mechanizmus alapján lehetett külföldi ítéletek végrehajtását kezdeményezni Szingapúrban. E két törvény attól függően volt alkalmazható/alkalmazandó, hogy az adott ítéletet mely ország mely bírósága hozta. Amennyiben az ítéletet olyan külföldi bíróság hozta, amely Szingapúrban nyilvántartásba vehető, akkor attól függően, hogy mely országból származott az ítélet, a következő két törvény mechanizmusa volt alkalmazandó. A szingapúri kormány hatáskörébe tartozik a nyilvántartásba kerülő országok körének meghatározása, amelyre akkor kerülhet sor, ha viszonyossági gyakorlat áll fenn Szingapúr és az adott ország között. A Nemzetközösséghez tartozó országokban³⁴⁶ született nyilvántartásba vehető bírósági ítéleteknek a Szingapúrban történő elismerésére és végrehajtására a Nemzetközösségi ítéletek kölcsönös végrehajtásáról szóló 1921-es törvény

³⁴² Status Table. Convention of 30 June 2005 on Choice of Court Agreements. <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=98> (2023. július 1.)

³⁴³ 2005. évi hágai egyezmény, 8. cikk (1) bek.; Lásd még: Hartley, Trevor – Dogauchi, Masato: Magyarázó jelentés. 2005. június 30-i egyezmény a joghatósági megállapodásokról. 2013. p. 43. 164. bek.

³⁴⁴ Chong, Adeline: Introduction. In Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, p. 8.

³⁴⁵ Memorandum Of Guidance As To Enforcement Of Money Judgments Between The Supreme Court Of The Union, Republic Of The Union Of Myanmar And The Supreme Court Of The Republic Of Singapore dated 10 February 2020. <https://www.sicc.gov.sg/enforcement-of-money-judgments> (2023. július 1.)

³⁴⁶ The Commonwealth. Member countries. <https://thecommonwealth.org/our-member-countries> (2023. július 1.)

(Reciprocal Enforcement of Commonwealth Judgments Act 1921, „szingapúri RECJA”)³⁴⁷, míg Hongkong vonatkozásában a külföldi ítéletek kölcsönös végrehajtásáról szóló törvény (Reciprocal Enforcement of Foreign Judgments Act 1959, „szingapúri REFJA”)³⁴⁸ exequatur mechanizmusa volt alkalmazandó. Ebben a hosszú évtizedeken keresztül fennállott rendszerben 2023. március 1-gyel állt be változást. Egyrészt egyszerűsödött a helyzet azáltal, hogy a RECJA-t hatályon kívül helyezték,³⁴⁹ és a Nemzetközösség nyilvántartásba vett országai – az ASEAN tagállamok közül Brunei és Malajzia – bíróságainak ítéleteire 2023. március 1-től a szingapúri REFJA exequatur mechanizmusát rendelték alkalmazni. Az egyszerűsítés abban áll, hogy az eddigi két külön eljárási rend helyett már csak egy: a szingapúri REFJA alkalmazható/alkalmazandó. A másik változás pedig az, hogy bővült a nyilvántartásba vehető bírósági ítéletek köre. Nem a származási államok körére vonatkozik a bővülés, hanem a bírósági határozatok fajtájára. Míg korábban a szingapúri RECJA alapján csak a kizárólag a pénzbeli teljesítést elrendelő felsőbb bírósági végleges (final and conclusive) ítéletek voltak nyilvántartásba vehetőek. A módosítást követően a nyilvántartásba vehető bírósági határozatok köre kibővült azon pénzbeli teljesítésre kötelező bírósági végleges határozatokra is, amelyek alsóbb bíróságok határozatai, közbenső ítéletek vagy bíróság által jóváhagyott egyezség (judicial settlements, consent judgments, consent orders).³⁵⁰ A szingapúri REFJA szerinti eljárás során a szingapúri bíróság néhány a REFJA-ban felsorolt kivételtől (például: 6 éves elévülési idő eltelte, ítéletben foglalt kötelezettség teljesítésének megtörténte) eltekintve nyilvántartásba veszi a külföldi ítéletet.³⁵¹ Ugyanakkor az, akire a nyilvántartásba vett ítélet kötelezést tartalmaz, a szingapúri REFJA-ban felsorolt okok alapján kérheti a külföldi ítélet érvénytelenítését (set aside), amennyiben (1) olyan ítélet került nyilvántartásba vételre, amelyet a szingapúri REFJA szerint nem lehetett volna nyilvántartásba venni, vagy (2) az ítéletet hozó külföldi bíróság nem rendelkezett joghatósággal, vagy (3) a külföldi eljárást megindító iratot az alperesnek nem kézbesítették, vagy nem kézbesítették kellő időben

³⁴⁷ Singapore Statutes Online. Reciprocal Enforcement of Commonwealth Judgments Act, Cap 264, 1985 Revised Edition. <https://sso.agc.gov.sg/Act-Rev/RECJA1921/Published/20211231?DocDate=19870330> (2023. július 1.)

³⁴⁸ Singapore Statutes Online. Reciprocal Enforcement of Foreign Judgments Act 1959, 2020, Revised Edition. <https://sso.agc.gov.sg/act/refja1959> (2023. július 1.)

³⁴⁹ Singapore Statutes Online. Reciprocal Enforcement Of Commonwealth Judgments (Repeal) Act 2019 (No. 24 of 2019) <https://sso.agc.gov.sg/Acts-Supp/24-2019/Published/20191001?DocDate=20191001> (2023. július 1.)

³⁵⁰ Szingapúri REFJA (2020 Revised Edition), Section 2, v.ö. RECJA (CAP 264, 1985 Revised Edition), Section 2.

³⁵¹ Szingapúri REFJA (2020 Revised Edition), Section 4.

ahhoz, hogy a védekezésre való felkészülésre megfelelő idő álljon rendelkezésére és ezért nem jelent meg a bíróság előtt, vagy (4) a külföldi ítélet csalás eredményeként született, vagy (5) végrehajtása sértené Szingapúr közrendjét, vagy (6) nem a külföldi ítélet jogosultja kérte annak nyilvántartásba vételét. Amennyiben az említett megtagadási okok közül bármelyik fennáll, úgy a szingapúri bíróság a külföldi ítélet nyilvántartásba vételét érvényteleníti.³⁵² Az említett kötelező megtagadási okokon túl, a szingapúri bíróság saját megítélése szerint, diszkrecionális hatáskörben eljárva érvénytelenítheti a külföldi ítélet nyilvántartásba vételét elrendelő szingapúri bírósági határozatot, amennyiben (1) az ügy érdemében a külföldi ítélet meghozatalát megelőzően már egy másik, joghatósággal rendelkező bíróság döntött, illetve (2) a nyilvántartásba vételről szóló értesítést nem vagy nem szabályszerűen kézbesítették az ítélet kötelezettjének.³⁵³ Megjegyzendő, hogy a külföldi ítélet ez utóbbi ok alapján történő érvénytelenítése nem akadályozza annak, hogy az ítéletet az újabb, immár kézbesítési hibától mentes, eljárásban nyilvántartásba vegyék.³⁵⁴

A fent említett – CCAA, RECJA és REFJA – exequatur mechanizmusokra Chong és Chng, mint törvényen alapuló rendszerekre (statutory scheme) hivatkoztak, megkülönböztetve ezeket a common law exequatur mechanizmusától. A törvényen alapuló rendszerek alapja a viszonyosság, és azok alkalmazása esetén a külföldi ítéletet nyilvántartásba kell vetetni a szingapúri bíróságnál, és ennek megtörténte után a külföldi ítélet a szingapúri ítéletekkel megegyező módon végrehajthatóvá válik. A common law-n alapuló elismerési eljárásnak az elméleti háttere az, hogy a külföldi ítélet (nem csak common law országból származó), amennyiben megfelel néhány feltételnek, akkor kötelmet keletkeztet. Amikor az ítélet jogosultja common law alapon kérelmezi a külföldi ítélet végrehajtását, akkor egy új, szingapúri bírósági előtti új eljárásban ezt a külföldi ítéletben foglalt kötelmet igyekszik szingapúri ítéleti szintre emelni. A két rendszer közti fő különbség az elméleti háttérben és az exequatur eljárásban mutatkozik meg. A törvényi rendszerek viszonyosságon, míg a common law-n alapuló elismerés az ún. kötelem elméleten (theory of obligations) alapul. A törvényen alapuló rendszerek az ítélet nyilvántartásba vételét írják elő. Ezzel szemben a common law-n alapuló végrehajtáshoz, egy új szingapúri bírósági eljárás indítása szükséges, amely célja a külföldi ítéletből fakadó kötelem elismerése. Fontos megjegyezni, hogy nem a per tárgyául szolgáló vitatott tények és jogkérdések újraértékelése történik (merits review) a szingapúri bíróság előtt. Az eljárás során a bíróság kizárólag azt

³⁵² Szingapúri REFJA (2020 Revised Edition), Section 5(1)(a)(i)-(vi)

³⁵³ Szingapúri REFJA (2020 Revised Edition), Section 5(1)(b)-(c)

³⁵⁴ Szingapúri REFJA (2020 Revised Edition), Section 5(2)

vizsgálhatja, hogy az elismerés és végrehajtás néhány feltétele – azaz, hogy az ítélet (1) az ügy érdemében született, (2) meghatározott vagy meghatározható pénzüsszeg fizetésére vonatkozó kötelezettséget tartalmaz, (3) végleges (final and conclusive),³⁵⁵ (4) az eljáró bíróság rendelkezett közvetett joghatósággal a szingapúri nemzetközi magánjog szabályai szerint – fennáll-e, illetve, hogy megtagadási ok viszont nem áll fenn. A common law alapján az ítélet elismerésének és végrehajtásának akadályát képezi, ha (1) a külföldi ítélet csaláson alapul, (2) sérti Szingapúr közrendjét, vagy a (3) tisztességes eljáráshoz való jog (natural justice) sérült, vagy pedig (4) a külföldi ítélet ellentétes egy szingapúri bíróság által hozott ítélettel, vagy egy olyan korábbi külföldi ítélettel, amely a szingapúri jog szerint elismerhető.³⁵⁶

A Szingapúr és Mianmar legfelső bíróságainak 2020. február 1. napján kelt pénzkövetelést tartalmazó bírósági ítéletek végrehajtására vonatkozó iránymutató megállapodása – Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás – deklarálta nem rendelkezik kötelező erővel, ugyanakkor a jogkereső közönség számára rendkívül hasznos, mivel egy helyen, világosan megfogalmazva veti papírra a két ország bírói gyakorlatát, amelyet másik országból származó pénzkövetelést tartalmazó ítéletre vonatkozó exequatur eljárásban követ. A Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás rögzíti a tényt, hogy a két ország között nincs releváns nemzetközi egyezmény, valamint, hogy ebből kifolyólag külföldi ítéletek végrehajtására a common law szabályai szerint van lehetőség.³⁵⁷ Rögzíti, hogy a külföldi pénzüiteletek végrehajtása azon az elméleti alapon lehetséges, hogy a külföldi ítélet kötelmet keletkeztet és tisztázza, hogy ezért a végrehajtás common law-n alapuló jogcíme, amely az ítéletből fakadó kötelem, más mint az eredeti perben érvényesített követelés jogalapja.³⁵⁸ A mianmari ítéletek köre, amely Szingapúrban végrehajtható az ügy érdemében hozott, végleges (final and conclusive), meghatározott vagy meghatározható pénzüsszeg fizetésére kötelező rendelkezést tartalmazó ítéletekre korlátozódik. A mianmari ítéletek ezen köre Szingapúrban való végrehajthatóságának feltétele továbbá az is, hogy az eljáró mianmari bíróság Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodásban tételesen felsorolt körülmények valamelyike (pl.: alperes mianmari jelenléte vagy alávetés) alapján állapította meg a saját joghatóságát.³⁵⁹ A megtagadási okok (1) a csalásra, (2) a szingapúri

³⁵⁵ Humpuss Sea Transport Pte Ltd (in compulsory liquidation). v. PT Humpuss Intermoda Transportasi TBK and another. [2016] SGHC 229 [69]-[70]

³⁵⁶ Chong, Adeline: Country Report: Singapore. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 170.

³⁵⁷ Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás, 7. pont.

³⁵⁸ Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás, 8. pont.

³⁵⁹ Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás, 11. pont.

közrend, illetve (3) a tisztességes eljárás (natural justice) sérelmére szorítkoznak.³⁶⁰ A Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás kifejezett rögzíti az érdemi felülvizsgálat (merits review) tilalmát, mind hibás tényállások, mind pedig a téves jogalkalmazás tekintetében.³⁶¹ Az exequatur előbb említett feltételei mellett a Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás az exequatur eljárás menetét is leírja. Rögzíti, hogy az ítélet jogosultjának mely iratokat milyen formában kell csatolnia, és hogy az ítélet kötelezettje ellen külföldi ítéletből eredő pénzkövetelés végrehajtása miatt külön keresetet (action) kell indítania. Az is rögzítésre kerül, hogy legtöbb esetben tanúk meghallgatása nélküli szünetik ítélet (summary judgment).³⁶²

A többi ASEAN tagállammal egyezően, Szingapúr legfelső bírósága is képviseltette magát a 2017-ben Nanningban tartott 2. Kína-ASEAN Igazságügyi Fórumon és elfogadta a nanningi nyilatkozatot, egyetértve azzal, hogy a résztvevő államok bíróságai által polgári és kereskedelmi ügyben hozott ítéletek elismerése és végrehajtása vonatkozásában, amennyiben a megkeresett országnak a származási országgal nincs releváns jogsegélyegyezménye, a viszonosság fennállását vélelmezheti, feltéve, hogy belső jogával összeegyeztethető (nanningi nyilatkozat, 7. cikk).³⁶³ A szingapúri jogban a viszonosság, mint egy külföldi ítélet elismerésének feltétele, a törvényi mechanizmusokban van jelen (de iure viszonosság). Mind a 2005-ös joghatósági megállapodásokról szóló hágai egyezményt implementáló 2016-os CCAA, mint pedig a REFJA akkor alkalmazható, ha Szingapúrnak az ítéletet hozó bíróság állama között viszonossági gyakorlat áll fenn. A CCAA vonatkozásában ez 2005-ös joghatósági megállapodásokról szóló hágai egyezmény státusztáblája alapján állapítható meg.³⁶⁴ A REFJA - amelynek már az elnevezésében is benne van a viszonosság (reciprocal) szó - esetén pedig miniszteri hatáskörbe tartozik azon államok körének deklarálása, bővítése, adott esetben szűkítése, amelyekkel Szingapúrnak viszonossági gyakorlata áll fenn.³⁶⁵

A fent vázolt exequatur mechanizmusokat kizárólag az ASEAN tagállamokra szűkítve, megállapíthatjuk, hogy a brunei-i és malajziai ítéletek a REFJA új 2023 március 1-től

³⁶⁰ Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás, 12. pont.

³⁶¹ Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás, 13. pont.

³⁶² Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás, 25. pont, illetve Order 14 of the Singapore Rules of Court 2014.

³⁶³ Nanning Statement of the 2nd China-ASEAN Justice Forum. China Justice Observer. <https://www.chinajusticeobserver.com/p/nanning-statement-of-the-2nd-china-asean-justice-forum> (2023. július 1.)

³⁶⁴ Status Table. Convention of 30 June 2005 on Choice of Court Agreements. <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=98> (2023. július 1.)

³⁶⁵ REFJA (2020 Revised Edition) Section 3 (1) és (6)

hatályba lévő verziója alapján, nyilvántartásba vétel útján hajthatóak végre. Míg a többi ASEAN tagállam – Indonézia, Fülöp-szigetek, Kambodzsa, Laosz, Mianmar, Thaiföld és Vietnám - bíróságai által hozott ítéletek a common law általános szabályai, az előtt említett kötelelem elmélet (theory of obligations) alapján, egy többnyire teljes tárgyalás tartása nélkül tartott, egyszerűbb eljárásban (summary proceeding) hajthatóak végre. A mianmari bírósági ítéletek vonatkozásában a common law bírósági ítéleteken keresztül kikristályosodó szabályai mellett, a két ország legfelső bírósága között létrejött Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás részletes szabályai adnak eligazítást. A 2017-es nanningi nyilatkozat 7-es cikkében tett vállalásnak a Szingapúrban végrehajtani kívánt más ASEAN tagállamból származó ítéletek tekintetében nincs jelentősége, mivel Malajzia és Brunei viszonylatában, de iure viszonosság áll fenn, míg a többi tagállamból származó ítélet a common law szabályai szerint viszonosságra való tekintet nélkül végrehajtható. Ezzel egyezően, az alábbi 9. számú táblázat ezzel egyezően mutatja, hogy Szingapúrban mely ASEAN tagállamból származó ítélet, mely exequatur mechanizmus alapján hajtható végre.

9. számú táblázat

A más ASEAN tagállamban hozott ítélet végrehajthatósága Szingapúrban			
	Származási ország	Külföldi ítélet végrehajtható	Szabályozási mechanizmus
1.	Brunei	igen	szingapúri REFJA
2.	Malajzia		
3.	Fülöp-szigetek	igen	common law
4.	Indonézia		
5.	Kambodzsa		
6.	Laosz		
7.	Thaiföld		
8.	Vietnám		
9.	Mianmar	igen	common law és a Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás

3.9 Thaiföld

A thaiföldi szabályok leírása alapvetően a Chong és Reyes-féle kutatások thai jog szakértőinek – Dr Poomintr Sooksripaisarnkit („**Sooksripaisarnkit**”), valamint Akawat Laowonsiri („**Laowonsiri**”) – tanulmányait veszi figyelembe, de ezek egyéb másodlagos forrásokkal is összevetésre kerülnek.³⁶⁶ A thai jogban a külföldi bírósági ítéletek elismerése és végrehajthatósága nincs szabályozva és csak nagyon kevés releváns bírói döntésről

³⁶⁶ Sooksripaisarnkit, Poomintr: Country Report Thailand. In: Adeline Chong (ed.), Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia (Asian Business Law Institute 2017) pp. 202-210.; Laowonsiri, Akawat: Cambodia. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. pp. 259-269.

lehető fel az általam ismert nyelveken – angol és francia – publikált szakirodalomban információ. A thai esettjogról ezért csak másodlagos források alapján tudok beszámolni.

Thaiföld az egyetlen ASEAN tagállam, amelyet a nyugati hatalmak általi kolonizáció közvetlenül nem érintett.³⁶⁷ Thaiföld 20-21. századi történelmét a demokraták és a hadsereg közötti közdelem jellemezte. A Thai Királyság államformája hivatalosan parlamentáris alkotmányos monarchia, ahol a tényleges hatalmat a 2014-es puccs óta ismét a katonai junta birtokolja.³⁶⁸ Thaiföld a Világban jövedelem szerinti besorolása alapján a felső-közepes országok csoportjába tartozik.³⁶⁹

Laowonsiri beszámolója szerint thaiföldiek nagyra értékelik, hogy a gyarmatosító hatalmakkal szemben sikerült a szuverenitásukat sikerült megőrizni és ez ma is meghatározó a külföldi ítéletekkel kapcsolatos rendkívül konzervatív thai hozzáállásra. Laowonsiri hozzáteszi, hogy a bírók véleményének hagyományosan nagy befolyása van a kormányzat jogpolitikájára. Megállapítása szerint a bírói karban lévő idősebb, magasabb pozícióban lévő bírók és a fiatalabb bírók között véleménykülönbség mutatkozik a külföldi ítéletekhez való hozzáállás tekintetében. A fiatalabb bírók a jelenleginél liberálisabb hozzáállást preferálnának. Laowonsiri arra számít, hogy az idő múlásával – ahogy a mostani fiatalabb generáció fokozatosan magasabb pozícióba kerül és ezáltal érdekérvényesítési képességük nő – a külföldi ítéletekkel kapcsolatos hozzáállás liberálisabbá, a bírói döntések pedig transzparensbé válnak.³⁷⁰ Annak ellenére, hogy Thaiföld sikerrel tudott ellenállni a nyugati hatalmak kolonizációs törekvéseinek, jogrendszere nem elszigetelten fejlődött. A thai jogrendszer 19. század második felében lezajlott átfogó modernizációja európai és japán minták alapján történt. A Sooksripaisarnkit, Laowonsiri és Koh szerint a mai thai jogrendszer kontinentális jogrendszernek minősül. A jogforrásokat a parlament által hozott törvények, a királyi rendeletek és a végrehajtó hatalom rendeletei alkotják.³⁷¹ Van azonban a szakirodalomban olyan álláspont is (lásd: Riyanto), amely a thai jogrendszert a kontinentális és az angolszás jogrendszer elemeit egyaránt tartalmazó vegyes jogrendszerek

³⁶⁷ Balogh András. Délkelet-Ázsia történelme. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 2018. p. 544.

³⁶⁸ Balogh András. Délkelet-Ázsia történelme. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 2018. pp. 325-333.

³⁶⁹ World Bank. World Bank country classification by income. <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups> (2023. július 1.)

³⁷⁰ Laowonsiri, Akawat: Thailand. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. pp. 259-260.

³⁷¹ Sooksripaisarnkit, Poominr: Country Report: Thailand. In: Adeline Chong (ed.), Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia (Asian Business Law Institute 2017) 202; Laowonsiri, Akawat: Thailand. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 259.; Koh, Pearlie M. C.: Foreign Judgments in ASEAN – A Proposal. The International and Comparative Law Quarterly. 1996. Vol. 45. No. 4. p. 852.

közé sorolja.³⁷² Az eseti bírói döntéseket elméletileg nem kötelező követni az alsóbb bíróságoknak, azonban a Thaiföld Legfelső Bíróságának döntéseinek a meggyőző ereje rendkívül magas. Laowonsiri szerint a külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtására a common law is hatást gyakorolt.³⁷³

Thaiföldnek van nemzetközi magánjogi kódexe: az 1938. évi nemzetközi magánjogról szóló törvény (Conflict of Laws Act) („**Thai Nemzetközi Magánjogról Szóló Törvény**”). A Thai Nemzetközi Magánjogról Szóló Törvény azonban a conflict of laws szűkebb értelemben vett jelentése szerinti kollíziós szabályokat tartalmazza csak, míg a nemzetközi polgári eljárásjog kérdéseit nem fedi le. Így a külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtására sem tartalmaz konkrét rendelkezést. Sem a polgári eljárásjogi kódex, sem egyéb más thai jogszabály nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott külföldi ítéletek Thaiföldön való elismerésének és végrehajtásának kérdését rendezné.³⁷⁴ A thai szakirodalomban kisebbségben lévő álláspont szerint a Thai Nemzetközi Magánjogról Szóló Törvény 3. szakaszában foglalt generálklauzula – amely szerint „[a]mennyiben sem e törvényben, sem más thai törvényben nincs a nemzetközi magánjogi tárgyú esetre irányadó rendelkezés, úgy a nemzetközi magánjog általános elveit kell alkalmazni” – jogszabályi alapot ad a külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtására. Ugyanakkor a többségi álláspont vitatja a megalapozottságát ennek a megengedő értelmezésnek. Arra hivatkoznak, hogy egy a Thai Nemzetközi Magánjogról Szóló Törvény megszövegezése során született albizottsági ülés jegyzőkönyve szerint a szerkesztők a törvény tárgyával kapcsolatban kifejezetten rögzítették, hogy az kizárólag az alkalmazandó anyagi jog kérdésének rendezését célozza és nem terjed ki eljárásjogi kérdésekre; a külföldi ítéletek elismerésének, végrehajtásának feltételeinek megállapítását a thai bíróságokra kívánták hagyni.³⁷⁵ Sooksripaisarnkit hozzáteszi, hogy a Thai Nemzetközi Magánjogról

³⁷² Riyanto, Agus: Prospects of ASEAN Legal Cooperation. *Humaniora*, Vol. 7 No. 1, 2016. p. 45.

³⁷³ Sooksripaisarnkit, Poomintr: Country Report Thailand. In: Adeline Chong (ed.), *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia* (Asian Business Law Institute 2017) p. 202.; Laowonsiri, Akawat: Thailand. In Reyes, Anselmo (ed.): *Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters*. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 265.; Koh, Pearl M. C.: *Foreign Judgments in ASEAN – A Proposal*. *The International and Comparative Law Quarterly*. 1996. Vol. 45. No. 4. pp. 852-853.

³⁷⁴ Conflict of Laws Act B.E. 2481 (1938). Thailand Law Forum. <http://thailawforum.com/database1/conflict-of-law-act.html> (2023. július 1.) Act Promulgating the Civil Procedure Code B.E. 2477 (1934). Imolin.org. https://www.imolin.org/doc/amlid/Thailand_The%20Civil%20Procedure%20Code.pdf (2023. július 1.) Laowonsiri, Akawat: Thailand. In Reyes, Anselmo (ed.): *Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters*. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 259.

³⁷⁵ Thai Nemzetközi Magánjogról Szóló Törvény, 3. szakasz: „Whenever there is no provision in this Act or in any other laws of Thailand to govern a case of conflict of laws, the general principles of private international law shall apply.” Conflict of Laws Act BE 2481 (1938). Thailand Law Forum. <http://thailawforum.com/database1/conflict-of-law-act.html> (2023. július 1.). Tekintettel arra, hogy a buddhista naptár a Gergely-naptár előtt jár 543 évvel a BE 2481 (Buddhist Era, BE), a Gergely-naptár szerint

Szóló Törvény 3. szakaszának a külföldi ítéletekre való esetleges alkalmazhatósága idáig csak a szakirodalomban volt kérdés, thai bíróság ezügyben még nem foglalt állást.³⁷⁶

Thaiföld ugyan 2021. óta tagja a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferenciának, de nem csatlakozott a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott külföldi ítéletek elismerése és végrehajtása tárgyában született 1971, 2005. és 2019. évi hágai egyezményekhez.³⁷⁷ Thaiföld ugyan kötött több ASEAN tagállammal is (Indonézia, Laosz, Szingapúr és Vietnám) kétoldalú polgári jogsegélyre vonatkozó egyezményt, de ezek nem fedik le a polgári és kereskedelmi ügyekben született külföldi ítéletek elismerésének és végrehajtásának tárgyát.³⁷⁸ Thaiföld legfelső bírósága nem írt alá Szingapúr legfelső bíróságával a pénzbeli marasztalást tartalmazó ítéletek végrehajthatóságának gyakorlatát deklaráló nyilatkozatot (Memorandum of Guidance), mint amely például a Szingapúr-Mianmar relációban 2020-ban született.³⁷⁹

Bár az értekezés tárgyán – kereskedelmi ügyek – kívül esik, megemlíjtük, hogy van olyan tárgy, amely tekintetében Thaiföld hagyta, hogy „csorba essék” a szuverenitásán. Thaiföld ugyanis tagja és ratifikálta az olajszennyezéssel okozott károk miatti polgári jogi felelősségről szóló 1992. évi nemzetközi egyezménynek (International Convention on Civil Liability for Oil Pollution Damage), amely X. cikke szerint a más tagállamban joghatósággal rendelkező bírósága által az egyezményben meghatározott tárgyban hozott végleges, rendes jogorvoslattal meg nem támadható ítéletet a többi tagállamban el kell ismerni, amely során a külföldi ítélet érdemben nem vizsgálható felül. Ez alól kivételt csak az képez, ha a külföldi ítélet csalás útján született, az alperes nem kapott megfelelő értesítést, vagy egyéb

1938. évvel egyezik meg. Lásd még: Laowonsiri, Akawat: Thailand. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 264.

³⁷⁶ Sooksripaisarnkit, Poomintr: Country Report Thailand. In: Adeline Chong (ed.), Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia (Asian Business Law Institute 2017) pp. 203-204.

³⁷⁷ Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia honlapja. HCCH Members. <https://www.hcch.net/en/states/hcch-members> (2023. július 1.). A polgári és kereskedelmi ügyekben hozott külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtásáról szóló 1971-es hágai egyezmény, a joghatósági megállapodásokról szóló 2005-ös hágai egyezmény és a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtásáról szóló 2019-es hágai egyezmény. Lásd: Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia honlapja. Status Chart. <https://www.hcch.net/en/instruments/status-charts> (2023. július 1.).

³⁷⁸ Arról, hogy Thaiföldnek nincs releváns jogsegélyegyezménye lásd: Laowonsiri, Akawat: Thailand. p. 262. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. V.ö.: Wang, Tong: The Instruments of Recognition and Enforcement of Foreign Court Judgments in Civil and Commercial Matters Between the State of Thailand and China – At the Aspect of Bilateral Treaty. Thesis. Master of Laws. Thammasat University. Thailand. 2021. pp. 85-86. Az 1978. évi indonéz-thai jogsegélyegyezmény tartalmáról (felülhitelesítés mellőzése, külföldi bizonyításvételben és külföldre történő kézbesítésben való segítségnyújtás) lásd: Suparman, Eman: Cooperation of Intercountry Justice ASEAN Members to Harmonize the Law Enforcement of the Melayu Nation. Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues. Volume 23, Issue 1, 2020. pp. 6-7.

³⁷⁹ Enforcement of Money Judgments. Singapore International Commercial Court. <https://www.sicc.gov.sg/enforcement-of-money-judgments> (2023. július 1.)

okból kifolyólag nem volt lehetősége a védekezése előadására. Thaiföld részese továbbá az 1971. évi – később módosított - az olajszennyezéssel okozott károk megtérítésére létrehozott nemzetközi alapról szóló 1971. évi nemzetközi egyezménynek (International Convention on the Establishment of an International Fund for Compensation for Oil Pollution Damage), amely szintén tartalmaz olyan rendelkezést, hogy a tagállami bíróságnak az egyezményben foglaltak szerint hozott döntését a többi tagállamnak – így Thaiföldnek is – el kell ismernie és végre kell hajtania.³⁸⁰

A 2017. évi nanningi nyilatkozat tanúsága szerint – amelyet a Thai Királyság Legfelső Bíróságának („**Thai Legfelső Bíróság**”) Elnöke is jóváhagyott – a Thai Legfelső Bíróság egyetért azzal, hogy (1) a határokon átnyúló regionális ügyletek és befektetések szükségessé teszik a bírósági ítéletek régió belüli kölcsönös elismerését és végrehajtását. Vállalta továbbá, hogy (2) jóhiszeműen értelmezi a vonatkozó thai jogszabályokat, (3) megpróbálja elkerülni a szükségtelen párhuzamos eljárásokat és (4) átgondolja, hogy megkönnyítik a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott külföldi bírósági ítéletek kölcsönös elismerését, valamint, hogy (5) – a thai jogszabályokra is figyelemmel – a nanningi konferencián résztvevő államokból származó polgári és kereskedelmi ügyben született ítéletek Thaiföldön való elismerésének és végrehajtásának kérelmezése esetén vélelmezheti a viszonyosság fennállását, akkor is ha Thaiföld és a származási ország között nincsen az elismerés, végrehajtás tárgykörét is lefedő jogsegély egyezmény.³⁸¹ A nanningi nyilatkozat megszületése óta eltelt hat év alatt nem mutatkozott kézzelfogható eredménye a nyilatkozatban vállalt erőfeszítéseknek. Bár nincsen thai jogszabály, amely a polgári és kereskedelmi ügyben külföldi ítéletek elismerését és végrehajtását szabályozza, a források arra sem hivatkoznak, hogy a külföldi ítéletek elismerését bármi tiltaná. Figyelemmel arra, hogy a Thai Nemzetközi Magánjogról Szóló Törvényben a külföldi ítéletek elismerésének és végrehajtásának a kérdése azért nem kapott helyet mert annak szabályainak megalkotását a bíróságokra kívánta hagyni a jogalkotó, felmerül a kérdés, hogy a bíróságok miért nem élnek ezzel a lehetőséggel? Amennyiben pedig nem áll szándékukban a külföldi ítéletek Thaiföldön való végrehajtását lehetővé tenni, akkor miért csatlakoznak a nanningi nyilatkozathoz?

³⁸⁰ International Convention on Civil Liability for Oil Pollution Damage (1992). International Oil Pollution Compensation Fund. https://iopcfunds.org/wp-content/uploads/2018/06/Text-of-Conventions_e.pdf (2023. július 1.). Lásd még: Laowonsiri, Akawat: Thailand. p. 261. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019.

³⁸¹ Nanning Statement of the 2nd China-ASEAN Justice Forum, China Justice Observer. <https://www.chinajusticeobserver.com/p/nanning-statement-of-the-2nd-china-asean-justice-forum> (2023. július 1.)

Aryanuntaka tanulmányából ismert az az 1918-ban született ítélet, amelyben Thaiföld – akkori nevén Sziám – Legfelső Bíróságának egy pénzbeli marasztalást tartalmazó vietnámi bírósági ítélet végrehajthatósága tárgyában kellett döntést hoznia.³⁸² A jogvita két vietnámi illetőségű fél között 15 riksa és 2 bicikli tárgyában Saigonban kötött adásvételi szerződésből eredt. A vevő a kifizetett vételárat követelte vissza, mivel az árut az eladó nem szállította le. A saigoni bíróság helyt adott a felperes követelésének, azonban a pereszes alperes Thaiföldre menekült és ezért az ítéletet a pernyertes felperes ott próbálta meg végrehajtatni. Sziám Legfelső Bírósága ítéletének ratio decidendi-je szerint a külföldi bírósági ítéletek elismerése és végrehajtása a nemzetek közötti kölcsönös tiszteleten (mutual respect among nations) alapszik. Sziám bíróságai akkor ismerhetnek el, hajthatnak végre külföldi bíróság által hozott ítéletet, ha (1) az ítéletet hozó külföldi bíróság joghatással rendelkezett (court of competent jurisdiction) és (2) az ítélet az ügy érdemére vonatkozó végleges döntésnek (final and conclusive of the merits of the case) minősül. Ezen feltételeket vizsgálva, arra tekintettel, hogy mind az alperes mind a felperes vietnámi állampolgárok voltak, a saigoni polgári bíróság joghatósága megalapozottnak volt tekinthető. Ugyanakkor a felperes a thai bíróság előtt nem bizonyította, hogy az alperest marasztaló mulasztási ítélet a vietnámi polgári eljárásról szóló törvény szerint valóban véglegesnek minősült. Az ítélet indoklásában megjegyzésre került, hogy thai polgári eljárásjogról szóló törvény szerint az alperes, akinek mulasztását a thai bíróságok megállapítják és ellene mulasztási ítélet születik, 15 napon belül kérheti az ügy újratárgyalását. Így a Sziám Legfelső Bíróság a felperes kérelmét elutasította, de az ítéletében megjegyezte, hogy a felperes jogosult az ügy érdemére vonatkozó új keresetet benyújtani a bíróságra. Aryanuntaka szerint az ítéletet a thai szakirodalomban több kritika érte amiatt, hogy annak indoklása az angol common law szabályait tükrözi és nem a thai jogon alapul. Ezt összefüggésbe hozták azzal, hogy az ítéletet hozó bíró az Egyesült Királyságban folytatott jogi tanulmányokat.³⁸³ Sooksripaisarnkit 2017-es tanulmánya szerint az Aryanuntaka által leírt az egyetlen olyan ismert jogeset, amelyben a thaiföldi legfelső bíróság külföldi ítélet végrehajtása tárgyában foglalt állást.³⁸⁴ Tehát az 1918. és 2017. között eltelt 99 év alatti időszakból összesen egy ítéletről szerezhetett tudomást a thai jogász társadalom prominens tagja, a témát kutató Sooksripaisarnkit akadémikus.

³⁸² Supreme Court of Siam (Thailand), Case No. 585/BE 2461 (1918).

³⁸³ Ariyanuntaka Vichai: Jurisdiction and recognition and enforcement of foreign judgments and arbitral awards: a Thai perspective. 8th Singapore Conference on International Business Law, "Current Legal Issues in International Commercial Litigation" 30 October-1 November 1996 at the Shangri-La Singapore.

³⁸⁴ Sooksripaisarnkit, Poomintr: Country Report Thailand. p. 204. In: Adeline Chong (ed.), Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia. Asian Business Law Institute. 2017.

Bár a kutatás tárgyán kívül eső családjog területéről származik és külföldi ítélet végrehajtását nem, csak annak elismerhetőségére vonatkozik a thai családjogi bíróság következő határozata, azt mégis bemutatásra érdemesnek tartom, tekintettel arra, hogy a Legfelső Bíróság által 1918-ban hozott ítéletben megfogalmazott exequatur feltételek itt is megjelennek.³⁸⁵ A táj családjogi bíróság előtti jogvita egy svéd apa és egy thai anya házasságon kívül született gyermekét érintő apasági jogviszony és szülői felügyelet ügyében keletkezett. Az apasági jogviszony fennállását a svéd bíróság megállapította. Az anya nem vitatta a svéd bíróság joghatóságát, a svéd jog alkalmazását és az ítélet svéd jog szerinti véglegességét, viszont kifogásolta, hogy a svéd eljárást az ő távollétében folytatták le és hivatkozott arra, hogy nincs thai jogszabály a külföldi ítéletek elismeréséről és végrehajtásáról. A thai bíróság megállapította, hogy (1) a svéd bíróság joghatósága megalapozott (court of competent jurisdiction) volt és (2) mivel a gyermek törvényesítésére, valamint a szülői felügyeleti jogra vonatkozó szabályok a gyermek érdekeit szolgálják, a svéd ítélet nem sérti a thai közrendet és jó erkölcsöt (public policy or good morals). Ennek megfelelően a thai családjogi bíróság elismerte az apasági jogviszonyt és az apa szülői felügyeleti jog gyakorlására vonatkozó jogát. Sriboonroj beszámolójára hivatkozva, Sooksripaisarnkit azt is hozzáteszi, hogy (3) a thai bíróság döntése szempontjából az ítélet véglegességének (final and conclusive) is jelentősége volt, valamint, hogy thai határozatból az tűnik ki, hogy a svéd bíróság ítéletét a thai bíróság csak bizonyítékként vette figyelembe.³⁸⁶

Sooksripaisarnkit a tanulmányának végkövetkeztetése, hogy a külföldi ítélet jogosultjának Thaiföldön új pert kell indítania, amelyben nem a külföldi ítélet végrehajthatóságon megállapítása történik, de azt a thai bíróság bizonyítékként figyelembe veszi feltéve, ha (1) a külföldi bíróság joghatóság megalapozott volt (court of competent jurisdiction), (2) az végleges (final and conclusive) és (3) végrehajtása nem sértené a thai közrendet, jóerkölcsöt (public policy or good morals.)³⁸⁷ E következtetés alapján érthető Laowonsiri megjegyzése, miszerint a külföldi elismerés és végrehajtásra a common law

³⁸⁵ Decision No. 2551/BE 2548 (CE 2005) of the Central Juvenil Family Court of Thailand.

³⁸⁶ Az ítélet tartalmát Sooksripaisarnkit, egy Arnon Sriboonroj, a thai Thammasat egyetemen mesterfokozat megszerzéséhez szükséges diplomamunkájából ismerhette meg. Sooksripaisarnkit, Poomintr: Country Report Thailand. In: Adeline Chong (ed.), Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia (Asian Business Law Institute 2017) pp. 207-210.

³⁸⁷ Sooksripaisarnkit, Poomintr: Country Report Thailand. In: Adeline Chong (ed.), Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia (Asian Business Law Institute 2017). p. 210.

alapelvek hatást gyakoroltak, annak ellenére, hogy a thai jog 19. század óta tartó modernizációja folyamán általában a kontinentális jogrendszerek mintáját követte.³⁸⁸

Laowonsiri a nemzetközi magánjogot általánosságban is, de azon belül a külföldi ítéletek elismerésének és végrehajtásának területét különösen a thai jog legbizonytalanabb területének tekinti.³⁸⁹ Reyesnek – aki Laowonsiri munkájára támaszkodva az az elméleti kérdést vizsgálta, vajon a Szingapúri Nemzetközi Kereskedelmi Bíróság (Singapore International Commercial Court, SICC) kereskedelmi ügyben hozott ítéletet Thaiföldön végre lehetne-e hajtani – a végszava az, hogy nem lehet tudni, hogy az SICC által hozott ítélet Thaiföldön végrehajtható lenne-e.³⁹⁰ Ugyanilyen bizonytalanságról, megjósolhatatlanságról számol Denkesineelam is egy 2019-es – Thaiföldnek a 2005. évi hágai egyezményhez való csatlakozásának a thai jogra és bírói gyakorlatra való lehetséges hatásait vizsgáló – tanulmányában.³⁹¹

Sooksripaisarnkit 2017-es tanulmányának végkövetkeztetése, hogy a bíróság legjobb esetben is csak bizonyítékként veszi figyelembe a külföldi bírósági ítéletet.³⁹² A Sooksripaisarnkit tanulmányra támaszkodó – az Ázsiai Üzleti Jogi Intézet keretei közt folytatott – Chong-féle kutatásban Guo nem sorolja azon országok közé Thaiföldet, ahol a külföldi ítéletek biztosan végrehajthatók.³⁹³ Chong az ítéletek végrehajthatóságát Thaiföldön nyomon követhetetlennek minősíti, más tanulmányában pedig kifejezetten azon országok közé sorolja, amelyek általánosságba véve nem hajtanak végre külföldi ítéleteket.³⁹⁴ Az Ázsiai Üzleti Jogi Intézet 2022-es publikációjában Thaiföldöt kifejezetten a külföldi ítéletet végre nem hajtó ASEAN tagállamok csoportjába sorolja.³⁹⁵

³⁸⁸ Laowonsiri, Akawat: Thailand. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 265.

³⁸⁹ Laowonsiri, Akawat: Thailand. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 265.;

³⁹⁰ Reyes, Anselmo: Conclusion: Towards an Asia of Judgments without Borders. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 309.

³⁹¹ Denkesineelam, Siriporn: The impact of accession to the Hague Convention on Choice of Court Agreements on Thai Law and Practice. Thammasat Business Law Journal. Vol. 9. 2019. p. 22.

³⁹² Sooksripaisarnkit, Poomintr: Country Report Thailand. In: Adeline Chong (ed.), Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia (Asian Business Law Institute 2017). p. 210.

³⁹³ Guo, Yuyun: Merits Review and Errors of Facts and Law. In: Adeline Chong (ed.), Chong, Adeline (ed.). Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020. p. 53.

³⁹⁴ Chong, Adeline: General Principle. In: Chong, Adeline (ed.). Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020. p. 5, pp. 15-15. v.ö. Adeline Chong: Moving towards harmonisation in the recognition and enforcement of foreign judgment rules in Asia. Journal of Private International Law, Volume 16, 2020 - Issue 1. p. 6.

³⁹⁵ Enforcement of Foreign Judgments in ASEAN: Ranking the Portability of ASEAN Judgments within ASEAN (February 2022). Asian Business Law Institute. <https://abli.asia/abli-publications/ranking-the-portability-of-asean-judgments-within-asean/> (2023. július 1.) p. 5, p. 7, és p. 9.

E Thaiföldre vonatkozó fejezetben foglaltak végkövetkeztetést, hogy Thaiföld nem hajt végre más ASEAN tagállamból származó ítéletet tükröződik az alábbi 10. számú táblázatban.

10. számú táblázat

A más ASEAN tagállamban hozott ítélet végrehajthatósága Thaiföldön			
	Származási ország	Külföldi ítélet végrehajtható	Exequatur mechanizmus
1.	Brunei	nem	nincs
2.	Indonézia		
3.	Fülöp-szigetek		
4.	Laosz		
5.	Malajzia		
6.	Mianmar		
7.	Szingapúr		
8.	Thaiföld		
9.	Vietnám		

3.10 Vietnám

A vietnámi exequatur eljárások feldolgozása során elsősorban a Chong-féle és Reyes-féle kutatás vietnámi jog szakértőinek – Dr Ngoc Bich Du („**Ngoc Bich**”), valamint Nguyen Ngoc Minh, Tran Ha Han és Nguyen Thi Thu Trang („**Nguyen et al**”) – beszámolóira hagyatkozom.³⁹⁶ Ezek összevetésre kerültek elsődleges forrásokkal, különösen a hatályos 2015. évi vietnámi polgári eljárásjogi kódex („**Vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex**”),³⁹⁷ az 1998. évi Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény,³⁹⁸ valamint a 2013. évi Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény³⁹⁹ rendelkezéseivel. A vizsgált források kevés konkrét jogesetre való hivatkozást tartalmaznak. Nguyen at al. valószínűsíti, hogy azért nem keletkezett jelentősebb számú releváns jogeset, mert az exequatur szabályai nem kiforrottak, az eljárás pedig komplikált és időigényes.⁴⁰⁰

A Vietnámi Szocialista Köztársaság az Indokínai-félsziget keleti részén fekvő, Kínával, Laossal és Kambodzsával határos ország. Vietnám 1995-ben csatlakozott az ASEAN-

³⁹⁶ Ngoc Bich Du: Country Report: Socialist Republic of Vietnam. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 211-229.; Nguyen Ngoc Minh et al: Vietnam. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. pp. 179-200.

³⁹⁷ Civil Procedure Code (No 92/2015/QH13). Forrás WIPO. <https://wipolex-res.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/vn/vn083en.html> (2023. július 1.)

³⁹⁸ Agreement on legal assistance in civil and criminal matters between the Socialist Republic of Vietnam and the Lao People's Democratic Republic, 6 July 1998.

³⁹⁹ Agreement on mutual judicial assistance in civil matters between the Kingdom of Cambodia and the Socialist Republic of Viet Nam (2013). The National Assembly of the Kingdom of Cambodia. <http://national-assembly.org.kh/ViewLawFile.aspx?LawDID=457> (2023. július 1.).

⁴⁰⁰ Nguyen Ngoc Minh et al: Vietnam. p. 179. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019

hoz.⁴⁰¹ A Világbank jövedelem szerinti besorolása alapján az alsó-közepes fejlettségi sávba tartozik.⁴⁰² Vietnám történelmében a nyugati gyarmatosító hatalmak közül Franciaország szerepe kifejezetten jelentős volt. A 19. század végére a franciák teljes egészében meghódították a mai Vietnám területét. Csakúgy, mint az egész Kelet-Indokína, Vietnám a 20. században Franciaország gyarmata volt. A franciák a hatalmukat 1940-ig tudták fenntartani.⁴⁰³

Vietnám kontinentális jogrendszerű ország, amelyre legnagyobb hatással a – gyarmati múlt okán – a francia jog volt. Emellett a szovjet és a kínai jognak is hatása volt a vietnámi jogfejlődésre. A mai Vietnámban a kódexek és a törvények a fő jogforrások. A bíróságok eseti ügyekben hozott döntései nem kötelezőek.⁴⁰⁴ Ez alól kivétel keletkezett egy 2014. évi törvénymódosítás okán, amely a vietnámi Legfelsőbb Bíróság feladatává tette, hogy az általa hozott határozatok közül kiválasszon, közzé tegyen precedens értékű határozatokat, hogy azokat az alsóbb bíróságok az egységes jogértelmezés biztosítása érdekében kövessék.⁴⁰⁵ Megjegyezzük, hogy a külföldi ítéletek elismerése és végrehajtása tárgyában született, a hivatkozott 2014. évi törvény értelmében precedensnek minősülő eseti döntésre egyik beszámoló sem hivatkozott⁴⁰⁶ és egy későbbi 2021-es forrás alapján is úgy tűnik, hogy még nem született e tárgyban precedens.⁴⁰⁷ A vietnámi jogforrási hierarchia szerint a nemzetközi szerződés és belső jog közötti ellenmondás esetén a nemzetközi szerződésben foglaltak az irányadóak.⁴⁰⁸

⁴⁰¹ ASEAN Secretariat. ASEAN Member States. <https://asean.org/member-states/> (2023. július 1.)

⁴⁰² World Bank. World Bank country classification by income. <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups> (2023. július 1.)

⁴⁰³ Balogh András: Délkelet-Ázsia történelme. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 2018. pp. 191-192., p. 231., pp. 252-253.

⁴⁰⁴ Nguyen Ngoc Minh et al: Vietnam. p. 180. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019

⁴⁰⁵ Ngoc Bich Du: Country Report: Socialist Republic of Vietnam. pp. 211-229. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. Lásd még: Law on Organisation of People's Court (No 62/2014/QH13) Art 22(1)(c) <https://www.economica.vn/Portals/0/Documents/622014QH13267272.pdf> (2023. július 1.)

⁴⁰⁶ Ngoc Bich Du: Country Report: Socialist Republic of Vietnam. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 211-229.; Nguyen Ngoc Minh et al: Vietnam. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. pp. 179-200.

⁴⁰⁷ CMS Law Tax Future. <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-recognition-and-enforcement-of-judgments/vietnam> (2023. július 1.)

⁴⁰⁸ Nguyen Ngoc Minh et al: Vietnam. p. 180. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. Az értekezés szerzője megjegyzi, hogy az alkotmány a vietnámi jogforrási hierarchiában megelőzi a nemzetközi szerződéseket. Lásd: Law on Treaties (No. 108/2016/QH13), Art. 6(1) https://www.economica.vn/Content/files/LAW%20%26%20REG/108-2016_QH13%20Law%20on%20Treaties.pdf (2023. július 1.)

A vietnámi nemzetközi magánjog viszonylag későn indult fejlődésnek, amely Nguyen et al. szerint összefügg azzal, hogy a közlekedési hálózat sokáig nagyon fejletlen volt és politikai akarat sem volt a külkereskedelem ösztönzésére. A gazdasági nyitás felé vezető út jelentős lépése az 1986-os gazdasági reformcsomag – a Doi Moi – volt, amely az addigi tervgazdaságot szocialista piacgazdaság változtatta.⁴⁰⁹ Az igazi külkereskedelmi fellendülés 1994-ben a Clinton adminisztráció idején kezdődött, amikor az Egyesült Államok a kereskedelmi embargót eltörölte.⁴¹⁰

A külföldi bírósági ítéletek elismerése és végrehajtása tárgyában Vietnámban az első jogszabály 1974-ben született, de ez kizárólag házassági ügyekre vonatkozott.⁴¹¹ Az 1980-as évektől kezdve Vietnam számos országgal kötött a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott bírósági ítéletek kölcsönös elismerését és végrehajtását is szabályozó kétoldalú egyezményeket. A 2019-es Nguyen et al. beszámoló szerint a releváns jogsegély egyezmények száma tizenhét. Ezekből csak kettő – az 1998-as Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény és az 2013-as Kambodzsa-Vietnám Jogsegélyegyezmény – olyan, amelyben a másik szerződő fél is ASEAN tagállam.⁴¹² Az 1993-as vietnámi Nemzetgyűlés által elfogadott rendelet és egy ahhoz kapcsolódó – az Igazságügyi Minisztérium és a Legfelső Népbíróság által szintén 1993-ban kiadott közös körlevél – már nem csak a házassági ügyekkel foglalkozik, hanem az egyéb polgári ügyekben született külföldi ítéletek elismerését és végrehajtását is tárgyalja. A polgári ügyekben hozott külföldi ítéletek elismerésének és végrehajtásának szabálya később a 2004-es Polgári Eljárásjogi Kódexben, majd a ma is hatályos 2015-ös Vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódexben került szabályozásra.

Vietnám tagja a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferenciának és a határokon átnyúló kereskedelmi ügyeket érintő két hágai egyezményhez – az 1965-ös kézbesítési és az 1970-es bizonyításfelvételi egyezményhez – is csatlakozott. Vietnám nem csatlakozott azonban egyik hágai egyezményhez sem – 1971., 2005., 2019. évi – amely a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott külföldi bírósági ítéletek elismerését és végrehajtását szabályozza.⁴¹³

⁴⁰⁹ Balogh András. Délkelet-Ázsia történelme. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 2018. p. 412.

⁴¹⁰ Balogh András. Délkelet-Ázsia történelme. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 2018. pp. 412-422.

⁴¹¹ Circular No 11/TATC dated 12 July 1974.

⁴¹² Nguyen Ngoc Minh et al: Vietnam. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. pp. 184-185.

⁴¹³ Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia honlapja. HCCH Members. <https://www.hcch.net/en/states/hcch-members> (2023. július 1.). A polgári és kereskedelmi ügyekben hozott külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtásáról szóló 1971-es hágai egyezmény, a joghatósági megállapodásokról szóló 2005-ös hágai egyezmény és a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott külföldi ítéletek elismerésére és végrehajtásáról szóló 2019-es hágai egyezmény. Lásd: Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia honlapja. Status Chart. <https://www.hcch.net/en/instruments/status-charts> (2023. július 1.)

A többi ASEAN tagállammal egyezően, Szingapúr legfelső bírósága is képviseltette magát a 2017-ben Nanningban tartott 2. Kína-ASEAN Igazságügyi Fórumon és elfogadta a nanningi nyilatkozatot, egyetértve azzal, hogy a résztvevő államok bíróságai által polgári és kereskedelmi ügyben hozott ítéletek elismerése és végrehajtása vonatkozásában, amennyiben a megkeresett országnak a származási országgal nincs releváns jogsegélyegyezménye, a viszonzosság fennállását vélelmezheti, feltéve, hogy belső jogával ez összeegyeztethető (nanningi nyilatkozat, 7. cikk).⁴¹⁴

A külföldi ítéletek elismerése és végrehajtása három mechanizmus alapján történhet Vietnámban, attól függően, hogy mely ország bírósága hozta az elismerni, végrehajtani kívánt ítéletet. Azon országok esetén, amelyekkel Vietnámnak vonatkozó jogsegélyegyezménye van – ASEAN tagállamok közül Laosz és Kambodzsa – az elismerésének és végrehajtásának feltételeit az egyezmény szabályozza. Azon országokból származó ítéletek esetén, amelyekkel Vietnámnak nincsen vonatkozó jogsegélyegyezménye, a külföldi ítélet elismerését a 2015. évi Vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex 35. és 36. fejezetei szabályozzák.⁴¹⁵

Az 1998. évi Laosz-Vietnam jogsegélyegyezmény alapján, amelyet Vietnám 1999-ben ratifikált, a polgári és kereskedelmi ügyben hozott laoszi ítélet Vietnámban elismerhető és végrehajtható, amennyiben: (1) a laoszi jog alapján az ítélet hatályos és végrehajtható, (2) az ítéletet a Laosz-Vietnám jogsegélyegyezmény vagy a vietnámi jog alapján joghatósággal rendelkező bíróság hozta, (3) az ítélet nem sérti Vietnám jogát, vagy Vietnám nem ismert már el és hajtott végre ugyanazon jogvitában más országban hozott ítéletet, vagy Vietnám bíróság előtt nincs folyamatban, vagy nem bírálta el már ugyanazt a jogvitát, (4) a felek és jogi képviselőik részt vettek az eljárásban és eljárási jogaik biztosítva voltak és (5) a laoszi ítélet elismerése és végrehajtása nem sértené Vietnám szuverenitását és nemzetbiztonságát és nem lenne ellentétes a vietnámi jog alapelveivel.⁴¹⁶

⁴¹⁴ Nanning Statement of the 2nd China-ASEAN Justice Forum. China Justice Observer. <https://www.chinajusticeobserver.com/p/nanning-statement-of-the-2nd-china-asean-justice-forum> (2023. július 1.)

⁴¹⁵ Nguyen Ngoc Minh et al: Vietnam. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. pp. 183-184.

⁴¹⁶ Laosz-Vietnám jogsegélyegyezmény, 23. szakasz. Lásd még: Ngoc Bich Du: Country Report: Socialist Republic of Vietnam. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 217.; Megjegyezzük, hogy a Laosz-Vietnám jogsegélyegyezmény 23. szakasza, amely az exequatur feltételeit tartalmazza a Ngoc Bich Du tanulmányban leírtaktól eltérő sorrendben tartalmazza a feltételeket és kis mértékben tartalmában is eltér attól a szövegtől, amelyet a lao nyelven rendelkezésre álló egyezmény gépi fordítása mutat. A törzsszövegben foglaltak a Ngoc Bich Du tanulmányt követik.

A 2013. évi Kambodzsa-Vietnam jogsegély egyezmény alapján, amely 2014-ben lépett hatályba, a kambodzsai bíróság által polgári ügyben hozott ítélet akkor ismerhető el és hajtható végre Vietnámban, ha (1) az ügy nem tartozik a vietnámi bíróságok kizárólagos joghatósága alá a vietnámi jogszabályok szerint, (2) a feleket megidézték, vagy mulasztásuk a kambodzsai jog szerint meg lett állapítva, (3) az ítélet jogilag hatályos és még végrehajtható Kambodzsa joga szerint (azaz az ítélet végrehajtására nyitvaálló elévülési határidő nem telt el), (4) nem született ugyanazon jogvitában jogilag hatályos ítélet vietnámi bíróság előtt, vagy ilyen külföldi ítéletet a vietnámi bíróság nem ismert el, illetve vietnámi bíróság az ügyet nem fogadta be, nincs előtte folyamatban, valamint (5) az ítélet elismerése és végrehajtása nem sérti a vietnámi jog alapelveit és a vietnámi közrendet.⁴¹⁷

Vietnám jogsegély egyezmény hiányában is elismer és végrehajt külföldi ítéleteket, a viszonzosság elve alapján,⁴¹⁸ a Vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex rendelkezései szerint. A Vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex szerint a külföldi ítélet azonban nem ismerhető el, hajtható végre, amennyiben (1) az nem felel meg a Vietnám és az ítéletet hozó bíróság országa közötti vonatkozó jogsegély egyezményben foglalt feltételeknek, (2) az ítélet nem alkalmas joghatás kiváltására a származási ország joga szerint, (3) amennyiben az az ítélet kötelezettje vagy jog által elismert képviselője távollétében született azért, mert a származási ország joga szerint idézésük nem volt szabályszerű vagy a külföldi bíróság dokumentumai nem olyan ésszerű időben került részükre kézbesítésre, amely elegendő lett volna a védekezés gyakorlásához, vagy (4) amennyiben a külföldi bíróság nem rendelkezett – a vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex 440. szakaszában meghatározottak szerinti – közvetett joghatósággal, vagy (5) amennyiben az ügyben vietnámi bíróság által hozott joghatással bíró ítélet, határozat született, vagy a vietnámi bíróság előtt folyamatban van az ügy amely előbb indult mint az a külföldi eljárás, amelyben az ítélet született, vagy amennyiben az ellentétes egy olyan másik ország ítéletével, amelyet Vietnám már elismert, vagy (6) az ítélet végrehajthatóságának elévülési ideje akár az ítéletet hozó bíróság országának, akár Vietnám joga szerint eltelt, vagy (7) az ítélet végrehajthatóságát az ítéletet hozó bíróság országában megszüntették, vagy a (8) külföldi ítélet elismerése és végrehajtása sértene a vietnámi jog alapelveit.⁴¹⁹

Fontos azonban megemlíteni, hogy Polgári Eljárásjogi Kódex 423. szakaszának b) pontja szerint a külföldi ítélet elismerése és végrehajtására – jogsegélyegyezmény hiányában

⁴¹⁷ Kambodzsa-Vietnam jogsegély egyezmény, 22. szakasz.

⁴¹⁸ Vietnám Polgári Eljárásjogi Kódex, 423. szakasz, (1) bek., (b) pont.

⁴¹⁹ Vietnám Polgári Eljárásjogi Kódex, 439. szakasz.

is – viszonyosság alapján kerülhet sor. Mind a 2017-es Ngoc Bich, mind a 2019-es Nguyen et al. beszámoló kifogásolja, hogy a viszonyossági gyakorlat fennállásáról nem érhető el egyértelmű iránymutatás.⁴²⁰ Reyes, 2019-es elemzésében, amelyben a Szingapúri Nemzetközi Kereskedelmi Bíróság (Singapore International Commercial Court) ítéleteinek ázsiai országokban való végrehajthatóságát vizsgálta, a gazdasági indokok – a két ország ASEAN Gazdasági Közösség tagsága – a 2017-es nanningi nyilatkozat és Vietnám és Szingapúr vonatkozó joga/common law gyakorlat alapján, pusztán elméleti alapon, még konkrét jogesetre való hivatkozás nélkül, azt valószínűsíti, hogy a Szingapúri Nemzetközi Kereskedelmi Bíróság ítéletének Vietnámban történő végrehajtásának a viszonyosság nem képezne akadályt, Vietnám a viszonyossági gyakorlat fennállását vélelmezné.⁴²¹ A 2020-ban megjelent Chong féle Ázsiai Alapelvek című mű viszonyossági gyakorlatot elemző szerzője – Dr Yuyun Guo – már kimutatja a vietnámi jogértelmezés liberalizálódását, hivatkozva a *DBS Bank Limited v Ms Vu Thi Bich Loan* ügyben hozott határozatra, amelyben Ho Chi Minh város elsőfokú bírósága 2016-ban mondta ki egy szingapúri bírósági ítélet elismerhetőségét és végrehajthatóságát – Guo leírása szerint – azt akként indokolva, hogy a „[...] viszonyossági feltétel teljesül mivel a [az adott] szingapúri ítélet nem érinti az elismerhetőség és végrehajthatóság vietnámi törvényben meghatározott egyik megtagadási okát sem, és Szingapúr eljárási és anyagi joga nem sérti a vietnámi jogot”.⁴²² Az ítéletet a másodfokon eljáró bíróság 2017-ben helybenhagyta.⁴²³ Bár ebből az ítéletből még nem következik – különösen amiatt, hogy kifejezetten a szingapúri jog és vietnámi jog összeegyeztethetőségére vonatkozott a bíróság érvelése –, hogy más ASEAN tagállamokból származó ítéleteket is végrehajtana Vietnám, az Ázsiai Üzleti Jogi Intézet (Asian Business

⁴²⁰ Ngoc Bich Du: Country Report: Socialist Republic of Vietnam. p. 217. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017., Nguyen Ngoc Minh et al: Vietnam. p. 190. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019.

⁴²¹ Reyes, Anselmo: Conclusion: Toward an Asia of Judgments without Borders. p. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. pp 309-326

⁴²² Guo-t eredeti nyelven idézve „[...] the reciprocity requirement was satisfied because the Singapore judgment did not fall within the grounds, set out in Vietnam’s law, for refusal of recognition and enforcement and the procedural and substantive laws of Singapore did not contravene the laws of Vietnam.”

⁴²³ *DBS Bank Limited v Ms Vu Thi Bich Loan* Decision No 1186/2016/QMST-DS (2 December 2016) (First Instance Court of Ho Chi Minh City), és *DBS Bank Limited v Ms Vu Thi Bich Loan* Decision No 111/2017/QMPT-KDTM (21 June 2017) (Court of Appeal of the Supreme People’s Court in Ho Chi Minh City). in Yuyun Guo: Reciprocity. In Chong, Adeline (ed.). Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Szingapúr, 2020, pp 70-72.

Law Institute) 2022-ben publikált elemzése szerint Vietnám minden ASEAN tagállamból származó ítéletet végrehajt – azaz a viszonyosság hiánya nem megtagadási ok.⁴²⁴

Az alábbi 11. számú táblázat tartalmazza, hogy az egyes ASEAN tagállamokból származó ítéleteket Vietnám mely exequatur mechanizmus alapján hajtja végre.

11. számú táblázat

A más ASEAN tagállamban hozott ítélet végrehajthatósága Vietnámban			
	Származási ország	Külföldi ítélet végrehajtható	Szabályozási mechanizmus
1.	Brunei	igen	Polgári Eljárásjogi Kódex, 432-450. szakasz
2.	Fülöp-szigetek		
3.	Indonézia		
4.	Malajzia		
5.	Mianmar		
6.	Szingapúr		
7.	Thaiföld		
8.	Kambodzsa	igen	Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény, 22-25. szakasz
9.	Laosz	igen	Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény 21-26. szakasz

4. Összehasonlító elemzés

4.1 Szabályozás szintje: regionális integráció vagy belső jog

A külföldi ítéletek végrehajtásának szabályozása számos eltérő szinteken történhet. A legalapvetőbb szint a címzett állam belső (nemzeti) joga általi szabályozás, hiszen minden szuverén állam maga jogosult eldönteni, hogy kíván-e joghatást tulajdonítani egy másik szuverén bírósága által hozott ítéletnek, és ha igen melyet? Elismeri vagy esetleg végre is hajtja a külföldi ítéletet? Mindezt milyen feltételek mellett és milyen eljárásrend keretében teszi? A belső jog általi szabályozás mellett a külföldi ítéletek végrehajthatósága szabályozásának másik lehetséges módja, amikor két vagy több állam egymással együttműködve nemzetközi egyezmény keretébe foglalt szabályokat állapít meg az egymás bíróságai által hozott ítéletek végrehajthatósága tekintetében. Az együttműködő államok számától függően beszélhetünk bilaterális- vagy multilaterális nemzetközi egyezményekről. A multilaterális egyezményeken belül megkülönböztethetünk olyanokat, amelyekhez elvileg bármely állam csatlakozhat (nyitott vagy globális rendszerek), illetve amelyhez a csatlakozás előfeltétele, hogy az adott állam tagja legyen valamely regionális integrációnak (regionális rendszerek).

⁴²⁴ Enforcement of Foreign Judgments in ASEAN: Ranking the Portability of ASEAN Judgments within ASEAN (February 2022). Asian Business Law Institute. <https://abli.asia/abli-publications/ranking-the-portability-of-asean-judgments-within-asean/> (2023. július 1.)

A regionális integráció szintjén megjelenő szabályozásnak egy speciális esete az EU-ban megvalósult rendszer, amely nem nemzetközi egyezmény, hanem rendeletalkotás útján teremti meg a szabályozás egységét. A rendeleti szabályozásra az EU-ban azért kerülhet sor, mert az 1997. évi Amszterdami Szerződés „közösségiesítette” a polgári ügyekben való igazságügyi együttműködést, így a tagállamok bíróságai által hozott külföldi ítéletek végrehajtásának kérdését is. Másképpen fogalmazva a polgári igazságügyi együttműködés kérdése tagállami hatáskörből közösségi hatáskörbe került. Az Amszterdami Szerződéssel polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködést érintő kérdésekben a döntéshozatal főszabályként a kormányközi egyhangúságból a minősített többséggel folytatott szupranacionális keretek közé helyeződött.⁴²⁵ A tagállamok ugyanakkor már jóval az Amszterdami Szerződést megelőzően is együttműködtek a polgári és kereskedelmi ügyekre vonatkozó joghatósági szabályok, illetve ezen ügyekben született ítéletek elismerése és végrehajtása tárgyában. Az 1968. évi Brüsszeli Egyezmény még nemzetközi egyezmény formájában született. A Brüsszeli Egyezmény óta a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott ítéleteknek – ideértve az értekezés tárgyát képező kereskedelmi ügyben hozott pénzbeli marasztalást tartalmazó ítéleteket – a tagállamok egymás közötti végrehajthatósága egységesen szabályozott az integráció (EGK majd az EK és az EU) szintjén. A 2001. évi Brüsszel I. rendelettel, illetve az azt követő 2012. évi Brüsszel Ia. rendelettel a tárgykör szabályozásának egységessége fennmaradt. A szabályozás nemcsak egységes, de kizárólagos is. A Brüsszel rendszerben a tagállamoknak nincs lehetősége arra, hogy egymás közötti relációban a másik tagállamból származó ítélet végrehajthatóságának megállapítására (vagy az exequatur eltörlése óta: a végrehajtás megtagadhatóságára) vonatkozó feltételeket – akár a belső jog, akár két- vagy többoldalú nemzetközi egyezmények szintjén – egyedileg, az egységes uniós mechanizmustól eltérően szabályozzák. Mivel a polgári ügyekben való igazságügyi együttműködés közösségi hatáskörbe tartozik, a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia égisze alatt létrejött egyezményekhez – így az értekezés szempontjából releváns 2005. évi hágai egyezményhez és 2019. évi hágai egyezményhez – a tagállamok nem külön-külön, egyenként, hanem a regionális gazdasági integráció szervezetén keresztül kapcsolódnak.⁴²⁶

⁴²⁵ Gombos Katalin: A polgári és kereskedelmi ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés jelenlegi helyzete az Európai Unióban. *Acta Universitatis Szegediensis: forum: acta juridica et politica*, 2013. évf. 3. kötet, 2. szám, p. 50.

⁴²⁶ Status Table. Convention of June 2005 on Choice of Court Agreements. HCCH. <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=98> (2023. július 1.); Status Table. Convention of 2 July 2019 on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil and Commercial Matters. HCCH. <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=137> (2023. július 1.)

Az ASEAN esetén nincsen olyan szerv, amely kötelező szabályt, döntést hozhatna a bármely tagállamra. Mint minden más kérdés, a polgári ügyekben való igazságügyi együttműködés is nemzeti hatáskörbe tartozik, maradt. Az összes tagállamra egységesen alkalmazott szabály elfogadására csak a tagállamok kormányai által egyhangúlag elfogadott nemzetközi szerződés alapján kerülhetne sor. Míg büntetőügyekben való együttműködés ügyében 2006. óta létezik ASEAN szintű nemzetközi jogsegélyegyezmény,⁴²⁷ a polgári igazságszolgáltatás területén ASEAN szintű egyezmény még nem született.⁴²⁸ Az ASEAN tagállamok saját maguk külön-külön dönthetik el, hogy belső joguk által lehetővé teszik-e külföldi ítéletek elismerését, végrehajtását, és ha igen milyen feltételek esetén és mely eljárás keretében. Úgyszintén maguk döntenek el, hogy kívánják-e bármely tagállammal szorosabb együttműködést kötni a polgári igazságszolgáltatás területén, vagy csatlakozni valamely globális multilaterális egyezményhez. A 3. fejezetben leírtakból első látásra is szembetűnő, hogy az ASEAN-ban a belső jogi szabályozás a domináns és csak kis mértékben élnek az ASEAN tagállamok azon szabadságukkal, hogy a határokon átnyúló kereskedelmi jogviták ügyét nemzetközi szinten előmozdítsák, összehangolják. A kereskedelmi ügyekben hozott bírósági ítéletek ASEAN-on belüli áramlását, végrehajtását, mindössze Vietnám által Kambodzsával, illetve Laossal kötött két bilaterális jogsegélyegyezmény segíti elő. Megjegyezzük, hogy az ASEAN tagállamok közötti ítéletek szabad és egységes rendszer alapján történő áramlásának megvalósításához nem feltétlenül lenne szükség egy külön regionális rendszer létrehozni. A jogegységesítés megvalósulhatna azáltal is, ha minden tagállam csatlakozna a 2005. évi, illetve a 2019. évi hágai egyezményekhez, mint ahogy arra Szingapúr az AEC 2015. évi megalapítása kapcsán javaslatot is tett.⁴²⁹ Tekintettel azonban arra, hogy az ASEAN tagállamok közül egyedül Szingapúr csatlakozott ezen egyezmények egyikéhez – a joghatósági megállapodásokról szóló 2005. évi hágai egyezményhez – annak hatása intra-ASEAN relációban nem mutatkozik meg.

A fent vázolt négy szabályozási szint használata szempontjából az EU-t és az ASEAN-t összehasonlítva, röviden összefoglalva az látszik, hogy az integráción belüli ítéletáramlás szabályozása az EU-ban kizárólag regionális szinten szabályozott, míg az ASEAN-ban a két bilaterális jogsegélyegyezménytől (Kambodzs-Vietnám jogsegély egyezmény és Laosz-

⁴²⁷ Treaty on Mutual Legal Assistance in Criminal Matters, Kuala Lumpur, 17 January 2006.

⁴²⁸ Weller, Matthias: "Mutual Trust": A Suitable Foundation for Private International Law in Regional Integration Communities and Beyond? (Volume 423). In *Collected Courses of the Hague Academy of International Law*. Brill Nijhoff, 2022, pp. 153-154.

⁴²⁹ Reyes, Anselmo: Recognition and Enforcement of Interlocutory and Final Judgments of the Singapore International Commercial Court. *Journal of International and Comparative Law*, 2015 Vol 2 No. 2. pp. 342-343.

Vietnám jogsegély egyezmény) eltekintve a releváns szabályozás az ASEAN tagállamok belső jogában található.⁴³⁰

Az ASEAN tekintetében azonban az is elmondható, hogy a külföldi ítéletek – ideértve intra-ASEAN ítéleteket is – végrehajthatóság szabályozásának egyértelműbbé, egyszerűbbé, egységesebbé tétele iránti igény kötelező erővel nem bíró normatív eszközök (soft law) szintjén, annak több formájában is megmutatkozik. Időrendbe haladva, az első példa a 2017-es nanningi nyilatkozat, amelyet számos ázsiai ország – köztük a tíz ASEAN tagállam – legfelső bíróságainak vezető bírói egyhangúlag fogadtak el a 2. Kína-ASEAN Igazságügyi Fórumon. A nanningi nyilatkozat 7. cikkében a résztvevők megállapították, hogy a régió belüli, határokon átnyúló tranzakciók és befektetések szükségessé teszik bizonyos ítéletek kölcsönös elismerésére és végrehajtására vonatkozó mechanizmusok, bírósági garanciák meglétét. Vállalták továbbá, hogy saját törvényeiket oly módon értelmezik, amely a nemkívánatos párhuzamos peres eljárások csökkentése irányába mutat, és fontolóra veszik a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott határozatok kölcsönös elismerésének és végrehajtásának megfelelő előmozdítását. Egyetértettek továbbá abban, hogy amennyiben a két résztvevő ország között nincs releváns jogsegélyegyezmény, a viszonzásági gyakorlat fennállását – a címzett ország belső jogának figyelembevétele mellett – vélelmezhetik, feltéve, hogy nincs precedens a polgári jogi ítéletek elismerésének és végrehajtásának viszonzásági okokból történő megtagadására.⁴³¹ A második példa, azon kötelező erővel nem bíró iránymutató megállapodások, amelyeket Szingapúr legfelső bírósága köt más államok legfelső bíróságával, amelyben a szerződő legfelső bíróságok kölcsönösen tisztázzák és írásba foglalják a másik szerződő fél országában hozott pénzbeli marasztalást tartalmazó ítélet végrehajtására vonatkozó ítélkezési gyakorlatukat.⁴³² Ezek közül egy olyan van, amelyben a másik szerződő legfelső bíróság is ASEAN tagállami: a Szingapúr-Mianmar iránymutató megállapodás.⁴³³ Ez utóbbinak nagyobb a jelentősége a Szingapúrból

⁴³⁰ Agreement on legal assistance in civil and criminal matters between the Socialist Republic of Vietnam and the Lao People's Democratic Republic, 6 July 1998; Agreement on mutual judicial assistance in civil matters between the Kingdom of Cambodia and the Socialist Republic of Viet Nam, Ha Noi, 21 January 2013. The National Assembly of the Kingdom of Cambodia. <http://national-assembly.org.kh/ViewLawFile.aspx?LawDID=457> (2023. július 1.)

⁴³¹ China International Commercial Court. 2nd China-ASEAN Justice Forum. [Kínai Nemzetközi Kereskedelmi Bíróság 2. Kína-ASEAN Igazságügyi Fórum] <https://cicc.court.gov.cn/html/1/219/208/209/800.html> (2023. július 1.)

⁴³² Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, pp. 16-17.

⁴³³ Memorandum of Guidance as to Enforcement of Money Judgments Between the Supreme Court of the Union, Republic of the Union of Myanmar and the Supreme Court of the Republic of Singapore, 10 February 2020. Enforcement of Money Judgments. SICC. <https://www.sicc.gov.sg/enforcement-of-money-judgments> (2023. július 1.)

Mianmarba áramló ítéletek kapcsán, mint fordított irányba. Ennek egyik oka, hogy a két ország relációjában nagyobb a valószínűsége annak, hogy a szerződő felek inkább Szingapúr joghatóságát kötik ki, növelve ezzel a Szingapúr általi ítélet exportot és a mianmari végrehajtási ügyek volumenét. Másrészt a könnyen hozzáférhető hiteles elsődleges források – jogszabályok és eseti döntések – alapján eddig is világos volt, hogy Szingapúrban milyen feltételek mellett és milyen eljárás keretében hajtható végre egy mianmari bíróság által hozott pénzbeli marasztalást tartalmazó ítélet. Ezzel szemben, ahogy az a II. rész 3.7 fejezetéből, illetve III. rész 3.6 fejezetben írtakból is jól látszik, Mianmarban a legfrissebb releváns közzétett eseti döntés is több évtizeddel ezelőtti, ezért az, hogy a Mianmari bíróság 2020-ban írásban rögzítette a szingapúri bíróságok által hozott pénzbeli marasztalást tartalmazó ítéletek Mianmarban történő végrehajtásának feltételeit és eljárását, a térség exequatur mechanizmusai feltérképezése szempontjából fontos információt hordoz. Harmadrészt itt említhetjük meg a Reyes- és Chong-féle nagyívű kutatásokat, amelyek mélysége és terjedelme meghaladja a korábbi ASEAN tagállamok exequatur mechanizmusainak feltérképezésére tett kísérleteket.⁴³⁴ Mindkét kutatásban megjelenik a reform szükségességének gondolata.⁴³⁵ A Chong-féle kutatás egészen odáig jut, hogy a vizsgált országok jelenlegi exequatur mechanizmusainak rögzített szempontjai szerinti szisztematikus elemzése alapján meghatározza azon alapelveket, amelyek az ázsiai szabályozás közös nevezőjét képezhetik egy esetleges jövőbeli jogharmonizáció során.⁴³⁶ A Reyes-féle projekt szintén fontos pontokra mutat rá (pl.: viszonyosság, mint végrehajthatósági feltétel fenntartása szükségességének újragondolása) és tesz az ítéletek jobb áramlásának érdekében javaslatokat (pl.: MOG alapú együttműködés előmozdítása), az általa vezetett kutatás fókuszában a 2015. óta működő SICC ítéleteinek a vizsgált országokban való

⁴³⁴ Chong, Adeline (ed.): *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia*, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, 229 p.; Chong, Adeline (ed.): *Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments*. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, 187 p.; Reyes, Anselmo (ed.): *Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters*. Hart Publishing, Oxford, 2019, 356 p.; V.ö. Gautama, Sudargo: *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments and Arbitral Awards in the ASEAN Region*. In: *Malaya Law Review*. 1990. Vol. 32. No. 1. pp. 171-188. és Koh, Pearlie M. C.: *Foreign Judgments in ASEAN – A Proposal*. *The International and Comparative Law Quarterly*. 1996. Vol. 45. No. 4. pp. 844-860. és Lutz, Robert E.: *Resolving Trade Disputes in Asia: An Essay about the Laws, Institutions and Cultures*. In: Christoph Antons (ed.): *Law and Development in East and Southeast Asia*. Routledge Curzon Taylor & Francis Group. London and New York. 2003. pp. 262-277.

⁴³⁵ Chong, Adeline (ed.): *Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments*. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, p. xix.; Reyes, Anselmo (ed.): *Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters*. Hart Publishing, Oxford, 2019, pp. 323-326.

⁴³⁶ Chong, Adeline (ed.): *Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments*. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, p. xix.

végrehajthatósága áll.⁴³⁷ Reyes tulajdonképpen a Stamboulakis által végrehajtási hézagnak (enforcement gap) nevezett jelenséget – azaz azt, hogy a kereskedelmi ügyben hozott választottbírói ítéletek és bírósági ítéletek külföldön való végrehajthatósága vonatkozásában jelentős az előny az előbbi javára - kutatta egy fiktív SICC ítélet végrehajthatóságán keresztül.⁴³⁸

Bár mindegyik fent említett soft law, illetve kutatás jelentős az intra-ASEAN ítéletáramlás szempontjából, meg kell, hogy jegyezzük, egyiknek sem az ASEAN-on belüli jogegységesítés a kifejezett célja. A nanningi nyilatkozat deklarálta polgári és kereskedelmi jogviták kapcsán születő ítéleteknek az Út és Övezet ázsiai területein való végrehajthatóságát promótálja. A Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás a fent említett okok miatt a szingapúri bíróságok - különösen a SICC – által hozott ítéletek mianmari végrehajthatóságának kedvez. Bár a Reyes és a Chong- féle kutatások lefedik az ASEAN tagállamokat is,⁴³⁹ a kutatások összes vizsgált országát nézve megállapíthatjuk, hogy azok az ASEAN-nál jóval nagyobb földrajzi területet, Új-Zéland kivételével – a teljes Regionális Átfogó Gazdasági Partnerség területét lefedik.⁴⁴⁰

4.2 Szabályozás eredménye: szabad vagy korlátozott áramlás

A 12. számú táblázat az egyes ASEAN tagállamoknak az értekezés II. részének 3. fejezetében bemutatott exequatur mechanizmusait összegzi. A táblázat mutatja, hogy mely ASEAN tagállam (függőleges oszlopban jelölt megkeresett állam) mely más ASEAN tagállamokból (a vízszintes sorban felsorolt származási állam) hajt végre kereskedelmi ügyben hozott pénzbeli marasztalást tartalmazó ítéletet. A táblázat kereszttel jelöli azokat az eseteket, amikor egy adott ASEAN tagállam bírósága által hozott ítélet, egy adott másik ASEAN tagállamban nem hajtható végre (például: Brunei ítélet Indonéziában). A kereszttel nem jelölt négyzetek arra utalnak, hogy ott az adott megkeresett államban az adott származási államból származó ítélet végrehajtható.

⁴³⁷ Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, pp. 16-17.

⁴³⁸ Stamboulakis, Drossos: Comparative Recognition and Enforcement. Foreign Judgments and Awards. Cambridge University Press. 2023. pp. 3-7.

⁴³⁹ Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, pp. 16-17.

⁴⁴⁰ Erről részletesebben lásd: Papp Eszter – Simay Attila Endre: A Regionális Átfogó Gazdasági Partnerségről, különös tekintettel az ázsiai és csendes-óceáni régió belüli kereskedelmi jogviták rendezésének lehetőségeire. In Glossa Iuridica, 2021. 8. évf. 1-2 szám, pp. 129-155.

12. számú táblázat

Ítéletek áramlása az ASEAN tagállamok között											
Megkeresett ország	Származási ország										
	Vh. arány	Brunei	Fülöp-sz.	Indonézia	Kambodzsa	Laosz	Malajzia	Mianmar	Szingapúr	Thaiföld	Vietnam
Brunei	9/9		igen	igen	igen	igen	igen	igen	igen	igen	igen
Fülöp-sz.	9/9	igen		igen	igen	igen	igen	igen	igen	igen	igen
Indonézia	0/9	nem	nem		nem	nem	nem	nem	nem	nem	nem
Kambodzsa	1/9	nem	nem	nem		nem	nem	nem	nem	nem	igen
Laosz	1/9	nem	nem	nem	nem		nem	nem	nem	nem	igen
Malajzia	9/9	igen	igen	igen	igen	igen		igen	igen	igen	igen
Mianmar	9/9	igen	igen	igen	igen	igen	igen		igen	igen	igen
Szingapúr	9/9	igen	igen	igen	igen	igen	igen	igen		igen	igen
Thaiföld	0/9	nem	nem	nem	nem	nem	nem	nem	nem		nem
Vietnám	9/9	igen	igen	igen	igen	igen	igen	igen	igen	igen	

A 10 ASEAN tagállam belső viszonyában az ítéletek áramlása tekintetében összesen 90 eshetőséget különböztethetünk meg. Minden egyes tagállam 9 másik tagállam ítéletét kezelheti ASEAN-on belüli külföldi ítéletnek, mivel a 10-dik már a saját ítélete lenne. A lehetséges 90 esetből 56 esetben a másik ASEAN tagállamból származó ítélet – az adott esetre alkalmazandó exequatur mechanizmus szabályai szerint – végrehajtható. Ez százalékos arányban az összes elméleti lehetőség 62%-át teszik ki. A fennmaradó 34 esetben azonban a másik ASEAN tagállamból származó ítélet nem hajtható végre, amely az összes eset 38%-át jelenti. Meg kell azonban jegyezni, hogy ez az arány kizárólag a szabályozási szempontból releváns. Megmutatja, hogy a megkeresett országoknál mely származási ország vonatkozásában merül fel rendezendő jogi probléma. A való élet adatai- azaz, hogy az összes ASEAN tagállamban hozott olyan ítélet, amely más tagállambeli végrehajtást igényel, milyen arányban hajtható végre más ASEAN tagállamokban – a 62%-38% aránytól valószínűleg eltérnek. Az eltérésnek számos oka lehet. A közel 270 millió fő lakosságszámú Indonéziában nyilvánvalóan több kereskedelmi jogvita keletkezik, mint a fél millió fő

lakosságszámú Bruneiben. Eltérést okozhat az egyes országok gazdaságpolitikájának és a jogszabályi környezetnek a külföldi kereskedelemhez, külföldi működőtőkéhez való hozzáállása. Külföldi kereskedelmi kapcsolatokat ösztönző gazdaságpolitika, jogszabályi környezet növelheti a határokon átnyúló kereskedelmi ügyletek, és az ilyen ügyletekből eredő jogviták számát is. Valamint az adott származási és megkeresett ország közötti gazdasági kapcsolatok mértéke is nagyban eltér egymástól, amellyel korrelál a jogviták száma is. Az sem mindegy, hogy a származási és megkeresett ország egymás viszonylatában melyik exportál a másik országba több ítéletet. Példa erre Szingapúr, amely – az ottani bírói kar szaktudása, integritása, és a folyamatosan modernizált jogszabályi környezet miatt – a délkelet-ázsiai térség ítélet-exportőr országa lett. Erősen valószínűsíthető, hogy egy esetleges mianmari végrehajtás későbbi lehetőségét megáiban rejtő szerződésben a felek megfontolják a szingapúri bíróságok – esetleg a SICC – joghatóságának kikötését, addig amíg a mianmari exequatur szabályok lehetővé teszik a szingapúri ítéletek végrehajtását. Szingapúr és Mianmar jelenlegi helyzetét – különösen az igazságszolgáltatás szempontjából releváns tényezőket, mint jogállamiság, korrupció – figyelembe véve, valószínűnek tartjuk, hogy a 2020. évi Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás is Szingapúr – és nem Mianmar – ítélet exportját fogja fellendíteni. Térjünk vissza azonban a szabályozás szempontjából fontos elméleti lehetőségek vizsgálatához.

Az a 34 eset, amelyben a másik ASEAN tagállami ítélet nem hajtható végre, összesen 4 megkeresett államhoz – Indonézia, Kambodzsa, Laosz és Thaiföldhöz – kapcsolódik. Indonézia és Thaiföld 9-9 esetért, míg Kambodzsa és Laosz 8-8 esetért „felelős”. A külföldi ítéletek végrehajtásának lehetetlensége, vagy alacsony aránya, a négy ország esetében részben hasonló, részben eltérő okoknak tudható be.

Indonézia és Laosz esetében az a közös, hogy a külföldi ítélet elismerésének egyértelmű jogszabályi tilalom az akadály. Az Indonéz Rv. 436. szakasza – törvény eltérő rendelkezése hiányában - egyértelműen kizárja a külföldi ítéletek végrehajtását. Mivel jelenleg nincs eltérően rendelkező indonéz jogszabály, így Indonéziában semmilyen külföldi ítélet nem hajtható végre.⁴⁴¹ Ezzel szemben a Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 362-366. szakaszai lehetővé teszik a külföldi ítéletek végrehajtását, de azt viszonyosságot biztosító jogsegély egyezmény feltételéhez köti. Mivel Laosz csak egy ilyen jogsegélyegyezményt kötött Vietnámmal, Laoszban a 8 másik ASEAN tagállamból származó ítélet nem hajtható végre. Az egyértelmű jogszabályi akadályt a nanningi nyilatkozat 7. cikke nem tudja orvosolni. Bár

⁴⁴¹ Kivétel: közös hajókár.

Indonézia és Laosz legfelső bírósága is egyetértőleg elfogadta a nanningi nyilatkozat 7. cikkében foglalt azon ígéretet, hogy a résztvevő államok vonatkozásában a viszonyosság fennállását vélelmezhetik, a nanningi nyilatkozat nyitva hagyott egy „kiskaput”, amely alapján a részes államok akkor vélelmezhetik viszonyosság fennállását, ha ez a belső jogukkal összeegyeztethető. Indonézia és Laosz esetében, a belső jogi akadályra való hivatkozás - véleményünk szerint - legitim érvek tekinthető.

Más Kambodzsa és Thaiföld esete. Szemben Indonéziával és Laosszal, ezen tagállamokban a külföldi ítéletek végrehajtását nem tiltja jogszabály. Kambodzsa esetében a Polgári Eljárásjogi Kódex 199. és 352. szakaszai írják elő az exequatur feltételeit és az eljárás menetét. A problémát itt a 199. szakasz (d) pontjában a külföldi ítélet végrehajtásának feltételeként előírt viszonyossági garancia okozza. Pontosabban az, hogy nem érhető el arra vonatkozó információ, hogy ennek a kitételnek jogsegély egyezményen kívül a de lege viszonyosság más fajtája (pl. a származási országban alkalmazandó common law exequatur mechanizmus), vagy akár a nanningi nyilatkozat szerinti vélelmezett viszonyosság is megfelelh-e? Thaiföld esetén a külföldi ítéletek végrehajthatósága szabályozásának teljes hiányával szembesülünk. Azaz a külföldi ítéletek végrehajtását se nem tiltja se nem engedi meg jogszabály. Kambodzsa és Thaiföld vonatkozásában a közös pont a transzparencia hiánya a bírósági gyakorlat megismerhetőségét illetően. Kambodzsa esetében a kérdéses jogszabály – a Polgári Eljárásjogi Kódex 199. és 352. szakaszai – 2007-óta változatlan tartalommal vannak hatályban. A Reyes- és a Chong-féle kutatások szakértői – Kambodzsa legismertebb nemzetközi ügyfélkörrel rendelkező ügyvédi irodáinak jogvitákra specializálódott vezető ügyvédei, partnerei – a jogszabály hatálybalépését követő 10-12 évvel később sem tudtak egyetlen olyan bírósági esetet megemlíteni, amelyben a kambodzsai bíróságnak külföldi bírósági ítélet végrehajthatósága tárgyában kellett állást foglalnia. Hasonló a helyzet Thaiföld esetében. Itt a Chong- és Reyes-féle kutatások szakértői – mindketten az adott jogterület szakértői, egyetemi oktatók – összesen egy darab 1918-ban hozott legfelső bírósági ítéletet tudtak bemutatni, amely külföldi ítélet végrehajtása tárgyában született. A szakértők az 1918-as ítélet tartalmát is csak más másodlagos forrásokból ismerhették meg.

Kambodzsa és Thaiföld is jó példája arra, hogy a law in books-ot (a jog jogszabályokban való megjelenését) és law in action-t (a jog tényleges működését) érdemes külön vizsgálni. Kambodzsa esetében – figyelemmel a Polgári Eljárásjogi Kódex japán eredetére, a szövegegyezésre, és egyéb a Kambodzsára vonatkozó 3.4 alfejezetben leírt tényekre és okfejtésre – véleményem szerint nincs jogszabályi akadálya, hogy Kambodzsa

végrehajtson olyan ASEAN tagállamokból származó ítéletet, amellyel Kambodzsa nem kötött jogsegélyegyezményt, amennyiben a származási ország belső joga szerint a kambodzsai ítélet végrehajtása lehetséges. E ponton a kambodzsai jogászok számára megfontolásra érdemes hivatkozási pont lehet a Japán Legfelső Bíróság 1994 (O) 1838 számú ügyben 1998. április 28-án ügyben hozott döntése, amely egy hongkongi ítélet vonatkozásában kimondta, hogy az angol common law exequatur mechanizmusa lényegében nem különbözik a japántól ezért a viszonyosság japán-hongkongi relációban garantált. Van példa olyan japán bírósági ítéletre is, amelyben egy japán alsóbb bíróság - a szintén angol common law exequatur mechanizmussal rendelkező Szingapúr esetében megállapította az ítélet végrehajthatóságát.⁴⁴² Amennyiben a japán jogban előírt exequatur feltételektől lényegileg nem különbözik az angol common law exequatur gyakorlata, akkor az a – japán és kambodzsai jogszabály szövegegyezősége miatt - kambodzsai jogban foglalt exequatur feltételektől sem különbözik lényegileg. Ebből pedig következik, hogy Kambodzsa és a három egyértelműen angol common law exequatur mechanizmust működtető ASEAN tagállam – Brunei, Malajzia és Szingapúr – exequatur feltételei sem különböznek egymástól lényegileg, így Kambodzsának nem lehet kétsége, hogy a külföldi ítélet végrehajtását ezen országok ne viszonyoznák. Thaiföld esetében a 1918-as ítélet - bár az adott ügyben a külföldi ítélet jogosultjának végrehajtásra irányuló kérelmet elutasította – felvázolta a külföldi ítélet Thaiföldön való végrehajthatóságának feltételeit, amely erősen hajaz az angol common law gyakorlatra. E mellett a Thai jog-szakértők beszámoltak olyan bírósági ítéletről is, amelyben a thai bíróság családjogi ügyben hozott külföldi ítéletet elismert, annak ellenére, hogy a külföldi ítélet elismerésének *sincis expressis verbis* írott jogszabályi alapja. E két ország vonatkozásában, nem feltétlenül tartom szükségesnek a jogszabálymódosítást ahhoz, hogy a külföldi ítéletek végrehajthatók legyenek. Thaiföld esetében a források utalnak arra, hogy a bírói kar idősebb generációjának konzervatív álláspontja miatt nem hajtanak végre külföldi ítéleteket. A kambodzsai források nem említenek arra vonatkozó információt, hogy a külföldi ítéletek végrehajtásának kérdése tekintetében a bíróság valamilyen álláspontot elfogadott volna, vagy egyáltalán szakmai vita tárgyát képezte volna ez a kérdés. A fentiek okán álláspontom szerint a külföldi ítéletek végrehajtásának problematikája Kambodzsában és Thaiföldön nem az adott ország jogszabályaiból, hanem jogon kívüli tényezőkből ered. Amennyiben Kambodzsában és

⁴⁴² Judgment of Tokyo District Court, 19 January 2006, HT 1229, 334. [(2007) 50 JAIL 240] In: Nishioka, Kazuaki - Nishitani, Yuko: Japanese Private International Law, Hart Publishing, Oxford, 2021. p. 215.

Thaiföldön „zöld lámpát” kapnának a külföldi ítéletek, úgy az ASEAN-on belüli végrehajthatósági arány 62%-ról (90 elméleti lehetőség közül 56 végrehajtható) 81%-ra (90 elméleti lehetőség közül 73 végrehajtható). Másként fogalmazva, a law in books végrehajthatósági arány (81%) számottevően jobb, mint a law in action végrehajthatósági arány (62%).

Bármely arányt – 62% vagy 81% – vesszük figyelembe, az nem éri el a Brüsszel rendszer⁴⁴³ által biztosított 100%-os ítélet áramlási arányt. Ennek eredményeként az ASEAN-on belüli határokon átnyúló követelések érvényesítése nehezkesebb, és gyakran párhuzamos eljárásokkal terhelt. Ezek nemcsak ellentmondó ítéletekhez vezethetnek, hanem kereskedelmi szempontból is előnytelenek, mivel költségesek, és végső soron az áruk és szolgáltatások árában is megjelenhetnek.

4.3 Szabályozás tartalma: azonos vagy különböző

Az EU-ban a külföldi ítéletek végrehajthatósága feltételeinek és a végrehajthatóság megállapításához szükséges eljárás egységességét a Brüsszel rendszer 1968. óta biztosítja. A rendszer vélelmezi, hogy a másik tagállamban hozott ítélet elismerhetőségét és végrehajthatóságát, azokat a kivételeket pedig, amelyek fennállása esetén a másik tagállamban hozott ítélet elismerése és végrehajtása megtagadható az összes tagállamra nézve egységesen szabályozza.⁴⁴⁴ A feltételek, megtagadási okok egységessége mellett a Brüsszel rendszerben végrehajthatóság megállapítására vonatkozó exequatur eljárás is egységesen szabályozott.⁴⁴⁵ Bár a 2012-es Brüsszel Ia rendelet az eljárás logikájában változást hozott, az eljárási szabályok egységessége továbbra is fennmaradt. A változás lényege abban állott, hogy míg a Brüsszel Egyezmény és a Brüsszel I rendelet alapján az ítélet jogosultjának a címzett tagállamban külön eljárást kellett indítania a végrehajthatóságot megállapító exequatur megszerzése érdekében, a Brüsszel Ia rendelet hatálya alatt exequaturra már nincs szükség, a „jogcím import” a származási tagállamban kiadott tanúsítványon keresztül realizálódik. A korábbi exequatur megtagadási okok azonban nem tűntek el, csak az eljárás egy más pontjára helyeződött az azokra való

⁴⁴³ Dánia és Írország különleges státusza ellenére az ítélet áramlás a Brüsszel Ia. rendelet alapján az EU-n belül teljeskörűen biztosított.

⁴⁴⁴ Brüsszeli Egyezmény 34. cikk, Brüsszel I rendelet 34. cikk, Brüsszel Ia rendelet 45-46. cikk.

⁴⁴⁵ Brüsszel Egyezmény 38-52. cikk, Brüsszel I rendelet 38-52. cikk.

hivatkozás és vizsgálatuk lehetősége. Ennek szabályait pedig továbbra is minden tagállamra nézve egységesen tartalmazza a Brüsszel Ia rendelet.⁴⁴⁶

Az ASEAN tagállamokban alkalmazott exequatur feltételeket és eljárásokat tartalmazó szabály fajtáját az alábbi 13. számú táblázatban mutatom be, az értekezés II. részének 3. fejezetében leírt adatok alapján. A táblázatból láthatjuk, hogy mely ASEAN tagállam (függőleges oszlopban jelölt megkeresett állam) mely más ASEAN tagállamokból (a vízszintes sorban felsorolt származási állam) hajt végre kereskedelmi ügyben hozott pénzbeli marasztalást tartalmazó ítéletet. A táblázat „nem” szóval jelöli azokat az eseteket, amikor egy adott ASEAN tagállam bírósága által hozott ítélet, egy adott másik ASEAN tagállamban nem hajtható végre (például: Brunei ítélet nem hajtható végre Indonéziában). Az „igen” kifejezés arra utal, hogy az adott megkeresett államban, az adott származási államból származó ítélet elméletileg végrehajtható. Ez utóbbi esetben azt is jelölöm, hogy az adott esetre a megkeresett ország mely exequatur mechanizmusa irányadó. A táblázatban a „CL” a common law-t jelöli. Az „RSS” (reciprocal statutory scheme vagy magyarul viszonyosságon alapuló törvényi séma) rövidítés a brunei REFJA-ra, a szingapúri REFJA-ra és a malajziai REJA-ra utal. A „PP” (polgári perrendtartás) a Fülöp-szigetek, Indonézia, Kambodzsa, Laosz, Mianmar és Vietnám eljárásjogi kódexeit, törvényeit, bírósági szabályzatait jelöli. A „JE” rövidítés jogsegély egyezményt jelent. Ez esetben külön jelöljük, hogy az a Kambodzsa-Vietnám („KV”) vagy a Laosz-Vietnám („LV”) jogsegély egyezményre vonatkozik. A „MOG” rövidítés a (Memorandum of Guidance, magyarul iránymutató megállapodás) kifejezést takarja, amelynek intra-ASEAN viszonylatban Szingapúr és Mianmar között van jelentősége. Az, hogy az adott ítélet végrehajthatóságának megállapítására mely mechanizmus alapján kerülhet sor, elsősorban a megkeresett országtól függ, de számos megkeresett országban több különböző mechanizmus működik és alkalmazandó attól függően, hogy a végrehajtani kívánt ítéletet mely ország bírósága hozta. Az előbbire példa a Fülöp-szigetek, az utóbbira pedig Vietnám. A Fülöp-szigeteken egyetlen exequatur mechanizmus van, amely minden ASEAN tagállamban hozott ítéletre alkalmazandó. Ezzel szemben Vietnámban három különféle exequatur mechanizmus működik, amelyek a származási országtól függően alkalmazandók. A kambodzsai, illetve a laoszi ítéletek végrehajthatóságának megállapítására irányuló kérelmeket Vietnámban a Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény 22. szakasza, illetve a Laosz-Vietnám jogsegély

⁴⁴⁶ Brüsszel Ia rendelet 46-51. cikk. Lásd még: Kengyel Miklós: A megújított Brüsszel I. rendelet. In Kengyel Miklós (szerk.): Brüsszeltől – Brüsszig. Tanulmányok az európai polgári eljárásjog köréből. Budapest: Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2017, pp. 278-280.

egyezmény 23. szakasza alapján kell elbírálni, míg a többi ASEAN tagállamból származó ítélet végrehajthatóságának megállapítására irányuló kérelem elbírálására a Vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex 432-450. szakaszai alapján kerül sor.

13. számú táblázat

Exequatur mechanizmusok az ASEAN tagállamok között											
Megkeresett ország		Származási ország									
	Mechanizmusok (db)	Brunei	Fülöp-sz.	Indonézia	Kambodzsa	Laosz	Malajzia	Mianmar	Szingapúr	Thaiföld	Vietnám
Brunei	2		CL	CL	CL	CL	RSS	CL	RSS	CL	CL
Fülöp-sz.	1	PP		PP	PP	PP	PP	PP	PP	PP	PP
Indonézia	1	PP	PP		PP	PP	PP	PP	PP	PP	PP
Kambodzsa	2	PP	PP	PP		PP	PP	PP	PP	PP	JE-KV
Laosz	2	PP	PP	PP	PP		PP	PP	PP	PP	JE-LV
Malajzia	2	RSS	CL	CL	CL	CL		CL	RSS	CL	CL
Mianmar	2	PP	PP	PP	PP	PP	PP		PP & MOG	PP	PP
Szingapúr	3	RSS	CL	CL	CL	CL	RSS	CL & MOG		CL	CL
Thaiföld	0	nincs	nincs	nincs	nincs	nincs	nincs	nincs	nincs		nincs
Vietnám	3	PP	PP	PP	JE-KV	JE-LV	PP	PP	PP	PP	

A 13. számú táblázat adatai alapján első olvasatra úgy tűnik, hogy az ASEAN tagállamokban hozott ítéletek más ASEAN tagállamokban történő végrehajthatóságának megállapítására tizennyolc különböző exequatur mechanizmus működik. A jogsegély egyezmények, illetve a MOG tekintetében a tizennyolcas számot felül kell bírálnunk a következő okokra tekintettel. A kétoldalú jogsegélyegyezmények szimmetrikusak, azaz a kambodzsai ítélet Vietnámban való végrehajthatóságának, illetve a vietnámi ítélet Kambodzsában való végrehajthatóságának ugyanazok a felételei. Ugyanez érvényes Laosz és Vietnám relációjában is. A Kambodzsa-Vietnám Jogsegélyegyezmény és a Laosz-Vietnám Jogsegélyegyezmény generálta duplikációkat kiszűrve tehát a mechanizmusok száma kettővel csökkenthető. Nem indokolt továbbá az MOG-t a szingapúri common law, illetve a

mianmari törvényi mechanizmustól eltérő mechanizmusként kezelni, tekintettel arra, hogy az MOG az említett mechanizmusok fő szabályait és az arra vonatkozó bírói gyakorlatot csak összefoglalja, azoktól különböző szabályozást – sem a feltételek, sem az eljárás tekintetében – nem alkot. Ezek figyelembevételével intra-ASEAN relációban tizennégy különböző exequatur mechanizmust megkülönböztetése indokolt. Míg a tizennégy különböző mechanizmus harmonizálása első gondolatra reménytelen vállalkozásnak tűnhet, ezen mechanizmusoknak az értekezés II. részének 3. fejezetében bemutatottak tartalom szerinti vizsgálatát követően a mechanizmusok között számos hasonlóságot találunk és azt is láthatjuk, hogy ezen hasonlóságok és az adott országok gyarmati múltja között a legtöbb esetben szoros összefüggés mutatható ki.

4.3.1 A különbözőségeen belüli szabályszerűségek: a gyarmati múlt és a ma alkalmazott exequatur mechanizmus közötti kapcsolat

Az ASEAN tagállamok a 16. és 20. század közötti időszak egyik vagy másik időszávjában valamely nyugati gyarmatosító hatalom fennhatósága alá kerültek. A 14. számú táblázatban – az értekezés II. részének 3. fejezetében leírt adatok alapján – összefoglaltam, hogy mely ASEAN tagállam, mely nyugati hatalom/hatalmak fennhatósága alatt állt. Ugyanebben a táblázatban jelölöm azt, hogy a ma az adott ország jogrendszere mely kategóriába (kontinentális, angolszász, sharia, szocialista) sorolható, valamint azt is, hogy az adott tagállamban ma alkalmazott exequatur mechanizmus mely nyugati jogi tradíció szabályozási mechanizmusát tükrözi.

14. számú táblázat

ASEAN tagállamok gyarmati múltja, mai jogrendszere és exequatur mechanizmusa					
Tagállam	Gyarmati múlt		Mai jogrendszer és exequatur mechanizmus(ok)		
	Gyarmati terület neve	Gyarmatosító hatalom	Jogrendszer	Exequatur mech.	Magyarázat
Brunei	nincs	brit	angolszász (meghatározott ügyekben sharia érvényesül)	angol common law	Az angol common law-n és az Egyesült Királyság 1933. évi külföldi ítéletek viszonyossági alapuló végrehajtásáról szóló törvényen alapuló exequatur mechanizmusok működnek.
Fülöp-sz.	Spanyol Kelet-India része, később	spanyol, majd amerikai	hibrid (kontinentális és angolszász)	amerikai common law	Az 1914-ben kihirdetett Polgári Eljárásjogi Törvénykönyv a Kaliforniai Polgári Eljárásjogi Törvénykönyv másolata és az

	Egyesült Államok fennhatóság alá kerül				amerikai common law eljárásjogi elveinek megtestesítője.
Indonézia	Holland Kelet-India	holland	kontinentális (meghatározott ügyekben sharia ill. szokásjog érvényesül)	holland	Az 1945-ös Indonéz Alkotmány átmeneti rendelkezéseket tartalmazó részének 2. szakasza szerint azonban addig amíg azt új jogszabály felül nem írja a korábbi holland jog továbbra is alkalmazandó. A külföldi ítéletek végrehajtásának szabályait a mai napig a holland eredetű jogszabály (Reglement op de Burgerlijke Rechtvordering) szabályozza.
Kambodzsa	Francia-Indokína része	francia	kontinentális	japán	Kambodzsa 1863 és 1953 között Francia-Indokína része, amely idő alatt a francia jog hatása, egyes források szerint a nemzetközi magánjogban is megmutatkozik. 1975-1979 közötti a Pol Pot rezsim e gyökereket felszámolja. A jelenlegi szabályozást a Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex 199. és 352. szakaszai tartalmazzák. A kódex japán technikai segítségnyújtás keretében, japán mintára íródott és 2009. óta van hatályban.
Laosz	Francia-Indokína része	francia	kontinentális (szocialista)	nincs adatunk	Nincs adatunk az exequatur szabályokat tartalmazó Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012. évi módosítása elkészítésének körülményeiről.
Malajzia	Brit Malajzia és Malakaszorosi Telepek	brit	angolszász	angol common law	Az angol common law-n és az Egyesült Királyság 1933. évi külföldi ítéletek viszonyosságán alapuló végrehajtásáról szóló törvényen alapuló exequatur mechanizmusok működnek.
Mianmar	Brit India része, majd Brit Burma néven önálló gyarmat	brit	angolszász	angol common law	A mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex a Brit fennhatóság idején 1908 évi V. India Törvény (India Act V of 1908) 1909. január 1-től hatályos és a mai napig ez tartalmazza a mianmari bíróságok előtt folyó polgári ügyek fő eljárási szabályait.
Thaiföld	Megőrizte függetlenségét	független	kontinentális	szabályozatlan jogterület	Az egyetlen ismert releváns legfelsőbb bírósági ítélet, amely 1918-ban született az angol common law feltételrendszerét tükrözi.
Szingapúr	Malakaszorosi Telepek része	brit	angolszász	angol common law	Az angol common law-n és az Egyesült Királyság 1933. évi külföldi ítéletek viszonyosságán alapuló végrehajtásáról szóló törvényen alapuló exequatur mechanizmusok működnek.

Vietnám	Francia-Indokína része	francia	kontinentális (szocialista)	nincs adatunk	Bár a 2004-es polgári eljárásjogi törvény még japán technikai segítséggel íródott, a hatályos exequatur szabályokat tartalmazó 2015. évi új kódex előkészítő munkáiról nincsen információnk.
---------	------------------------	---------	-----------------------------	---------------	--

A 14. számú táblázat adataiból egyértelműen kitűnik az, hogy ma az adott ASEAN tagállam kontinentális vagy angolszász jogrendszerű, minden esetben összefügg azzal, hogy mely nyugati gyarmatosító hatalom fennhatósága alá tartozott. A hollandok által gyarmatosított Indonézia, a franciák által gyarmatosított Laosz, Kambodzsa és Vietnám ma kontinentális jogrendszerű ország, míg a volt brit gyarmatok Brunei, Malajzia, Szingapúr és Mianmar angolszász jogrendszerű országok. A kezdetben spanyol, később az Egyesült Államok fennhatósága alatt álló Fülöp-szigetek olyan hibrid jogrendszer, amelyben a kontinentális és angolszász jogi tradíció elemei egyszerre vannak jelen. A kontinentális és angolszász tagállamok aránya kiegyenlített, amely a jogharmonizációt semmiképpen sem könnyíti meg. Gondoljunk arra, hogy a Brüsszel rendszer első lépése, a Brüsszel Egyezmény szabályrendszerének kialakítása a 6 kontinentális jogrendszerrel és az európai *ius commune* közös gyökereivel rendelkező tagállam között is megközelítőleg 10 éves előkészítő munkát igényelt.⁴⁴⁷ A kontinentális és az angolszász jogrendszerű országok tömbjei sem egységesek. A kontinentális blokkon belül Laoszt és Vietnámot a szocialista jogi hagyományok választják el Kambodzsa és Thaiföld jogrendszerétől, míg az angolszász blokkon belül elkülönül az angol common law hagyományokon nyugvó Brunei, Szingapúr, Malajzia és Mianmar, valamint az amerikai common law gyökerekkel rendelkező Fülöp-szigetek. De még az angol common law tradícióját követő angolszász rendszerek között is törés látszik a volt Brit India adminisztrációja alá tartozó Burma/Mianmar, valamint a Brit Malajzia, a Malaka-szorosai Telepek területén lévő mai államok – Malajzia és Szingapúr – és Brunei jogrendszerei között.

A gyarmati múlt és a mai jogrendszer közötti szoros kapcsolathoz hasonlóan a gyarmati múlt és a ma alkalmazott exequatur mechanizmus között is egyértelmű összefüggés mutatható ki a legtöbb ASEAN tagállam esetében.⁴⁴⁸ A külföldi ítéletek végrehajthatóságára vonatkozó szabályokat Indonéziában a mai napig a holland eredetű jogszabály (Reglement op de Burgerlijke Rechtvoering) szabályozza. Az ASEAN tagállamok közül a volt brit

⁴⁴⁷ Lásd erről bővebben: II. rész 2. fejezet.

⁴⁴⁸ Adathiány okán Laoszt és Vietnámot az értékelés e köréből ki kell hagynunk. Nem sikerült ugyanis információt szerezni az exequatur eljárás szabályait tartalmazó Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012. évi Módosításának, valamint a 2015. évi Vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex előkészítő munkáiról.

gyarmatok (Brunei, Szingapúr, Malajzia és Mianmar) mind az angol common law szabályain alapuló exequatur mechanizmusokat működtetnek. A különbség köztük leginkább abban ragadható meg, hogy míg a Mianmarban a common law exequatur mechanizmusa az India Act V of 1908-on keresztül kodifikált formában él tovább, a Nemzetközösséghez tartozó Brunei, Malajzia és Szingapúr a common law exequatur mechanizmusát az ASEAN tagállamok többsége irányában továbbra is kodifikálatlan formájában alkalmazzák.⁴⁴⁹ Az egyébként hibrid jogrendszernek tekinthető Fülöp-szigetek az exequatur eljárás tekintetében teljes mértékben az amerikai common law (kaliforniai polgári eljárásjogi kódex) mintát követi.⁴⁵⁰ Kambodzsában a vörös khmerek okozta pusztítás miatt kialakult speciális helyzet Kambodzsát eltérített a jogfejlődés azon útjáról, amelyen a francia protektorátus idején elindult. Az, hogy a mai kambodzsai exequatur mechanizmus szó szerint megegyezik a japánnal, nem a jogrendszer organikus fejlődése, hanem az a helyzet adta, hogy amikor Kambodzsának azonnali szüksége jelentkezett jogalkotási technikai segítségre, a franciák azt forráshiány miatt nem tudták biztosítani, viszont a japán kormány részéről erre – részben önös gazdasági érdekből – készség és kapacitás béli képesség is volt.⁴⁵¹ Érdekes módon az egyetlen ASEAN tagállam, amelyben semmilyen exequatur mechanizmus nem működik, azaz a külföldi ítéletek végrehajtására egyáltalán nincsen jogszabály az az a Thaiföld, amely a gyarmatosító hatalmaktól mindvégig meg tudta őrizni függetlenségét.⁴⁵²

4.3.2 A különbözőségeen belüli egység: a Nemzetközösséghez tartozó ASEAN tagállamok exequatur mechanizmusai

A három Nemzetközösséghez tartozó ASEAN tagállamban – Bruneiben, Szingapúrban és Malajziában – alkalmazott common law exequatur mechanizmus az angol common law szabályain alapul és a vizsgált források alapján elmondható, hogy a feltételek attól lényegileg egyik országban sem különböznek. Mindhárom esetben a nemzetközi udvariasság elve (comity) és a külföldi ítélet kötelemkeletkeztető hatása (theory of obligation) adja az elméleti alapot a külföldi ítéletek végrehajthatóságának. Az ítélet jogosultjának mindhárom esetben új keresetet kell benyújtania, amelyet a bíróság többnyire

⁴⁴⁹ Brunei, Malajzia és Szingapúr egymás közti relációjában azonban a common law kodifikált formája az adott országok viszonyosságán alapuló törvényi sémáiban jelenik meg. Ezt a 15. számú táblázatban összefoglaló néven az angol elnevezés alapján (reciprocal statutory scheme) RSS-ként jelöltem. Lásd bővebben: III. rész. 3. fejezet 3.1, 3.6 és 3.8 alfejezetek.

⁴⁵⁰ Erről lásd bővebben: II. rész 3. fejezet 3.2 alfejezet.

⁴⁵¹ Erről lásd bővebben: II. rész 3. fejezet 3.4 alfejezet.

⁴⁵² Erről lásd bővebben: II. rész 3. fejezet 3.9 alfejezet.

sommás eljárásban (summary proceedings), tárgyalás tartása nélkül bírál el, és amelynek jogalapját - a külföldi kereset jogalapjától elkülönültnak tekintett – a külföldi ítéletben megállapított kötelezettség képezi (fresh action for debt). Az ítélet végrehajthatóságához szükséges feltétel, hogy (1) az azt hozó külföldi bíróság közvetett joghatósága a megkeresett ország nemzetközi magánjogának szabályai szerint megállapítható legyen (indirect jurisdiction), (2) az ítélet végleges (final and conclusive) legyen és (3) pénzbeli marasztalást tartalmazzon (money judgment) tartalmazzon. A külföldi ítélet érdemi felülvizsgálatának (merits review) egyik ország joggyakorlatában sincs helye. A külföldi ítéletben megállapított adósságnak a megkeresett ország bírósága általi sommás ítéletbe (summary judgment) foglalása akkor tagadható meg, ha a külföldi ítélet (1) csalás eredménye (fraud), (2) végrehajtása sértene a megkeresett ország közrendjét (public policy), vagy amennyiben (3) a külföldi bíróság eljárása tisztességtelen volt (breach of natural justice), illetve, amennyiben (4) az össze nem egyeztethető a megkeresett ország, vagy más külföldi ország bírósága által elbírált ügygel (res judicata).⁴⁵³

A három nemzetközösséghez tartozó ASEAN tagállam által alkalmazott viszonyoságon alapuló törvényi sémák - azaz a brunei REFJA, a malajziai REJA és a szingapúri REFJA, együttesen: Reciprocal Statutory Scheme, azaz „**RSS**” - mind az Egyesült Királyság 1933-as külföldi ítéletek viszonyosági alapú végrehajtásáról szóló törvényen (Foreign Judgments Reciprocal Enforcement Act, 1933, „**Egyesült Kir. FJREA**”) alapulnak és annak feltételrendszerétől és eljárás módjától – amely egyébként alapvetően a common law gyakorlat írásba foglalása viszonyosággal „fűszerezve” – lényegileg nem térnek el. Az Egyesült Kir. FJREA-át 1933. évi eredeti változatát, összevetve a hatályos Brunei REFJA, Malajziai REJA és a Szingapúri REFJA egy korábbi – 2001-es – verziójával, azt látjuk, hogy ezek a végrehajthatóság elvi alapjában (viszonyosság), az exequatur eljárás tekintetében (nyilvántartásbavétel iránti eljárás, illetve nyilvántartásbavétel érvénytelenítése iránti eljárás), az exequatur feltételeiben és a megtagadási okokban is megegyeznek egymással. Megjegyezzük, mára ez az egység kicsit meglazult, mert a Szingapúri hatályos verziója eltérve a korábbi gyakorlattól már nem pénzbeli marasztalást tartalmazó ítéletek előtt is utat nyitott.⁴⁵⁴ A 15. számú táblázatban azt jelölöm, hogy mely RSS, mely szakasza, bekezdése tartalmazza a táblázat első oszlopa szerinti információt.

⁴⁵³ Erről lásd bővebben: 2.2.1, 2.2.6 és 2.2.8 fejezetek.

⁴⁵⁴ Szingapúri REFJA, 2(1) és 4(4) pontok.

15. számú táblázat

Viszonosságon alapuló törvényi sémák a Nemzetközösséghez tartozó ASEAN tagállamokban					
Törvény neve	Egyesült Kir. FJREA	Brunei REFJA	Malajziai REJA	Szingapúri REFJA	Szingapúri REFJA
Verzió	1933-as eredeti verzió	2000-es mód. egységes szerk.	1972-es mód. egységes szerk.	2001-es mód. egységes szerk.	2020-as mód. egységes szerk.
Alapelv					
Viszonosság	1(1)	3(1)	3(1)	3(1)	3(1)
Eljárás					
Nyilvántartásbavétel iránt	2	4	4	4	4
Nyilvántartásbavétel érvénytelenítése iránt	4	5	5	5	5
Feltételek					
Meghatározott ország, meghatározott felsőbb bírósága	1(2)	3(2)	3(2) és 3(3)(c)	3(1)	3(1) és 3(3)
Végleges	1(2)(a) és 1(3)	3(2)(a) és 3(3)	3(3)(a) és 3(4)	3(2)(a) és 3(3)	3(2)(b) és 3(5)(a-b)
Pénzbeli marasztalást tartalmazó ítélet	1(2)(b)	3(2)(b)	3(2)(b)	3(2)(b)	2(1) és 4(4)
Nem pénzbeli marasztalást tartalmazó ítélet	Nem alkalmazható	Nem alkalmazható	Nem alkalmazható	Nem alkalmazható	2(1) és 4(4)
Nem lett teljes egészében kifizetve/teljesítve	2(1)(a)	4(2)(a)	4(1)(a)	4(3)(a)	4(3)(a)
Származási országban végrehajtható	2(1)(b)	4(2)(b)	4(1)(b)	4(3)(b)	4(3)(c)
Elévülési idő (6 év)	2(1)	4(1)	4(1)	4(1)(a)	4(1)(a)
Megtagadási okok					
Fenti feltételek valamelyike nem teljesül	4(1)(a)(i)	5(1)(a)(i)	5(1)(a)(i)	5(1)(a)(i)	5(1)(a)(i)
Közvetett joghatóság	4(1)(a)(ii)	5(1)(a)(ii)	5(1)(a)(ii)	5(1)(a)(ii)	5(1)(a)(ii)
Kézbesítés	4(1)(a)(iii)	5(1)(a)(iii)	5(1)(a)(iii)	5(1)(a)(iii)	5(1)(a)(iii)
Csalás	4(1)(a)(iv)	5(1)(a)(iv)	5(1)(a)(iv)	5(1)(a)(iv)	5(1)(a)(iv)
Közrend	4(1)(a)(v)	5(1)(a)(v)	5(1)(a)(v)	5(1)(a)(v)	5(1)(a)(v)
Kérelmet nem az arra jogosult terjesztette elő	4(1)(a)(vi)	5(1)(a)(vi)	5(1)(a)(vi)	5(1)(a)(vi)	5(1)(a)(vi)
Res judicata	4(1)(b)	5(1)(b)	5(1)(b)	5(1)(b)	5(1)(b)

4.3.3 Egységes jogértelmezés

Ahhoz, hogy a rendeletekből a tagállamok, valamint az érintett személyek számára lehetőleg azonos jogok és kötelezettségek keletkezzenek, akkor a fogalmakat és a kifejezéseket nem a tagállamok belső jogi normáira történő utalásoknak kell tekinteni, hanem autonóm módon és valamennyi tagállam számára közös elvek szerint kell értelmezni.⁴⁵⁵ A közös szabályok igazán hatékony jogvédelmet azáltal szolgálnak, ha azt a nemzeti bíróságok egységesen

⁴⁵⁵ Simon Károly László: Kiterjesztően vagy megszorítóan? Az átdolgozott Brüsszel I. rendelet tárgyi hatálya alól kivont jogterületek dilemmái. In Hideg Milán I. – Simon Károly L. (szerk.): Emlékkötet Kengyel Miklós tiszteletére. Ius est ars boni et aequi. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2022, p. 196.

értelmezik. Egységes fogalomértelmezés hiányában fennáll a veszélye annak, hogy a nemzeti jogalkalmazók, más értelemben interpretálják a konkrét uniós jogintézményeket, különösen, ha az uniós jog olyan fogalmakkal operál, amely a tagállam belső jogában is létezik, ugyanolyan elnevezés alatt. Az azonos elnevezés nem garantálja az azonos tartalmat.⁴⁵⁶ Az egységes jogértelmezés jelentőségét az EGK tagállamok nagyon hamar felismerték, és a Brüsszeli Egyezményhez 1971-ben fűzött jegyzőkönyvvel felhatalmazták a Európai Közösségek Bíróságát („EKB”), hogy a tagállamok legfelsőbb bíróságainak konkrét kérdésére a Brüsszeli Egyezményt értelmező végzést adjon ki.⁴⁵⁷ A közös uniós szabályrendszer egységes értelmezését ma az EUB biztosítja.⁴⁵⁸ Az uniós jog és azon belül a Brüsszel rendszer egységes értelmezéséhez jelentősen hozzájárultak az EUB előzetesen döntéshozatali eljárás keretében hozott ítéletei, amelynek alapját az EUSZ 19. cikk (3) bek. b) pontja és az EUMSZ. 267. cikke (korábbi EKSz. 234 cikk) képezi.⁴⁵⁹

Az ASEAN-on belül egységes szabályozás nem lévén, az egységes jogértelmezés kérdése fel sem merül. Ugyanakkor a common law jogrendszerrel rendelkező ASEAN tagállamok, különösen a Nemzetközösséghez tartozó ASEAN tagállamok tekintetében van olyan tényező, amely az egységes jogértelmezés irányába hat. A common law szabályok egységes értelmezését az biztosította legerősebben, amikor brit királyi tanácsadó testület igazságszolgáltatási bizottsága (Judicial Committee of the Privy Council) volt a Nemzetközösséghez tartozó országok legfőbb fellebbviteli fóruma.⁴⁶⁰ Míg Brunei esetében a Privy Council továbbra is a legfőbb bírói fórum, Malajziában és Szingapúrban ez már

⁴⁵⁶ Gombos Katalin: Eljárásjogi harmonizációs törekvések az Európai Unióban. In: Acta Universitatis Szegediensis: forum: acta juridica et politica, 2014. év 4. kötet, 2. szám, 2014, p. 129. Lásd még: Gombos Katalin: Harmonisation of Procedural Laws vs Procedural Autonomy of the Member State. In Studia Iuridica Cassoviensia. 2018. p. 27.

⁴⁵⁷ Protocol concerning the interpretation by the Court of Justice of the convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of civil and commercial judgments (Luxembourg, 3 June 1971).

⁴⁵⁸ Az Európai Unió Bírósága. Az Intézmény. https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_6999/hu/ (2023. július 1.). Lásd még: Weller, Matthias: “Mutual Trust”: A Suitable Foundation for Private International Law in Regional Integration Communities and Beyond? (Volume 423). In Collected Courses of the Hague Academy of International Law. Brill Nijhoff, 2022, pp. 279-280; Brüsszel Ia rendelet (34).

⁴⁵⁹ Király Lilla: Az Európai Unió Bírósága ítélezésének hatása a tagállami, különös tekintettel a magyar jogalkalmazásra. In Hideg Milán I. - Simon Károly L. (szerk.): Emlékkötet Kengyel Miklós tiszteletére. Ius est ars boni et aequi. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2022, p. 121, p. 139.; Király Lilla: Az előzetes döntéshozatali eljárás a polgári jogvitákban, különös tekintettel a tagállami felelősség kérdéseire, Magyar Bírőképző Akadémia Kiadványa, Budapest, 2008. [pp.141]; Király Lilla: Az előzetes döntéshozatal a tagállami felelősség tükrében In Nocht Tibor –Bölskei János (szerkesztők): Emlékkönyv Lábady Tamás 60. születésnapjára tanítványaitól., Szent István Társulat, Kiadó, Pázmány Péter Egyetem, Budapest, 2005. pp.175-205.; Király Lilla: Az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásának kezdeményezése az eljárásra hatáskört biztosító rendelkezések alapján, Bírósági Döntések Tára, No. 11/2004. Budapest pp. 47-52.

⁴⁶⁰ McClean, David: A common inheritance? An examination of the private international law tradition of the Commonwealth (Volume 260) In Collected Courses of the Hague Academy of International Law. Brill Nijhoff, p. 32.

évtizedek óta nincsen így.⁴⁶¹ Ennek ellenére a malajziai és szingapúri bíróságok az ítéleteik indoklásában továbbra is hivatkoznak az Egyesült Királyság bíróságainak ítéleteire.⁴⁶² Ez az egységes jogértelmezésre elősegítően hat, ugyanakkor nem garantálja azt. Szingapúr esetén a külföldi ítéletek végrehajtása tárgyában van is példa arra, hogy a Szingapúri Fellebbviteli Bíróság eltért az angol jog tradicionális álláspontjától.⁴⁶³ Az angol bíróságok az 1882-es *Abouloff v Oppenheimer & Co* ügyben megállapítottak szerint új bizonyíték hiányában is lehetővé teszi, hogy a külföldi ítélet kötelezettje az elismerés és végrehajtás szakaszában védekezését a külföldi bíróság által már értékelt és meg nem állapított csalásra alapítsa.⁴⁶⁴ A szingapúri Fellebbviteli Bíróság (Court of Appeal) a *Hong Pian Tee v Les Placements Germain Gauthier* ügyben 2002-ben hozott ítéletében az Abouloff szabályt azzal a kritikával illette, hogy az „véget nem érő pereskedéshez” és „ítélkezési sovinizmushoz” vezet,⁴⁶⁵ és úgy döntött, hogy az ügy érdemét érintő csalásra (intrinsic fraud) hivatkozással a külföldi ítélet csak akkor bírálható felül, ha olyan új bizonyíték kerül napvilágra, amelyet az alperes az ügy érdemét elbíráló külföldi eljárásban kellő gondossága mellett sem lelhetett volna fel és az új bizonyíték valószínűleg megváltoztatta volna az ügy kimenetelét.⁴⁶⁶

⁴⁶¹ Ong QC, Colin: Country Report, Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, ABLI, Singapore, 2017. p. 19; McClean, David: A common inheritance? An examination of the private international law tradition of the Commonwealth (Volume 260). In Collected Courses of the Hague Academy of International Law. Brill Nijhoff, 1996. p. 67.; Sitpah Selvaratnam: Malaysia. in Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p.164.

⁴⁶² Chong, Adeline: Country Report: Singapore. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, pp. 163-164.; Choong Yeow Choy: Country Report: Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 126.

⁴⁶³ Chng, Kenny: Singapore In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 142.

⁴⁶⁴ *Abouloff v Oppenheimer & Co*(1882) 10 QBD 29.

⁴⁶⁵ *Hong Pian Tee v Les Placements Germain Gauthier Inc* [2002] 1 SLR(R) 515 [27]-[28].

⁴⁶⁶ „We, therefore, ruled that where an allegation of fraud had been considered and adjudicated upon by a competent foreign court, the foreign judgment may be challenged on the ground of fraud only where fresh evidence has come to light which reasonable diligence on the part of the defendant would not have uncovered and the fresh evidence would have been likely to make a difference in the eventual result of the case.” In *Hong Pian Tee v Les Placements Germain Gauthier Inc* [2002] 1 SLR(R) 515 [30]. Lásd még: Chong, Adeline: Fraud and Foreign Judgments under Singapore law. In Research Collection Yong Pung How School of Law, Singapore Management University. 2020. p. 2.

III. AZ ADÓS ELJÁRÁSI ALAPJOGAINAK SÉRELMEHEZ KAPCSOLÓDÓ KONTROLL ELEMEEK

1. Bevezetés

Amikor szuverén ország úgy dönt, hogy megnyitja kapuit egy másik szuverén ország bíróságai által hozott ítéletek előtt, azaz elismeri és akár saját állampolgára ellen is végrehajtja a külföldi bíróság által hozott ítéleteket, azzal egyben azt is kifejezi, hogy alapvetően bízik a külföldi állam jog- és igazságszolgáltatási rendszerében. A döntésbe beletartozik annak elfogadása is, hogy a külföldi állam bírósága által hozott ítélet tény vagy jogkérdésben való tévedést tartalmaz, vagy, hogy az ítéletet hozó bíróság eljárási hibát vétett. Az eljárási hibának, szabályszerűtlenségnek van egy határa, amelyen túl az alperes alapvető eljárási jogai olyan mértékben sérülnek, amelyet a címzett állam jogrendje már nem tolerál és ez esetben a megkeresett bíróság – az ítélet kötelezettjének indítványára, vagy adott esetben ex officio – megtagadja a külföldi ítélet végrehajthatóvá nyilvánítását és ezáltal a végrehajtáshoz szükséges állami kényszer biztosítását. Előfordulhat olyan eset is, hogy az ügyet érdemben elbíráló külföldi bíróság eljárása mindenben megfelelt a származási ország irányadó eljárásjogának, azonban a származási ország szabályai olyanok, amely a címzett ország jogrendje szerint nem felel meg a tisztességes eljárás követelményének.

Az ítélet kötelezettjének tisztességes eljáráshoz fűződő joga már azáltal is sérülhet, ha olyan ország bírósága előtt indítanak ellene eljárást, amely eljárására semmiképpen sem számíthatott, mert az nem kapcsolódik se hozzá, se az ügyhöz (kapcsolatszegény vagy exorbitáns joghatóság). Sérülhet továbbá az ítélet kötelezettjének tisztességes eljáráshoz való joga azáltal is, hogy az eljárást megindító iratot egyáltalán nem vagy nem megfelelő módon kézbesítik részére, vagy akár azáltal, hogy a kézbesítésre olyan későn kerül sor, hogy nem marad ideje felkészülni a védekezésre. Ezekon túlmenően az eljárás későbbi szakaszában is érheti az adóst olyan jogsérelem (pl.: csalás), amely a címzett ország szerint nem felel meg a tisztességes eljárás követelményének, vagy eljárási közrendjének.

Az ítélet kötelezettje tisztességes eljáráshoz való joga védelmének, illetve a jogsérelem exportálásának megakadályozása céljából minden exequatur mechanizmus tartalmaz olyan kontroll elemeket, amelyek aktiválása esetén a külföldi ítélet végrehajtása megtagadható.

2. Európai Unió

Az Európai Unió elsődleges jogforrásai között a tisztességes eljáráshoz és tárgyaláshoz való jog megjelenik az EU Alapjogi Charta 47. cikkében.⁴⁶⁷ Bár az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez („EJEE”) az EU nem csatlakozott,⁴⁶⁸ az EJEE-nek az EU minden tagállama tagja.⁴⁶⁹ Az EJEE 6. cikke pedig mindenki számára biztosítja a tisztességes tárgyaláshoz való jogot.⁴⁷⁰ Ezen nemzetközi, EU-s dokumentumok mellett a tisztességes tárgyaláshoz való jogot a tagállamok belső jogukban (pl.: alkotmányukban) is garantálják.⁴⁷¹

A Brüsszel rendszerben a közvetett joghatósági (indirect jurisdiction) kontroll beiktatása azért nem szükséges, mert annak minden instrumentuma ún. kettős egyezmény (double convention) vagy rendelet, amely nem csak az elismerés és végrehajtás kérdését, de a szerződő felek, illetve tagállamok közötti ügyelosztás rendjét, a joghatóságot is szabályozza. Ily módon eleve kiszűri az alperesnek az olyan bíróság elé történő idézését, amely előtt a megjelenés tőle nem lenne elvárható.

Az EU Brüsszel rendszerének instrumentumaiban, mint másodlagos jogforrásokban, az ítélet kötelezettjének tisztességes eljáráshoz való jogának biztosítását szolgáló kontroll elemek az eljárást megindító irat kézbesítésre vonatkozó előírások és a közrendi kifogás formájában jelennek meg.

⁴⁶⁷ Az Európai Unió Alapjogi Chartája (2012/C 326/02) 47. cikke (A hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való joga) szerint: „Mindenkinek, akinek az Unió joga által biztosított jogait és szabadságait megsértették, az e cikkben megállapított feltételek mellett joga van a bíróság előtti hatékony jogorvoslathoz. Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen, nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja. Mindenkinek biztosítani kell a lehetőséget tanácsadás, védelem és képviselő igénybevételéhez. Azoknak, akik nem rendelkeznek elégséges pénzeszközökkel, költségmentességet kell biztosítani, amennyiben az igazságszolgáltatás hatékony igénybevételéhez erre szükség van.”

⁴⁶⁸ 2/13. sz. vélemény: A Bíróság (teljes ülés) 2014. december 18-i véleménye. European Union accession to the European Convention on Human Rights – Q & A. Council of Europe. <https://www.coe.int/en/web/portal/eu-accession-echr-questions-and-answers> (2023. július 1.).

⁴⁶⁹ Weller, Matthias: „Mutual Trust”: A Suitable Foundation for Private International Law in Regional Integration Communities and Beyond? (Volume 423). In *Collected Courses of the Hague Academy of International Law*. Brill Nijhoff, 2022, p. 273.

⁴⁷⁰ EJEE, 6. cikk (Tisztességes tárgyaláshoz való jog) szerint: „Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában, illetőleg az ellene felhozott büntetőjogi vádak megalapozottságát illetően. Az ítéletet nyilvánosan kell kihirdetni, a tárgyalóterembe történő belépést azonban meg lehet tiltani a sajtónak és a közönségnek a tárgyalás teljes időtartamára vagy egy részére annyiban, amennyiben egy demokratikus társadalomban ez az erkölcsök, a közrend, illetőleg a nemzetbiztonság érdekében szükséges, ha e korlátozás kiskorúak érdekei, vagy az eljárásban résztvevő felek magánéletének védelme szempontjából szükséges, illetőleg annyiban, amennyiben ezt a bíróság feltétlenül szükségesnek tartja, mert úgy ítéli meg, hogy az adott ügyben olyan különleges körülmények állnak fenn, melyek folytán a nyilvánosság az igazságszolgáltatás érdekeit veszélyeztetné.”

⁴⁷¹ Pl.: Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25), XXVIII. cikk (1) bek. szerint: „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

2.1 Kézbesítés

Az adós védekezéshez való jogának érvényesítéséhez szükséges, hogy az ellene folyó eljárásról megfelelő időben és módon értesüljön ahhoz, hogy védelméről gondoskodhasson. E tekintetben az eljárást megindító iratok kézbesítésére vonatkozó szabályok kiemelt szerepet töltenek be. A brüsszeli rendszer az adós védekezéshez való jogát indirekt módon biztosítja, többek között azáltal, hogy lehetővé teszi a távollévő alperes ellen hozott ítélet más tagállamban való végrehajthatóságának megakadályozását, amennyiben az adós megfelelő kézbesítéshez való joga sérült.⁴⁷² A *Klomps* ítéletben az EUB ki is mondja, hogy az Brüsszeli Egyezmény 27. cikk 2. pontjának az a célja, hogy ne lehessen elismerni, vagy végrehajthatóvá nyilvánítani az ítéletet, ha az alperesnek nem volt lehetősége a származási állam bírósága előtt a védekezéshez való jogát érvényesíteni.⁴⁷³ A brüsszeli rendszer minden instrumentuma tartalmaz olyan rendelkezést, amely lehetővé teszi, az exequatur megtagadását az adós távollétében hozott ítélet tekintetében, amennyiben az eljárást megindító irat kézbesítése nem volt megfelelő. A megtagadási ok megállapításához szükséges feltételek megfogalmazása a brüsszeli rendszer egymást követő instrumentumaiban kis mértékben módosult. Az apróbb módosítások mégis lényegi változást hoztak: a kézbesítési kifogás alkalmazási körét szűkítették, ugyanakkor az alperes védelemhez való jogát szem előtt tartva a funkcionalitás medrébe terelték.

Azon ítéletek elismerését, amelyek meghozatalára az alperes távollétében került sor, a Brüsszeli Egyezmény eredeti szövegének 27. cikk 2. pontja szerint a címzett országban meg kell tagadni, amennyiben az eljárást megindító iratnak az alperes részére történt kézbesítése a származási ország joga szerint – ideértve kézbesítésre vonatkozó nemzetközi szerződéseit is –nem volt szabályszerű,⁴⁷⁴ vagy a kézbesítésre nem megfelelő időben került sor ahhoz, hogy védelméről gondoskodhasson.⁴⁷⁵ Az egyezmény 1978-as módosítása során – Nagy-Britanniának és Írországnak EGK-hoz való csatlakozása és ezen új tagállamok polgári eljárásjogával való összeegyeztethetőség végett – a Brüsszeli Egyezmény 27. cikk 2. pont

⁴⁷² Brüsszeli Egyezmény, 27. cikk 2. pont; Brüsszel I. rendelet 34. cikk 2. pont; Brüsszel Ia. rendelet 45. cikk (1) bek. b) pont.

⁴⁷³ Peter Klomps v Karl Michel ítélet C-166/80 sz. ügy, 1981. június 16., ECLI:EU:C:1981:137 [9].

⁴⁷⁴ „In this connection reference must be made to the internal law of the State in which the judgment was given, and to the international conventions on the service abroad of judicial instruments.” in Jenard, Paul: Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of Judgments in civil and commercial matters (OJ 1979, C 59., 1–70.) („Jenard-jelentés”) p. 44: “Secondly, even where service has been duly effected, recognition can be refused if the court in which recognition is sought considers that the document was not served in sufficient time to enable the defendant to arrange for his defence.”

⁴⁷⁵ Brüsszeli Egyezmény, 27. cikk 2. pont.

eredeti szövegezése szerinti „eljárást megindító irat” szófordulat kiegészítésre került a „vagy azzal egyenértékű irat” fordulattal.⁴⁷⁶ Ezt az 1979-es Schlosser-jelentés azzal magyarázza, hogy Nagy-Britanniában és Írországban a polgári eljárás kezdő időpontjának meghatározása eltér a kontinentális tagállamok joggyakorlatától, mivel ezen országokban a külföldön lévő külföldi állampolgárok nem kapják meg az eredeti eljárást megindító iratot csak a bíróságnak a kézbesítést engedélyező végzését.⁴⁷⁷ A kézbesítés szabályszerűségét az EUB kezdetekben kifejezetten szigorúan értelmezte. Az 1990-es *Lancray* ítéletben kimondta, hogy a kézbesítés szabályszerűsége és a kellő időben történő kézbesítés két különálló felétel és bármelyik sérelme alapul szolgál az ítélet elismerésének és végrehajtásának megtagadására.⁴⁷⁸ Ez a szigorú értelmezés számos esetben vezetett oda, hogy valamely csekély jelentőségű formai hiba miatt a másik tagállamból származó ítélet a címzett országban nem volt elismerhető és végrehajtható, annak ellenére, hogy az egyáltalán nem korlátozta az alperest az eljárási jogainak gyakorlásában.⁴⁷⁹

A Brüsszel I. rendelet az alperes távollétében hozott ítéletek esetén a nem megfelelő kézbesítést, mint *exequatur* megtagadási okot fenntartotta. Ugyanakkor módosított megfogalmazása a formai követelmények szigorú teljesülését megkövetelő korábbi szabályozás helyett, egy rugalmasabb, funkcionális szemléletű szabályozást eredményezett. A Brüsszel I. rendelet 34. cikk 2. pontjából kikerült a Brüsszeli Egyezményben szereplő, a

⁴⁷⁶ 78/884/EEC: Convention of Accession of 9 October 1978 of the Kingdom of Denmark, of Ireland and of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the Convention on jurisdiction and enforcement of Judgments in civil and commercial matters and to the Protocol on its interpretation by the Court of Justice OJ L 304, 30.10.1978, p. 1–102, Article 13 “1. Article 27 (2) of the 1968 Convention shall be replaced by the following: ‘2. where it was given in default of appearance, if the defendant was not duly served with the document which instituted the proceedings *or with a equivalent document* in sufficient time to enable him to arrange for his defence;’.

⁴⁷⁷ “The fact that the moment at which proceedings become pending is determined differently in the United Kingdom and Ireland from the way it is determined on the Continent is due to peculiarities of procedural law in those States. ... It is justified by the fact that in the United Kingdom and in Ireland foreigners who are abroad do not receive the original writ but only notification of the order of the court authorizing service.” 182. pont és “in Article 27 (2) it is intended to indicate which documents must have been served for the right to a hearing to be respected.” 194. pont. In Report by Professor Dr Peter Schlosser on the Convention of 9 October 1978 on the Association of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters and to the Protocol on its interpretation by the Court of Justice (OJ C, C/59, 05.03.1979, p. 71.) (Schlosser-jelentés).

⁴⁷⁸ *Lancray* ítélet, C-305/88 sz. ügy, 1990. július 3., EU:C:1990:275, 18. bek.; Ez a tétel azonban már az 1979-es *Jenard*-jelentésből is egyértelműen kitűnik. “Secondly, even where service has been duly effected, recognition can be refused if the court in which recognition is sought considers that the document was not served in sufficient time to enable the defendant to arrange for his defence.” *Jenard*, Paul: Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of Judgments in civil and commercial matters (OJ 1979, C 59., 1–70.) („*Jenard*-jelentés”) p. 44.

⁴⁷⁹ Weller, Matthias: “Mutual Trust”: A Suitable Foundation for Private International Law in Regional Integration Communities and Beyond? (Volume 423). In *Collected Courses of the Hague Academy of International Law*. Brill Nijhoff, 2022, p. 317.

kézbesítés formai szabályszerűségére vonatkozó előírás (duly served), ezzel utat nyitott a más tagállamból származó olyan bírósági ítéletek végrehajthatóságának is, amelyek esetén az eljárást megindító irat kézbesítésére vonatkozó szabályok⁴⁸⁰ nem lettek betartva, feltéve, hogy a szabálytalanság nem okozta az alperes védelemhez való jogának tényleges sérelmét.⁴⁸¹ Ezzel összhangban az EUB szemléletmódja is változott. A 2006-os *ASML* ítéletben az EUB már úgy foglalt állást, hogy az „egyszerű alaki szabálytalanság – amely nem sérti a védelemhez való jogokat – nem elegendő az elismerés vagy végrehajtás hiányát igazoló okra vonatkozó kivétel alkalmazásának kizárásához”.⁴⁸² A Brüsszel I. rendelet 34. cikk 2. pontja változást hozott a Brüsszeli Egyezményhez képest abban is, hogy a rendelet a mulasztási ítélet alperesének a kötelezettségévé tette, hogy az eljárást megindító irat – vagy azzal egyenértékű irat – kézbesítésének megfelelőségét a származási tagállamban vitassa. Amennyiben ezt elmulasztotta, akkor a címzett tagállamban a nem megfelelő kézbesítésre sikerrel már nem hivatkozhatott. A megtagadási ok alkalmazási körének szűkítése ellenére, a kézbesítés nem megfelelő voltára való hivatkozás maradt a tagállami ítéletek elismerése és végrehajtása elleni leggyakoribb és legsikeresebb kifogás.⁴⁸³

A Brüsszel Ia. rendelet 45. cikk (1) bek. b) pontjában foglalt nem megfelelő kézbesítésre vonatkozó megtagadási ok szövegezése megegyezik a Brüsszel I. rendelet 34. cikk 2. pontjában foglaltakkal, azzal az egy kivétellel, hogy az újabb szövegverzióban az eljárást megindító vagy azzal egyenértékű irat védelemről való gondoskodáshoz szükséges megfelelő időben való kézbesítés mellett annak a védelemről való gondoskodáshoz szükséges „megfelelő módon” (in such a way) történő kézbesítése is feltételként jelentik meg.⁴⁸⁴

⁴⁸⁰ Például: a Tanács 1348/2000/EK rendelete (2000. május 29.) a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről HL L 160., 2000.6.30, p. 37–52.; Az Európai Parlament és a Tanács 1393/2007/EK rendelete (2007. november 13.) a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről (iratkezelés) és az 1348/2000/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről HL L 324., 2007.12.10, p. 79–120; vagy a polgári és kereskedelmi ügyekben keletkezett bírósági és bíróságon kívüli iratok külföldön történő kézbesítéséről szóló, Hágában, 1965. november 15. napján kelt Egyezmény.

⁴⁸¹ Ji, Yuhan: *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments: With a Special Focus on Maritime Judgments*. Thesis. Erasmus University Rotterdam. 2022. p. 49.

⁴⁸² *ASML* ítélet, C-283/05 sz. ügy, 2006. december 14., ECLI:EU:C:2006:787 [47]

⁴⁸³ Hess, Burkhard et al. (eds.): *An Evaluation Study of National Procedural Laws and Practices in Terms of Their Impact on the Free Circulation of Judgments and on the Equivalence and Effectiveness of the Procedural Protection of Consumers under EU Consumer Law*. Max Planck Institute of Procedural Law Luxemburg, 2017. p. 60.

⁴⁸⁴ Brüsszel I. rendelet 34. cikk 2. pontja szerinti „[...] amennyiben az eljárást megindító iratot vagy azzal egyenértékű iratot nem kézbesítették az alperes részére megfelelő időben ahhoz, hogy védelméről gondoskodhasson [...]” szemben a Brüsszel Ia. rendelet 45. cikk (1) bek. b) pontja szerinti „[...] amennyiben az eljárást megindító iratot vagy azzal egyenértékű iratot nem kézbesítették az alperes részére megfelelő időben és megfelelő módon ahhoz, hogy védelméről gondoskodhasson [...]”.

Exequatur eljárásban a megfelelő idejűséget a megkeresett bíróság az adott ügy összes körülményét mérlegelve állapítja meg.⁴⁸⁵ Figyelembe veendő körülmény például a kézbesített irat nyelve. Idegen nyelvű iratok esetén az alperes védelemre való felkészüléséhez szükséges idő hosszabb lehet.⁴⁸⁶ A kézbesítés megfelelő idejűségét a brüsszeli rendszer instrumentumai vonatkozó rendelkezései alapján kell megítélni és annak vizsgálata során a megkeresett bíróság eltérhet a származási bíróság megállapításaitól. A *Pleudy Plastic* ítéletben az EUB a Brüsszeli Egyezmény 27. cikk 2. pontját értelmezve kifejtette, hogy a védekezéshez való jog biztosításának érdekében a szabályszerű kézbesítés vizsgálata a származási állam mellett a megkeresett államnak is kötelessége. Megállapította továbbá, hogy a kézbesítés szabályszerűsége vizsgálatának lehetőségét az sem zárja ki, hogy korábban a származási állam bírósága a kézbesítést megfelelőnek találta.⁴⁸⁷ Szintén a Brüsszeli Egyezmény 27. cikk 2. pontját értelmezte az EUB a már említett *Klomps* ügyben, amelyben azt is megállapította, hogy a megkeresett bíróságnak akkor is vizsgálnia kell a megfelelő kézbesítés érvényesülését, ha a származási állam bírósága a kézbesítést megfelelőnek találta.⁴⁸⁸

A kézbesített irat tartalmi megfelelősége tekintetében is az adós védelemhez való joga biztosítására került a hangsúly, amely a Brüsszel I. rendelet 34. cikke 2. pontja rendelkezéséből kitűnik. Ezt tükrözi az EUB-nak az *Ingenienbüro* ítéletében megfogalmazott álláspontja is. Ebben ügyben az EUB azt vizsgálta, hogy az eljárást megindító irat mellékletei fordításának hiánya mellett a kézbesítés lehet-e megfelelő. Az EUB a kérdést nem dogmatikailag, hanem funkcionálisan közelítette meg. Azaz nem azt tartotta kulcskérdésnek, hogy a melléklet formailag az eljárást megindító irat része (bár ezt is elemzi), hanem hogy azok fordítása nélkül az alperes volt-e abban a helyzetben, hogy a védekezéshez való jogát érvényesítse.⁴⁸⁹

A kézbesítés módja tekintetében, a tagállami bíróság, amennyiben belföldre kézbesíti az iratot, saját belső jogát kell, hogy kövesse. Az EU tagállamok belső jogának vizsgálata pedig kívül esik az értekezés tárgykörén. Ugyanakkor, arra tekintettel, hogy a tagállamok határain átnyúló végrehajtást igénylő ügyekben az eljárást megindító, vagy azzal

⁴⁸⁵ Hazelhorst, Monique: Free movement of civil judgments in the European Union and the right to a fair trial. Thesis. PhD. Erasmus University Rotterdam. 2016. p. 100.

⁴⁸⁶ Hazelhorst, Monique: Free movement of civil judgments in the European Union and the right to a fair trial. Thesis. PhD. Erasmus University Rotterdam. p. 99.

⁴⁸⁷ *Pendy Plastic Products BV v Pluspunkt Handelsgesellschaft GmbH* ítélet, C-228/81 sz. ügy, ECLI:EU:C:1982:276 [13]

⁴⁸⁸ *Peter Klomps v Karl Michel* ítélet C-166/80 sz. ügy, 1981. június 16., ECLI:EU:C:1981:137 [5].

⁴⁸⁹ *Ingenienbüro Michael Weiss v Industrie- und Handelskammer Berlin* ítélet, C-14/07 sz. ügy, 2008. május 8., ECLI:EU:C:2008:264 [50], határozati rész 1. pont.

egyenértékű irat, más tagállamba való kézbesítése gyakori⁴⁹⁰ és e tekintetben egységes szabályozás hosszú ideje létezik, ezért a tagállamok közti kézbesítés szabályait röviden bemutatom.

Bár nem közösségű szintű szabályozás, de közösségi szempontból is gyakorlati relevanciával bírt az 1965-ös hágai kézbesítési egyezmény, tekintettel arra, hogy ehhez nagy számban csatlakoztak EGK tagállamok.⁴⁹¹ A csatlakozott tagállamok relációjában az egyezmény átláthatóvá tette, hogy melyek azok az irat továbbítási (transmission) és adott esetben kézbesítési módok is (actual service of process), amelyeket a csatlakozott államok elfogadottnak tekintenek. Az egyezmény a Központi Hatóságok közti átadást tekinti az irattovábbítás fő módjának, de e mellett alternatív irattovábbítási módokat is megjelöl, mint a diplomáciai és konzuli képviselet útján, a postai úton, valamint az átvevő és az átvevő ország bírósági tisztségviselői, illetve az érdekelt fél és az átvevő ország bírósági tisztségviselői közötti közvetlen kommunikáció. Ezen áttételi formák közül a diplomáciai, illetve konzuli, valamint a postai úton való áttétel egyben a címzett részére történő tényleges kézbesítést is magában foglalja.⁴⁹²

Az első jelentős kísérlet a tagállamok közötti kézbesítés tagállami szintű egységes szabályozására egy a Tanács által kidolgozott egyezmény volt, amelyet egy 1997-es jogi aktussal elfogadásra ajánlott a tagállamoknak.⁴⁹³ Bár nem lépett hatályba, az egyezmény lényegi tartalma beépítésre került a Tanács 1348/2000/EK rendeletébe, amely a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítésének egységes szabályait tartalmazta.⁴⁹⁴ Ezt a rendelet váltotta az Európai Parlament és Tanács 1393/2007/EK rendelete,⁴⁹⁵ majd pedig a 2022. július 1-től hatályos

⁴⁹⁰ Kaliczka Alexandra: A védekezéshez való jog érvényesíthetősége az Európai Unióban. Az adós eljárási alapjogainak védelme határon átnyúló végrehajtás során. Phd. Értekezés. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Doktori Iskola. 2013. p. 58.

⁴⁹¹ Convention of 15 November 1965 on the Service Abroad of Judicial and Extrajudicial Documents in Civil or Commercial Matters, HCCH Status Table <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=17> (2023. július 31.). A táblázatból kitűnik, hogy 1982-ig – a Brüsszeli Egyezmény hatálybalépését követő 1972-es hatályba lépését követő 10 éven belül – mind a hat alapító tagállamban hatályba lépett az 1965-ös hágai kézbesítési egyezmény.

⁴⁹² A polgári és kereskedelmi ügyekben keletkezett bírósági és bíróságon kívüli iratok külföldön történő kézbesítéséről szóló, Hágában, 1965. november 15. napján kelt Egyezmény 5., 8. és 10. cikkei.

⁴⁹³ Convention drawn up on the basis of Article K.3 of the Treaty on European Union, on the service in the Member States of the European Union of judicial and extrajudicial documents in civil or commercial matters HL C 261., 1997.8.27, p. 2–16

⁴⁹⁴ A Tanács 1348/2000/EK rendelete (2000. május 29.) a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről HL L 160., 2000.6.30, p. 37–52.

⁴⁹⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 1393/2007/EK rendelete (2007. november 13.) a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről (iratkezelés) és az 1348/2000/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről HL L 324., 2007.12.10, p. 79–120.

átdolgozása, az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/1784 rendelete.⁴⁹⁶ Az említett rendeletek – Dánia kivételével, amelyre nem kötelezőek és alkalmazandóak – nagyfokú flexibilitás mellett alapvetően egységesen szabályozzák a tagállamok közötti bírósági iratok – ideértve a határokon átnyúló végrehajtási szempontjából jelentős eljárást megindító vagy azzal egyenértékű irat – kézbesítését polgári és kereskedelmi ügyekben. Az egységes szabályozás a nem megfelelő kézbesítésre való hivatkozás, mint végrehajtás megtagadási ok eseteit feltehetően csökkenti, mivel a kézbesítés szabályos módja tagállami relációban egyértelműen és egységesen szabályozott.⁴⁹⁷ Az említett rendeletek mindegyike egyértelművé teszi, hogy a rendelet irányadó a hatálya alá tartozó ügyekben a tagállamok által kötött két- vagy többoldalú megállapodások – így különösen az 1965-ös hágai kézbesítési egyezmény – rendelkezéseivel szemben az említett megállapodásokban részes tagállamok egymás közötti viszonylatában. Ugyanakkor hozzáfűzik, hogy ez nem akadályozza az tagállamokat olyan megállapodások fenntartásában vagy megkötésében, amelyek gyorsítják vagy tovább egyszerűsítik az iratok továbbítását, feltéve, hogy e megállapodások összeegyeztethetők a rendeletekkel.⁴⁹⁸ A Parlament és a Tanács (EU) 2020/1784 rendelete szerint a bírósági és bíróságon kívüli iratok tagállamok közötti áttétele, a tagállamok által kijelölt ún. átvevő és átvevő intézmények között zajlik.⁴⁹⁹ Az átvevő intézmény kézbesíti vagy kézbesítetteti az iratot, éspedig vagy az átvevő tagállam jogának megfelelően, vagy az átvevő intézmény által kért különös módon, amennyiben ez a mód az átvevő tagállam jogával összeegyeztethető.⁵⁰⁰ A rendelet a bírósági és bíróságon kívüli iratok továbbítására valamint közvetlen kézbesítésére más további módokat is lehetővé tesz: (1) továbbítás konzuli vagy diplomáciai úton, (2) kézbesítés diplomáciai képviselők vagy konzuli tisztviselőt által, (3) postai szolgáltatás útján történő kézbesítés, (4) elektronikus kézbesítés, vagy közvetlen kézbesítés.⁵⁰¹

A mulasztási ítéletek végrehajtásának vizsgálata miatt szükségesnek tartom megemlíteni, hogy mind az 1965-ös hágai kézbesítési egyezmény, mind pedig a fent említett

⁴⁹⁶ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/1784 rendelete (2020. november 25.) a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről (iratkezelés) (átdolgozás) HL L 405., 2020.12.2, p. 40–78.

⁴⁹⁷ A Tanács 1348/2000/EK rendeletének 1. cikke és preambuluma (18) bekezdése; az Európai Parlament és a Tanács 1393/2007/EK rendeletének 1. cikke és preambuluma (29) bekezdése; valamint az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/1784 rendeletének 1. cikke és preambuluma (48) bekezdése.

⁴⁹⁸ A Tanács 1348/2000/EK rendeletének 20. cikke; az Európai Parlament és a Tanács 1393/2007/EK rendeletének 20. cikke; és az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/1784 rendeletének 29. cikke.

⁴⁹⁹ 8. cikk (1) bek. és 21. cikk.

⁵⁰⁰ 11. cikk (1) bek. és 21. cikk.

⁵⁰¹ 16-21. cikk.

uniós kézbesítési rendeletek a perbe bocsátkozást, illetve megjelenést elmulasztó alperes eljárási jogainak védelme érdekében hasonló rendelkezéseket tartalmaznak. Ezek a szabályok egyrészt szigorú feltételekhez kötik, hogy mikor hozható a külföldről idézett mulasztó alperessel szemben határozat, másrészt, amennyiben a határozathozatal megtörtént, önhibán kívüli mulasztás bizonyos eseteiben a mulasztó alperest mentesítik a jogorvoslati határidő elmulasztásából eredő jogkövetkezmények alól. A Parlament és a Tanács (EU) 2020/1784 rendeletének terminológiája szerint főszabályként a meg nem jelent alperes ügyében határozat addig nem hozható, amíg megállapítást nem nyer, hogy az iratot az ahhoz megfelelő időben kézbesítették vagy adták át, hogy az alperes védekezést terjeszthessen elő, valamint hogy (a) az iratot olyan módon kézbesítették, amelyet az átvevő tagállam joga a belső peres eljárásokban keletkezett iratoknak a saját területén tartózkodó személyek részére történő kézbesítésére előír; vagy (b) az iratot ténylegesen átadták az alperes számára, vagy azt eljuttatták az alperes lakóhelyére az e rendelet által előírt valamely más módon.⁵⁰² Illetve, ha a mulasztó alperes ügyében már határozat született, a bíróság mentesítheti őt a határozatnak a jogorvoslati határidő elmulasztásából eredő jogkövetkezményei alól, amennyiben a mulasztás önhibáján kívüli és a kereset érdemi részére vonatkozó védekezése nem tűnik megalapozatlannak. A mulasztó alperes elleni határozathozatal korlátok közé szorításával, valamint a jogorvoslati határidő elmulasztásából eredő jogkövetkezmények alóli mentesítés lehetővé tételével az alperes eljárási jogait már az exequatur eljárás, illetve más tagállambeli végrehajtás előtti fázisban védelemben részesülnek, amely minden bizonnyal szűkíti azon ügyek körét, amelyekben a brüsszeli rendszer kézbesítési kifogása akadályát képezheti a tagállami ítélet más tagállamban történő végrehajtásának.⁵⁰³ Bár a tagállamok viszonyában a rendeleti szabályozás érvényesül, az 1965-ös hágai kézbesítési egyezmény szinte szó szerint egyező rendelkezést tartalmaz a perbe nem bocsátkozott alperes ügyében való határozathozatal feltételeiről, illetve arról, hogy a bíróság milyen esetben mentesítheti őt a már meghozott marasztaló határozattal szembeni jogorvoslati határidő elmulasztásának következményei alól.⁵⁰⁴

⁵⁰² A Tanács 1348/2000/EK rendeletének 19. cikke; az Európai Parlament és a Tanács 1393/2007/EK rendeletének 19. cikke; és az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/1784 rendeletének 22. cikke.

⁵⁰³ Brüsszeli egyezmény 27. cikk (2) bek.; Brüsszel I. rendelet 34. cikk 2. pont; Brüsszel Ia. rendelet (1) bek b) pont.

⁵⁰⁴ A polgári és kereskedelmi ügyekben keletkezett bírósági és bíróságon kívüli iratok külföldön történő kézbesítéséről szóló, Hágában, 1965. november 15. napján kelt Egyezmény 15. és 16. cikkei.

2.2 Közrend

A Brüsszeli Egyezmény eredeti szövege szerint a másik szerződő fél bírósága által hozott ítélet elismerését és végrehajtását meg kell tagadni, amennyiben az ítélet elismerése, illetve végrehajtása ellentétes lenne a címzett tagállam közrendjével.⁵⁰⁵ A Brüsszel I. és a Brüsszel Ia. rendeletek a közrend sérelmét, mint a más tagállami határozatok elismerését és végrehajtását kizáró ok alkalmazási körét azokra az esetekre szűkítik, ahol az elismerés, illetve végrehajtás „nyilvánvalóan” ellentétes lenne a címzett tagállam közrendjével.⁵⁰⁶ A Bizottság azzal indokolta a közrendi kifogás alkalmazási körének szűkítését, hogy a nyilvánvalóan kifejezésnek a szövegbe való illesztés hangsúlyozza a közrendi kifogás kivételes jellegét.⁵⁰⁷

Az uniós jogi instrumentumokban a közrendi kifogás egyrészt a külföldi jog alkalmazásának mellőzhetősége kapcsán, másrészt a külföldi ítéletek elismerése és végrehajtása megtagadásának indokaként jelenik meg. A külföldi ítéletek elismerése és végrehajtása tárgyában a tagállami bíróságok előtt a közrendi kifogásra viszonylag gyakran hivatkoznak, azonban a bíróságok a közrend sérelmére való hivatkozást nagyon ritkán találják megalapozottnak. Ennek az az oka, hogy a közrend sérelmére való sikeres hivatkozás azt kívánja meg, hogy a külföldi ítélet elismerése, illetve végrehajtása címzett ország alapvető értékeivel nyilvánvalóan módon legyen ellentétes. A tagállamok ítélkezési gyakorlatában megjelenik az anyagi jogi és eljárásjogi közrend elkülönülése. Az eljárásjogi közrend sérelmét EU tagállami bíróságok megalapozottnak találták többek között eljárási csalás, indoklás nélküli ítélet, a származási bíróság előtti védekezésről való hiányos vagy félrevezető információ, védekezéshez való jog nyelvi akadályok miatti megsértése, valamint a peres eljárás elfogadhatatlanul magas költsége okán.⁵⁰⁸

Több tagállam ítélkezési gyakorlatában mutatkozik olyan trend, hogy az eljárásjogi közrend sérelmét a származási országban kell kiküszöbölni, és arra a címzett országban

⁵⁰⁵ Brüsszeli Egyezmény 27. cikk 1. pontjának eredeti francia szövege szerint: „*contraire à l'ordre public*”.

⁵⁰⁶ Brüsszel I. rendelet 34. cikk 1. pont és Brüsszel Ia. rendelet 45. cikk (1) bek. a) pont az eredeti francia szöveghez képesti változása: „*manifestement contraire à l'ordre public*”.

⁵⁰⁷ „For one thing, adding the adverb “manifestly” in point 1 underscores the exceptional nature of the public policy ground.” Proposal for a Council Regulation (EC) on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters, COM(1999) 348 final, at p. 23.

⁵⁰⁸ Hess, Burkhard – Pfeiffer, Thomas: Interpretation of the Public Policy Exception as referred to in EU Instruments of Private International and Procedural Law. PE 453.189, European Parliament, Brussels, 2011. p. 13.; Hess, Burkhard (et al): Report on the Application of Regulation Brussel I in the Member States. Rupert-Karls-Universität Heidelberg. 2007. pp. 249-252.; Király Lilla: A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK Tanácsi Rendelet (2000. december 22.) és a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. tvr. kapcsolódási pontjai. In Kengyel Miklós – Simon Károly László (szerkesztők): Tanulmányok az európai polgári eljárásjog köréből, Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2005., pp. 83–93.

hivatkozni már csak kivételesen lehet.⁵⁰⁹ Például, az *Interdesco SA v Nullifire Ltd* ügyben, az Interdesco SA, egy francia bíróság által hozott ítélet jogosultja az Egyesült Királyságban kívánta végrehajtani a francia ítéletet. Az ítélet kötelezettje – Nullifire Ltd – a Brüsszeli Egyezmény 27. cikke alapján közrendi kifogást terjesztett elő csalás miatt, amelyet az angol bíróság arra hivatkozással utasított el, hogy a Brüsszeli Egyezmény alapján folyó exequatur eljárásban a külföldi ítélet sérelmet szenvedett kötelezettjének előbb a származási országban elérhető jogorvoslatokat kell kimerítenie.⁵¹⁰ Az EUB ítélkezési gyakorlatából is az látszik, hogy az eljárási jogaiban sérelmet szenvedett ítélet kötelezettjének elsősorban a származási tagállamban kell a jogsérelmet orvosoltatnia és ha ezen kötelezettségének nem tesz eleget annak ellenére, hogy lehetősége lenne rá, akkor a címzett tagállamban az eljárási közrendre már nem hivatkozhat sikerrel (*Meroni* és *Diego Brands* ítéletek).⁵¹¹

Főszabály szerint a tagállamok saját nemzeti szempontjaiknak megfelelően szabadon határozhatják meg közrendi követelményeiket, azonban a közrend fogalmának keretei már az uniós jog értelmezéséhez kapcsolódnak. Ennélfogva ugyan nem az EUB feladata, hogy meghatározza valamely tagállam közrendjének a tartalmát, az már rá hárul, hogy ellenőrizze azokat a korlátokat, amelyek között a tagállami bíróságok a közrendi kifogás alkalmazásához folyamodhatnak annak érdekében, hogy egy másik tagállam bírósága által hozott határozat elismerését, végrehajtását megtagadják.⁵¹² Hess ugyanakkor rámutat, hogy a *Krombach* és a *Gambazzi* ítéletek túlmutatnak a közrend kereteire vonatkozó megállapításon és azokban az EUB a közrend fogalmát pozitív tartalommal is kitöltik. Szintén Hess mutat rá arra, hogy az eljárásjogi közrend értelmezése tekintetében a *Krombach* ítéletet követően mind az EUB, mind pedig a tagállami bíróságok ítélkezési gyakorlatában is megszokottá válik a EJEE-nek a tisztességes tárgyaláshoz való jogról szóló

⁵⁰⁹ Hess, Burkhard – Pfeiffer, Thomas: Interpretation of the Public Policy Exception as referred to in EU Instruments of Private International and Procedural Law. PE 453.189, European Parliament, Brussels, 2011. p. 13; pp. 153-154,

⁵¹⁰ *Interdesco SA v Nullifire* [1992] 1 Lloyd’s Rep 180 (1 May 1991) (Queen’s Bench Division, High Court of Justice of England and Wales) in Singh, Narinder: Fraud. In Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020. p. 104.

⁵¹¹ “Kivéve azokat a rendkívüli körülményeket, amelyek túlságosan nehézzé vagy lehetetlenné teszik a jogorvoslati lehetőségek kihasználását a származási tagállamban, a jogalanyoknak e tagállamban ki kell használniuk minden rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőséget annak érdekében, hogy megelőzzék a közrend megsértését.” In *Meroni* ítélet, C-559/14 sz. ügy, 2016. május 25., ECLI:EU:C:2016:349, 54. bek.; ill. *Diego Brands* ítélet, C-681/13, 2015. július 16., ECLI:EU:C:2015:471, 64. bek.; Lásd még: Hess, Burkhard – Pfeiffer, Thomas: Interpretation of the Public Policy Exception as referred to in EU Instruments of Private International and Procedural Law. PE 453.189, European Parliament, Brussels, 2011. p. 14, 167.

⁵¹² *Krombach* ítélet, C-7/98. sz. ügy, 2000. március 28., ECLI:EU:C:2000:164, 22. és 23. pont; *Renault*-ítélet, C-38/98 sz. ügy, 2000. május 11., EU:C:2000:225, 27. és 28. bek; *flyLAL-Lithuanian Airlines* ítélet, C-302/13. sz. ügy, 2014. október 23. ECLI:EU:C:2014:2319, 47. bek; *Diageo Brands* ítélet, C-681/13, 2015. július 16., ECLI:EU:C:2015:471, 42. bek.

6. cikkére, valamint az EU Alapjogi Charta hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jogról szóló 47. cikkére vonatkozó közvetlen hivatkozás.⁵¹³

Az EUB ítélkezési gyakorlata szerint (pl.: *Krombach*, *Renault*, *Apostolides*, *flyLAL-Lithuanian Airlines* és *Diageo Brands* ítéletek) a közrendi záradék csak akkor alkalmazható, ha a másik tagállamban hozott határozat elismerése olyan mértékben lenne ellentétes a megkeresett tagállam jogrendjével, hogy e jogsérelem egyben valamely alapvető elv sérelmét is jelentené. A valamely más tagállamban hozott határozatok érdemi felülvizsgálatára vonatkozó tilalom (*révision au fond*) tiszteletben tartása érdekében, a jogsérelemnek a megkeresett állam jogrendjében lényegi jelentőségűnek tekinthető jogszabály vagy e tagállam jogrendjében alapvetőnek elismert jog nyilvánvaló megsértését kell képeznie.⁵¹⁴

A Brüsszeli Egyezményben a csalás nem szerepel az elismerés, illetve végrehajtás nevesített megtagadási okaként. Sőt, az 1979. évi Schlosser-jelentés – amely az Egyesült Királyság, Írország és Dánia csatlakozása kapcsán készült – szerint a Brüsszeli Egyezmény eredeti hat tagállamának belső jogában sem jelent meg a csalás, mint *expressis verbis* megtagadási ok, azonban a jelentés szerint a csalás útján szerzett ítélet általában a szerződő felek közrendjével ellentétesnek minősült. Az Egyesült Királyság és Írország belső jogában a csalás kifejezett megtagadási ok. A Schlosser-jelentés szerint nem kétséges, hogy a csalás útján szerzett ítélet főszabály szerint sértheti a címzett ország közrendjét. Megjegyzi azonban, hogy a tagállamok jogrendszerei különböznek a tekintetben, hogy az milyen módon vitatható, orvosolható és néhány államban erre a fellebbezési határidő lejártát követően is sor kerülhet. Ezért – a Schlosser-jelentés javaslata szerint – a címzett tagállam bíróságnak mindig tanácsos feltennie azt a kérdést, hogy vajon a közrend sérelme akkor is fennáll-e, ha az állítólagosan csaláson alapuló ítélet a származási országban megtámadható, vagy megtámadható lett volna.⁵¹⁵ Az EU tagállamainak esetjogát vizsgáló 2007-es

⁵¹³ Hess, Burkhard – Pfeiffer, Thomas: Interpretation of the Public Policy Exception as referred to in EU Instruments of Private International and Procedural Law. PE 453.189, European Parliament, Brussels, 2011. p. 13.

⁵¹⁴ Krombach ítélet, C-7/98. sz. ügy, 2000. március 28., ECLI:EU:C:2000:164, 37. bek.; Renault ítélet, C-38/98. sz. ügy, 2000. május 11., ECLI:EU:C:2000:225, 30. pont; Apostolides ítélet, C-420/07. sz. ügy, 2009. április 28., ECLI:EU:C:2009:271, 59. bek.; flyLAL-Lithuanian Airlines ítélet, C-302/13. sz. ügy, 2014. október 23. ECLI:EU:C:2014:2319, 49. bek.; Diageo Brands ítélet, C-681/13, 2015. július 16., ECLI:EU:C:2015:471, 44. bek.

⁵¹⁵ Report by Professor Dr Peter Schlosser on the Convention of 9 October 1978 on the Association of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters and to the Protocol on its interpretation by the Court of Justice (OJ C, C/59, 05.03.1979, p. 71,) (Schlosser-jelentés) 192. bek.

heidelbergi jelentés számos olyan jogesetet azonosított, amelyben a bíróság az exequatort közrendi kifogás alapján eljárási csalás okán tagadta meg,⁵¹⁶ valamint Hess és Pfeiffer későbbi tanulmányukban is az eljárási közrend példái között elsőként említik az eljárási csalást.⁵¹⁷

3. Külföldi ítéletet végrehajtó ASEAN tagállamok

Az emberi jogok védelméről szóló legfőbb ASEAN szintű dokumentum – az ASEAN tagállamok állam és kormányfőinek a phnompeni XXI. ASEAN csúcson 2012. november 19-én elfogadott ASEAN Emberi Jogi Nyilatkozat („**ASEAN Human Rights Declaration**”) – a polgári igazságszolgáltatás vonatkozásában a hatékony és végrehajtható jogorvoslatról szól (effective and enforceable remedy), de a tisztességes eljáráshoz való jogot a polgári ügyek tekintetében expressis verbis nem deklarálja.⁵¹⁸ Ugyanakkor az ASEAN tagállamok közül a Fülöp-szigetek, Indonézia, Kambodzsa, Laosz, Thaiföld és Vietnám csatlakoztak az ENSZ Közgyűlés által 1996. december 16. napján elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányához („**PPJNE**”), amely 14. cikkének 1. bekezdése kimondja, hogy „[m]indenkinek joga van ahhoz, hogy [...] valamely perben a jogait és kötelességeit a törvény által felállított független és pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el.”⁵¹⁹ Azt, hogy az igazságos tárgyaláshoz való jogot, illetve, a nem igazságos tárgyaláson született ítélet végrehajtási jogcímének exportálását az egyes ASEAN tagállamok miként akadályozzák meg, az az egyes tagállamok belső jogából ismerhetjük meg.⁵²⁰

A következő alfejezetekben azon ASEAN tagállamok releváns belső jogszabályai kerülnek bemutatásra, amelyek jogrendszere lehetővé teszi a külföldi ítéletek végrehajtását. Tekintettel a 2. fejezetben foglalt megállapításra, miszerint Indonézia és Thaiföld egyáltalán nem hajt végre külföldi ítéletet, e két ASEAN tagállam jogának további vizsgálatára az

⁵¹⁶ Hess, Burkhard (et al): Report on the Application of Regulation Brussel I in the Member States. Rupert-Karls-Universität Heidelberg. 2007. 548-553. bek.

⁵¹⁷ Hess, Burkhard – Pfeiffer, Thomas: Interpretation of the Public Policy Exception as referred to in EU Instruments of Private International and Procedural Law. PE 453.189, European Parliament, Brussels, 2011. p. 154.

⁵¹⁸ ASEAN Declaration of Human Rights, General Principle No. 5. ASEAN Secretariat. <https://asean.org/asean-human-rights-declaration/> (2023. július 30.)

⁵¹⁹ Status of Ratification. Last Updated: 21 February 2023. United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. <https://indicators.ohchr.org> (2023. július 30.)

⁵²⁰ Király Lilla – Papp Eszter: Cross-border litigation in developing countries: the playing field in 2020, In Law of the Future Future of the Law konferenciakötet, Pan-European University, Faculty of Law, Pozsony, 2021, pp. 707-730.

értekezés e fejeztében nem kerül sor. A releváns jogszabályok, adott esetben bírói gyakorlat országonként, azon belül pedig exequatur mechanizmusonként történő bemutatása a következő szempontok szerint történik: (1) közvetett joghatóság, (2) kézbesítés, (3) tisztességes eljárás, (4) csalás és (5) közrend. Az egyes ASEAN tagállamokra vonatkozó alfejezetek végén összefoglaló táblázat mutatja, hogy az ítélet kötelezettjének alapvető eljárási jogait védő imént említett kontrollok közül az adott tagállam melyeket alkalmazza. Jelölöm azt is, amikor egy adott kontroll elem, megtagadási ok kifejezetten nem szerepel a jogszabályban, de egy másik megtagadási ok azt lefedheti. Mindezek során alapvetően a Chong- és Reyes-féle kutatások szakértőinek tanulmányiban foglalt információkra hagyatkozom.

3.1 Brunei

A brunei jog szerint a maláj és a szingapúri ítéletek a brunei REFJA, a többi ASEAN tagállamból származó ítélet pedig a common law szabályai szerint hajtható végre.⁵²¹

3.1.1 Kézbesítés

A brunei REFJA szerint annak a személynek a kérelmére, akire ítélet kötelezést tartalmaz, a külföldi (maláj és szingapúri) ítélet nyilvántartásba vételét érvényteleníteni kell, amennyiben az alperes a külföldi bíróság előtt azért nem jelent meg, mert részére az eljárást megindító iratot nem, vagy nem a védekezésre való felkészüléshez szükséges megfelelő időben kézbesítették. Azt, hogy a kézbesítésre megfelelő időben került-e sor, a brunei jog alapján kell megítélni.⁵²²

Ong szerint a brunei common law nemzetközi magánjogának szabályai alapján a közvetett joghatóság megállapíthatóságának feltétele, hogy az alperes részére az eljárást megindító irat kézbesítésre került.⁵²³ Ong hivatkozik az angol *Jacobson v Frachon* ügyre, amelyben az alperes a common law alapján a szabályszerű kézbesítést vitatta.⁵²⁴ Egy másik ponton tanulmányában Ong a megfelelő kézbesítést – a *R v Secretary of State for the Home*

⁵²¹ Erről bővebben lásd: III. rész 3.1 alfejezet.

⁵²² Brunei REFJA 5. (1)(a)(iii).

⁵²³ Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 26.

⁵²⁴ *Jacobson v Frachon* (1927) 138 LT 386 in Ong, Colin: Country Report, Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 32.

Department; ex parte Doody ügyre⁵²⁵ hivatkozva – a tisztességes eljárás (natural justice) körébe tartozó követelményként írja le, ez utóbbi pedig a külföldi ítélet Bruneiben történő végrehajtásának kifejezett feltétele. Ong szerint a natural justice követelményének megfelelő kézbesítés tartalmazza a tárgyalás napjára, időpontjára, helyszínére, valamint a felperes követelésére vonatkozó részletes információkat.⁵²⁶ A natural justice követelményének való megfelelésre – és ekképpen a megfelelő időben történt kézbesítésre is – a brunei, azaz a megkeresett ország joga az irányadó.⁵²⁷

Az, hogy a végrehajtani kívánt külföldi ítélet mulasztási ítélet (default judgment) – sem a brunei REFJA, sem pedig a brunei common law exequatur mechanizmusában – nem képezi akadályát a külföldi ítélet brunei végrehajthatóságának,⁵²⁸ feltéve, hogy az eljárást megindító irat alperes részére történt kézbesítése megfelelt a natural justice követelményének.⁵²⁹

Brunei nem tagja az 1965-ös hágai egyezménynek.⁵³⁰

3.1.2 Közrend

A brunei közrend sérelme mind a brunei REFJA, mind pedig a brunei common law mechanizmusa alapján akadályát képezi a külföldi ítélet Bruneiben történő végrehajtásának.⁵³¹

A brunei REFJA-ban a külföldi ítéletek nyilvántartásba vételének érvénytelenítését lehetővé tevő okok között szerepel a brunei közrend sérelme. Amennyiben a külföldi ítélet végrehajtása nem lenne összeegyeztethető Brunei közrendjével, úgy az ítélet kötelezettje kérelmezheti, hogy a brunei bíróság érvénytelenítse az adott ítélet nyilvántartásba vételét.⁵³²

⁵²⁵ R v Secretary of State for the Home Department; ex parte Doody [1994] AC 531; [1993] UKHL 8. In Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 31.

⁵²⁶ Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 31.

⁵²⁷ Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 31-32.; Oppusunggu, Yu Un: Due Process. In: Chong, Adeline (ed.). Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, pp. 141-142.

⁵²⁸ Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 26.

⁵²⁹ Oppusunggu, Yu Un: Due Process. In: Chong, Adeline (ed.). Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, p. 149, p. 154.

⁵³⁰ Convention of 15 November 1965 on the Service Abroad of Judicial and Extrajudicial Documents in Civil or Commercial Matters. HCCH Status Table <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=17> (2023. július 31.).

⁵³¹ Ong, Colin: Country Report, Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 29.

⁵³² Brunei REFJA 5. (1)(a)(v)

Ong szerint a brunei bíróságok ritkán állapítják meg a közrend sérelmét, és közrendi kifogás esetén gyakran hivatkoznak J. Burrough bírónak a *Richardson v Mellish* ügyben hozott ítéletbe foglalt véleményére, miszerint „a közrend egy zabolátlan ló, amelyet meglovagolva nem tudhatjuk hol lyukadunk ki”.⁵³³ Még ha kevés esetben is kerül megállapításra, fontos megjegyezni, hogy a brunei jog alapján a külföldi ítélet brunei végrehajthatóságának akadályát képezi ha a külföldi keresettel érvényesített igény (cause of action) ütközik a brunei közrendbe, és az is ha magának az ítéletnek a végrehajtása (enforcement of the foreign judgment) sérti brunei közrendjét.⁵³⁴ Ong szerint a külföldi ítélet brunei közrendjét sérti például, ha (1) az ítéletet egy a brunei bíróság által elrendelt perindítást tiltó ideiglenes intézkedés (anti-suit injunction) ellenére született, vagy (2) maga a keresettel érvényesített jog (cause of action), vagy a jogorvoslat (remedy) nem alkalmazható a brunei jogban annak a brunei közrenddel való összeegyeztethetlensége miatt, vagy (3) külföldi adó, vagy büntető kártérítés (punitive damages) megfizetésére irányul, vagy (4) az ítélet meghozatala során valamely alapvető emberi jog sérült.⁵³⁵

3.2 Fülöp-szigetek

A Fülöp-szigeteki jog szerint bármely ASEAN tagállamból származzon az ítélet, arra a Fülöp-szigeteki Polgári Eljárásjogi Szabályzat, 39. szabály, 48. szakasz rendelkezései egységesen alkalmazandók.⁵³⁶

3.2.1 Kézbesítés

A kézbesítés hiánya (want of notice) a Fülöp-szigeteki Polgári Eljárásjogi Szabályzat szerint a külföldi ítélet elismerésének, végrehajthatóságnak megtagadása okául szolgálhat.⁵³⁷

A Fülöp-szigeteki Köztársaság Legfelső Bírósága a *Boudard v Tait* ügyben 1939-ben hozott ítéletében foglalkozott a kézbesítés hiányával. Az ügyben egy a Hanoi (Francia-

⁵³³ Richardson v Mellish (1824) 2 Bing 229 at 252 “against arguing too strongly upon public policy; it is a very unruly horse, and when once you get astride it you never know where it will carry you.” In Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 30-31.

⁵³⁴ Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 31.

⁵³⁵ Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 31.

⁵³⁶ Erről bővebben lásd: III. rész 3.2 alfejezet.

⁵³⁷ „[...] the judgment or final order may be repelled by evidence of [...] want of notice to the party, [...]” Supreme Court Republic of the Philippines. 2019 Amendments to the 1997 Rules of Civil Procedure, Rule 39, Article 48. <https://sc.judiciary.gov.ph/2019-amendments-to-the-1997-rules-of-civil-procedure/> (2023. július 1.).

Indokína) Elsőfokú Bíróság által az alperes távollétében hozott pénzbeli marasztalást tartalmazó ítélet Fülöp-szigeteki végrehajthatóságáról kellett állást foglalnia. Az ügy irataiból egyértelműen megállapítható volt, hogy az ítélet kötelezettje – saját maga, megbízottja vagy munkavállalója – soha nem járt Hanoiban, illetve a Francia-Indokína területén, valamint, hogy a hanoi ügyről első ízben a Fülöp-szigeteki exequatur eljárás során értesült. A bíróság ebben az ítéletben értelmezte a kézbesítés hiányát, mint exequatur megtagadási okot, kimondva, hogy a külföldi eljárásban hozott ítélet akkor ismerhető el, ha az idézés megfelelően kézbesítve lett az ítélet kötelezettje részére a külföldi ítéletet hozó országban még az eljárás megindulása előtt.⁵³⁸

Bár a jogszabály csak a kézbesítés hiányát jelöli meg exequatur megtagadási oknak, Aguiling-Pangalangan szerint a nem megfelelő időben foganatosított kézbesítés, amely nem teszi lehetővé az alperes részére a védekezést, a due process (tisztességes eljárás) olyan jelentős sérelme, amely az exequatur megtagadásához vezet.⁵³⁹ A kézbesítés megfelelő voltát a bíróság vélelmezi, azonban e vélelem megdönthető. A szabálytalan kézbesítés bizonyításának terhe az ítélet kötelezettjére hárul. A kézbesítés szabályosságát pedig a származási ország joga szerint kell megítélni, amely tartalmát szintén az ítélet kötelezettjének kell bizonyítania (*Northwest Orient Airlines v Court of Appeals*).⁵⁴⁰

A Fülöp-szigeteki joggyakorlat szerint az, hogy a végrehajtani kívánt külföldi ítélet mulasztási ítélet (default judgment) nem akadályozza a külföldi ítélet végrehajthatóságának. A Fülöp-szigeteki Legfelső Bíróság, a *St. Aviation Services v. Grand International Airways* ügyben 2006-ban hozott ítéletében a Fülöp-szigeteki Polgári Eljárásjogi Szabályzat 48. szakasz 39. szabályának alkalmazása során egy szingapúri mulasztási ítélet Fülöp-

⁵³⁸ „The rule in matters of this nature is that judicial proceedings in a foreign country, regarding payment of money, are only effective against a party if summons is duly served on him within such foreign country before the proceedings.” In: *Boudard v Tait* GR No. L-45193 (1939). The LawPhil Project. Philippine Laws and Jurisprudence Databank. https://lawphil.net/judjuris/juri1939/apr1939/gr_1-45193_1939.html (2023. július 1.)

⁵³⁹ Aguiling-Pangalangan, Elizabeth: Country Report: Republic of the Philippines. In Chong, Adeline (ed.): *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia*, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 154.

⁵⁴⁰ „It is also proper to presume the regularity of the proceedings and the giving of due notice therein. [...] the party attacking a foreign judgment has the burden of overcoming the presumption of its validity [...] It is settled that matters of remedy and procedure such as those relating to the service of process upon a defendant are governed by the lex fori or the internal law of the forum.” In: *Northwest Orient Airlines v Court of Appeals* G.R. No. 112573 (1995). The LawPhil Project. Philippine Laws and Jurisprudence Databank. https://lawphil.net/judjuris/juri1995/feb1995/gr_112573_1995.html (2023. július 1.); Jo, Arvin A – Cruz, Jocelyn P.: *The Philippines*. In Reyes, Anselmo (ed.): *Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters*. Hart Publishing, Oxford, 2019, p. 231.

szigeteken való végrehajtásának nyitott utat, azt követően, hogy a szingapúri eljárást megindító irat alperes részére történő kézbesítését szabályosnak ítélte meg.⁵⁴¹

A Fülöp-szigetek 2020. március 4-én csatlakozott az 1965-ös hágai kézbesítési egyezményhez, amely a Fülöp-szigeteken 2020. október 1-én lépett hatályba.⁵⁴² Az egyezményhez fűzött nyilatkozatában ellenezte, hogy területén kézbesítést az alábbi módok valamelyikén fogantossítsanak: (1) diplomáciai vagy konzuli képviselő útján, kivéve ha az iratot annak az államnak a polgárának kell kézbesíteni, ahonnan az irat származik; (2) közvetlenül posta úton; vagy (3) valamely bírósági eljárásban érdekelt személy közvetlenül a Fülöp-szigetek igazságügyi tisztviselői, egyéb tisztviselői vagy egyéb erre hivatott személyei útján. Nyilatkozatott tett továbbá arról, hogy a területén kézbesítendő iratot, ha azt nem angol vagy filippínó nyelven állították ki, akkor azt e nyelvek valamelyikén készült fordítással kell ellátni.⁵⁴³

3.2.2 Közrend

A közrend (public order vagy public policy) mint kifejezett exequatur megtagadási ok nem szerepel az exequatur feltételeit tartalmazó Fülöp-szigeteki Polgári Eljárásjogi Szabályzatban.⁵⁴⁴ Aguiling-Pangalangan szerint azonban a Fülöp-szigeteki Polgári Törvénykönyv 17. szakaszának 3. bekezdése – miszerint az ítéletek nem hiúsíthatják meg a Fülöp-szigetek közrend érvényesülését – jogalapot teremt az exequatur megtagadására, amennyiben a külföldi ítélet elismerése, illetve végrehajtása a Fülöp-szigeteki közrendet sértené.⁵⁴⁵ A Legfelső Bíróság a Fülöp-szigeteki közrenddel való összeegyeztethetőséget

⁵⁴¹ „In this case, the Writ of Summons issued by the Singapore High Court was served upon respondent at its office located at Mercure Hotel (formerly Village Hotel), MIA Road, Pasay City. The Sheriff's Return shows that it was received on May 2, 1998 by Joyce T. Austria, Secretary of the General Manager of respondent company. But respondent completely ignored the summons, hence, it was declared in default.” St. Aviation Services v. Grand International Airways GR No. 140288 (2006). The LawPhil Project. Philippine Laws and Jurisprudence Databank. https://lawphil.net/judjuris/juri2006/oct2006/gr_140288_2006.html (2023. július 1.).

⁵⁴² Convention of 15 November 1965 on the Service Abroad of Judicial and Extrajudicial Documents in Civil or Commercial Matters. HCCH Status Table <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=17> (2023. július 31)

⁵⁴³ Declarations/reservations/notifications. HCCH. <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/notifications/?csid=1435&disp=resdn> (2023. július 31.)

⁵⁴⁴ „[...] the judgment or final order may be repelled by evidence of a want of jurisdiction, want of notice to the party, collusion, fraud, or clear mistake of law or fact.” Supreme Court Republic of the Philippines. 2019 Amendments to the 1997 Rules of Civil Procedure, Rule 39, Article 48. <https://sc.judiciary.gov.ph/2019-amendments-to-the-1997-rules-of-civil-procedure/> (2023. július 1.).

⁵⁴⁵ Aguiling-Pangalangan, Elizabeth: Country Report: Republic of the Philippines. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 153. „Prohibitive laws concerning persons, their acts or property, and those which have for their object public order, public policy and good customs shall not be rendered ineffective by laws or judgments promulgated, or by determinations or conventions agreed upon in a foreign country.” In: Republic Act No. 386

vizsgálta egy munkaszerződés kapcsán, amelyre a felek megállapodása szerint a pakisztáni jog volt az irányadó és amelyből származó jogviták elbírálására a felek a karachi (Pakisztán) bíróságok kizárólagos joghatóságát kötötték ki. A *Pakistan International Airlines v Ople* ügyben a Fülöp-szigeteki Legfelső Bíróság által 1990-ben hozott ítélet megállapította, hogy a felek szerződéses szabadságának a Fülöp-szigeteki közrend határt szab. A bíróság hivatkozott a Fülöp-szigeteki Polgári Törvénykönyv 1306. szakaszára⁵⁴⁶ (nem a 17-es szakaszra), miszerint a felek a szerződés tartalmát saját igényeiknek megfelelően szabadon állapíthatják meg, feltéve, hogy ez nem ellentétes a törvényekkel, erkölccsel, jó szokásokkal és a közrenddel. A *Pakistan International Airlines v Ople* ügyben a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a Fülöp-szigeteki munkajogi törvény felmondásra vonatkozó rendelkezései a Fülöp-szigeteki közrend részét képezik, amely alól a szerződ felek egyező akarattal sem szerződhetnek ki.⁵⁴⁷

3.3 Kambodzsa

A kambodzsai jog szerint a vietnámi ítéletek végrehajtására a Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény 22. szakasza, a többi ASEAN tagállamból származó ítélet végrehajtására pedig a Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex 199. és 352. szakaszaiban foglaltak irányadók.⁵⁴⁸

(1949) An Act to Ordain and Institute the Civil Code of the Philippines. Art. 17(3) <https://www.officialgazette.gov.ph/downloads/1949/06jun/19490618-RA-0386-JPL.pdf> (2023. július 1.)

⁵⁴⁶ „The contracting parties may establish such stipulations, clauses, terms and conditions as they may deem convenient, provided they are not contrary to law, morals, good customs, public order, or public policy.” In: Republic Act No. 386 (1949) An Act to Ordain and Institute the Civil Code of the Philippines. <https://www.officialgazette.gov.ph/downloads/1949/06jun/19490618-RA-0386-JPL.pdf> (2023. július 1.)

⁵⁴⁷ „A contract freely entered into should, of course, be respected, as [Pakistan International Airlines] argues, since a contract is the law between the parties. The principle of party autonomy in contracts is not, however, an absolute principle. The rule in Article 1306, of our Civil Code is that the contracting parties may establish such stipulations as they may deem convenient, "provided they are not contrary to law, morals, good customs, public order or public policy." Thus, counter-balancing the principle of autonomy of contracting parties is the equally general rule that provisions of applicable law, especially provisions relating to matters affected with public policy, are deemed written into the contract. Put a little differently, the governing principle is that parties may not contract away applicable provisions of law especially preemptory provisions dealing with matters heavily impressed with public interest. The law relating to labor and employment is clearly such an area and parties are not at liberty to insulate themselves and their relationships from the impact of labor laws and regulations by simply contracting with each other. It is thus necessary to appraise the contractual provisions invoked by petitioner PIA in terms of their consistency with applicable Philippine law and regulations.” In: The LawPhil Project. Philippine Laws and Jurisprudence Databank. *Pakistan International Airlines v Ople* G.R. No. 61594 (1990) https://lawphil.net/judjuris/juri1990/sep1990/gr_1_61594_1990.html (2023. július 1.).

⁵⁴⁸ Erről bővebben lásd: III. rész 3.4 alfejezet.

3.3.1 Kézbesítés

A perindító irat kézbesítése, mind a Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódexben, mind a Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezményben az exequatur kifejezett feltételeként jelenik meg.

A Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex szerint⁵⁴⁹ szükséges, hogy az idézést vagy más hasonló perindításhoz szükséges végzést a pervesztes alperes megkapja (received service of a summons or any other order necessary to commence the action), vagy ezek átvétele elmaradása ellenére is ténylegesen válaszoljon az idézésre, végzésre (responded without receiving such summons or order).⁵⁵⁰

A Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény szerint az exequatur megadásának a feltétele, hogy a peres feleket, vagy jogi képviselőiket szabályszerűen megidézzék (duly summoned), illetve mulasztásuk meg legyen állapítva (declared absent). Az idézés szabályszerűségére, illetve a mulasztásra, a származási ország joga – a Kambodzsában végrehajtani kívánt vietnámi bíróság által hozott ítéletek esetén a vietnámi jog – az irányadó.⁵⁵¹

Az, hogy a végrehajtani kívánt külföldi ítélet mulasztási ítélet (default judgment) elméletileg nem akadályozza a külföldi ítélet végrehajthatóságának, azonban a Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex alapján folyó exequatur eljárásban a végrehajthatóság megállapításának feltétele, hogy a külföldi eljárásban az idézést vagy más hasonló perindításhoz szükséges végzést a pervesztes alperes átvegye.⁵⁵² A mulasztási ítéletet a kambodzsai polgári eljárásjogban is ismert ítélet fajta.⁵⁵³ A Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény alapján folyó exequatur eljárásban pedig azt szükséges igazolni, hogy a peres feleket, vagy jogi képviselőiket szabályszerűen megidézték, illetve mulasztásuk meg lett állapítva.⁵⁵⁴

⁵⁴⁹ „the non-prevailing defendant received service of a summons or any other order necessary to commence the action, or responded without receiving such summons or order;” Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex, 199. szakasz (b) pont. Japan International Cooperation Agency. https://www.jica.go.jp/Resource/project/english/cambodia/0701047/materials/c8h0vm000000zsb2-att/01_01e.pdf (2023. július 1.)

⁵⁵⁰ Papp, Eszter - Teramura, Nobumichi: Enforcing Singapore Judgments in Cambodia: Reciprocity under the Loue. Asian Journal of International Law, Cambridge University Press, 2025. p. 12.

⁵⁵¹ „The litigants or their legal representatives have been duly summoned or declared absent in accordance with the national law of the requesting party.” Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény, 22. szakasz (2) pont. Agreement on mutual judicial assistance in civil matters between the Kingdom of Cambodia and the Socialist Republic of Viet Nam (2013). The National Assembly of the Kingdom of Cambodia. <http://national-assembly.org.kh/ViewLawFile.aspx?LawDID=457> (2023. július 1.)

⁵⁵² Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex, 199. szakasz (b) pont.

⁵⁵³ Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex, 201. szakasz.

⁵⁵⁴ Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény, 22. szakasz (2) bekezdés.

Kambodzsa nem tagja az 1965-ös hágai kézbesítési egyezménynek.⁵⁵⁵ Ugyanakkor Kambodzsa-Vietnám relációban a Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény tartalmaz kézbesítésre vonatkozó rendelkezéseket. A jogsegély egyezmény elsődlegesen a két ország igazságügyi minisztériumán belül működő Központi Hatóságokon keresztül áttételt és a megkeresett ország jogának megfelelő módon történő kézbesítést ír elő. E mellett a saját állampolgár részére történő kézbesítés esetén lehetővé teszi a diplomáciai, illetve konzuli képviselő útján történő kézbesítést is.⁵⁵⁶

3.3.2 Közrend

A külföldi ítéletnek a kambodzsai közrenddel való összeegyeztethetősége, mind a Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódexben, mind pedig a Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezményben az exequatur feltételeként jelenik meg. A Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex szerint az exequatur feltétele, hogy a külföldi ítélet tartalma, vagy az annak alapjául szolgáló külföldi eljárás nem sértse Kambodzsa közrendjét és jó erkölcsét.⁵⁵⁷ A Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény szerint az exequatur megadásának a feltétele, hogy a vietnámi ítélet elismerése és végrehajtása, vagy annak hatása, ne sértse a kambodzsai jog alapvető elveit és Kambodzsa közrendjét.⁵⁵⁸ Bun tanulmánya szerint a kambodzsai jogban a közrend fogalma nincs definiálva. Megjegyzi, hogy nincs tudomással olyan kambodzsai bírói ítéletről, amelyben a bíróság a közrend fogalmát értelmezte volna. Ennek ellenére úgy foglal állást, hogy a csalás útján vagy a tisztességes eljárás sérelmével szerzett külföldi ítélet Kambodzsában történő elismerését és végrehajthatóvá nyilvánítását a kambodzsai bíróság a

⁵⁵⁵ Convention of 15 November 1965 on the Service Abroad of Judicial and Extrajudicial Documents in Civil or Commercial Matters. HCCH Status Table <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=17> (2023. július 31.).

⁵⁵⁶ Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény, 22. szakasz (2) bekezdés. Agreement on mutual judicial assistance in civil matters between the Kingdom of Cambodia and the Socialist Republic of Viet Nam (2013). The National Assembly of the Kingdom of Cambodia. <http://national-assembly.org.kh/ViewLawFile.aspx?LawDID=457> (2023. július 1.)

⁵⁵⁷ Papp, Eszter - Teramura, Nobumichi: Enforcing Singapore Judgments in Cambodia: Reciprocity under the Loupe. Asian Journal of International Law, Cambridge University Press, 2025. pp. 12–13. „the contents of the judgment and the court proceedings in the action do not violate the public order or good morals of Cambodia;” Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex, 199. szakasz (c) pont. Japan International Cooperation Agency. https://www.jica.go.jp/Resource/project/english/cambodia/0701047/materials/c8h0vm000000zsb2-att/01_01e.pdf (2023. július 1.).

⁵⁵⁸ „The recognition and enforcement of the court judgments or decisions and consequences of the recognition and enforcement of such judgments or decisions shall not contradict the fundamental principles of law and public order of the Requested Party.” Kambodzsa-Vietnám Jogsegélyegyezmény, 22. szakasz (5) pont. Agreement on mutual judicial assistance in civil matters between the Kingdom of Cambodia and the Socialist Republic of Viet Nam (2013). The National Assembly of the Kingdom of Cambodia. <http://national-assembly.org.kh/ViewLawFile.aspx?LawDID=457> (2023. július 1.)

közrend sérelmére való hivatkozással megtagadná.⁵⁵⁹ Bun állásfoglalása összhangban van azzal ahogy a japán bíróságok a közrend fogalmát értelmezik; az anyagi jogi és eljárásjogi közrend fogalma egymástól elválik és az eljárásjogi közrend lefedi a csalás tényállását és a tisztességes eljárást követelményét is.⁵⁶⁰

3.4 Laosz

A laoszi jog szerint a vietnámi ítéletek végrehajtására a Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény 45 szakasza, a többi ASEAN tagállamból származó ítélet végrehajtására pedig a Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012. évi Módosításának 362-368. szakaszaiban foglaltak irányadók.⁵⁶¹

3.4.1 Kézbesítés

A laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény a perindító irat alperes részére történt kézbesítésére, vagy megfelelő kézbesítésére vonatkozó előírást, a külföldi ítélet elismerésének és végrehajtásának feltételei között nem tartalmaz. Ugyanakkor, a megfelelő kézbesítéssel egyébként védeni kívánt alperesi érdek maximálisan biztosított azáltal, hogy a laoszi jog szerint a perveztes fél eljárásban való részvétele nélkül, távollétében (in absentia) hozott ítélet Laoszban nem ismerhető el és nem hajtható végre.⁵⁶² Emellett a „külföldi ítélettel kapcsolatban felmerülő egyéb probléma”, mint az exequatur megtagadását lehetővé tevő generál klauzula is alkalmat adhat a laoszi bíróságnak arra, hogy az olyan eljárásban született külföldi ítélet elismerését és végrehajtását megtagadja, amelyben az eljárást megindító iratot nem vagy nem megfelelő módon kézbesítették az alperes részére.⁵⁶³

A Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény exequatur mechanizmusa nem tartalmaz a kézbesítésre vonatkozó feltételt, ugyanakkor az egyezmény szerint a vietnámi ítélet csak

⁵⁵⁹ Bun, Youdy: Country Report Cambodia. In Adeline Chong (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Singapore, Asian Business Law Institute, 2017, p. 36 és pp. 40-41.

⁵⁶⁰ Elbalti, Béligh: Foreign Judgments Recognition and Enforcement in Civil and Commercial Matters in Japan. Osaka University Law Review No. 66 (2019) pp. 22-23.

⁵⁶¹ Erről bővebben lásd: II. rész 3.5 alfejezet.

⁵⁶² „[...] the losing party in the foreign judgment did not participate in the proceeding and the judgment was made in absentia;” Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012-es módosítása, 366. szakasz (2) bek., Chanthala-Santivong fordítása laoszi nyelvről angolra. Chanthala, Xaynari – Santivong, Kongphanh: Country Report: Lao. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 120.

⁵⁶³ Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012-es módosítása, 366. szakasz (5) bek.

akkor ismerhető el és hajtható végre Laoszban, ha a felek vagy képviselőik részt vettek a vietnámi bíróság előtti eljárásban és a felek eljárási jogai biztosítva voltak.⁵⁶⁴

A fentiekből következik, hogy Laoszban sem a laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény, sem pedig a Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény exequatur mechanizmusa alapján nem ismerhető el és hajtható végre olyan külföldi ítélet, amely mulasztási ítélet.⁵⁶⁵

Laosz nem tagja az 1965-ös hágai kézbesítési egyezménynek.⁵⁶⁶

3.4.2 Közrend

A laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény kifejezetten a közrendre vonatkozó előírást, a külföldi ítélet elismerésének és végrehajtásának feltételei között nem tartalmaz. Ugyanakkor, a laoszi jog kizárja az olyan ítélet elismerését és végrehajtását, amely sérti „Laosz szuverenitását”, vagy „a laoszi törvényeket”. Ezek a feltételek, valamint a külföldi ítélettel kapcsolatban felmerülő „egyéb probléma” átfogó feltétele is alkalmat adhat a laoszi bíróságnak arra, hogy megtagadja a külföldi ítéletek elismerését és végrehajtását, amennyiben az a laoszi közrendet sérti.⁵⁶⁷

A Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény a megtagadási okok között nem tartalmazza a közrendet, ugyanakkor azt a laoszi törvények megsértése, a felek és jogi képviselőik eljárási jogai biztosításának hiánya, Laosz szuverenitásának, illetve nemzetbiztonságának sérelme, valamint a laoszi jog alapelveinek sérelme, mint megtagadási okok – véleményem szerint – lefedhetik a közrend sérelmét, vagy annak egyes aspektusait.⁵⁶⁸

3.5 Malajzia

Malajziában a brunei és a szingapúri ítéletek a malajziai REJA, a többi ASEAN tagállamból származó ítélet pedig a common law szabályai szerint hajtható végre.⁵⁶⁹

⁵⁶⁴ Oppusunggu, Yu Un: Due Process. In Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, p. 140.

⁵⁶⁵ Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012-es módosítása, 336. szakasz (2) bekezdés; Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény, 45. szakasz (4) bekezdés. Oppusunggu, Yu Un: Due Process. In Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, p. 152.

⁵⁶⁶ Convention of 15 November 1965 on the Service Abroad of Judicial and Extrajudicial Documents in Civil or Commercial Matters. HCCH Status Table <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=17> (2023. július 31.).

⁵⁶⁷ Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012-es módosítása, 332. szakasz (2) bekezdése és 366. szakasz (5) bekezdés.

⁵⁶⁸ Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény 45. cikk.

⁵⁶⁹ Erről bővebben lásd: II. rész 3.6 alfejezet.

3.5.1 Kézbesítés

A malajziai REJA szerint annak a személynek a kérelmére, akire nézve az ítélet kötelezést tartalmaz, a külföldi ítélet nyilvántartásba vételét érvényteleníteni kell, amennyiben az alperes a külföldi bíróság előtt azért nem jelent meg, mert részére az eljárást megindító iratot nem, vagy nem a védekezésre való felkészüléshez megfelelő időben kézbesítették és ennek megítélése független attól, hogy a külföldi bíróság joga szerint a kézbesítés szabályszerű volt-e. Tehát azt, hogy a kézbesítésre megfelelő időben került-e sor, a maláj jog alapján kell megítélni.⁵⁷⁰

Choong szerint a malajziai REJA a külföldi ítéletek elismerésének és végrehajtásának common law elveit tükrözi és a common law alapján indított eljárásban is ugyanazokra a megtagadási okokra hivatkozhat az ítélet kötelezettje, amelyeket a REJA felsorol.⁵⁷¹ Bár a vizsgált források erre vonatkozó maláj eseti döntést nem jelölnék meg, de a Choong által írtakból következik, hogy a kézbesítés elmaradása, vagy nem megfelelő voltára az ítélet kötelezettje a common law alapján folyó eljárásban is sikerrel hivatkozhat. Ez a megengedő értelmezés összhangba lenne a Briggs által bemutatott angol common law gyakorlattal, amely szerint a tisztességes eljárás (natural justice) követelménye magában foglalja az eljárást megindító irat megfelelő kézbesítését.⁵⁷² Selvaratnam a kézbesítés nem megfelelő voltát kifejezetten nem említi a malajziai common law exequatur mechanizmus megtagadási okai között, azonban a natural justice sérelme Sevaratnam tanulmányában is kifejezett megtagadási okok között szerepel.⁵⁷³ Azt, hogy a kézbesítésre megfelelő időben került-e sor, a common law mechnaizmusa szerint is a megkeresett Malajzia joga szerint kell megítélni.⁵⁷⁴

A malajziai REJA szerint a nyilvántartásba vétel érvénytelenítéséhez vezető okok között nem szerepel a mulasztási ítélet.⁵⁷⁵ Amíg a REJA-ben előírt kézbesítésre vonatkozó

⁵⁷⁰ Malajziai REJA 5. (1)(a)(iii).

⁵⁷¹ Choong Yeow Choy: Country Report: Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 132.

⁵⁷² If the foreign court adopted a procedure which is not procedurally fair: it did not give the defendant proper notice [...] the foreign court will have fallen below the basic standards required by the rule of law. Its judgment will not be recognised [...]" Briggs, Adrien: Private International Law in Myanmar. University of Oxford, 2015, p. 58.

⁵⁷³ Selvaratnam, Sitpah: Malaysia. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 174.

⁵⁷⁴ Choong Yeow Choy: Country Report, Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, pp. 129-132.; Oppusunggu, Yu Un: Due Process. In Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, pp. 141-142.

⁵⁷⁵ Malajziai REJA 5. pont.

szabályok teljesültek és az ítélet végleges (final), addig az, hogy a perveztes alperes nem vett részt a külföldi eljárásban nem akadályozza a külföldi ítélet végrehajtásának.⁵⁷⁶ Egy külföldi mulasztási ítélet REJA szerinti nyilvántartásba vételére példa az 1990-es *Bank of New Zealand v Wong Kee Tat* ügyben hozott maláj ítélet, amely egyben arra is választ adott, hogy a mulasztási ítélet véglegesnek minősül.⁵⁷⁷ Hasonlóképpen egy külföldi mulasztási ítélet véglegességét állapította meg a maláj bíróság az 2015-ös *Loo Chooi Ting v United Overseas Bank Ltd* ügyben.⁵⁷⁸ Opposungu is akképpen nyilatkozik, hogy Malajziában gyakori a külföldi mulasztási ítéletek végrehajtása.⁵⁷⁹

Malajzia nem tagja az 1965-ös hágai kézbesítési egyezménynek.⁵⁸⁰

3.5.2 Közrend

Malajzia közrendjének sérelme mind a malajziai REJA, mind pedig a malajziai common law gyakorlat szerint akadályoztatja a külföldi bíróság ítélete Malajziában történő végrehajtásának.⁵⁸¹

A külföldi ítélet nyilvántartásba vételének érvénytelenítését lehetővé tevő malajziai REJA-ban felsorolt okok között szerepel a maláj közrend sérelme. Amennyiben a külföldi ítélet végrehajtása nem lenne összeegyeztethető Malajzia közrendjével, úgy az ítélet kötelezettje kérelmezheti, hogy a maláj bíróság érvénytelenítse az adott ítélet nyilvántartásba vételét.⁵⁸² Choong példaként írja le a maláj bíróságok álláspontjában bekövetkezett változást a szerencsejátékból eredő pénzkövetelések maláj közrenddel való összeegyeztethetősége tárgyában. Míg a *Ritz Hotel Casino Ltd v Datuk Seri Osu Haji Sukam* ügyben a szerencsejátékból eredő követelésen alapuló külföldi ítélet végrehajtását a bíróság 2005-ben a maláj közrendbe ütközőnek ítélte, ezt az álláspontot 2017-ben a *Resort World at Santosa*

⁵⁷⁶ Malajziai REJA 5(1)(a)(iii) pont.

⁵⁷⁷ *Bank of New Zealand v Wong Kee Tat* [1990] 2 MLJ 435 (HC) in Selvaratnam, Sitpah: Malaysia. In Reyes, Anselmo (ed.): *Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters*. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 169.

⁵⁷⁸ *Loo Chooi Ting v United Overseas Bank Ltd* [2015] 8 CLJ 287 in Choong Yeow Choy: Country Report, Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia*, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p.127.

⁵⁷⁹ Opposungu, Yu Un: Due Process. In: Chong, Adeline (ed.). *Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments*. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020. p. 154.

⁵⁸⁰ Convention of 15 November 1965 on the Service Abroad of Judicial and Extrajudicial Documents in Civil or Commercial Matters. HCCH Status Table <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=17> (2023. július 31.).

⁵⁸¹ Choong Yeow Choy: Country Report: Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia*, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 129, p. 132. Lásd még: Selvaratnam, Sitpah: Malaysia. In Reyes, Anselmo (ed.): *Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters*. Hart Publishing, Oxford, 2019, p. 167., p. 174.

⁵⁸² Malajziai REJA 5. (1)(a)(v)

Pte Ltd v Lim Soo Kok felülírta. Ez utóbbi ügyben a maláj bíróság már nem találta megalapozottnak a nyilvántartásba vétel érvénytelenítését, azon az alapon, hogy a külföldi ítélet olyan tartozás megfizetésére kötelezte a külföldi ítélet adósát, amely szerencsejátékból ered.⁵⁸³

Selvaratnam szerint – a malajziai REJA-val egyezően – a common law alapján indított exequatur eljárásban is megtagadható a külföldi ítélet elismerése és végrehajtása, amennyiben a külföldi ítélet elismerése, illetve végrehajtása Malajzia közrendjébe ütközne.⁵⁸⁴ Ezt támasztja alá Choong is, azzal, hogy a REJA a külföldi ítéletek elismerésének és végrehajtásának common law elveit tükrözi és a common law alapján indított exequatur eljárásban is ugyanazokra a megtagadási okok hivatkozhat az ítélet kötelezettje, amelyet a malajziai REJA felsorol.⁵⁸⁵

3.6 Mianmar

A mianmari jog szerint a többi ASEAN tagállamból származó ítélet végrehajtására a mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 13-14. szakaszaiban foglaltak irányadók.⁵⁸⁶

3.6.1 Kézbesítés

Az eljárást megindító irat alperes részére történő kézbesítésének elmaradása nem jelenik meg a külföldi ítélet elismerését, végrehajthatóságát kizáró okként sem a mianmari Polgári Eljárásjogi Kódexben, sem pedig a Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodásban. Ugyanakkor mindkét jogszabály kizárja a külföldi ítélet elismerését és végrehajtását, amennyiben az eljárás, amely során a külföldi ítélet született sérti a tisztességes eljárás (natural justice) alapelvét és Mianmar közrendjét.⁵⁸⁷ Briggs szerint a tisztességes eljárás alapelvének sérelmével jár és így a külföldi ítélet elismerésének és végrehajtásának akadályát képezi, amennyiben az alperest nem megfelelően értesítették az eljárásról (it did

⁵⁸³ *Ritz Hotel Casino Ltd v Datuk Seri Osu Haji Sukam* [2005] 6 MLJ 760; *Resort World at Santosa Pte Ltd v Lim Soo Kok* [2017] 1 CLJ 363 in Choong Yeow Choy: Country Report: Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia*, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 130-131.

⁵⁸⁴ Selvaratnam, Sitpah: Malaysia. In Reyes, Anselmo (ed.): *Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters*. Hart Publishing, Oxford, 2019, p. 174.

⁵⁸⁵ Choong Yeow Choy: Country Report, Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia*, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 132.

⁵⁸⁶ Erről bővebben lásd: II. rész 3.7 alfejezet.

⁵⁸⁷ Mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex, 13. szakasz (d) és (f) pontjai és Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás, 18. szakasz (d) és (f) pontjai.

not give the defendant proper notice).⁵⁸⁸ Ebből logikusan következik, hogy az értesítés elmaradása szintén elismerést és végrehajtást kizáró ok. A vizsgált források nem tartalmaznak olyan mianmari bírósági döntést, amely exequatur eljárásban a külföldi bíróság előtti kézbesítésnek a tisztességes eljárás alapelvével vagy a mianmari közrenddel való összeegyeztethetőségét vizsgálta volna. Sem a mianmari Polgári Eljárásjogi Kódexből, sem pedig a Szingapúr-Mianmar iránymutató megállapodásnak a szingapúri ítéletek Mianmarban való végrehajthatóságára vonatkozó részéből nem derül ki, hogy a tisztességes eljárásnak (natural justice) való megfelelés – és ekképpen a kézbesítés megfelelő idejűségének – vizsgálata a megkeresett Mianmar, vagy a származási ország joga alapján történik.⁵⁸⁹

Az 1928-as *A N Abdul Rahman v J M Mahomed Ali Rowther* ügyben egy szingapúri mulasztási ítélet Mianmarban való végrehajthatósága volt a kérdés. Az alperes megtagadta a Malaka-szorosi telepeki (ma Szingapúr) legfelső bíróság (Supreme Court of the Straits Settlements) idézésének átvételét. Az alperes nem jelent meg a szingapúri bíróság előtt és nyilatkozatot sem tett. Az ügyben a szingapúri bíróság a felperes kereseti kérelmének megfelelő ítéletet hozott a nélkül, hogy bizonyítékokat érdemben vizsgálta volna. Ennek az az ítéletnek az végrehajtását a rangooni (ma Mianmar) felsőbíróság (High Court of Rangoon) azért utasította el, mert a szingapúri bíróság bizonyítási eljárás nélkül hozta az ítéletet és így azt nem tekintette az ügy érdemében hozott ítéletnek (on the merits),⁵⁹⁰ amely pedig a külföldi ítéletek Mianmarban történő végrehajthatóságának mellőzhetetlen feltétele.⁵⁹¹ Opposunggu szerint a mulasztási ítéletek Mianmarban végrehajthatóak, feltéve, hogy azt az ügy érdemi vizsgálata alapján (on the merits) hozták, amelynek feltétele a bizonyítékok vizsgálata.⁵⁹²

⁵⁸⁸ If the foreign court adopted a procedure which is not procedurally fair: it did not give the defendant proper notice [...] the foreign court will have fallen below the basic standards required by the rule of law. Its judgment will not be recognised in Myanmar.” Briggs, Adrien: *Private International Law in Myanmar*. University of Oxford, 2015, p. 58.

⁵⁸⁹ Mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 13. szakasz (d) pont; Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás 18. szakasz (d) pont; Opposunggu, Yu Un: Due Process. In: Chong, Adeline (ed.). *Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments*. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020. p. 143.

⁵⁹⁰ *A N Abdul Rahman v J M Mahomed Ali Rowther* (1928) 6 ILR 552 (16 May 1928) in Naing Oo, Minn: Country Report: Myanmar. In Chong, Adeline (ed.): *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia*, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 142-143.; Opposunggu, Yu Un: Due Process. In: Chong, Adeline (ed.). *Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments*. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020. p. 154.

⁵⁹¹ Mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex, 13. szakasz (b) pont.

⁵⁹² Opposunggu, Yu Un: Due Process. In: Chong, Adeline (ed.). *Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments*. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020. p. 154.

Mianmar nem tagja az 1965-ös hágai kézbesítési egyezménynek.⁵⁹³

3.6.2 Közrend

A közrend (public order vagy public policy) kifejezés nem szerepel a mianmari Polgári Eljárásjogi Kódexben és Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás azon szakaszaiban, amelyek a külföldi ítélet elismerésének és végrehajthatóságának akadályát képező okokat sorolják.⁵⁹⁴

Briggs szerint a mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 13. szakaszának (f) pontja, amely szó szerinti fordításban úgy hangzik, hogy „a külföldi ítélet olyan kereseti kérelemnek ad helyt, amely a Mianmari Unióban hatályos törvényt sért”⁵⁹⁵ alapot ad arra, hogy a mianmari bíróság a külföldi ítélet végrehajtását a közrend sérelmére való hivatkozással megtagadja.⁵⁹⁶ Naing Oo arra hívja fel a figyelmet, hogy a Polgári Eljárásjogi Kódex 13. szakasza (f) pontjából nem állapítható meg, hogy csak az írott mianmari jog sérelme vagy a mianmari hatóságok írásba nem foglalt gyakorlatát sértő ítélet elismerése és végrehajtása is megtagadható Polgári Eljárásjogi Kódex 13. szakasz (f) pontja alapján. A bizonytalanságot problematikusnak tartja különösen amiatt, hogy Mianmarban jelentősek azok a nem írott szabályok, amelyek a külföldi befektetésekre vonatkoznak.⁵⁹⁷ Thura pedig arra hívja fel a figyelmet, hogy a bíróságoknak a Polgári Eljárásjogi Kódex 13. szakaszának (f) pontját megszorítóan kell értelmezni, mivel a tág értelmezés – azaz a bármely mianmari jogszabály sérelmére való hivatkozás megengedése – a külföldi ítéletek automatikus újratárgyalásához vezet, amely nyilvánvalóan nem lehet célja az exequatur eljárásnak. A Thura által is hivatkozott *SPSN Kasivisvanathan Chettiar v SS Khrishnappa Chettiar* ügyben 1951-ben hozott ítéletben azonban a mianmari bíróság azt sugallja, hogy egy mianmari jogszabály megsértése nem minden esetben zárja ki a külföldi ítélet Mianmarban történő elismerhetőségét és végrehajthatóságát.⁵⁹⁸

⁵⁹³ Convention of 15 November 1965 on the Service Abroad of Judicial and Extrajudicial Documents in Civil or Commercial Matters. HCCH Status Table <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=17> (2023. július 31.).

⁵⁹⁴ Mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex, 13. szakasz (f) pont és Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás, 18. szakasz (f) pont.

⁵⁹⁵ Mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 13. szakasz (f) pontja angolul: „A foreign matter shall be conclusive [...] except – (f) where it sustains a claim founded on a breach of any law in force in the Union of Myanmar.”

⁵⁹⁶ Briggs, Adrien: *Private International Law in Myanmar*. University of Oxford, 2015, p. 59.

⁵⁹⁷ Naing Oo, Minn: *Country Report: Myanmar*. In Chong, Adeline (ed.): *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia*, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 144-145.

⁵⁹⁸ *SPSN Kasivisvanathan Chettiar v SS Khrishnappa Chettiar* [1951] *Burma Law Reports* 399 [402]. https://myanmar-law-library.org/IMG/pdf/jurisprudence_1951.pdf (2023. július 1.)

3.7 Szingapúr

Szingapúrban a brunei és malajziai ítéletek a szingapúri REFJA, a többi ASEAN tagállamból származó ítélet pedig a common law szabályai szerint hajtható végre.⁵⁹⁹

3.7.1 Kézbesítés

A szingapúri REFJA alapján a külföldi eljárásban pervesztes alperes, aki ellen a külföldi ítélet végrehajtását kéri Szingapúrban, az ítélet nyilvántartásba vételének érvénytelenítését kérheti azon az alapon, hogy a külföldi bíróság előtt azért nem jelent meg, mert az eljárást megindító iratot részére nem kézbesítették, vagy nem olyan kellő időben kézbesítették, amely lehetővé tette volna számára a védekezést. A szingapúri REFJA kifejezetten rögzíti, hogy ezen megtagadási ok fennállását a szingapúri bíróság akkor is megállapíthatja, ha a kézbesítés a külföldi ország joga szerint szabályosnak minősült.⁶⁰⁰

Az angol common law gyakorlat szerint a tisztességes eljáráshoz való jogot sérti (breach of natural justice), ha az alperest nem értesítették az eljárás megindításáról (the defendant had not been given notice of the foreign proceedings), vagy nem volt megfelelően biztosítva számára hogy ügyét előadhassa (had not been given a sufficient opportunity to present his case) (*Jacobson v Frachon*).⁶⁰¹ A szingapúri bíróság *TSH and another v TSE and another and another appeal and another suit* ügyben hozott ítélete az angol *Jacobson v Frachon* ügyre támaszkodik az egyik fél kifogása kapcsán, aki állítása szerint a tárgyalásról csak egy-két nappal korábban szerzett tudomást.⁶⁰² A natural justice sérelmét – az angol common law gyakorlattal egyezően (*Adams v Cape Industries*)⁶⁰³ – megkeresett Szingapúr joga szerint kell megítélni, amelyből következik, hogy a kézbesítés is a szingapúri jog szerint minősülhet megfelelő idejűnek.⁶⁰⁴

⁵⁹⁹ Erről bővebben lásd: II. rész 3.8 alfejezet.

⁶⁰⁰ Szingapúri REFJA (2020 Revised Edition) Section 5(1)(a)(iii)

⁶⁰¹ *Jacobson v Frachon* (1928) 138 LT 386 at 392; Chong, Adeline: Country Report, Singapore. In Chong, Adeline (ed.): *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia*, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 172.

⁶⁰² „[...] where there has been a breach of natural justice. This occurs when a party is not given notice of the proceedings or, if he is given notice, he is not afforded an opportunity to present his case before the court” *Jacobson v Frachon* (1928) 138 LT 386 at 392.”, amelyre a hivatkozott *TSH and another v TSE and another and another appeal and another suit* [2017] SGHCF 21 [55].

⁶⁰³ *Adams v Cape Industries* [1990] Ch 433 at 559.

⁶⁰⁴ Papp, Eszter - Teramura, Nobumichi: *Enforcing Singapore Judgments in Cambodia: Reciprocity under the Loupe*. Asian Journal of International Law, Cambridge University Press, 2025. pp. 19–22; Chong, Adeline: Country Report, Singapore. In Chong, Adeline (ed.): *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia*, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 172; Oppusunggu, Yu Un: *Due Process*. In Chong, Adeline (ed.): *Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments*. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, pp. 141-142.

A Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodásban rögzített megtagadási okok között az eljárást megindító irat kézbesítésének hiánya, nem megfelelő formája vagy ideje kifejezett módon nem szerepel. Ugyanakkor megtagadási okként szolgál, ha a külföldi mianmari eljárás nem felelt meg a szingapúri standard értelmében a tisztességes eljárás (natural justice) követelményének.⁶⁰⁵

Az *Eleven Gesellschaft Zur Entwicklung Und Vermarktung Von Netzwerktechnologien MBH v Boxsentry Pte Ltd* ügyben 2014-ben született ítéletben egy berlini mulasztási ítélet végrehajtóságát vizsgálta a szingapúri felső bíróság (High Court of Singapore). A berlini regionális bíróság szóbeli tárgyalás nélkül hozott mulasztási ítélete megtámadására fennálló négyhetes határidőt az alperes elmulasztotta és ezt a mulasztási ítéletet a felek német jog szakértőinek meghallgatása után a szingapúri bíróság véglegesnek (final and conclusive) tekintette.⁶⁰⁶ A *Humpuss Sea Transport Pte Ltd (in compulsory liquidation) — PT Humpuss Intermoda Transportasi TBK and another* ügyben 2016-ben született ítélet szerint a mulasztási ítélet véglegesnek (final and conclusive) minősül akkor is ha az hatályon kívül helyezhető és mindaddig véglegesnek tekintendő, amíg az alperes meg nem teszi az ítélet hatályon kívül helyezéséhez szükséges lépéseket.⁶⁰⁷ A vizsgált források állásfoglalása egybehangzó a tekintetben, hogy az alperes eljárástól való távolmaradása önmagában nem akadály a külföldi ítélet szingapúri végrehajthatóságának.⁶⁰⁸

Szingapúr 2023. május 16-án csatlakozott az 1965-ös hágai kézbesítési egyezményhez, amely ott 2023. december 1-én lépett hatályba.⁶⁰⁹ Az egyezményhez fűzött nyilatkozatában Szingapúr ellenezte, hogy területén kézbesítést az alábbi módok bármelyikén foganatosítsanak: (1) diplomáciai vagy konzuli képviselő útján, kivéve ha az iratot annak az államnak a polgárának kell kézbesíteni, amelyből az irat származik; (2) közvetlenül posta úton; (3) azon Állam igazságügyi tisztviselői, egyéb tisztviselői vagy egyéb erre hivatott

⁶⁰⁵ Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás, 12. szakasz (c) pont.

⁶⁰⁶ *Eleven Gesellschaft Zur Entwicklung Und Vermarktung Von Netzwerktechnologien MBH v Boxsentry Pte Ltd* [2014] SGHC 210 at [91]–[95].

⁶⁰⁷ *Humpuss Sea Transport Pte Ltd (in compulsory liquidation). v. PT Humpuss Intermoda Transportasi TBK and another* [2016] SGHC 229 at [77].

⁶⁰⁸ Chong, Adeline: Country Report, Singapore. In Chong, Adeline (ed.): *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia*, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 168.; Chng, Kenny: Singapore. In Reyes, Anselmo (ed.): *Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters*. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 150.; Oppusunggu, Yu Un: Due Process. In: Chong, Adeline (ed.). *Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments*. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020. p. 154.

⁶⁰⁹ Convention of 15 November 1965 on the Service Abroad of Judicial and Extrajudicial Documents in Civil or Commercial Matters. HCCH Status Table <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=17> (2023. július 31.).

személyei, amelyből az irat származik, közvetlenül Szingapúr igazságügyi tisztviselői, egyéb tisztviselői vagy egyéb erre hivatott személyei útján; vagy (4) valamely bírósági eljárásban érdekelt személy közvetlenül Szingapúr igazságügyi tisztviselői, egyéb tisztviselői vagy egyéb erre hivatott személyei útján.⁶¹⁰

3.7.2 Közrend

A szingapúri közrend megsértése, mint a külföldi ítélet elismerésének és megtagadásának akadályja megjelenik CCAA-ban, a REFJA-ban, a common law esetjogában és a Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodásban is.

A REFJA és a Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás egyező szóhasználata szerint a megtagadási ok akkor áll fenn, ha a külföldi ítélet végrehajtása ellentétes lenne Szingapúr közrendjével.⁶¹¹ Ezeknél a 2005-ös joghatósági megállapodásokról szóló hágai egyezmény a szingapúri jogba átültető CCAA szigorúbban fogalmaz és a megtagadás lehetőségét azokra az esetekre szorítja, amikor a külföldi ítélet nyilvánvalóan összeegyeztethetetlen lenne a megkeresett ország – jelen esetben Szingapúr – közrendjével. Ugyanakkor itt kinyilvánításra kerül, hogy a szingapúri közrend nyilvánvaló sérelmét jelenti, amennyiben az eredeti eljárás összeegyeztethetetlen a tisztességes eljárás szingapúri jog szerinti alapelveivel.⁶¹²

A common law szerint a közrenden alapuló megtagadási ok megállapítására⁶¹³ akkor kerülhet sor, ha maga az ítélet, illetve annak végrehajtása – nem pedig az annak alapjául szolgáló keresettel érvényesített igény (cause of action) – ellentétes Szingapúr közrendjével.⁶¹⁴ Chong szerint a szingapúri közrendet sértené egy olyan ítélet elismerése és végrehajtása, amely alapjául szolgáló külföldi eljárást egy szingapúri bíróság által elrendelt perlést tiltó ideiglenes intézkedés (anti-suit injunction) ellenére indítottak meg. Hivatkozva a *WSG Nimbus Pte Ltd v Board of Control for Cricket in Sri Lanka* ügyben 2002-ben hozott

⁶¹⁰ Declarations/reservations/notifications. HCCH. <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/notifications/?csid=1512&disp=resdn> (2023. július 31.).

⁶¹¹ „[...] the registration of the judgment shall be set aside if the registering court is satisfied [...] that the enforcement of the judgement would be contrary to the public policy [...]” Lásd: REFJA (2020 Revised Edition) Section 5(1)(a)(v)

⁶¹² „The General Division of the High Court must refuse to recognise or enforce a foreign judgment [...] in any of the following circumstances [...] the recognition and enforcement of the foreign judgment would be manifestly incompatible with the public policy of Singapore, including circumstances where specific proceedings leading to the judgment would be incompatible with fundamental principles of procedural fairness in Singapore” CCAA, Section 14 (c). Lásd még: HCCH 2005 Choice of Courts Convention, Art. 9 (e)

⁶¹³ Papp, Eszter - Teramura, Nobumichi: Enforcing Singapore Judgments in Cambodia: Reciprocity under the Loupe. *Asian Journal of International Law*, Cambridge University Press, 2025. pp. 19–22.

⁶¹⁴ Chng, Kenny: Singapore. In Reyes, Anselmo (ed.): *Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters*. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 156.

ítéletre,⁶¹⁵ ugyanezt az álláspontot képviseli Chng is.⁶¹⁶ Chong – hivatkozva a *Poh Soon Kiat v Desert Palace Inc* ügyben hozott ítéletre⁶¹⁷ – valószínűsíti, hogy a szerencsejátékból eredő pénzkövetelésnek helyt adó külföldi ítélet végrehajtása nem lenne összeegyeztethető Szingapúr közrendjével.⁶¹⁸

3.8 Vietnám

A vietnámi jog szerint a kambodzsai és a laoszi ítéletek végrehajtására a Kambodzsai-Vietnám és a Laosz-Vietnám jogsegély egyezmények, míg a többi ASEAN tagállamból származó ítélet végrehajtására a vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódexben foglaltak irányadók.⁶¹⁹

3.8.1 Kézbesítés

A vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex szerint Vietnámban nem ismerhető el és nem hajtható végre a külföldi ítélet, amely annak kötelezettje vagy jog által elismert képviselője távollétében született azért, mert a származási ország joga szerint idézésük nem volt szabályszerű vagy a külföldi bíróság dokumentumai nem olyan ésszerű időben került részükre kézbesítésre, amely elegendő lett volna a védekezéshez.⁶²⁰ Azt hogy az ítélet kötelezettjének, képviselőjének idézésére a származási ország szabályainak megfelelő módon került sor, a Vietnámban végrehajtani kívánt ítélet jogosultjának kell bizonyítani.⁶²¹

A Kambodzsai-Vietnám jogsegély egyezmény szerint a Kambodzsában hozott ítélet Vietnámban nem ismerhető el és nem hajtható végre, amennyiben a felek, illetve jogi képviselőjük idézése nem volt megfelelő vagy mulasztásuk Kambodzsai – a származási ország – joga szerint meg lett állapítva.⁶²²

A Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény az eljárást megindító irat kézbesítésének elmaradását vagy nem megfelelő időben történtét nem említi az külföldi ítélet elismerésének

⁶¹⁵ WSG Nimbus Pte Ltd v Board of Control for Cricket in Sri Lanka [2002] 1 SLR(R) 1088.

⁶¹⁶ Chng, Kenny: Singapore. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 156.

⁶¹⁷ Poh Soon Kiat v Desert Palace Inc [2010] 1 SLR 1129.

⁶¹⁸ Chong, Adeline: Country Report, Singapore. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 170-171.; Lásd még: Chng, Kenny: Singapore. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 156.

⁶¹⁹ Erről bővebben lásd: II. rész 3.10 alfejezet.

⁶²⁰ Vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex 439. szakasz (3) bekezdés.

⁶²¹ Nguyen Ngoc Minh et al: Vietnam. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 190.

⁶²² Kambodzsai-Vietnám jogsegély egyezmény, 22. szakasz (2) bekezdés.

és megtagadásának kifejezett okai között, ugyanakkor a jogsegély egyezmény szerint a laoszi bíróság ítélete Vietnámban nem ismerhető el és nem hajtható végre, amennyiben a felek és jogi képviselőik nem vettek részt az eljárásban vagy eljárási jogaik nem voltak biztosítva.⁶²³

A források megegyeznek abban, hogy vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex szerinti exequatur eljárásnak önmagában az a tény, hogy az alperes nem vett részt a külföldi bíróság előtti eljárásban nem akadályozza a külföldi ítélet végrehajthatóságának.⁶²⁴ A források említik is erre vonatkozó jogesetet. A *DBS Bank Limited v Ms Vu Thi Bich Loan* ügyben hozott határozatra, amelyben Ho Chi Minh város elsőfokú bírósága 2016-ban hozott ítéletében végrehajthatóvá nyilvánította a szingapúri felsőbbbíróság (High Court of Singapore) mulasztási ítéletét, amelyet ítéletet a 2017-ben a Ho Chi Minh város fellebbviteli bírósága helybenhagyott.⁶²⁵ A kambodzsai mulasztási ítéletek Vietnámban való végrehajthatóságának megállapítására a Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény alapján csak akkor kerülhet sor, ha az alperes mulasztása a kambodzsai jog szabályai szerint megállapításra került.⁶²⁶ Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény szerint a laoszi mulasztási ítéletek a fent említett okból kifolyólag nem hajthatók végre Vietnámban.⁶²⁷

Vietnám 2016. március 16-án csatlakozott az 1965-ös hágai kézbesítési egyezményhez, amely ott 2016. október 1-én lépett hatályba.⁶²⁸ Az egyezményhez fűzött nyilatkozatában Vietnám ellenezte, hogy területén kézbesítést az alábbi módok bármelyikén fogantossanak: (1) diplomáciai vagy konzuli képviselő útján, kivéve ha az iratot annak az

⁶²³ Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény 45. szakasz (4) bekezdés. Ngoc Bich Du: Country Report: Socialist Republic of Vietnam. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 217.

⁶²⁴ Nguyen Ngoc Minh et al: Vietnam. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 189.; Ngoc Bich Du: Country Report: Socialist Republic of Vietnam. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 222; Oppusunggu, Yu Un: Due Process. In: Chong, Adeline (ed.). Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020. p. 153.

⁶²⁵ *DBS Bank Limited v Ms Vu Thi Bich Loan* No 1186/2016/QMST-DS (2 December 2016) (First Instance Court of Ho Chi Minh City, Vietnam) és *DBS Bank Limited v Ms Vu Thi Bich Loan* No 111/2017/QMPT-KDTM (21 June 2017) (Court of Appeal of the Supreme People's Court in Ho Chi Minh City, Vietnam)

⁶²⁶ Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény, 22. szakasz (2) bekezdés. Agreement on mutual judicial assistance in civil matters between the Kingdom of Cambodia and the Socialist Republic of Viet Nam (2013). The National Assembly of the Kingdom of Cambodia. <http://national-assembly.org.kh/ViewLawFile.aspx?LawDID=457> (2023. július 1.)

⁶²⁷ Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény 45. szakasz (4) bekezdés. Ngoc Bich Du: Country Report: Socialist Republic of Vietnam. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 216.

⁶²⁸ Convention of 15 November 1965 on the Service Abroad of Judicial and Extrajudicial Documents in Civil or Commercial Matters. HCCH Status Table <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=17> (2023. július 31.).

államnak a polgárának kell kézbesíteni, amelyből az irat származik; (2) azon Állam igazságügyi tisztviselői, egyéb tisztviselői vagy egyéb erre hivatott személyei, amelyből az irat származik, közvetlenül Vietnám igazságügyi tisztviselői, egyéb tisztviselői vagy egyéb erre hivatott személyei útján vagy (3) valamely bírósági eljárásban érdekelt személy közvetlenül Vietnám igazságügyi tisztviselői, egyéb tisztviselői vagy egyéb erre hivatott személyei útján.⁶²⁹ Ugyanakkor, ellentétben a Fülöp-szigetekkel és Szingapúrral – a két másik egyezmény tag ASEAN tagállammal – Vietnám nem ellenzi, hogy területén postai úton foganatosítsanak kézbesítést, amennyiben arra ajánlott, tértivevényes küldemény formájában kerül sor. A területén kézbesítendő iratokat vietnámi nyelven kell megküldeni, vagy ilyen fordítással ellátva kell megküldeni, hacsak nem a küldő Állam polgára részére történik a kézbesítés. A fordítást végző személy aláírásának megfelelő ellenőrzése, vagy közjegyző általi hitelesítése szükséges.⁶³⁰

A hágai kézbesítési egyezmény, amely Vietnám–Fülöp-szigetek–Szingapúr viszonylatban könnyíti meg a tagállamok közti iratkézbesítést, a Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény is tartalmaz kézbesítésre vonatkozó rendelkezéseket. A jogsegély egyezmény elsődlegesen a két ország igazságügyi minisztériumán belül működő Központi Hatóságokon keresztül a megkeresett ország jogának megfelelő módon történő kézbesítést írja elő. E mellett a saját állampolgár részére történő kézbesítés esetén lehetővé teszi a diplomáciai, illetve konzuli képviselet útján történő kézbesítést is.⁶³¹

3.8.2 Közrend

A közrendet (public policy vagy public order) kifejezést, mint megtagadási okot a releváns vietnámi jogforrások közül csak a Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény használja.⁶³² A Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény és a Vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex a „vietnámi jog alapelveinek sérelmét” nevesítik a laoszi, illetve egyéb külföldi ítéletek végrehajtása megtagadásának okaként. Az utóbbi jogsegély egyezmény, a vietnámi jog alapelveinek sérelme mellett Vietnám szuverenitásának és nemzetbiztonságának sérelmét is

⁶²⁹ Declarations/reservations/notifications. HCCH. <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/notifications/?csid=1512&disp=resdn> (2023. július 31.).

⁶³⁰ Declarations/reservations/notifications. HCCH. <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/notifications/?csid=1337&disp=resdn> (2023. július 31.).

⁶³¹ Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény, 22. szakasz (2) bekezdés. Agreement on mutual judicial assistance in civil matters between the Kingdom of Cambodia and the Socialist Republic of Viet Nam (2013). The National Assembly of the Kingdom of Cambodia. <http://national-assembly.org.kh/ViewLawFile.aspx?LawDID=457> (2023. július 1.)

⁶³² Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény, 22. szakasz (5) bekezdés.

exequatur megtagadási okként határozza meg. A vizsgált forrásokban foglaltakból az következik, hogy a vietnámi jog alapelveinek sérelme magában foglalja a vietnámi közrend sérelmét.⁶³³ Ezt az értelmezést támasztja alá a 2010. évi Kereskedelmi Választottbíráskodásról szóló törvény szóhasználata is, amely a választottbírói ítélet érvénytelenítése és végrehajtásának megtagadása okaként a vietnámi jog alapelveivel össze nem egyeztethető voltát jelöli meg, figyelembe véve, hogy Vietnám tagja az 1958-as New Yorki Egyezménynek, amely a közrend szóhasználatával él, és a tagállamok nem alkalmazhatnak az ott felsoroltaktól eltérő megtagadási okot.⁶³⁴

4. Összehasonlító elemzés

4.1 Kézbesítés

4.2.1 Kézbesítés az ASEAN tagállamok exequatur mechanizmusában

4.2.1.1 A kézbesítés exequatur feltételkénti megjelenése

Az eljárást megindító irat alperes részére történő kézbesítése az e fejezetben vizsgált 8 ASEAN tagállam⁶³⁵ 15 exequatur mechanizmusból⁶³⁶ 13-ban az exequatur feltételeként jelenik meg.⁶³⁷ Az említett 13 exequatur mechanizmus magában foglalja azokat az eseteket, amikor (1) a normaszövegben a kézbesítés *expressis verbis* exequatur feltételként jelenik

⁶³³ Mindkét forrás vietnámi jog szakértője a közrend fejezetcím alatt tárgyalja a vietnámi jog alapelveinek a sérelmét. Lásd: Nguyen Ngoc Minh et al: Vietnam. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 191.; Lásd még: Ngoc Bich Du: Country Report: Socialist Republic of Vietnam. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 227-228.

⁶³⁴ Law on Commercial Arbitration (No. 54-2010-QH12) Art. 69(1) and Art. 68(2)(dd). <https://www.economica.vn/Portals/0/Documents/eb71d1231eec5bccd07cd64f8745e8fb.pdf> (2023. július 1.) Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (1958, New York), Art. V(2)(b). <https://www.newyorkconvention.org/english> (2023. július 1.) New York Convention. Contracting States. <https://www.newyorkconvention.org/countries> (2023. július 1.)

⁶³⁵ 1. Brunei, 2. Fülöp-szigetek, 3. Kambodzsa, 4. Laosz, 5. Malajzia, 6. Mianmar, 7. Szingapúr, 8. Vietnám.

⁶³⁶ 1. brunei REFJA, 2. brunei common law, 3. Fülöp-szigeteki Polgári Eljárás Szabályzat, 4. Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex, 5. Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény, 6. Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény, 7. Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény, 8. Malajziai REJA, 9. maláj common law, 10. mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex, 11. Szingapúr-Mianmar Iránymutató megállapodás szingapúri ítéletek Mianmarban történő végrehajtására vonatkozó szabályai, 12. szingapúri REFJA, 13. szingapúri common law, 14. Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás mianmari ítéletek Szingapúrban történő végrehajtására vonatkozó szabályai, 15. vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex.

⁶³⁷ 1. brunei REFJA, 2. brunei common law, 3. Fülöp-szigeteki Polgári Eljárás Szabályzat, 4. Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex, 5. Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény, 6. Malajziai REJA, 7. maláj common law, 8. mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex, 9. Szingapúr-Mianmar Iránymutató megállapodás szingapúri ítéletek Mianmarban történő végrehajtására vonatkozó szabályai, 10. szingapúri REFJA, 11. szingapúri common law, 12. Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás mianmari ítéletek Szingapúrban történő végrehajtására vonatkozó szabályai, 13. vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex.

meg,⁶³⁸ illetve a kézbesítés hiánya expressis verbis exequatur megtagadási okként jelenik meg,⁶³⁹ valamint (2) azokat az eseteket is, amelyeknél a kézbesítés hiánya, nem megfelelő volta nem kifejezett módon, hanem a tisztességes eljárás (natural justice) sérelme miatt vezet a törvényen alapuló viszonyossági séma alapján nyilvántartásba vett külföldi ítélet érvénytelenítéséhez,⁶⁴⁰ illetve a külföldi ítélet végrehajtása céljából a common law szerint indított új kereset (fresh action) elutasításához.⁶⁴¹

A 15 vizsgált exequatur mechanizmusból csak a 2 laoszi mechanizmus – a Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény és a Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény – feltételrendszere nem tartalmaz az eljárást megindító irat kézbesítésére vonatkozó feltételt. Ez nem meglepő, amennyiben figyelembe vesszük, hogy sem a Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény, sem pedig a Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény nem teszi lehetővé azon külföldi bírósági ítéletek laoszi végrehajthatóságának megállapítását, amelyek az alperes távollétében születtek. Tehát a kézbesítéssel védeni kívánt alperesi érdek – az, hogy az alperes tudomást szerezhessen az ellene folyó eljárás megindításáról – maximálisan biztosított azáltal, hogy a laoszi jog szerint a pervesztes fél eljárásban való részvétele nélkül hozott külföldi ítélet Laoszban nem ismerhető el és nem hajtható végre. Míg a laoszi megoldás kétségkívül biztonságos az adós szemszögéből nézve, az, hogy az adós a keresetlevél negligálásával elkerülheti kötelezettsége végrehajthatóvá nyilvánítását Laoszban, hitelezővédelem szempontjából nehezen érthető.⁶⁴²

A fentieket a tagállamokra vetítve megállapítható, hogy az eljárást megindító irat kézbesítése a 8 vizsgált ASEAN tagállamból 7-ben⁶⁴³ megjelenik az exequatur feltételeként. Laosz az egyetlen ország, amely exequatur mechanizmusai nem rendelkeznek az eljárást megindító irat kézbesítéséről.

⁶³⁸ Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex 199. szakasz b) pont, Kambodzsá-Vietnám jogsegély egyezmény 22. szakasz.

⁶³⁹ Fülöp-szigeteki Polgári Eljárásjogi Szabályzat 39. szabály 48. szakasz, Vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex 439. szakasz (3) bekezdés.

⁶⁴⁰ Brunei REFJA 5. (1)(a)(iii), malajziai REJA 5. (1)(a)(iii), szingapúri REFJA 5(1)(a)(iii).

⁶⁴¹ 1. Brunei common law, 2. maláj common law, 3. szingapúri common law, 4. Szingapúr-Mianmar Irányutató megállapodás szingapúri ítéletek Mianmarban történő végrehajtására vonatkozó szabályai 18(d) pont, 5. Szingapúr-Mianmar Irányutató Megállapodás mianmari ítéletek Szingapúrban történő végrehajtására vonatkozó szabályai 12(c) pont, 6. Mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex, 13. szakasz (d) pont.

⁶⁴² Opposungu is hasonló észrevételt tesz. Opposunggu, Yu Un: Due Process. In Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, pp. 139-140.

⁶⁴³ 1. Brunei, 2. Fülöp-szigetek, 3. Kambodzsá, 4. Malajzia, 5. Mianmar, 6. Szingapúr és 7. Vietnám.

4.2.1.2 A kézbesítés megfelelőségének megállapítására alkalmazandó jog

A 13 exequatur mechanizmus, amelyekben az eljárást megindító irat kézbesítése – akár kifejezett, akár implicit módon – az exequatur feltételeként jelenik meg,⁶⁴⁴ eltér egymástól a tekintetben, hogy a kézbesítés megfelelőségét a származási vagy a megkeresett ország joga szerint ítéli meg.

A három Nemzetközösséghez tartozó ASEAN tagállam (Brunei, Malajzia és Szingapúr) törvényen alapuló viszonzossági sémái (a brunei REFJA, a malajziai REJA és a szingapúri REFJA) kifejezetten rögzítik, hogy a megkeresett ország joga szerint kell megítélni, hogy az alperes részére az eljárást megindító irat a védekezéshez szükséges kellő időben került-e kézbesítésre. E viszonzosságon alapuló törvényi sémák egyértelművé teszik, hogy a kézbesítés származási ország jogszabályainak való megfelelése nem zárja ki, hogy a megkeresett Brunei, Malajzia és Szingapúr bíróságai a kézbesítést nem kellő időben történtnek minősítsék, és ennek következményeként a megkeresett országban nyilvántartásba vett ítéletet nyilvántartásba vételét érvénytelenítsék.⁶⁴⁵ A három Nemzetközösséghez tartozó ASEAN tagállamnak az angol common law gyakorlatra építő saját common law exequatur mechanizmusa szerint a kézbesítés megítélése – a viszonzosságon alapuló törvényi sémákkal egyezően – a megkeresett ország joga alapján történik.⁶⁴⁶ Bár a Szingapúr-Mianmar iránymutató megállapodás⁶⁴⁷ kifejezetten nem mondja ki, mivel annak a mianmari bíróságok által hozott ítéletek szingapúri végrehajthatóságára

⁶⁴⁴ 1. brunei REFJA, 2. brunei common law, 3. Fülöp-szigeteki Polgári Eljárás Szabályzat, 4. Kambodzsi Polgári Eljárásjogi Kódex, 5. Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény, 6. Malajziai REJA, 7. malaj common law, 8. mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex, 9. Szingapúr-Mianmar Iránymutató megállapodás szingapúri ítéletek Mianmarban történő végrehajtására vonatkozó szabályai, 10. szingapúri REFJA, 11. szingapúri common law, 12. Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás mianmari ítéletek Szingapúrban történő végrehajtására vonatkozó szabályai, 13. vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex.

⁶⁴⁵ “[...] that the judgment debtor, being [a/the] defendant in the proceedings in the original court, did not (notwithstanding that process may have been duly served on him in accordance with the law of the country of the original court) receive notice of those proceedings in sufficient time to enable him to defend the proceedings and did not appear;” brunei REFJA 5(1)(a)(iii), malajziai REJA 5(1)(a)(iii) és a szingapúri REFJA 5(1)(a)(iii).

⁶⁴⁶ Colin Ong QC: Country Report, Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, pp. 31-32.; Choong Yeow Choy: Country Report, Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, pp. 129-132.; Chong, Adeline: Country Report, Singapore. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 172; Oppusunggu, Yu Un: Due Process. In Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, pp. 141-142.

⁶⁴⁷ „Where the above requirements are established to the satisfaction of the courts of Singapore, a judgment of the Myanmar courts may be challenged in the courts of Singapore only on limited grounds. The grounds include, but are not limited to: [...] (c) where the proceedings in which the judgment was obtained were conducted in a manner which the courts of Singapore regard as contrary to the principles of natural justice.” Szingapúr-Mianmar iránymutató megállapodás 12. szakasz (c) pont.

vonatkozó része a szingapúri common law exequatur mechanizmus szabályait rögzíti,⁶⁴⁸ logikusnak tartanám, hogy az abban megjelenő natural justice feltételt – és ekképpen a kézbesítés megfelelő idejűségének kérdését is – a megkeresett Szingapúr joga alapján kelljen megítélni. A másik irányból megközelítve, az egységes jogértelmezés ellenébe hatna, ha a mianmari ítéletek Szingapúrban való végrehajthatóságának vizsgálata körében a kézbesítés megfelelő idejét a szingapúri bíróság a mianmari jogszabályok alapján ítélné meg, amikor az összes többi ASEAN tagállamból származó ítélet tekintetében a szingapúri jog szolgál mércéül.⁶⁴⁹

Szemben a Nemzetközösséghez tartozó országokkal, amelyek exequatur mechanizmusában a kézbesítés megfelelőségére a megkeresett ország joga az irányadó, Vietnám azon exequatur mechanizmusai, amelyekben a kézbesítés exequatur feltételként megjelenik (vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex⁶⁵⁰ és a Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény⁶⁵¹) az eljárást megindító irat kézbesítésének megítélésére a származási ország jogát rendelik alkalmazni. Ez utóbbi egyezmény rendelkezéseinek szimmetrikus volta miatt, a vietnámi ítéletek Kambodzsában való végrehajthatóságának vizsgálata tárgykörében is a származási ország joga alkalmazandó a kézbesítés megfelelőségének megítélésére.⁶⁵² Bár a Fülöp-szigeteki Polgári Eljárásjogi Szabályzat vonatkozó szakasza nem rendelkezik a kézbesítés megítélésére alkalmazandó jogról,⁶⁵³ a *Northwest Orient Airlines v Court of Appeals* ítélet kiforrottnak írja le a bírói gyakorlatot, amely a kézbesítés megfelelőségét a származási ország joga alapján ítéli meg.⁶⁵⁴ Ezt az álláspontot támasztja alá Aguilin-

⁶⁴⁸ Lásd: Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás 3. és 7. szakaszai.

⁶⁴⁹ A kézbesítés megítélésére alkalmazandó jogról a brunei és a maláj ítéletek vonatkozásában a szingapúri REFJA 5(1)(a)(iii) pontja, míg a többi ASEAN tagállam vonatkozásában a szingapúri common law exequatur mechanizmus szabályai rendelkeznek. Ez utóbbit lásd: Chong, Adeline: Country Report, Singapore. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 172; Oppusunggu, Yu Un: Due Process. In Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, pp. 141-142.

⁶⁵⁰ „Judgment debtors or their lawful representatives are absent from the Court sessions of the foreign Courts because they have not been duly summoned or documents of the foreign Courts have not been delivered to them in a reasonable time period as prescribed in law of home country of such foreign Court so that such persons can exercise the right to self-defense.” vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex 439. szakasz (3) bekezdés.

⁶⁵¹ “The litigants or their legal representatives have been duly summoned or declared absent in accordance with the national law of the Requesting Party.” Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény 22. szakasz (2) bekezdése.

⁶⁵² Ibid.

⁶⁵³ „[...] the judgment or final order may be repelled by evidence of [...] want of notice to the party, [...]” Supreme Court Republic of the Philippines. 2019 Amendments to the 1997 Rules of Civil Procedure, Rule 39, Article 48. <https://sc.judiciary.gov.ph/2019-amendments-to-the-1997-rules-of-civil-procedure/> (2023. július 1.).

⁶⁵⁴ “It is settled that matters of remedy and procedure such as those relating to the service of process upon a defendant are governed by the lex fori or the internal law of the forum.” In: *Northwest Orient Airlines v Court*

Pangalangan is, aki szerint a tisztességes eljárás (due process) követelményeinek való megfelelést a Fülöp-szigeteki bíróság elsősorban a származási ország joga alapján kell, hogy megítélje.⁶⁵⁵

A kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex,⁶⁵⁶ illetve a mianmari Polgári eljárásjogi Kódex⁶⁵⁷ exequatur mechanizmusai esetén sem a jogszabály szövegéből, sem az ezekre vonatkozó vizsgált forrásokból⁶⁵⁸ nem derül ki, hogy a kézbesítés megfelelésére az említett exequatur mechanizmusok a származási vagy a megkeresett ország jogát alkalmazzák-e. A mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 13. szakaszán alapuló bírói gyakorlatot tükröző Szingapúr-Mianmar iránymutató megállapodás szingapúri ítéletek Mianmarban való végrehajthatóságára vonatkozó része sem nyújt információt arra vonatkozóan, hogy az exequatur feltételként támasztott natural justice – és ekképpen a kézbesítés megfelelő idejűségét – a megkeresett Mianmar vagy a származási ország, azaz Szingapúr szabályai alapján kell elbírálni.⁶⁵⁹ Tekintettel arra, hogy a bemutatott joggyakorlat alapjául szolgáló mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 13. szakasza sem rendezi a kézbesítésre alkalmazandó jog kérdését, így a Szingapúr-Mianmar iránymutató megállapodás szingapúri ítéletek Mianmarban való végrehajthatóságára vonatkozó részét is azon mechanizmusok közé sorolom, amely a kézbesítés megítélésére alkalmazandó jog kérdésében nem foglal állást.

Összességében tehát abból a 13 exequatur mechanizmusból, amelyben a kézbesítés – akár kifejezett, akár implicit módon a natural justice követelményén keresztül – az exequatur

of Appeals G.R. No. 112573 (1995). The LawPhil Project. Philippine Laws and Jurisprudence Databank. https://lawphil.net/judjuris/juri1995/feb1995/gr_112573_1995.html (2023. július 1.)

⁶⁵⁵ „In determining whether there is compliance with [the due process] requisites, foreign law must be proven before the Philippine courts [...]” Aguiling-Pangalangan, Elizabeth: Country Report: Republic of the Philippines. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017., p. 155.

⁶⁵⁶ „A final and binding judgment of a foreign court shall be effective only where all of the following requirements have been fulfilled: [...] (b) the non-prevailing defendant received service of a summons or any other order necessary to commence the action, or responded without receiving such summons or order;” Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex 199. szakasz (b) pont.

⁶⁵⁷ „A foreign judgment shall be conclusive as to any matter thereby directly adjudicated upon between the same parties, or between parties under whom they or any of them claim, litigating under the same title, except – (d) where the proceedings in which the judgment was obtained are opposed to natural justice;” Mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 13. szakasz (d) pont.

⁶⁵⁸ Chong– és Reyes-féle kutatások említett országokra vonatkozó tanulmányai; Oppusunggu, Yu Un: Due Process. In Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020; Briggs, Adrien: Private International Law in Myanmar. University of Oxford, 2015.

⁶⁵⁹ “Where the requirements in paragraph 17 are established to the satisfaction of a Myanmar court, a judgment of the courts of Singapore will be considered conclusive, except: [...] (d) where the proceedings in which the judgment was obtained are opposed to natural justice;” Szingapúr-Mianmar iránymutató megállapodás 18. szakasz (d) pont.

feltételeként jelenik meg,⁶⁶⁰ 7 a kézbesítés megítélésére a saját, azaz a megkeresett ország jogát,⁶⁶¹ 3 pedig a származási ország jogát alkalmazza.⁶⁶² A fennmaradó 3 mechanizmus tekintetében pedig a vizsgált jogszabályokból és forrásokból nem dönthető el, hogy egy exequatur eljárásban a kézbesítésre a származási vagy a saját jogát alkalmazná-e a megkeresett bíróság.⁶⁶³ Az a 7 mechanizmus, amely a megkeresett ország jogát tekinti irányadónak a kézbesítés megfelelő idejűségének megítélésére, mind a Nemzetközösséghez tartozó ASEAN tagállamokban található, míg az egyértelműen a származási ország jogát alkalmazó mechanizmusok Vietnámmal és Kambodzsához köthetőek.

4.2.1.3 Külföldi mulasztási ítéletek végrehajtása

A külföldi ítéleteket végrehajtó ASEAN tagállamok⁶⁶⁴ közül Laosz nyújtja a legnagyobb védelmet a külföldi eljárásban meg nem jelent alperes részére az által, hogy egyik – az ASEAN tagállamok közti ítélet áramlás szempontjából releváns – exequatur mechanizmusa alapján sem hajt végre olyan ítéletet, amelyben a felek vagy jogi képviselőik nem vettek részt.⁶⁶⁵ Más ASEAN tagállamban az adósi érdekeknek a hitelezői érdekek rovására való ilyen magas szintű biztosítása – véleményem szerint indokolatlan és szükségtelen túlbiztosítása – nem jelenik meg.

⁶⁶⁰ 1. brunei REFJA, 2. brunei common law, 3. Fülöp-szigeteki Polgári Eljárási Szabályzat, 4. Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex, 5. Kambodzs-Vietnám jogsegély egyezmény, 6. Malajziai REJA, 7. maláj common law, 8. mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex, 9. Szingapúr-Mianmar Iránymutató megállapodás szingapúri ítéletek Mianmarban történő végrehajtására vonatkozó szabályai, 10. szingapúri REFJA, 11. szingapúri common law, 12. Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás mianmari ítéletek Szingapúrban történő végrehajtására vonatkozó szabályai, 13. vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex.

⁶⁶¹ 1. brunei REFJA, 2. brunei common law, 3. Malajziai REJA, 4. maláj common law, 5. szingapúri REFJA, 6. szingapúri common law, 7. Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás mianmari ítéletek Szingapúrban történő végrehajtására vonatkozó szabályai.

⁶⁶² 1. Vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex 439. szakasz (3) bekezdés; 2. Kambodzs-Vietnám jogsegély egyezmény 22. szakasz (2) bekezdés; 3. Fülöp-szigeteki Polgári Eljárási Szabályzat 39. szabály, 48. cikk. Megjegyzem, míg az első két esetben a származási ország jogának alkalmazása magából a jogszabály szövegéből, a Fülöp-szigetek esetén ez nem a jogszabályból, hanem a bírói gyakorlatból és jogirodalomból következik.

⁶⁶³ 1. Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex; 2. mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex; 3. Szingapúr-Mianmar Iránymutató megállapodás szingapúri ítéletek Mianmarban történő végrehajtására vonatkozó szabályai.

⁶⁶⁴ 1. Brunei, 2. Fülöp-szigetek, 3. Kambodzs, 4. Laosz, 5. Malajzia, 6. Mianmar, 7. Szingapúr, 8. Vietnám.

⁶⁶⁵ „[...] the losing party in the foreign judgment did not participate in the proceeding and the judgment was made in absentia;” Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012-es módosítása, 366. szakasz (2) bek., Chanthala-Santivong fordítása laoszi nyelvről angolra. Chanthala, Xaynari – Santivong, Kongphanh: Country Report: Lao. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 120.; Oppusunggu, Yu Un: Due Process. In Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, p. 140.

A többi hét tagállam⁶⁶⁶ tizenhárom exequatur mechanizmusa⁶⁶⁷ az adós eljárási jogai, valamint a hitelező jogérvényesítéshez fűződő érdeke közötti egyensúlyt az által biztosítja, hogy a megfelelő kézbesítést az adós távollétében hozott külföldi ítélet végrehajthatóságának feltételévé teszi. E mechanizmusok között számos lényegi hasonlóság mutatkozik.

A Nemzetközösséghez tartozó tagállamok viszonyosságon alapuló törvényi sémáinak releváns rendelkezésének szövege lényegileg – egy névelő eltéréstől eltekintve – azonos.⁶⁶⁸ Ezek szerint a brunei REFJA, a malajziai REJA és a szingapúri REFJA esetében is a következő két feltétel együttes fennállása esetén a nyilvántartásba vett ítéletet érvényteleníteni kell: A nyilvántartásba vétel érvénytelenítésének első feltétele, hogy a külföldi ítélet adója, aki egyben a származási ország bírósága előtti eljárás alperese, nem kapott értesítést az eljárásról megfelelő időben ahhoz, hogy a védelméről gondoskodhasson. Ennek a körülménynek a fennállását a megkeresett bíróság attól függetlenül megállapíthatja, hogy a kézbesítés a származási ország joga szerint megfelelő volt. A nyilvántartásba vétel érvénytelenítésének második feltétele, hogy az alperes bíróság előtti megjelenésének („and did not appear”) hiánya.

A Nemzetközösséghez tartozó tagállamok common law exequatur mechanizmusai⁶⁶⁹ is lehetővé teszik a külföldi mulasztási ítéletek (default judgment) végrehajtását.⁶⁷⁰ Ugyanakkor a common law exequatur mechanizmus alapján indított új kereset (fresh action) esetén, a brunei, a maláj és a szingapúri gyakorlat szerint is exequatur megtagadási ok (defense), ha a külföldi eljárás nem felel meg a tisztességes eljárás (natural justice) követelményeinek.⁶⁷¹ Az angol common law gyakorlat alapján a natural justice sérelme – a

⁶⁶⁶ 1. Brunei, 2. Fülöp-szigetek, 3. Kambodzsa, 4. Malajzia, 5. Mianmar, 6. Szingapúr, 7. Vietnám.

⁶⁶⁷ 1. brunei REFJA, 2. brunei common law, 3. Fülöp-szigeteki Polgári Eljárási Szabályzat, 4. Kambodzsa Polgári Eljárásjogi Kódex, 5. Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény, 6. Malajziai REJA, 7. maláj common law, 8. mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex, 9. Szingapúr-Mianmar Iránymutató megállapodás szingapúri ítéletek Mianmarban történő végrehajtására vonatkozó szabályai, 10. szingapúri REFJA, 11. szingapúri common law, 12. Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás mianmari ítéletek Szingapúrban történő végrehajtására vonatkozó szabályai, 13. vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex.

⁶⁶⁸ “[...] that the judgment debtor, being [a/the] defendant in the proceedings in the original court, did not (notwithstanding that process may have been duly served on him in accordance with the law of the country of the original court) receive notice of those proceedings in sufficient time to enable him to defend the proceedings and did not appear;” brunei REFJA 5(1)(a)(iii), malajziai REJA 5(1)(a)(iii) és a szingapúri REFJA 5(1)(a)(iii).

⁶⁶⁹ Brunei, a maláj és a szingapúri common law.

⁶⁷⁰ Oppusunggu, Yu Un: Due Process. In Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, p. 154.

⁶⁷¹ R v Secretary of State for the Home Department; ex parte Doody [1994] AC 531; [1993] UKHL 8. In Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 31.; Selvaratnam, Sitpah: Malaysia. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing,

Jacobson v Frachon ítéletben lefektetett értelmezés szerint – azokat az eseteket fedi le, amikor az alperes nem kapott értesítést a külföldi eljárásról, vagy megfelelő lehetőséget ügye előadására.⁶⁷² Mivel a mianmari ítéletek Szingapúrban a common law mechanizmuson alapuló végrehajthatóságának szabályait összefoglaló Szingapúr-Mianmar iránymutató megállapodás szerint is exequatur feltétel, hogy a szingapúri ítélet megfeleljen a natural justice követelményének,⁶⁷³ a megfelelő kézbesítés e mechanizmus alapján is feltétele a mulasztási ítélet végrehajtásának.

Mulasztási ítéletek főszabály szerint Mianmarban is végrehajthatóak, feltéve, hogy nem sértik a natural justice követelményét.⁶⁷⁴ A tisztességes eljárás alapelveinek sérelmével jár és így a külföldi ítélet elismerésének és végrehajtásának akadályát képezi, amennyiben az alperest nem megfelelően értesítették az eljárásról (proper notice).⁶⁷⁵ Ebből következik, hogy az értesítés elmaradása szintén végrehajthatóságot kizáró ok. Ugyanakkor a Mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex⁶⁷⁶ szerint a mulasztási ítélet, amely nem az ügy érdemi vizsgálata alapján, bizonyítékok vizsgálata nélkül, pusztán a felperes előadása alapján született, megfelelő kézbesítés mellett sem hajtható végre Mianmarban, ahogy arra már a 1928-as *A N Abdul Rahman v J M Mahomed Ali Rowther* ügyben hozott ítélet is rámutat.⁶⁷⁷ Mivel a szingapúri ítéletek Mianmarban való végrehajthatóságának szabályait összefoglaló Szingapúr-Mianmar iránymutató megállapodás szerint is exequatur feltétel, hogy a szingapúri ítélet megfeleljen a natural justice követelményének,⁶⁷⁸ valamint, hogy a ítélet az ügy érdemi vizsgálatát követően hozza meg az eljáró bíróság,⁶⁷⁹ alapos okkal feltételezhető,

Oxford, 2019. p. 174.; Lásd még: Chng, Kenny: Singapore. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, p. 157.

⁶⁷² *Jacobson v Frachon* (1928) 138 LT 386 in Chong, Adeline: Country Report, Singapore in Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 172.; „contrary to the principles of natural justice”; ... Those principles seem to me to involve this, first of all that the court being a court of competent jurisdiction, has given notice to the litigant that they are about to proceed to determine the rights between him and the other litigant; the other is that having given him that notice, it does afford him an opportunity of substantially presenting his case before the court. Both those considerations appear to be essential if they are to be in accordance with natural justice.” <http://www.uniset.ca/lloydata/138LTR386.htm> (2023. július 31.)

⁶⁷³ Szingapúr-Mianmar iránymutató megállapodás 12. pont (c) bek.

⁶⁷⁴ Mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex, 13. szakasz (d).

⁶⁷⁵ “If the foreign court adopted a procedure which is not procedurally fair: it did not give the defendant proper notice [...] the foreign court will have fallen below the basic standards required by the rule of law. Its judgment will not be recognised in Myanmar.” In Briggs, Adrien: Private International Law in Myanmar. University of Oxford, 2015, p. 58.

⁶⁷⁶ Mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex, 13. szakasz (a) bek.

⁶⁷⁷ *A N Abdul Rahman v J M Mahomed Ali Rowther* (1928) 6 ILR 552 (16 May 1928) in Naing Oo, Minn: Country Report: Myanmar. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 142-143.

⁶⁷⁸ Szingapúr-Mianmar iránymutató megállapodás 18. pont (d) bek.

⁶⁷⁹ Szingapúr-Mianmar iránymutató megállapodás 18. pont (b) bek.

hogyan a szingapúri mulasztási ítéletek Mianmarban való végrehajthatóságának, szintén feltétele a megfelelő kézbesítés, valamint az ügynek a szingapúri bíróság általi érdemi vizsgálata.

A Fülöp-szigeteki joggyakorlat szerint az, hogy a végrehajtani kívánt külföldi ítélet mulasztási ítélet (default judgment) nem akadályozza a külföldi ítélet végrehajthatóságának,⁶⁸⁰ feltéve, hogy nem áll fenn exequatur megtagadási ok, amelyek között szerepel a kézbesítés hiánya (want of notice).⁶⁸¹

Az, hogy a végrehajtani kívánt külföldi ítélet mulasztási ítélet (default judgment) elméletileg nem akadályozza a külföldi ítélet végrehajthatóságának, azonban a Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex alapján folyó exequatur eljárásban az exequatur feltétele, hogy a külföldi eljárásban az idézést vagy más hasonló perindításhoz szükséges végzést a pereszetes alperes átvegye.⁶⁸² A Kambodzsa-Vietnám jogsegély-egyezmény alapján folyó exequatur eljárásban pedig azt szükséges igazolni, hogy a peres feleket, vagy jogi képviselőiket a vietnámi bíróság szabályszerűen megidézte, illetve mulasztásuk megállapította.⁶⁸³

A vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex szerinti exequatur eljárásnak önmagában az a tény, hogy az alperes nem vett részt a külföldi bíróság előtti eljárásban nem akadályozza a külföldi ítélet végrehajthatóságának.⁶⁸⁴ A laoszi ítéletek vietnámi végrehajthatósága viszont nem tűnik lehetségesnek a Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény már említett rendelkezése okán, amely a végrehajthatóság feltételül támasztja, hogy a felek, illetve jogi képviselőik részt vegyenek a laoszi bíróság előtt folyó eljárásban.⁶⁸⁵

4.2.2 Kézbesítés az ASEAN tagállamok exequatur mechanizmusában és az EU

Brüsszel rendszerében

⁶⁸⁰ St. Aviation Services v. Grand International Airways GR No. 140288 (2006).

⁶⁸¹ Fülöp-szigeteki Polgári Eljárásjogi Szabályzat 48. szakasz 39. szabálya.

⁶⁸² Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex, 199. szakasz (b) pont.

⁶⁸³ Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény, 22. szakasz (2) bekezdés.

⁶⁸⁴ Nguyen Ngoc Minh et al: Vietnam. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 189.; Ngoc Bich Du: Country Report: Socialist Republic of Vietnam. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 222; Oppusunggu, Yu Un: Due Process. In: Chong, Adeline (ed.). Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020. p. 153.

⁶⁸⁵ Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény 45. szakasz (4) bekezdés. Ngoc Bich Du: Country Report: Socialist Republic of Vietnam. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 217.

Mind a brüsszeli rendszer három vizsgált exequatur mechanizmusa,⁶⁸⁶ mind a külföldi ítéleteket végrehajtó nyolc ASEAN tagállamban⁶⁸⁷ meglévő tizenöt exequatur mechanizmus⁶⁸⁸ rendelkezik a távollévő alperest marasztaló ítélet más tagállamban való végrehajthatóságát feltételekhez kötő, az alperes eljárási jogait védő biztosítékokkal.⁶⁸⁹

A biztosíték módja tekintetében nagyfokú egybeesés mutatkozik a brüsszeli rendszer és a legtöbb ASEAN-on belüli exequatur mechanizmus között. A brüsszeli rendszer instrumentumaiban az adós eljárási jogait védő lényeges biztosítékok az eljárást megindító irat alperes részére történő megfelelő kézbesítése jelenti.⁶⁹⁰ Az eljárást megindító irat kézbesítésének hiánya exequatur megtagadási ok a külföldi ítéleteket végrehajtó ASEAN tagállamban lévő tizenhárom exequatur mechanizmusban.⁶⁹¹ A Laoszhoz kapcsolódó két

⁶⁸⁶ Brüsszeli Egyezmény, Brüsszel I. rendelet, Brüsszel Ia. rendelet.

⁶⁸⁷ 1. Brunei, 2. Fülöp-szigetek, 3. Kambodzsa, 4. Laosz, 5. Malajzia, 6. Mianmar, 7. Szingapúr, 8. Vietnám.

⁶⁸⁸ 1. brunei REFJA, 2. brunei common law, 3. Fülöp-szigeteki Polgári Eljárási Szabályzat, 4. Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex, 5. Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény, 6. Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény, 7. Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény, 8. Malajziai REJA, 9. maláj common law, 10. mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex, 11. Szingapúr-Mianmar Iránymutató megállapodás szingapúri ítéletek Mianmarban történő végrehajtására vonatkozó szabályai, 12. Szingapúri REFJA, 13. szingapúri common law, 14. Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás mianmari ítéletek Szingapúrban történő végrehajtására vonatkozó szabályai, 15. vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex.

⁶⁸⁹ EU: 1. Brüsszeli Egyezmény 27. cikk 2. pont, 2. Brüsszel I. rendelet 34. cikk 2. pont, 3. Brüsszel Ia. rendelet 45. cikk (1) bek. b) pont. ASEAN: 1. brunei REFJA 5. (1)(a)(iii), 2. brunei common law, lásd: Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 31–32, 3. Fülöp-szigeteki Polgári Eljárási Szabályzat, lásd: 2019 Amendments to the 1997 Rules of Civil Procedure, Rule 39, Article 48, 4. Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex 199. szakasz b) pont, 5. Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény, 22. szakasz (2) bekezdés, 6. Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012-es módosítása, 366. szakasz (2) bek, 7. Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény, lásd: Oppusunggu, Yu Un: Due Process. In Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, p. 140., 8. Malajziai REJA 5. (1)(a)(iii), 9. maláj common law, lásd: Choong Yeow Choy: Country Report: Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 132, 10. mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 13. szakasz (d) pont, 11. Szingapúr-Mianmar Iránymutató megállapodás szingapúri ítéletek Mianmarban történő végrehajtására vonatkozó szabályainak 18. szakasz (d) pontja, 12. Szingapúri REFJA (2020 Revised Edition) Section 5(1)(a)(iii), 13. szingapúri common law, lásd: Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 172, 14. Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás mianmari ítéletek Szingapúrban történő végrehajtására vonatkozó szabályainak 12. szakasz (c) pont, 15. vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex 439. szakasz (3) bekezdés.

⁶⁹⁰ Brüsszeli Egyezmény 27. cikk 2. pont, Brüsszel I. rendelet 34. cikk 2. pont, Brüsszel Ia. rendelet 45. cikk (1) bek. b) pont.

⁶⁹¹ 1. brunei REFJA 5. (1)(a)(iii), 2. brunei common law, lásd: Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 31–32, 3. Fülöp-szigeteki Polgári Eljárási Szabályzat, lásd: 2019 Amendments to the 1997 Rules of Civil Procedure, Rule 39, Article 48, 4. Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex 199. szakasz b) pont, 5. Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény, 22. szakasz (2) bekezdés, 6. Malajziai REJA 5. (1)(a)(iii), 7. maláj common law, lásd: Choong Yeow Choy: Country Report: Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 132, 8. mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 13. szakasz (d) pont, 9. Szingapúr-Mianmar Iránymutató megállapodás szingapúri ítéletek Mianmarban történő végrehajtására vonatkozó szabályainak 18. szakasz (d) pontja, 10. Szingapúri REFJA (2020 Revised Edition) Section 5(1)(a)(iii), 11. szingapúri common law, lásd: Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 172, 12. Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás mianmari ítéletek

mechanizmus (a Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012-es módosítása és a Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény) viszont nem tartalmazza a kézbesítés hiányát az exequatur megtagadási okok között. Laosz a külföldi eljárásban távollévő alperest marasztaló ítéletet nem hajtja végre, mivel az említett mechanizmusokban az alperes távolléte exequatur megtagadási ok.⁶⁹² A Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény e rendelkezéseinek szimmetrikus volta miatt a peresztes alperes távollétében hozott laoszi ítélet sem hajtható végre Vietnámban.⁶⁹³ Ezek a mechanizmusok az adós eljárási jogait maximális biztosítják azonban ezt a hitelezői jogérvényesítéshez fűződő érdeke jelentős sérelmére teszik.

Hasonlóság mutatkozik a brüsszeli rendszer instrumentumai és a kézbesítést exequatur feltételként támasztó kontinentális (Kambodzsa és Vietnám), amerikai (a Fülöp-szigetek) jogi hagyományokkal rendelkező ASEAN tagállamok exequatur mechanizmusai, valamint a Nemzetközösséghez tartozó ASEAN tagállamok (Brunei, Malajzia és Szingapúr) viszonyosságon alapuló törvényi sémái (Brunei REFJA, malajziai REJA, szingapúri REFJA) között a tekintetben, hogy a vonatkozó jogszabályokban a kézbesítés hiánya *expressis verbis* exequatur megtagadási okként jelenik meg.⁶⁹⁴ Ezzel szemben a brit jogi hagyományokkal rendelkező ASEAN tagállamok (Brunei, Malajzia és Szingapúr) common law exequatur mechanizmusában (ideértve a Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás mianmari ítéletek Szingapúrban való végrehajthatóságára vonatkozó rendelkezéseit is), valamint szintén brit jogi hagyományokkal rendelkező Mianmar exequatur mechanizmusában (Mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex és a Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás szingapúri ítéletek Mianmarban való végrehajthatóságára vonatkozó rendelkezései) a kézbesítés nem szó szerint, hanem a natural justice ernyője alatt jelenik meg.⁶⁹⁵ Ez a

Szingapúrban történő végrehajtására vonatkozó szabályainak 12. szakasz (c) pont, 13. vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex 439. szakasz (3) bekezdés.

⁶⁹² 1. Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012-es módosítása, 366. szakasz (2) bek, 2. Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény 45. szakasz (4) bekezdés.

⁶⁹³ Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény 45. szakasz (4) bekezdés. Ngoc Bich Du: Country Report: Socialist Republic of Vietnam. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 216.

⁶⁹⁴ 1. Brüsszeli Egyezmény 27. cikk 2. pont, 2. Brüsszel I. rendelet 34. cikk 2. pont, 3. Brüsszel Ia. rendelet 45. cikk (1) bek. b) pont, 4. brunei REFJA 5. (1)(a)(iii), 5. Fülöp-szigeteki Polgári Eljárási Szabályzat, lásd: 2019 Amendments to the 1997 Rules of Civil Procedure, Rule 39, Article 48, 6. Kambodzsa Polgári Eljárásjogi Kódex 199. szakasz b) pont, 7. Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény, 22. szakasz (2) bekezdés, 8. Malajziai REJA 5. (1)(a)(iii), 9. Szingapúri REFJA (2020 Revised Edition) Section 5(1)(a)(iii), 10. vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex 439. szakasz (3) bekezdés.

⁶⁹⁵ 1. brunei common law, lásd: Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 31–32; 2. maláj common law, lásd: Choong Yeow Choy: Country Report: Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 132; 3. mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 13. szakasz (d) pont; 4. Szingapúr-Mianmar Iránymutató megállapodás szingapúri ítéletek Mianmarban történő végrehajtására vonatkozó szabályainak 18. szakasz (d) pontja; 5.

különbség azonban formalitás, a tényleges cél, hogy az adós az eljárás kezdetéről megfelelő időben és módon értesüljön mindkét esetben biztosítható.⁶⁹⁶

Hasonlóság mutatkozik a brüsszeli rendszer instrumentumai⁶⁹⁷ és a brit jogi hagyományokkal rendelkező ASEAN tagállamok⁶⁹⁸ között a tekintetben, hogy ezek nem pusztán a kézbesítést, hanem annak minősített módját teszik exequatur feltétellé olyan külföldi ítélet esetén, amely az alperes távollétében született. Ez a hatályos Brüsszel Ia. rendelet 45. cikk (1) bek. b) pontjában akképpen jelenik meg, hogy a kézbesítés módjának és idejének is olyannak kell lenni, hogy az lehetővé tegye, hogy az alperes részére, hogy védelméről gondoskodhasson.⁶⁹⁹ Ehhez hasonlóan a Nemzetközösséghez tartozó három ASEAN tagállam viszonyosság alapjánuló törvényi sémái is tartalmazznak arra vonatkozó kifejezett előírást, hogy a kézbesítésnek olyan időben kell megtörténnie, hogy az lehetővé tegye az adós számára a védelemre való felkészülést.⁷⁰⁰ Bár nem *expressis verbis*, hanem a *natural justice* égisze alatt a mianmari exequatur mechanizmusok,⁷⁰¹ valamint a brunei, a maláj, a szingapúri egyéb exequatur mechanizmusok is az exequatur feltételévé teszik, hogy a távollévő alperes részére a kézbesítés oly módon történjék, hogy az lehetővé tegye a védelemre való felkészülésre.⁷⁰² Hasonlóképpen, a vietnámi polgári eljárásjogi kódex mechanizmusa is a minősített – „szabályszerű” és „ésszerű időben” történő – kézbesítést

szingapúri common law; 6. Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás mianmari ítéletek Szingapúrban történő végrehajtására vonatkozó szabályainak 12. szakasz (c) pont.

⁶⁹⁶ Lásd: Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia*, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 31; Selvaratnam, Sitpah: Malaysia. In Reyes, Anselmo (ed.): *Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters*. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 174; Briggs, Adrien: *Private International Law in Myanmar*. University of Oxford, 2015, p. 58; illetve Szingapúr esetében lásd: *TSH and another v TSE and another and another appeal and another suit* [2017] SGHCF 21 [55].

⁶⁹⁷ 1. Brüsszeli Egyezmény 27. cikk 2. pont, 2. Brüsszel I. rendelet 34. cikk 2. pont, 3. Brüsszel Ia. rendelet 45. cikk (1) bek. b) pont,

⁶⁹⁸ 1. Brunei; 2. Malajzia; 3. Mianmar; 4. Szingapúr.

⁶⁹⁹ „Valamely fél kérelmére a határozat elismerését meg kell tagadni, amennyiben: ... a határozatot az alperes távollétében hozták, amennyiben az eljárást megindító iratot vagy azzal egyenértékű iratot nem kézbesítették az alperes részére megfelelő időben és megfelelő módon ahhoz, hogy védelméről gondoskodhasson, ...”. (általam aláhúzva)

⁷⁰⁰ 1. brunei REFJA 5. (1)(a)(iii), 2. Malajziai REJA 5. (1)(a)(iii), 3. Szingapúri REFJA (2020 Revised Edition) Section 5(1)(a)(iii).

⁷⁰¹ 1. Mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 13. szakasz (d) pont; 2. Szingapúr-Mianmar Iránymutató megállapodás szingapúri ítéletek Mianmarban történő végrehajtására vonatkozó szabályai (18. szakasz (d) pont).

⁷⁰² „,contrary to the principles of natural justice’; ... Those principles seem to me to involve this, first of all that the court being a court of competent jurisdiction, has given notice to the litigant that they are about to proceed to determine the rights between him and the other litigant; the other is that having given him that notice, it does afford him an opportunity of substantially presenting his case before the court. Both those considerations appear to be essential if they are to be in accordance with natural justice.” (általam aláhúzva) in *Jacobson v Frachon* (1928) 138 LT 386. <http://www.uniset.ca/lloyddata/138LTR386.htm> (2023. július 31.). Lásd még: Oppusunggu, Yu Un: *Due Process*. In Chong, Adeline (ed.): *Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments*. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, p. 132.

támasztja az exequatur feltételeként.⁷⁰³ Ezekkel szemben a Fülöp-szigeteki Polgári Eljárásjogi Szabályzat („want of notice”) valamint a kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex („received service of summons or any other order necessary to commence the action”) szövegéből nem tűnik ki, hogy a kézbesítés tényén túl a kézbesítés módja vagy ideje tekintetében e mechanizmusok további elvárásokat támasztanak az exequatur feltételeként.⁷⁰⁴ Ugyanakkor, a Chong-féle kutatás Fülöp-szigeteki jog szakértője szerint amennyiben az alperes védelemhez való joga ténylegesen sérül a nem megfelelő időben történt kézbesítés okán, az az exequatur megtagadásához vezethet a due process sérelme miatt.⁷⁰⁵ A kambodzsai esetjog ugyan nem elérhető,⁷⁰⁶ de a jogszabály elvileg lehetővé tenné a közrendi kifogás alkalmazását, abban az esetben, ha a kézbesítés késői volta akadályozta meg a külföldi eljárás pervesztes alperesét a védelemhez való joga gyakorlásában.⁷⁰⁷

A kézbesítést explicit vagy implicit módon exequatur feltételként támaztó ASEAN tagállamok többségének⁷⁰⁸ exequatur mechanizmusai,⁷⁰⁹ az EU brüsszeli rendszerének instrumentumaival egyetemben tehát minősített kézbesítést tesznek szükségesség a távollévő alperes elleni ítélet más tagállamban való végrehajthatóságának megállapításához, azaz az eljárást megindító irat kézbesítésére nem pusztá formalitásként, hanem az alperes védelemhez való joga biztosításának garanciájaként tekint. Ugyanakkor különbség

⁷⁰³ Vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex 439. szakasz (3) bekezdés.

⁷⁰⁴ „[...] the judgment or final order may be repelled by evidence of [...] want of notice to the party, [...]” Supreme Court Republic of the Philippines. 2019 Amendments to the 1997 Rules of Civil Procedure, Rule 39, Article 48. <https://sc.judiciary.gov.ph/2019-amendments-to-the-1997-rules-of-civil-procedure/> (2023. július 1.); „the non-prevailing defendant received service of a summons or any other order necessary to commence the action, or responded without receiving such summons or order;” Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex, 199. szakasz (b) pont. Japan International Cooperation Agency. https://www.jica.go.jp/Resource/project/english/cambodia/0701047/materials/c8h0vm000000zsb2-att/01_01e.pdf (2023. július 1.).

⁷⁰⁵ Aguiling-Pangalangan, Elizabeth: Country Report: Republic of the Philippines. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 154. Írja ezt annak ellenére, hogy a due process sérelme nem szerepel a Fülöp-szigeteki Polgári Eljárásjogi Szabályzatában felsorolt exequatur megtagadási okok között. Lásd: 2019 Amendments to the 1997 Rules of Civil Procedure, Rule 39, Article 48. <https://sc.judiciary.gov.ph/2019-amendments-to-the-1997-rules-of-civil-procedure/> (2023. július 1.).

⁷⁰⁶ Valószínűleg nem is létezik. Lásd: Bun, Youdy: Country Report Cambodia. In: Adeline Chong (ed.), Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Singapore, Asian Business Law Institute, 2017, p. 38; Larkin, Alex – Yun, Potim: Cambodia. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, p. 204.

⁷⁰⁷ Bun, Youdy: Country Report Cambodia. In Adeline Chong (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Singapore, Asian Business Law Institute, 2017, p. 36 és pp. 40-41.

⁷⁰⁸ 1. Brunei; 2. Malajzia; 3. Mianmar; 4. Szingapúr; 5. Vietnám.

⁷⁰⁹ 1. brunei REFJA 5. (1)(a)(iii); 2. brunei common law; 3. malajziai REJA 5. (1)(a)(iii); 4. malajziai common law; 5. Mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex; 6. Szingapúr-Mianmar Irányutató Megállapodás szingapúri ítéletek Mianmarban való végrehajthatóságára vonatkozó rendelkezései (18. szakasz (d) pont); 7. szingapúri REFJA 5(1)(a)(iii); 8. szingapúri common law; 9. Szingapúr-Mianmar Irányutató Megállapodás mianmari ítéletek Szingapúrban való végrehajthatóságára vonatkozó rendelkezései (12. szakasz (c) pont); valamint 10. vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex 439. szakasz (3) bekezdés.

mutatkozik ezen mechanizmusok között a tekintetben, hogy a kézbesítés megfelelőségét milyen jog alapján kell megítélni. Az EU-ban a brüsszeli mechanizmusai szerinti exequatur megtagadási okok közösségi szinten való szabályozása miatt a kézbesítésnek a brüsszeli rendszer instrumentumainak kellett, kell megfelelnie. Az ASEAN tagállamok esetén közös szabályozás nem lévén kérdésként merül fel, hogy a kézbesítés megfelelőségére, a származási vagy a megkeresett ország joga alkalmazandó?⁷¹⁰ E tekintetben az ASEAN tagállamok álláspontja nem egységes. A Nemzetközösséghez tartozó tagállamok viszonyoságon alapuló törvényi sémái,⁷¹¹ common law exequatur mechanizmusai⁷¹² és Szingapúr-Mianmar iránymutató megállapodás mianmari ítéletek Szingapúrban való végrehajthatóságának feltételeit rögzítő része – az utóbbi, a szingapúri common law exequatur mechanizmust követve⁷¹³ – a kézbesítés megfelelőségét a megkeresett ország joga szerint ítéli meg. Ezekkel ellentétben a Vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex⁷¹⁴ és a Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény⁷¹⁵ rendelkezései kimondják, hogy a kézbesítés megfelelőségének vizsgálatára a származási ország joga alkalmazandó. Bár a Fülöp-

⁷¹⁰ Erről bővebben lásd: Oppusunggu, Yu Un: Due Process. In Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, pp. 141-146.

⁷¹¹ 1. brunei REFJA 5. (1)(a)(iii), 2. Malajziai REJA 5. (1)(a)(iii), 3. Szingapúri REFJA (2020 Revised Edition) Section 5(1)(a)(iii) egyezően: “[...] that the judgment debtor, being [a/the] defendant in the proceedings in the original court, did not (notwithstanding that process may have been duly served on him in accordance with the law of the country of the original court) receive notice of those proceedings in sufficient time to enable him to defend the proceedings and did not appear;” (általam aláhúzva).

⁷¹² Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 31–32; Choong Yeow Choy: Country Report, Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, pp. 129-132; Chong, Adeline: Country Report, Singapore. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 172; Lásd még: Oppusunggu, Yu Un: Due Process. In Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, p. 141, aki az Adams v Cape Industries [1990] Ch 433 at 599 (27 July 1989) (Court of Appeal of England and Wales) at 566-re hivatkozik.

⁷¹³ Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás 3, 7–8. pontok; Oppusunggu, Yu Un: Due Process. In Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, p. 141.

⁷¹⁴ Vietnám Polgári Eljárásjogi Kódex 439. szakasz 3. bek.: „Civil judgments/decisions of foreign Court that shall not be recognized or enforced in Vietnam ... Judgment debtors or their lawful representatives are absent from the Court sessions of the foreign Courts because they have not been duly summoned or documents of the foreign Courts have not been delivered to them in a reasonable time period as prescribed in law of home country of such foreign Court so that such persons can exercise the right to self-defense.” (általam aláhúzva)

⁷¹⁵ Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény 22. szakasz (2) bek.: “The litigants or their legal representatives have been duly summoned or declared absent in accordance with the national law of the Requesting Party.” (általam aláhúzva).

szigeteki Eljárásjogi Szabályzat szövegéből nem tűnik ki,⁷¹⁶ a Fülöp-szigeteki joggyakorlat szerint a kézbesítés szabályosságát a származási ország joga alapján kell megítélni.⁷¹⁷

Határokon átnyúló végrehajtást igénylő ügyek tényállásában gyakran előfordul, hogy a származási bíróság külföldről kell, hogy idézze az adóst, részére külföldre kell, hogy kézbesítse az eljárást megindító iratot. Nem szükségszerű, hogy az irat külföldre való áttétele, illetve az átvevő államban való kézbesítés módja tekintetében az egyes államok ugyanazt tartsák szabályosnak. Az EU tagállamok közötti iratáttétel és kézbesítés módja a Tanács 1348/2000/EK rendeletének⁷¹⁸ 2001. május 31-én történt hatálybalépésétől kezdve egységesen szabályozott, átlátható.⁷¹⁹ Ugyanakkor már a rendeleti szabályozás előtt is magas szintű harmonizációt és átláthatóságot teremtett, hogy az EGK tagállamok mindegyike csatlakozott az 1965-ös hágai kézbesítési egyezményhez.⁷²⁰ Ezzel szemben az ASEAN tagállamok között nincs egységes szabályozás a bírósági iratok egymás közti iratáttétele és kézbesítése tekintetében, valamint csak három ASEAN tagállam (a Fülöp-szigetek, Szingapúr és Vietnám) tagjai a hágai kézbesítési egyezménynek.⁷²¹ Az egységes szabályozás hiánya nagyobb teret enged annak, hogy az exequatur fázisban a megkeresett tagállam által nem megfelelő módú iratkézbesítés miatt minősüljön az ítélet végrehajthatatlannak.

4.2 Közrend

A közrendi kifogás alapvetően különbözik az e fejezetben említett egyéb, a külföldi ítélet elismerését és végrehajthatóságát megakadályozó kifogásoktól, mint a közvetett joghatóság

⁷¹⁶ Fülöp-szigeteki Eljárásjogi Szabályzat 39. szabály, 48. szakasz: "... In either case, the judgment or final order may be repelled by evidence of a want of jurisdiction, want of notice to the party, collusion, fraud, or clear mistake of law or fact."

⁷¹⁷ Aguiling-Pangalangan, Elizabeth: Country Report: Republic of the Philippines. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 155; Jo, Arvin A – Cruz, Jocelyn P.: The Philippines. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, p. 231; Oppusunggu, Yu Un: Due Process. In Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, p. 146.

⁷¹⁸ A Tanács 1348/2000/EK rendelete (2000. május 29.) a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről HL L 160., 2000.6.30, p. 37–52.

⁷¹⁹ Továbbá: Az Európai Parlament és a Tanács 1393/2007/EK rendelete (2007. november 13.) a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről (iratkézbesítés) és az 1348/2000/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről HL L 324., 2007.12.10, p. 79–120; valamint: Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/1784 rendelete (2020. november 25.) a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről (iratkézbesítés) (átdolgozás) HL L 405., 2020.12.2, p. 40–78.

⁷²⁰ Convention of 15 November 1965 on the Service Abroad of Judicial and Extrajudicial Documents in Civil or Commercial Matters, HCCH Status Table <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=17> (2023. július 31.).

⁷²¹ Convention of 15 November 1965 on the Service Abroad of Judicial and Extrajudicial Documents in Civil or Commercial Matters, HCCH Status Table <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=17> (2023. július 31.).

hiánya, a nem megfelelő kézbesítés, a tisztességes eljárás sérelme, vagy a csalás. Míg az eddig tárgyalt exequatur megtagadási okok esetében a jogalkotó célja a külföldi bírósági eljárás adósának jogvédelme, addig a közrendi kifogás kettős funkciót tölt be: nemcsak a külföldi ítélet adósa jogainak védelmét szolgálja, hanem a címzett ország érdekeinek védelmét is biztosítani hivatott. Tekintettel arra, hogy az értekezés e fejezete a külföldi ítélet adósának eljárási jogainak védelmét vizsgálja, a közrend egyéb aspektusai – így az alkalmazott külföldi anyagi jog igazságtalanságából fakadóan az adóst ért sérelem, valamint a címzett ország érdekvédelme – csak érintőlegesen kerülnek tárgyalásra.

4.4.1 Közrend az ASEAN tagállamok exequatur mechanizmusában

4.4.1.1 Közrend sérelme, mint exequatur megtagadási ok

A külföldi ítéleteket végrehajtó ASEAN-tagállamok közül a Nemzetközösséghez tartozó államok – Brunei, Malajzia és Szingapúr – minden viszonyosságon alapuló törvényi sémán, illetve a common law alapuló exequatur mechanizmusában nevesített megtagadási okként szerepel a címzett ország közrendjének sérelme, amelyre egységesen a „public policy” kifejezést használják.⁷²²

A Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex, valamint a Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezményben is nevesített exequatur feltételként jelenik meg a közrend, de ezekben a mechanizmusokban a „public order” kifejezést használják.⁷²³ A kambodzsai jogalkotó a

⁷²² 1. brunei REFJA 5. (1)(a)(v); 2. brunei common law: Ong, Colin: Country Report, Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, pp. 29–31; 3. Malajziai REJA 5. (1)(a)(v); 4. maláj common law: Selvaratnam, Sitpah: Malaysia. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, p. 174.; 5. szingapúri REFJA 5. (1)(a)(v); 6. szingapúri common law: Chng, Kenny: Singapore. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 156.; 7. Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás mianmari ítéletek Szingapúrban történő végrehajtására vonatkozó szabályai: 12. pont (b) bekezdés.

⁷²³ „the contents of the judgment and the court proceedings in the action do not violate the public order or good morals of Cambodia;” Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex, 199. szakasz (c) pont. Japan International Cooperation Agency. https://www.jica.go.jp/Resource/project/english/cambodia/0701047/materials/c8h0vm000000zsb2-att/01_01e.pdf (2023. július 1.), illetve „[...] shall not contradict the fundamental principles of law and public order of the Requested Party.” Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény, 22. szakasz 5. bek. Agreement on mutual judicial assistance in civil matters between the Kingdom of Cambodia and the Socialist Republic of Viet Nam (2013). The National Assembly of the Kingdom of Cambodia. <http://national-assembly.org.kh/ViewLawFile.aspx?LawDID=457> (2023. július 1.)

public policy kifejezést a public order fogalmával magyarázza, ami arra utal, hogy a két kifejezés – legalábbis a kambodzsai jogrendszerben – felcserélhetőként értelmezhető.⁷²⁴

A Fülöp-szigeteki Polgári Eljárásjogi Szabályzat nem nevesíti az exequatur feltételei között sem a public policy, sem a public order fogalmát. Ugyanakkor Aguiling-Pangalangan rámutat, hogy a Fülöp-szigeteki Polgári Törvénykönyv 17. szakaszának 3. bekezdésében foglalt alapelv alapján a külföldi ítélet elismerését és végrehajthatóvá nyilvánítását meg kell tagadni, ha az a Fülöp-szigetek közrendjébe (public order, public policy) ütközik.⁷²⁵ A Fülöp-szigeteki Polgári Törvénykönyv tehát public order és public policy kifejezést egymás mellett használja.

A vietnámi mechanizmusokban – a már említett Kambodzsa–Vietnám jogsegélyegyezményt kivéve, amely az exequatur feltételeként előírja a címzett fél közrendjének (public order) sérelmének hiányát – a közrend (public policy vagy public order) nem szerepel kifejezett megtagadási okként.⁷²⁶ Ugyanakkor mind a Vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex,⁷²⁷ mind a Laosz–Vietnám jogsegélyegyezmény tartalmazza a címzett ország „alapvető jogelveinek” (basic principles of law, illetve fundamental principles of law) mint az exequatur megtagadásának lehetséges indokát.⁷²⁸ A Kambodzsa-Vietnám jogsegélyegyezményben a címzett ország alapvető jogelveinek (fundamental principles of law) sérelme a közrend sérelme (public order) mellett szerepel exequatur megtagadási okként.⁷²⁹

⁷²⁴ A külföldi választottbírói határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 1958 évi New York-i egyezmény végrehajtásáról szóló kambodzsai törvény (angolul: Law on the Adoption and Implementation of the UN Convention on the Recognition of Foreign Arbitral Awards) 2. szakaszának 7. pontja választottbírói ítéletek kontextusában tartalmaz egy közrendi definíciót. E szerint közrendbe (public policy) ütközőnek minősül az a határozat, amely negatívan hat a közrendre (public order). Angolul: „Contrary to Public Policy” means the decision that will adversely affect the public order”. E körkörös magyarázat a két kifejezés egyezőségére utal.

⁷²⁵ Aguiling-Pangalangan, Elizabeth: Country Report: Republic of the Philippines. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 153. „Prohibitive laws concerning persons, their acts or property, and those which have for their object public order, public policy and good customs shall not be rendered ineffective by laws or judgments promulgated, or by determinations or conventions agreed upon in a foreign country.” In: Republic Act No. 386 (1949) An Act to Ordain and Institute the Civil Code of the Philippines. Art. 17(3) <https://www.officialgazette.gov.ph/downloads/1949/06jun/19490618-RA-0386-JPL.pdf> (2023. július 1.)

⁷²⁶ 1. Vietnámi Polgári Eljárásjogi kódex, 2. Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény és 3. Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény.

⁷²⁷ Vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex 439. szakasz 8. pont.

⁷²⁸ Ngoc Bich Du: Country Report: Socialist Republic of Vietnam. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 216.

⁷²⁹ „[...] shall not contradict the fundamental principles of law and public order of the Requested Party.” Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény, 22. szakasz 5. bek. Agreement on mutual judicial assistance in civil matters between the Kingdom of Cambodia and the Socialist Republic of Viet Nam (2013). The National Assembly of the Kingdom of Cambodia. <http://national-assembly.org.kh/ViewLawFile.aspx?LawDID=457> (2023. július 1.)

A mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex és a Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás azon rendelkezései, amelyek a szingapúri ítélet Mianmarban való elismerésének és végrehajthatóságának akadályait sorolják fel, kifejezetten nem említik a közrend (public policy vagy public order) sérelmét. Ugyanakkor a mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 13. szakaszának (f) pontja, illetve az azzal tartalmilag megegyező Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás 18. pontjának (f) bekezdése lehetőséget ad arra, hogy a mianmari bíróság a külföldi ítélet végrehajtását a közrend sérelmére hivatkozva megtagadja, ha az ítélet olyan kereseti kérelemnek ad helyt, amely „hatályos [...] törvényt sért” (breach of any law in force).⁷³⁰ Ugyanakkor ezt megszorítóan kell értelmezni,⁷³¹ és nem minden törvényt sértés akadályozza a külföldi ítélet Mianmarban történő végrehajtását.⁷³² A mianmarihoz hasonló tág megfogalmazás “a laoszi törvények sérelme” (violates the laws of Lao PDR) szerepel a laoszi Polgári Eljárásjogi Törvényben.⁷³³

A címzett ország közrendje, alapvető jogelvei, valamint az ezekre vonatkozó, megengedőbb jogszabályi sérelem exequatur megtagadási okként való figyelembevétele mellett néhány ASEAN tagállam exequatur mechanizmusában további megtagadási okok is szerepelnek, amelyek véleményem szerint a közrend kategóriájában is tárgyalhatóak. Ilyen a Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex szerinti jó erkölcs (good morals), amelyet a kódex a közrend (public order) mellett egy bekezdésen belül tárgyal.⁷³⁴ Két szocialista ASEAN tagállam – a Laoszi Népi Demokratikus Köztársaság és a Vietnámi Szocialista Köztársaság – exequatur mechanizmusában a címzett állam szuverenitásának (sovereignty) sérelme külön nevesített exequatur megtagadási ok.⁷³⁵ A Laosz-Vietnám jogsegély egyezményben

⁷³⁰ Mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 13. szakasz (f) pontja angolul: „A foreign matter shall be conclusive [...] except – (f) where it sustains a claim founded on a breach of any law in force in the Union of Myanmar.”; Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás 18. pont (f) bekezdés angolul: “[...] a judgment of the courts of Singapore will be considered conclusive, except: [...] (f) where it sustains a claim founded on a breach of any law in force in the Republic of the Union of Myanmar”. Lásd még: Briggs, Adrien: *Private International Law in Myanmar*. University of Oxford, 2015, p. 59.

⁷³¹ Thura, Zaw: Myanmar. In Reyes, Anselmo (ed.): *Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters*. Hart Publishing, Oxford, 2019, pp. 217–218.

⁷³² SPSN Kasivisvanathan Chettiar v SS Krishnappa Chettiar [1951] Burma Law Reports 399 [402]. https://myanmar-law-library.org/IMG/pdf/jurisprudence_1951.pdf (2023. július 1.)

⁷³³ Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012-es módosítása, 362. szakasz (2) bekezdése és 366. szakasz (5) bekezdés.

⁷³⁴ „the contents of the judgment and the court proceedings in the action do not violate the public order or good morals of Cambodia;” Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex, 199. szakasz (c) pont. Japan International Cooperation Agency. https://www.jica.go.jp/Resource/project/english/cambodia/0701047/materials/c8h0vm000000zsb2-att/01_01e.pdf (2023. július 1.)

⁷³⁵ Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012-es módosítása, 362. szakasz (2) bekezdése; Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény 45. cikk.

megjelenik a „nemzetbiztonság” (national security),⁷³⁶ míg a Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012-es módosításában a „társadalmi rend” (social order), illetve a „béke” (peace) sérelme, mint exequatur megtagadási okok.⁷³⁷

4.4.1.2 Közrend tartalmának meghatározása

A vizsgált ASEAN-tagállamok egyikében sincs olyan lista, amely véglegesen megállapítaná az adott tagállam közrendjét.⁷³⁸ Egyes, ítéleteiket nagyobb volumenben publikáló tagállamok esetében – például Szingapúr⁷³⁹ és Malajzia⁷⁴⁰ – képet kaphatunk arról, hogy egy adott időpontban egy konkrét körülmény összeegyeztethető-e a közrenddel. Más esetekben pedig magából a jogszabály szövegéből (például: jó erkölcs,⁷⁴¹ nemzetbiztonság,⁷⁴² társadalmi rend, illetve béke⁷⁴³) következtethetünk arra, hogy egy adott körülmény sérti a közrendet.

4.4.1.3 Eljárási és anyagi közrend elkülönülése

Az ASEAN tagállamok közrendi kifogást tartalmazó exequatur mechanizmusában, illetve az ezeket bemutató tanulmányokban (Chong és Reyes kutatásaiban) nem különül el az eljárásjogi és az anyagi jogi közrend.⁷⁴⁴ Egyedül a kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex 199. szakaszának (c) bekezdéséből következik egyértelműen, hogy a kambodzsai jogrendszerben a közrendi kifogásnak van anyagi és eljárásjogi aspektusa is,⁷⁴⁵ amit

⁷³⁶ Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény 45. cikk.

⁷³⁷ Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012-es módosítása, 362. szakasz (3) bekezdése.

⁷³⁸ Oppusunggu ezzel azonos következtetésre jutott. Lásd: Oppusunggu, Yu Un: Public Policy. In: Chong, Adeline (ed.). Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020. p. 112.

⁷³⁹ Chong, Adeline: Country Report, Singapore. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 171–172; Lásd még: Chng, Kenny: Singapore. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. pp. 155–156.

⁷⁴⁰ Choong Yeow Choy: Country Report: Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 130–131; Selvaratnam, Sitpah: Malaysia. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, p. 171.

⁷⁴¹ Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex, 199. szakasz (c) bekezdés.

⁷⁴² Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény 45. cikk.

⁷⁴³ Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012-es módosítása, 362. szakasz (3) bekezdése.

⁷⁴⁴ Ugyanakkor Chong a Yip Man szerzőtárral egy később írt könyvében megjelenik az anyagi közrend (substantive public policy) kifejezés, de e distinkció továbbra sem hangsúlyos. Lásd: Chong, Adeline – Yip, Man: Singapore Private International Law: Commercial Issues and Practice, Oxford University Press, Oxford, 2023, p. 193.

⁷⁴⁵ “A final and binding judgment of a foreign court shall be effective only where all of the following requirements have been fulfilled: [...] (c) the contents of the judgment and the court proceedings in the action do not violate the public order or good morals of Cambodia;” kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex 199. szakaszának (c) bekezdés.

tanulmányában Bun, a Chong által vezetett kutatás kambodzsai jogi szakértője, is megjegyzi.⁷⁴⁶ Az eljárásjogi közrend nevesítésének általános hiánya nem jelenti azt, hogy az adós eljárási jogai a többi külföldi ítéletet végrehajtó ASEAN tagállamban ne részesülhetne védelemben, illetve, hogy az egyébként nevesített közrendi kifogásnak az anyagi jogi esetkörön túl ne lehetne eljárásjogi esetköre.⁷⁴⁷ Például több ASEAN-tagállam (Brunei⁷⁴⁸ és Szingapúr⁷⁴⁹) exequatur mechanizmusát vizsgáló tanulmány közrendi sérelmet lát abban, ha egy külföldi bíróság ítéletét végrehajthatónak tekintenék annak ellenére, hogy az eljárást az ítélet a címzett ország bírósága ideiglenes perindítást tiltó intézkedés (anti-suit injunction) ellenére folytatták le. Ugyanakkor azon exequatur mechanizmusokban, amelyekben az eljárást megindító irat kézbesítésének hiánya vagy a kézbesítés nem megfelelő volta,⁷⁵⁰ a természetes igazság (natural justice) sérelme,⁷⁵¹ illetve a csalás⁷⁵² nevesített exequatur megtagadási ok, ezen specifikus feltételek az eljárásjogi közrend sérelmét megvalósító tényállások körét szűkíthetik.

⁷⁴⁶ “The third threshold requirement is to ensure that the enforcement of any judgment or the procedures which led to such judgment do not contradict the public order and morals of Cambodia.” In Bun, Youdy: Country Report Cambodia. In Adeline Chong (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Singapore, Asian Business Law Institute, 2017, p. 40.

⁷⁴⁷ Ong szerint a brunei common law magában foglalja a tisztességes tárgyaláshoz és pártatlan bíróhoz való jogot. A bírónak a feleket egyenlő elbánásban kell részesítenie és részrehajlás alapos gyanúja tisztességes eljárás során fel sem merülhet. Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 31.

⁷⁴⁸ Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 31.

⁷⁴⁹ Chong, Adeline: Country Report, Singapore. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 172; Lásd még: Chng, Kenny: Singapore. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 156.

⁷⁵⁰ 1. Brunei REFJA 5(1)(a)(iii); 2. malajziai REJA 5(1)(a)(iii); 3. szingapúri REFJA 5(1)(a)(iii); 4. kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex 199. szakasz (b) bekezdés; 5. Kambodzs-Vietnám jogsegély egyezmény 22. szakasz (2) bek; 6. vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex 439. szakasz 3. pont; 7. Fülöp-szigeteki Eljárásjogi Szabályzat 39. szabály, 48. szakasz.

⁷⁵¹ 1. Brunei common law; 2. malajziai common law; 3. szingapúri common law; 4. Mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex, 13. szakasz (d) pont.

⁷⁵² 1. brunei REFJA 5. (1)(a)(iv); 2. malajziai REJA 5. (1)(a)(iv); 3. szingapúri REFJA 5. (1)(a)(iv); 4. Fülöp-szigeteki Polgári Eljárásjogi Szabályzat 39. szabály 48. cikk; 5. mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 13. szakasz (f) pont; 6. Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás szingapúri ítéletek Mianmarban való végrehajthatóságára vonatkozó szabályai, 18. szakasz (f) pont; 7. Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás mianmari ítéletek Szingapúrban való végrehajthatóságára vonatkozó szabályai, 12 szakasz (a) pont; 8. a brunei common law tekintetében lásd: Ong, Colin: Country Report, Brunei in Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 30; 9. a malajziai common law tekintetében lásd: Choong Yeow Choy: Country Report: Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 129, p. 132., valamint Selvaratnam, Sitpah: Malaysia. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, p. 174; 10. a szingapúri common law tekintetében lásd: Chong, Adeline: Country Report: Singapore. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 170-171, illetve, Chng, Kenny: Singapore. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. pp. 154-155.

4.4.1.4 Közrendi kifogás kivételes jellege

Azon mechanizmusokban, amelyekben a közrend sérelme nevesített exequatur megtagadási ok, nem jelenik meg további a közrendi kifogás alkalmazhatóságát szűkítő feltétel. Egyedül a 2005-ös joghatósági megállapodásokról szóló hágai egyezmény a szingapúri jogba átültető CCAA használja megszorító jelzőt azzal, hogy a megtagadás lehetőségét azokra az esetekre szorítja, amikor a külföldi ítélet nyilvánvalóan összeegyeztethetetlen (manifestly incompatible) Szingapúr közrendjével. A CCAA-ban kinyilvánításra kerül, hogy a szingapúri közrend nyilvánvaló sérelmét jelenti, amennyiben az eredeti eljárás összeegyeztethetetlen a tisztességes eljárás szingapúri jog szerinti alapelveivel (fundamental principles of procedural fairness).⁷⁵³ Ugyanakkor a CCAA-ban foglaltak szabály az ítéletek ASEAN-on belüli áramlását nem érinti, mivel a 2005-ös joghatósági megállapodásokról szóló hágai egyezménynek Szingapúron kívül más ASEAN tagállam nem tagja. Bár a jogszabályok szövegében sem a 'kivételes', sem más, a megszorító alkalmazást sugalló jelző nem szerepel, Brunei⁷⁵⁴ és Malajzia⁷⁵⁵ esetében a tanulmányok egyértelműen rámutatnak arra, hogy a megalapozott közrendi kifogás kivételes jellegű.

4.4.1.5 Közrendi kifogás és a *révision au fond* tilalmának kapcsolata

A vizsgált ASEAN-tagállamok mindegyikében elfogadott, hogy az exequatur eljárásban a külföldi ítélet tartalma főszabály szerint nem vizsgálható felül – a *révision au fond* tilalma.⁷⁵⁶

⁷⁵³ „The General Division of the High Court must refuse to recognise or enforce a foreign judgment [...] in any of the following circumstances [...] the recognition and enforcement of the foreign judgment would be manifestly incompatible with the public policy of Singapore, including circumstances where specific proceedings leading to the judgment would be incompatible with fundamental principles of procedural fairness in Singapore” CCAA, Section 14 (c). Lásd még: HCCH 2005 Choice of Courts Convention, Art. 9 (e)

⁷⁵⁴ Richardson v Mellish (1824) 2 Bing 229 at 252 “against arguing too strongly upon public policy; it is a very unruly horse, and when once you get astride it you never know where it will carry you.” In Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 30-31.

⁷⁵⁵ “[...] the reported judgments indicate that the proverbial ‘unruly horse’ has been kept under control” In Choong Yeow Choy: Country Report: Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 130.

⁷⁵⁶ Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 32; Aguilin-Pangalangan, Elizabeth: Country Report: Republic of the Philippines. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 157; Kambodzsi Polgári Eljárásjogi Kódex 352. szakasz (4) bekezdés, amelyre Bun is hivatkozik. Bun, Youdy: Country Report: Cambodia. In Adeline Chong (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia (Asian Business Law Institute 2017) p. 44; Chanthala, Xaynari – Santivong, Kongphanh Country Report: Lao. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 119; Naing Oo, Minn: Country Report: Myanmar. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 141; Chong, Adeline: Country Report, Singapore. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign

Összhang mutatkozik abban is, hogy a *révision au fond* általános tilalma közrendi kifogás előterjesztése esetén nem érvényesül, mivel annak megállapítása, hogy a külföldi ítélet vagy annak végrehajtása valóban összeegyeztethetetlen-e a címzett ország közrendjével, az ítélet tartalmának érdemi vizsgálatát teheti szükségessé.⁷⁵⁷

4.4.1.6 Közrendi kifogás hivatkozása, sikere és származási országban való hivatkozás szükségessége

A vizsgált ASEAN tagállamok exequatur mechanizmusait tárgyaló tanulmányok Brunei, Malajzia és Szingapúr esetében tartalmaznak információt a közrendi kifogásra való hivatkozás gyakoriságáról, annak sikerességéről, valamint a származási országban való hivatkozás szükségességéről.⁷⁵⁸ A brunei és maláj források eltérő képet mutatnak a tekintetben, hogy a külföldi ítéletek adósa milyen gyakorisággal hivatkoznak a címzett állam közrendjével való összeegyeztethetlenségre. Bruneiben ritkán terjesztenek elő közrendi kifogást, mivel köztudott, hogy a brunei bíróságok azt ritkán találják megalapozottnak.⁷⁵⁹ Ezzel szemben Malajziában gyakran élnek a közrendi kifogás lehetőségével, annak ellenére, hogy a bíróságok azt ritkán tartják megalapozottnak.⁷⁶⁰ A közrendi kifogás sikeres hivatkozása szingapúri bíróság előtt ritkaságnak számít.⁷⁶¹ Maláj⁷⁶² és szingapúri⁷⁶³ források szerint az exequatur eljárásban a közrendi kifogás megalapozottságához szükséges, hogy – ha lehetséges – a külföldi ítélet adósa már a származási országban hivatkozzon rá.

Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 174; Ngoc Bich Du: Country Report: Socialist Republic of Vietnam. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 228. Meg kell ugyanakkor jegyezni, hogy egyes ASEAN tagállamokban a jogszabály szövege alapján a felülvizsgálat lehetőségének küszöbe alacsonyabb. Például: nyilvánvaló jogi vagy ténybeli tévedés esetén a Fülöp-szigeteki jogban.

⁷⁵⁷ A Chong kutatásban megjelent tanulmányok alapján erre a következtetésre jutott Guo. Guo, Yujun: Merits Review and Errors of Fact and Law. In Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020. pp. 54–55.

⁷⁵⁸ Chong és Reyes kutatásai.

⁷⁵⁹ Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 30-31.

⁷⁶⁰ “[...] the reported judgments indicate that the proverbial ‘unruly horse’ has been kept under control” In Choong Yeow Choy: Country Report: Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 130; Selvaratnam, Sitpah: Malaysia. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, p. 171.

⁷⁶¹ Chng, Kenny: Singapore. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 155.

⁷⁶² Selvaratnam, Sitpah: Malaysia. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, p. 171.

⁷⁶³ Chong, Adeline – Yip, Man: Singapore Private International Law: Commercial Issues and Practice, Oxford University Press, Oxford, 2023, p. 198, akik hivatkoznak a következő ítéletre: Wu Shun Foods Co Ltd v Ken Ken Food Manufacturing Pte Ltd [2002] SGHC 176 [49].

4.4.2 Közrend az ASEAN tagállamok exequatur mechanizmusában és az EU Brüsszel rendszerében

4.4.2.1 Közrend sérelme, mint exequatur megtagadási ok

A brüsszel rendszer minden instrumentumában nevesített exequatur megtagadási ok a címzett tagállam közrendjével való ellentét. A Brüsszeli Egyezmény eredeti szövege francia nyelven a „*contraire à l'ordre public*” kifejezést használja, amely angolra „*contrary to public policy*”-ként fordítható.⁷⁶⁴

A külföldi ítéleteket végrehajtó ASEAN tagállamok tekintetében azt láthatjuk, hogy minden ország esetében lehetőség van arra, hogy a végrehajtás megtagadásra kerüljön, ha az sérti a címzett ország közrendjét. Míg a Nemzetközösséghez tartozó ASEAN tagállamok – Brunei, Malajzia és Szingapúr – és Kambodzsa exequatur mechanizmusában a közrenddel (public policy vagy public order) való összeegyeztethetlenség nevesített exequatur megtagadási okként jelenik meg, más tagállamok exequatur mechanizmusában vagy gyakorlatában egyéb nevesített exequatur feltételek vagy megtagadási okok biztosítják a címzett ország közrendjét sértő bírósági határozat végrehajtását. Ezen egyéb nevesített okok például az alapvető jogelvek (basic principles of law, illetve fundamental principles of law)⁷⁶⁵, illetve a hatályos törvények⁷⁶⁶ sérelme.⁷⁶⁷

4.4.2.2 Közrend tartalmának meghatározása

Az EU tagállamai saját nemzeti szempontjaiknak megfelelően szabadon határozhatják meg közrendi követelményeiket és közrendjük tartalmát. Ez ugyanígy igaz az ASEAN tagállamaira is. Különbség mutatkozik ugyanakkor abban, hogy az uniós tagállamok esetén a közrend meghatározásának szabadságának az EUB korlátot szab. Az EUB ugyanis felügyeli azokat a kereteket, amelyek között a tagállami bíróságok a közrendi kifogás

⁷⁶⁴ Brüsszeli Egyezmény 27. cikk 1. pont; Brüsszel I. rendelet 34. cikk 1. pont és Brüsszel Ia. rendelet 45. cikk (1) bek. a) pont.

⁷⁶⁵ Ngoc Bich Du: Country Report: Socialist Republic of Vietnam. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 216.

⁷⁶⁶ Mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 13. szakasz (f) pontja angolul: „A foreign matter shall be conclusive [...] except – (f) where it sustains a claim founded on a breach of any law in force in the Union of Myanmar.”; Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás 18. pont (f) bekezdés angolul: “[...] a judgment of the courts of Singapore will be considered conclusive, except: [...] (f) where it sustains a claim founded on a breach of any law in force in the Republic of the Union of Myanmar”. Lásd még: Briggs, Adrien: Private International Law in Myanmar. University of Oxford, 2015, p. 59.

⁷⁶⁷ Az ASEAN exequatur mechanizmusokban megjelenő egyéb nevesített megtagadási okok, mint a társadalmi rend, a szuverenitás, a nemzetbiztonság és a béke, szintén a közrend kategóriájába esnek. Ezek azonban inkább a címzett ország érdekeit védik, semmint az adós tisztességes eljáráshoz való jogát.

alkalmazásához folyamodhatnak annak érdekében, hogy egy másik tagállam bírósága által hozott határozat elismerését vagy végrehajtását megtagadják.⁷⁶⁸ Az ASEAN esetében nincs ilyen központi kontrollt biztosító intézmény.

4.4.2.3 Eljárási és anyagi közrend elkülönülése

Az uniós tagállamok ítélkezési gyakorlatában markánsan megjelenik az anyagi és az eljárásjogi közrend fogalmának az elkülönülése.⁷⁶⁹ Az ASEAN tagállamok exequatur mechanizmusait tárgyaló vizsgált tanulmányokban ez a markáns elkülönülés nem mutatkozik meg.⁷⁷⁰ Általán lehetségesnek vélt magyarázat erre, hogy számos ASEAN exequatur mechanizmusban a csalás (fraud),⁷⁷¹ illetve a természetes igazság (natural justice)⁷⁷² mint nevesített exequatur-megtagadási okok az eljárási közrend sérelmét

⁷⁶⁸ Krombach ítélet, C-7/98. sz. ügy, 2000. március 28., ECLI:EU:C:2000:164, 22. és 23. pont; Renault-ítélet, C-38/98 sz. ügy, 2000. május 11., EU:C:2000:225, 27. és 28. bek; flyLAL-Lithuanian Airlines ítélet, C-302/13. sz. ügy, 2014. október 23. ECLI:EU:C:2014:2319, 47. bek; Diageo Brands ítélet, C-681/13, 2015. július 16., ECLI:EU:C:2015:471, 42. bek.

⁷⁶⁹ Hess, Burkhard – Pfeiffer, Thomas: Interpretation of the Public Policy Exception as referred to in EU Instruments of Private International and Procedural Law. PE 453.189, European Parliament, Brussels, 2011. p. 13.; Hess, Burkhard (et al): Report on the Application of Regulation Brussel I in the Member States. Rupert-Karls-Universität Heidelberg, 2007. pp. 249-252.

⁷⁷⁰ A megállapítás Chong és Reyes kutatásain alapszik. A Chong-féle kutatásában az exequatur mechanizmusokat a közrend szempontjából elemző Opposunggunál sem jelenik meg az eljárási (procedural public policy) és az anyagi közrend (substantive public policy) szóhasználat. Lásd: Oppusunggu, Yu Un: Due Process. In: Chong, Adeline (ed.). Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020. pp. 112–129. Ugyanakkor Chong egy későbbi könyvében megemlíti az anyagi közrend (substantive public policy) kifejezést. Lásd: Chong, Adeline – Yip, Man: Singapore Private International Law: Commercial Issues and Practice, Oxford University Press, Oxford, 2023, p. 193.

⁷⁷¹ (1) brunei REFJA 5. (1)(a)(iv); (2) malajziai REJA 5. (1)(a)(iv); (3) szingapúri REFJA 5. (1)(a)(iv); (4) Fülöp-szigeteki Polgári Eljárásjogi Szabályzat 39. szabály 48. cikk; (5), mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 13. szakasz (f) pont; (6) Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás szingapúri ítéletek Mianmarban való végrehajthatóságára vonatkozó szabályai, 18. szakasz (f) pont; (7) Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás mianmari ítéletek Szingapúrban való végrehajthatóságára vonatkozó szabályai, 12 szakasz (a) pont; (8) a brunei common law tekintetében lásd: Ong, Colin: Country Report, Brunei in Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 30; (9) a malajziai common law tekintetében lásd: Choong Yeow Choy: Country Report: Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 129, p. 132., valamint Selvaratnam, Sitpah: Malaysia. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, p. 174; (10) a szingapúri common law tekintetében lásd: Chong, Adeline: Country Report: Singapore. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 170-171, illetve, Chng, Kenny: Singapore. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. pp. 154-155.

⁷⁷² (1) brunei common law, lásd: Ong, Colin: Country Report, Brunei in Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 31–32; (2) malajziai common law, lásd: Choong Yeow Choy: Country Report: Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 129, p. 132.; (3) szingapúri common law, lásd: Chong, Adeline: Country Report: Singapore. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 172; (4) mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 13. szakasz (d) bekezdés; valamint (5–6) a

kiüresítik. Emiatt a közrendi kifogásra inkább azokban az esetekben hivatkoznak, amelyeket az uniós jogban anyagi közrendnek minősítenénk. Így pedig nem szükséges külön megjelölni, hogy az ítélet végrehajtása a címzett ország közrendjének mely típusát sérti.

4.4.2.4 Közrendi kifogás kivételes jellege

A Brüsszeli Egyezmény későbbi módosításának szövege, amelyet a Brüsszel I. és a Brüsszel Ia. rendeletek is tovább visznek a közrend sérelmét, mint a más tagállami határozatok elismerését és végrehajtását kizáró ok alkalmazási körét azokra az esetekre szűkítik, ahol az elismerés, illetve végrehajtás „nyilvánvalóan” ellentétes lenne a címzett tagállam közrendjével. Ez a hivatalos francia fordításban „*manifestement contraire à l'ordre public*”, angolul pedig „*manifestly contrary to public policy*” jelenik meg.⁷⁷³

A közrenddel való ellentéteség minősítése, a „nyilvánvalóan” jelző nem jelenik meg egyik ASEAN tagállamok közötti ítélet végrehajtást lehetővé exequatur mechanizmusban sem.⁷⁷⁴ Bár a jogszabályok szövegében megszorító jelző nem szerepel, Brunei⁷⁷⁵ és Malajzia⁷⁷⁶ és Szingapúr⁷⁷⁷ esetében a tanulmányok egyértelműen rámutatnak arra, hogy a megalapozott közrendi kifogás kivételes jellegű. A vietnámi exequatur mechanizmusok a közrendet nem, csupán az alapvető jogelvek sérelmét nevesítik a megtagadási okok között. Azaz a vietnámi szabályozás az „alapvető” (basic, illetve fundamental) jelzőt használja.⁷⁷⁸ Ennek következtében nem minden jogelv sérelme, hanem kizárólag az alapvető jogelvek sérelme minősül exequatur-megtagadási oknak, ami a megtagadás kivételes jellegére utal.

szingapúri és mianmari common law exequatur mechanizmust írásban rögzítő Szingapúr–Mianmar iránymutató megállapodás 12. szakasz (c) pont és 18. szakasz (d) pont.

⁷⁷³ Brüsszel I. rendelet 34. cikk 1. pont és Brüsszel Ia. rendelet 45. cikk (1) bek. a) pont.

⁷⁷⁴ Egyedül a 2005. évi joghatósági megállapodásokról szóló hágai egyezményt a szingapúri jogba átültető CCAA említi a közrenddel való nyilvánvalóan összeegyeztetlenség kifejezést. Ez a mechanizmus azonban az ASEAN tagállamok között nem érvényesül, mivel az egyezménynek Szingapúron kívül egyetlen más ASEAN tagállam sem részese.

⁷⁷⁵ Richardson v Mellish (1824) 2 Bing 229 at 252 “against arguing too strongly upon public policy; it is a very unruly horse, and when once you get astride it you never know where it will carry you.” In Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 30-31.

⁷⁷⁶ “[...] the reported judgments indicate that the proverbial ‘unruly horse’ has been kept under control” In Choong Yeow Choy: Country Report: Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 130.

⁷⁷⁷ “higher threshold” Lásd: Chong, Adeline – Yip, Man: Singapore Private International Law: Commercial Issues and Practice, Oxford University Press, Oxford, 2023, p. 198.

⁷⁷⁸ Ngoc Bich Du: Country Report: Socialist Republic of Vietnam. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 216.

4.4.2.5 Közrend és a *révision au fond* tilalmának kapcsolata

A külföldi ítélet tartalma érdemi felülvizsgálatának (*révision au fond*) tilalma megjelenik a brüsszeli instrumentumokban, mind pedig a vizsgált ASEAN tagállamok exequatur mechanizmusaiban. Hasonlóság mutatható ki a tekintetben is, hogy az érdemi felülvizsgálat tilalmát e közrendi kifogás megalapozottságának vizsgálata áttöri. Az EUB ítélkezési gyakorlatában ugyanakkor az is megmutatkozik, hogy az érdemi felülvizsgálatra vonatkozó tilalom érvényre juttatására való tekintettel a közrendi kifogás csak különleges esetekben – amikor az olyan mértékben ellentétes a megkeresett tagállam jogrendjével, hogy e jogsérelem egyben valamely alapvető el sérelmét jelenti – lehet megalapozott.⁷⁷⁹

4.4.2.6 Közrendi kifogás hivatkozása, sikere és származási országban való hivatkozás szükségessége

A külföldi ítéletek elismerése és végrehajtása tárgyában a közrendi kifogásra gyakran hivatkoznak az uniós tagállamokban, azonban a bíróságok ezt az érvet csak nagyon ritkán találják megalapozottnak.⁷⁸⁰ Az ASEAN tagállamokban a közrendi kifogás gyakoriságát illetően ellentmondásos a joggyakorlat: míg egy Brunei joggyakorlatát elemző tanulmány szerint a külföldi ítéletek adásai ritkán hivatkoznak a brunei közrend sérelmére,⁷⁸¹ addig Malajziában ennek épp az ellenkezője figyelhető meg.⁷⁸²

Ugyanakkor az ASEAN-tagállamokban egységesnek tűnik az az álláspont – amely összhangban áll az uniós joggyakorlattal –, hogy a közrendi kifogás csak ritkán vezet sikerre.⁷⁸³

⁷⁷⁹ Krombach ítélet, C-7/98. sz. ügy, 2000. március 28., ECLI:EU:C:2000:164, 37. bek.; Renault ítélet, C-38/98. sz. ügy, 2000. május 11., ECLI:EU:C:2000:225, 30. pont; Apostolides ítélet, C-420/07. sz. ügy, 2009. április 28., ECLI:EU:C:2009:271, 59. bek.; flyLAL-Lithuanian Airlines ítélet, C-302/13. sz. ügy, 2014. október 23. ECLI:EU:C:2014:2319, 49. bek.; Diageo Brands ítélet, C-681/13, 2015. július 16., ECLI:EU:C:2015:471, 44. bek.

⁷⁸⁰ Hess, Burkhard – Pfeiffer, Thomas: Interpretation of the Public Policy Exception as referred to in EU Instruments of Private International and Procedural Law. PE 453.189, European Parliament, Brussels, 2011. p. 13.; Hess, Burkhard (et al): Report on the Application of Regulation Brussel I in the Member States. Rupert-Karls-Universität Heidelberg. 2007. pp. 249-252.

⁷⁸¹ Ong, Colin: Country Report, Brunei in Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 30.

⁷⁸² Choong Yeow Choy: Country Report: Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 130, valamint Selvaratnam, Sitpah: Malaysia. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, p. 171.

⁷⁸³ Ong, Colin: Country Report, Brunei in Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 31; Choong Yeow Choy: Country Report: Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 130; Chng, Kenny: Singapore. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 155.

Az EUB gyakorlatával összhangban több uniós tagállam ítélkezési gyakorlatában is megfigyelhető, hogy az eljárásjogi közrend sérelmét elsősorban a származási országban kell orvosolni, és arra a címzett országban már csak kivételes esetekben lehet hivatkozni.⁷⁸⁴ Hasonló hozzáállás a maláj⁷⁸⁵ és szingapúri⁷⁸⁶ forrásokból volt kimutatható, amelyek szerint az exequatur eljárásban a közrendi kifogás megalapozottságához szükséges, hogy – ha lehetséges – a külföldi ítélet adósa már a származási országban hivatkozzon rá.

⁷⁸⁴ Hess, Burkhard – Pfeiffer, Thomas: Interpretation of the Public Policy Exception as referred to in EU Instruments of Private International and Procedural Law. PE 453.189, European Parliament, Brussels, 2011. pp. 13–14; pp. 153-154 és p. 167; Interdesco SA v Nullifire [1992] 1 Lloyd's Rep 180 (1 May 1991) (Queen's Bench Division, High Court of Justice of England and Wales) in Singh, Narinder: Fraud. In Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020. p. 104; Meroni ítélet, C-559/14 sz. ügy, 2016. május 25., ECLI:EU:C:2016:349, 54. bek.; ill. Diageo Brands ítélet, C-681/13, 2015. július 16., ECLI:EU:C:2015:471, 64. bek.

⁷⁸⁵ Selvaratnam, Sitpah: Malaysia. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, p. 171.

⁷⁸⁶ Chong, Adeline – Yip, Man: Singapore Private International Law: Commercial Issues and Practice, Oxford University Press, Oxford, 2023, p. 198, akik hivatkoznak a következő ítéletre: Wu Shun Foods Co Ltd v Ken Ken Food Manufacturing Pte Ltd [2002] SGHC 176 [49].

IV. KÖLCSÖNÖS BIZALOM ÉS A TAGÁLLAMOK POLGÁRI IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSA

„Trust takes years to build, seconds to break, and forever to repair.”⁷⁸⁷

1. Bevezetés

A nemzetközi magánjognak és polgári igazságszolgáltatás területén való együttműködésnek is központi eleme a bizalom és annak kezelése. Ekképpen a bizalom kezelésének kérdés az is, hogy egy ország végrehajtja-e egy másik ország bírósága által hozott ítéletet. Amennyiben a külföldi ítélet végrehajtásától az adott ország teljes mértékben elzárkózik (pl.: Indonézia) az a más országok jogrendszere és/vagy igazságszolgáltatása iránti bizalom teljes hiányát mutatja; a bizalom kezelés skálájának szélsőséges esetét testesíti meg. A bizalom kezelés skálájának másik véglete a feltétel nélküli bizalom a származási ország jogszabályai és igazságszolgáltatási rendszere iránt, amely esetben a megkeresett ország a származási ország bíróságának ítéletét úgy tekinti, mintha az a saját bírósága által hozott ítélet lenne. A modern jogrendszerek többségében a külföldi ítéletek végrehajtására vonatkozó szabályozás az említett két szélsőséges álláspont – a teljes kontroll és a teljes bizalom – közötti skálán helyezkedik el.⁷⁸⁸

A nemzetközi magánjog területén a bizalom megadásának tipikus ösztönzői a nemzetközi udvariasság, az az iránti remény, hogy azt a másik ország a bizalmat viszonozza, a közös piac működésének optimalizálása, valamint a külföldi ítélet jogosultja igényérvényesítési lehetőségeinek előmozdítása iránti törekvés. Míg a megkeresett ország szuverenitásának és közrendjének védelme inkább a kontroll eszközök – a külföldi ítéletek végrehajtásának tárgykörében a megtagadási okok – fenntartását, bővítését ösztönzik.

A jogalkotó és jogalkalmazó feladata, hogy a fenti mozgatórugókat mérlegelve a maximális megengedhető bizalom és a minimálisan szükséges kontrollok megfelelő arányát megtalálja. A feladatot nehezíti, hogy egy országnak a másik ország jog- és igazságszolgáltatásába vetett bizalma az idő múlásával megváltozhat. Ideális esetben a bizalom nőhet. A bizalom növekedésével az exequatur mechanizmusba épített kontrollok csökkenthetők, vagy azok szűkebben értelmezhetők. A másik ország jog- és igazságszolgáltatási rendszerébe vetett bizalom csökkenése esetén viszont indokolt

⁷⁸⁷ Ismeretlen szerző.

⁷⁸⁸ Weller, Matthias: “Mutual Trust”: A Suitable Foundation for Private International Law in Regional Integration Communities and Beyond? (Volume 423). In *Collected Courses of the Hague Academy of International Law*. Brill Nijhoff, 2022, pp. 69-91.

átgondolni az exequatur mechanizmusba építettek kontroll elemek bővítését, vagy tágabb értelmezését. Az EU esetében a jogalkotó és a jogalkalmazó feladatát még komplexebbé teszi, hogy ott a bizalom és a kontroll optimális arányát alapvetően a 27 tagállamra nézve összességére egységesen kellene megtalálni. A külföldi ítéletek végrehajthatóságának szabályozása – ahogy arra Weller is rámutat – örökké fennálló kihívás, függetlenül az integráció fejlettségi fokától.⁷⁸⁹

Az értekezés e fejezetében a kölcsönös bizalomnak a Brüsszel rendszer fejlődésében betöltött szerepét tárgyalom és ezt követően pedig arra a kérdésre keresem a választ, hogy: (1) Lehetséges-e az, hogy az ASEAN-ban az ítéletek szabad áramlásának akadályát a bizalom hiánya okozza, azaz, hogy egyes fejlettebb polgári igazságszolgáltatással rendelkező tagállamok nem bíznak meg a fejlődés korábbi szakaszában lévő tagállamok polgári igazságszolgáltatásában? – ezáltal akadályozva az ítéletek ASEAN-on belüli szabad áramlását. (2) Illetve, hogy az ASEAN tagállamok polgári igazságszolgáltatását az EU tagállamok polgári igazságszolgáltatásával összehasonlítva milyen jellegzetességek állapíthatók meg?

A kérdésfelvetést egyrészt a kölcsönös bizalomnak a polgári igazságszolgáltatás területén való uniós együttműködésben betöltött hangsúlyos szerepe,⁷⁹⁰ másrészt az EU és az ASEAN tagállamok jövedelmi helyzete tekintetében mutatkozó jelentős különbség indokolja. Az EU 27 tagállama közül 26 tagállam a Világbank besorolása szerint a magas jövedelmű (high income) országok csoportjába tartozik, és csak egy tagállam – Bulgária – tartozik az egyel alacsonyabb, felső-közepes jövedelmű (upper middle income) országok csoportjába. Az e tekintetben viszonylag egységes uniós képpel szemben a tíz ASEAN tagállam helyzete számottevően differenciáltabb. Míg Szingapúr és Brunei az EU tagállamok többségével azonos kategóriába, azaz a magas jövedelmű országok közé tartozik, Indonézia, Malajzia és Thaiföld a Bulgáriával azonos felső-közepes jövedelmi kategóriába, míg a Fülöp-szigetek, Kambodzsa, Laosz, Mianmar és Vietnám – az EU-ban nem létező –

⁷⁸⁹ Weller, Matthias: “Mutual Trust”: A Suitable Foundation for Private International Law in Regional Integration Communities and Beyond? (Volume 423). In *Collected Courses of the Hague Academy of International Law*. Brill Nijhoff, 2022, p. 261.

⁷⁹⁰ Király Lilla - Papp Eszter: Határon átnyúló bírósági végrehajtás az EU-ban a kölcsönös bizalom elve alapján. Boóc Ádám – Pókecz Kovács Attila (szerk.) *Studia In Honorem 65 Éva Jakab*, Budapest: Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Patrocinium Kiadó, 2023, pp 183-194; Papp, Eszter: Quality of Civil Justice in ASEAN Member States in the Context of Trade and Investment. In: Miskolczi-Bodnár, Péter (szerk.) *XXII. Jogász Doktoranduszok Szakmai Találkozója*, Budapest, Magyarország: Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2022, pp. 99-127; Weller, Matthias: Mutual trust: in search of the future of European Union private international law. *Journal of Private International Law*, 2015, Vol. 11, No. 1. pp. 64-65.

alsó-közepes jövedelmű (lower middle income) országok csoportjába tartozik.⁷⁹¹ Bár nem szükségszerű, de jellemző, hogy a polgári igazságszolgáltatás minőségi mutatói jobbak a magas jövedelmű országok között. Például, ha megnézzük a World Justice Project („WJP”) 2022. évi jogállamiság jelentésének polgári igazságszolgáltatásra vonatkozó komponensét, akkor azt láthatjuk, hogy a legmagasabb pontszámot elérő országok (Dánia, Norvégia, Hollandia, Németország, Svédország) mind magas jövedelmű országok, míg a legkevesebb pontszámot elérő országok (Kambodzsa, Venezuela, Bolívia, Mianmar, Afganisztán) ennél alacsonyabb jövedelmi kategóriákba tartoznak.⁷⁹²

2. A kölcsönös bizalom elve az Európai Unióban

Az EU-ban a más tagállamban hozott ítélet elismerése és végrehajtása a kölcsönös elismerés elvén nyugszik.⁷⁹³ A kölcsönös elismerés elve az EUB 1979-es *Cassis de Dijon* néven ismertté vált ítéletben⁷⁹⁴ áruk forgalmazásával kapcsolatban jelenik meg először, később pedig bekerül az EUMSZ 81. cikk (1) bekezdésébe, mint a polgári ügyekben való igazságügyi együttműködés alapja.⁷⁹⁵ A kölcsönös elismerés feltételezi a tagállamok közötti kölcsönös bizalmat.⁷⁹⁶ Bár a kölcsönös elismerés és kölcsönös bizalom a tagállamok között a kezdetektől fogva jelen volt (pl.: 1968. évi Brüsszel Egyezmény enélkül nem jöhetett volna

⁷⁹¹ World Bank. World Bank country classification by income. <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups> (2023. július 1.)

⁷⁹² Rule of Law Index 2022. Civil Justice. World Justice Project. <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/factors/2022/Civil%20Justice/> (2023. július 1.)

⁷⁹³ Tampere European Council, 15 and 16 October 1999, Presidency conclusions, No. 33.; COM(2010) 171 végleges 4. pont. Lásd erről bővebben: Kramer, Xandra: Cross-border Enforcement in the EU: Mutual Trust versus Fair Trial? Towards Principles of European Civil Procedure. 2011. International Journal of Procedural Law. pp. 209-210. Lásd bővebben: Király Lilla - Papp Eszter: Határon átnyúló bírósági végrehajtás az EU-ban a kölcsönös bizalom elve alapján. Boóc Ádám – Pókecz Kovács Attila (szerk.) Studia In Honorem 65 Éva Jakab, Budapest: Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Patrocinium Kiadó, 2023, pp 183-194, valamint Király, Lilla - Papp, Eszter: Potential Nexus Between the Enforceability of Foreign Judgments and the Quality of Civil Justice in ASEAN. In: Dralickova, Klara et al. (szerk.) Cofola International 2022: Current Challenges of Resolution of International (Cross-Border) Disputes, Brno, Csehország: Masaryk University Press, 2022, pp. 104-107.

⁷⁹⁴ Rewe-Zentral ítélet, C-120/78. sz. ügy, 1979. február 20., ECLI:EU:C:1979:42

⁷⁹⁵ Az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata. Hivatalos Lap C 326, 26/10/2012 o. 0001 – 0390.

⁷⁹⁶ Gasser ítélet, C-116/02. sz. ügy, 2003. december 9., ECLI:EU:C:2003:657, 72.; Turner-ítélet, C-159/02 sz. ügy, 2004. április 27., ECLI:EU:C:2004:228, 24., Lásd még: Hess, Burkhard (et al): Report on the Application of Regulation Brussel I in the Member States. Rupert-Karls-Universität Heidelberg. 2007. p. 241. Lásd még: Kaliczka Alexandra: A védekezéshez való jog érvényesíthetősége az Európai Unióban. Az adós eljárási alapjogainak védelme határon átnyúló végrehajtás során. Phd Értekezés. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Doktori Iskola. 2013. p. 23.; Lásd még: Hazelhorst, Monique: Free movement of civil judgments in the European Union and the right to a fair trial. PhD értekezés. Erasmus University Rotterdam. 2016. p. 46.

létre), a kölcsönös bizalom fogalmának megjelenésére csak később kerül sor. A kölcsönös bizalom, mint a tagállamok közötti igazágügyi együttműködés és a kölcsönös elismerés elvének alapja, erősítésének szükségessége hangsúlyosan jelenik meg a Bizottság 2004-es, 2009-es 2010-es közleményeiben,⁷⁹⁷ valamint Európai Tanács azokhoz kapcsolódó 2004-es hágai és 2009-es stockholmi programjaiban.⁷⁹⁸ Az unió 2009-2014 időszakra szóló stratégiái között a kölcsönös bizalom mind az Európai Tanácsnál, mind pedig a Bizottságnál kiemelt prioritás.⁷⁹⁹ A 2001-ben elfogadott Brüsszel I. rendelet és a 2012-ben elfogadott Brüsszel Ia. rendelet preambuluma kifejezetten kimondják, hogy az adott rendelet foglalt változásokat az igazságszolgáltatás működése iránt a Közösségbe/Unióba táplált kölcsönös bizalom indokolja.⁸⁰⁰ Az EUB 2014-ben hozott 2/13. sz. véleményében kimondja, hogy a tagállamok közötti kölcsönös bizalom elvének alapvető jelentősége van az uniós jogban és hogy a kölcsönös bizalom elve mindegyik tagállamtól megköveteli, hogy – kivételes körülményektől eltekintve – úgy tekintse, hogy az összes tagállam tiszteletben tartja az uniós jogot, és különösen az uniós jog által elismert alapvető jogokat.⁸⁰¹ Mára a kölcsönös bizalom alkotmányos alapelvvé vált, amely átszövi az EU szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésén alapuló térségének teljes egészét.⁸⁰²

A Brüsszel rendszer egyes instrumentumaiban a tagállamok egymás iránti kölcsönös bizalmának folyamatos növekedése érhető tetten. A közösségi szinten meghatározott „uniós bizalom” – a Weller szerinti megközelítés szerint – a bizalom kezelésének széles skáláján tovább közeledett a teljes bizalom szélsőértékéhez és távolodott a másik végponttól, a teljes kontrolltól. A bizalom növekedésének két fontos aspektusa az, hogy egyrészt a más

⁷⁹⁷ COM(2004) 401 végleges, 2.6. és 2.7. pontok; COM(2009) 262 végleges 3.2. pont; COM(2010) 171 végleges 4. pont.

⁷⁹⁸ Hágai Program: a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének erősítése az Európai Unióban HL C 53., 2005.3.3., 1–14. o. 3.2 pont; A stockholmi program – a polgárokat szolgáló és védő, nyitott és biztonságos Európa HL C 115., 2010.5.4., 1–38. o. 1.2.1 és 3.2 pontjai.

⁷⁹⁹ Gombos Katalin. A jog érvényesülésének térsége – Az Európai Unió nemzetközi magánjogi szabályainak XXI. századi kihívásai. Budapest: Wolters Kluwer Hungary, 2020. p. 255, p. 257.

⁸⁰⁰ Brüsszel I rendelet, preambulum (16) és (17) bek.; Brüsszel Ia rendelet preambulum (26) bek.

⁸⁰¹ 2/13. sz. vélemény: A Bíróság (teljes ülés) 2014. december 18-i véleménye, 191. pont.

⁸⁰² „Opinion 2/13 confirmed that approach: the principle of mutual trust is a constitutional principle that pervades the entire AFSJ” in Lanaerts, Koen: The Principle of Mutual Recognition in the Area of Freedom, Security and Justice. In: The Fourth Annual Sir Jeremy Lever Lecture. All Souls College, University of Oxford, 30 January 2015. p. 6.; Lásd még: Weller, Matthias: “Mutual Trust”: A Suitable Foundation for Private International Law in Regional Integration Communities and Beyond? (Volume 423). In Collected Courses of the Hague Academy of International Law. Brill Nijhoff, 2022, p. 275. Lásd még: Prechal, Sacha: Mutual Trust Before the Court of Justice of the European Union. European Papers, 2017, Vol. 2, no. 1, p. 76.

tagállamban hozott ítéletek végrehajtása egyre egyszerűbbé és gyorsabbá vált⁸⁰³, másrészt a megtagadási okok köre jelentősen szűkült.⁸⁰⁴

A kölcsönös bizalom fogalmát sem a szerződések,⁸⁰⁵ sem az azokra hivatkozó Brüsszel I. és Brüsszel Ia. rendeletek nem definiálják. Prechal általános megfogalmazása szerint a kölcsönös bizalom elve azt jelenti, hogy az egyik tagállam biztos lehet abban, hogy a többi tagállam is tiszteletben tart bizonyos közös értékeket és egyenlő mértékben biztosít bizonyos alapvető jogokat (pl.: szabadságjogok, demokrácia, emberi jogok és jogállamiság).⁸⁰⁶ Kaliczka specifikusabb definíciója szerint a kölcsönös bizalom elve azt jelenti, hogy „a tagállam a másik tagállam igazságszolgáltatási rendszerének működését, hatékonyságát a sajátjával egyenrangúnak fogadja el, megbízik a másik tagállam igazságszolgáltatásától származó döntésekben, bizonyítékokban, iratokban. Bízik abban is, hogy a másik tagállam bíróságai eljárásuk során tiszteletben tartották az alapvető emberi jogokat.”⁸⁰⁷

A kölcsönös bizalom kialakulását mozdítja elő, ha a tagállamok között egyetértés van abban, hogy mit tekintenek alapvető emberi jogoknak. A tagállamok által közösnek vallott értékek között az igazságszolgáltatásba vetett bizalom szempontjából a tisztességes eljáráshoz való jognak kiemelt jelentősége van. Az EU tagállamok esetén a tisztességes

⁸⁰³ Király Lilla: The Need for the Harmonization of Laws within the EU on Cross-Border Debt Recovery, In Szóke Gergely (editor): Essays of the Faculty of Law, University of Pécs, Yearbook of 2013, Studia Iuridica Auctoritate Universitatis Pécs Publicata, Published by the University of Pécs, Faculty of Law, Pécs, Yearbook of 2014. pp. 51-71.; Harsági Viktória- Herédi Erika -Király Lilla – Kengyel Miklós: Länderbericht Ungarn In Miklós Kengyel-Viktórai Harsági (editors): Grenzüberschreitende Vollstreckung in der Europäischen Union, Sellier European Law Publishers GMBH, München, 2011. pp. 239-272.; Király, Lilla – Herédi, Erika: Recommendations on Assets Declaration and European Garnishment Order from Hungarian Perspective In Miklós Kengyel-Viktórai Harsági (editors): Grenzüberschreitende Vollstreckung in der Europäischen Union, Sellier European Law Publishers GMBH, München, 2011. pp. 375-385.

⁸⁰⁴ Brüsszeli Egyezmény 27. cikk, Brüsszel I. rendelet 34. cikk és Brüsszel Ia. rendelet 45. cikk. A Brüsszel I. rendeletben bevezetett változásokkal kapcsolatban: „Moreover, the grounds for non-recognition or non-enforcement have been narrowed down quite considerably.” In Proposal for a Council Regulation (EC) on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters, COM(1999) 348 final. Lásd még erről: Weller, Matthias: “Mutual Trust”: A Suitable Foundation for Private International Law in Regional Integration Communities and Beyond? (Volume 423). In Collected Courses of the Hague Academy of International Law. Brill Nijhoff, 2022, p. 295; továbbá II. rész 2.2 alfejezet.

⁸⁰⁵ Lanaerts, Koen: The Principle of Mutual Recognition in the Area of Freedom, Security and Justice. In: The Fourth Annual Sir Jeremy Lever Lecture. All Souls College, University of Oxford, 30 January 2015. p. 5. Lásd még: Hazelhorst, Monique: Free movement of civil judgments in the European Union and the right to a fair trial. PhD értekezés. Erasmus University Rotterdam. 2016. p. 41.

⁸⁰⁶ Prechal, Sacha: Mutual Trust Before the Court of Justice of the European Union. European Papers, 2017, Vol. 2, no. 1, pp. 75-92.

⁸⁰⁷ Kaliczka Alexandra: A védekezéshez való jog érvényesíthetősége az Európai Unióban. Az adós eljárási alapjogainak védelme határon átnyúló végrehajtás során. Phd Értekezés. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Doktori Iskola. 2013. p. 23. Hasonlóan fogalmazznak: Hazelhorst, Monique: Free movement of civil judgments in the European Union and the right to a fair trial. PhD értekezés. Erasmus University Rotterdam. 2016. p. 46.; és Kramer, Xandra: Cross-border Enforcement in the EU: Mutual Trust versus Fair Trial? Towards Principles of European Civil Procedure. 2011. International Journal of Procedural Law. p. 218.

eljáráshoz való jog megjelenik az EU Alapjogi Charta 47. cikkében,⁸⁰⁸ az EJEE 6. cikkében⁸⁰⁹ is (IV. rész 2. fejezet). Ezzel szemben az ASEAN Emberi Jogi Nyilatkozat (ASEAN Human Rights Declaration) a tisztességes eljáráshoz való jogot a polgári ügyek tekintetében *expressis verbis* nem deklarálja,⁸¹⁰ míg a PPJNE 14. cikkében deklarált tisztességes eljáráshoz való jog csak a PPJNE-t ratifikáló⁸¹¹ 6 ASEAN tagállam (a Fülöp-szigetek, Indonézia, Kambodzsa, Laosz, Thaiföld és Vietnám) esetében releváns (III. rész 3. fejezet).

Mindamellett, hogy az egyes tagállamok deklarálják, hogy közös értékeket vallanak – ideértve a tisztességes eljáráshoz való jogot – a bizalom kiépüléséhez és fenntartásához az is szükséges, hogy a közös értékek a gyakorlatban is megjelenjenek, azok ténylegesen érvényesüljenek. A szakirodalomban ezt többen úgy fogalmazták meg, hogy bár a kölcsönös bizalom alapvető feltétele a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség megfelelő működésének, és így természetesen a polgári igazságszolgáltatás területén megvalósított együttműködés körébe eső tárgyköröknek is, mint a más tagállamban hozott ítéletek végrehajtása, a kölcsönös bizalom nem „vak bizalom”.⁸¹² Prechal szerint a kölcsönös bizalom azon a vélelmen alapul, hogy a tagállamok betartják az uniós jogot, különösen az alapvető jogokat és mint a legtöbb vélelem ez is megdönthető.⁸¹³ Storskubb is amellet érvel, hogy a kölcsönös bizalom vélelmének megdönthetőnek kell lennie és a kölcsönös bizalmat az alapvető jogok tényleges érvényesüléséhez indokolt kapcsolni. Véleménye szerint a vélelemnek nem csak a jogrendszer rendszerszintű hibái, hanem egyedi esetekben is megdönthetőnek kell lennie. Storskubb felhívja a figyelmet arra, hogy a követelésérvényesítés hatékonyságának fokozása nem az egyetlen célja a polgári igazságszolgáltatás területén való együttműködésnek, illetve, hogy a követelésérvényesítés hatékonyságának egyensúlyba kell állnia a tisztességes eljáráshoz való alapvető jog

⁸⁰⁸ Az Európai Unió Alapjogi Chartája (2012/C 326/02) 47. cikk.

⁸⁰⁹ EJEE, 6. cikk.

⁸¹⁰ ASEAN Declaration of Human Rights, General Principle No. 5. ASEAN Secretariat. <https://asean.org/asean-human-rights-declaration/> (2023. július 30.)

⁸¹¹ Status of Ratification. Last Updated: 21 February 2023. United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. <https://indicators.ohchr.org> (2023. július 30.)

⁸¹² Lanaerts, Koen: The Principle of Mutual Recognition in the Area of Freedom, Security and Justice. In: The Fourth Annual Sir Jeremy Lever Lecture. All Souls College, University of Oxford, 30 January 2015. p. 3.; Prechal, Sacha: Mutual Trust Before the Court of Justice of the European Union. *European Papers*, 2017, Vol. 2, no. 1, p. 75, p. 85; Weller, Mathias: “Mutual Trust”: A Suitable Foundation for Private International Law in Regional Integration Communities and Beyond? (Volume 423) In *Collected Courses of the Hague Academy of International Law*. Brill Nijhoff, 2022. p. 275, p. 330.

⁸¹³ Prechal, Sacha: Mutual Trust Before the Court of Justice of the European Union. *European Papers*, 2017, Vol. 2, no. 1, p. 85.

érvényesülésével.⁸¹⁴ Kramer azt hangsúlyozza, hogy a „vak bizalom” nem lenne összeegyeztethető az EU Alapjogi Charta 47. cikkében és az EJEE 6. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való joggal és úgy fogalmaz, hogy a kölcsönös bizalom legitimációjához a tisztességes eljárást biztosító garanciák feltétlenül szükségesek.⁸¹⁵ Ugyanez a gondolat tükröződik az *Avotiņš v. Latvia* ítéletben, amelyben az EJEB-nek első ízben kellett állást foglalnia a Brüsszel I. rendelet, az annak alapjául szolgáló kölcsönös bizalom elve és az EJEE 6. cikkének (1) bekezdése szerinti tisztességes eljáráshoz való jog kapcsolatáról.⁸¹⁶ Az EJEB-hez folyamodó fél Avotiņš egy ciprusi bíróság által kibocsájtott mulasztási ítélet alperese volt, aki ellen az ítélet jogosultja a Brüsszel I. rendelet alapján Lettországból kért végrehajtást. A lettországi exequatur eljárásban Avotiņš azzal érvelt, hogy a ciprusi eljárás kezdeményező irat részére nem került megfelelő módon kézbesítésre, ezért a ciprusi ítélet elismerése a Brüsszel I. rendelet 34. cikk (2) bekezdése alapján megtagadható. Mivel a lett bíróság ennek ellenére is elismerte és végrehajthatóvá nyilvánította a ciprusi ítéletet Avotiņš az EJEE 6. cikkének (1) bekezdése szerinti tisztességes eljáráshoz való jogának állítólagos megsértése miatt eljárást indított Lettországgal szemben az EJEB előtt. Bár az adott ügyben Avotiņš jogsérelmét nem állapította meg, az EJEB általános érvénnyel mondta ki, hogy azok az eszközök, amelyek a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség nyugszik – így a kölcsönös bizalom elve – nem járhat az alapvető jogok sérelmével. A megkeresett bíróságnak pedig jogosultnak kell lennie arra, hogy a származási ország eljárását megvizsgálhassa az ahhoz szükséges mértékben, amely elegendő, hogy megbizonyosodjon arról, hogy a származási országban nem történt nyilvánvaló alapjogsérelem.⁸¹⁷

A kölcsönös bizalom alapvető feltétele a hatékony igazságszolgáltatási rendszer működése.⁸¹⁸ Egy adott ország polgári igazságszolgáltatása általános teljesítményének

⁸¹⁴ Storskrubb, Eva: Mutual Trust and the Limits of Abolishing Exequatur in Civil Justice. In: Evelien Brouwer and Damien Gerard (eds.): Mapping Mutual Trust: Understanding and Framing the Role of Mutual Trust in EU Law. EUI Working Paper MWP 2016/3. p. 19, p. 21.

⁸¹⁵ Kramer, Xandra E.: Cross-border Enforcement in the EU: Mutual Trust versus Fair Trial? Towards Principles of European Civil Procedure. 2011. International Journal of Procedural Law. p. 206.

⁸¹⁶ Biagioni, Giacomo: Avotiņš v. Latvia. The Uneasy Balance Between Mutual Recognition of Judgments and Protection of Fundamental Rights. European Papers. 2016, Vol. 1, No. 2, p. 588.

⁸¹⁷ Avotiņš v Latvia ítélet, EJEB, 2016. május 30. 113-114. Lásd még: Biagioni, Giacomo: Avotiņš v. Latvia. The Uneasy Balance Between Mutual Recognition of Judgments and Protection of Fundamental Rights. European Papers. 2016, Vol. 1, No. 2, p. 585. Lásd még: Weller, Mathias: “Mutual Trust”: A Suitable Foundation for Private International Law in Regional Integration Communities and Beyond? (Volume 423) In Collected Courses of the Hague Academy of International Law. Brill Nijhoff, 2022. p. 273.

⁸¹⁸ The 2023 EU Justice Scoreboard. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. COM(2023) 309. p. 1.

mérése rendkívül komplex feladat és az eredményei már csak abból az egyszerű okból is vitathatók, hogy lehetetlen egyértelműen állást foglalni abban a kérdésben, hogy az igazságszolgáltatás egyes aspektusai között mi a fontossági sorrend. Ugyanakkor az igazságszolgáltatás egyes aspektusai külön-külön jól mérhetők és vizsgálatra érdemesek. Sőt ezek ismerete a polgári igazságszolgáltatás területén egymással együttműködő országok számára nélkülözhetetlen. A tagállamok igazságszolgáltatására vonatkozó adatok transzparenciája szükséges, hogy a tényleges– és nem vak – bizalom kiépüléséhez, fennmaradásához. Az Európai Bizottság 2013-ban kezdte el monitorozni a tagállamok igazságszolgáltatását az uniós igazságügyi eredménytáblán keresztül, amely azóta minden évben megjelenik.

3. Az uniós igazságügyi eredménytábla és a polgári igazságszolgáltatás szempontjából releváns globális indexek

Az uniós igazságügyi eredménytábla a tagállamok igazságszolgáltatási rendszereinek (1) hatékonyságáról, (2) minőségéről és (3) függetlenségéről nyújt információt. Amellett, hogy az éves uniós jogállamisági jelentés egyik fontos információforrása, objektív, megbízható és összehasonlítható adataival segítheti a tagállamokat a nemzeti igazságszolgáltatási rendszereik eredményességének javításában.⁸¹⁹ Az uniós igazságügyi eredménytábla három fő szempontján belül vizsgált alszempontokat, mutatókat alább a 16. számú táblázatban foglalom össze.

16. számú táblázat

Az uniós igazságügyi eredménytábla fő szempontjai és egyes mutatói			
Fő szempontok		Mutatók	
(1)	Hatékonyság	Az eljárások becsült hossza	Az eljárás hossza azt a becsült időtartamot jelzi (napokban), amely a bírósági ügyek eldöntéséhez szükséges, vagyis azt az időt, amely alatt a bíróság meghozza az elsőfokú határozatot.
		Az ügyek lezárási aránya	Az ügyek lezárási aránya a lezárt ügyek számának a bejövő ügyek számához viszonyított aránya.
		Folyamatban lévő ügyek	A folyamatban lévő ügyek száma azon ügyek számát fejezi ki, amelyek az adott év végén még elintézetlenek.
(2)	Minőség	Hozzáférhetőség	A hozzáférhetőséget az igazságszolgáltatás teljes egészében biztosítani kell annak érdekében, hogy az egyének megfelelő információkat szerezhessenek az igazságszolgáltatási rendszerről, a keresetindítás módjáról és a kapcsolódó pénzügyi vonatkozásokról, valamint az eljárások állásáról egészen azok befejezéséig, továbbá annak érdekében, hogy az interneten keresztül hozzáférhessenek az ítéletekhez. Erre vonatkoznak azok a különböző mutatók, amelyek

⁸¹⁹ Az uniós igazságügyi eredménytábla. Európai Bizottság. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_hu#scoreboards (2023. július 1.)

			<p>költségmentesség, eljárási illetékek és ügyvédi munkadíjakra vonatkozó adatok elemzik, illetve az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést elősegítő különös intézkedéseket mutatják be.</p>
		Erőforrások	<p>Az igazságszolgáltatási rendszer megfelelő működéséhez elegendő erőforrásra van szükség, ideértve a fizikai és a műszaki infrastruktúrába történő szükséges beruházásokat, valamint a szakképzett, megfelelő képesítéssel rendelkező és megfelelően fizetett munkavállalókat is. Erre vonatkozó mutató például az igazságszolgáltatási rendszer működésére lakosonként és GDP arányosan fordított tényleges kormányzati kiadások, illetve a bírák fizetésének aránya az adott országban érvényes átlagbérhez képest, illetve a bírák száma 100.000 lakosra vetítve, valamint kommunikációs képzések elérhetősége a bírák részére.</p>
		Értékelési eszközök	<p>A rendszeres értékelés segíthet abban, hogy az igazságszolgáltatási rendszer jobban reagáljon a fennálló és a jövőbeli kihívásokra, ezáltal pedig javulhat a minősége. Ehhez kapcsolódó mutató például a bírósági szolgáltatások igénybe vevői, illetve a jogi szakemberek körében végzett felmérésekről ad információt.</p>
		Digitalizáció	<p>Az információs és kommunikációs technológiák használata fejlesztheti a tagállamok igazságszolgáltatási rendszereit, és hozzáférhetőbbé, hatékonyabbá, rugalmasabbá, valamint a jelenlegi és a jövőbeli kihívásokra felkészültebbé teheti azokat. Digitalizációval kapcsolatos mutató például a közzétett ítéletek online hozzáférhetősége, a géppel olvasható bírósági határozatok előállítására vonatkozó rendelkezések.</p>
(3)	Függetlenség	Érzékelt függetlenség	<p>A bírói függetlenség magasnak érzékelt szintje elengedhetetlen ahhoz a bizalomhoz, amelyet egy jogállamban élő társadalomban az igazságszolgáltatásnak a jogalanyokban keltenie kell, továbbá hozzájárul a növekedést ösztönző üzleti környezet kialakításához, mivel a függetlenség érzékelhető hiánya elretentheti a befektetőket. Ehhez kapcsolódó mutatók például: a bíróságoknak és bírácoknak a nyilvánosság, illetve vállalkozások által érzékelt függetlensége.</p>
		Szervezeti függetlenség	<p>A szervezeti függetlenség garantálásához különféle szabályokra van szükség, különösen a bíróság összetétele, tagjainak kinevezése és szolgálati ideje, valamint a tagokra vonatkozó elfoglaltsági, kizárási és elmozdítási okok tekintetében. Az uniós igazságügyi eredménytábla tartalmaz olyan mutatókat, amely fontos annak értékelése szempontjából, hogy az egyes tagállamok hogyan alakították ki az igazságszolgáltatási rendszereket a bírói függetlenség megóvása érdekében. Pl.: igazságszolgáltatási tanácsok hatásköre.</p>

Forrás: Saját adatgyűjtés az uniós igazságügyi eredménytábla alapján.

Az uniós igazságügyi eredménytáblához hasonló kimutatás az ASEAN tagállamok igazságszolgáltatási rendszerei tekintetében nem létezik. Ugyanakkor létezik számos olyan globális felmérés, amely az uniós igazságügyi tábla három fő szempontja alá eső tárgyköröket globális szinten – így az EU és az ASEAN tagállamok vonatkozásában is – vizsgál. Ezek a mutatók a kölcsönös bizalom szempontjából releváns statisztikai információkat nyújtanak, mint például a regionális integráción belül a legjobban (maximum) és leggyengébben (minimum) teljesítő igazságügyi rendszerek közötti különbség (mintaterjedelem), de arra is alkalmasak, hogy az EU és ASEAN polgári igazságszolgáltatásának egy-egy szempontját a tagállamok által elért pontszámok átlaga, illetve mediánja alapján összehasonlíthassuk.

Az uniós igazságügyi táblában meghatározott, illetve azzal szorosan összefüggő szempontokat leíró mutatókat tartalmaznak a 17. számú táblázatban felsorolt globális felméréseknek a táblázatban jelölt mutatói és almutatói.

17. számú táblázat

Globális jelentések polgári igazságszolgáltatás szempontjából releváns mutatói		
Fő szempont	Információ	Globális jelentések releváns mutatói, illetve almutatói
(1) Hatékonyság	(1.1) Az eljárás hossza	(1.1.1) A Világbank („VB”) Doing Business jelentésének a szerződések érvényesítésére vonatkozó mutatójának azon almutatója, amely azt jelöli, hogy az adott országban egy ingó adásvételi szerződéssel kapcsolatos jogvitából eredő követelésnek az elsőfokú bíróság előtti érvényesítése, majd az ítélet végrehajtása naptári napokban mérve mennyi időt vesz igénybe. ⁸²⁰
		(1.1.2) A WJP jogállamiság jelentésének polgári igazságszolgáltatásra vonatkozó mutatójának azon almutatója, amely azt méri, hogy van-e indokolatlan késedelem az adott ország polgári igazságszolgáltatásában. Ezen almutató az adott ország teljesítményét 0-tól (leggyengébb) 1-ig (legjobb) tartó skálán jelöli. ⁸²¹
	(1.2) Végrehajtás hatékonysága	(1.2.1) A WJP jogállamiság jelentésének polgári igazságszolgáltatásra vonatkozó mutatójának azon almutatója, amely a polgári igazságszolgáltatásban a végrehajtás hatékonyságát méri. Ezen almutató az adott ország teljesítményét 0-tól (leggyengébb) 1-ig (legjobb) tartó skálán jelöli. ⁸²²
	(1.3) A jogviták rendezésére vonatkozó szabályok hatékonysága	(1.3.1) A Világ gazdasági Fórum („VF”) Globális versenyképességi jelentésének (Global Competitiveness Report, „GCR”) a jogviták rendezésére vonatkozó szabályok hatékonyságára vonatkozó mutatója. Ezen mutató az adott ország teljesítményét 0-tól (leggyengébb) 100-ig (legjobb) tartó skálán jelöli. ⁸²³
(2) Minőség	(2.1) Hozzáférhetőség, megfizethetőség	(2.1.1) A VB Doing Business jelentésének a szerződések érvényesítésére vonatkozó mutatójának azon almutatója, amely a fent említett ingó adásvétellel kapcsolatos jogvitából eredő pénzbeli követelés elsőfokú bíróság előtti és végrehajtás során felmerülő költségeire utal. A %-ban megadott adatok mutatják, hogy az említett ingó adásvételből eredő jogvita kapcsán a felperes kereseti követelésének költségei (elsőfokú bírósági eljárás és végrehajtás) a kereseti követelés összegéhez (100%) hogyan aránylanak. ⁸²⁴
		(2.1.2) A WJP jogállamiság-jelentése polgári igazságszolgáltatás mutatójának, azon almutatója, amely azt mutatja, hogy az emberek milyen mértékben férnek hozzá és tudják megfizetni a polgári igazságszolgáltatás költségeit. Ezen almutató az adott ország teljesítményét 0-tól (leggyengébb) 1-ig (legjobb) tartó skálán jelöli. ⁸²⁵
	(2.2) Bírósági eljárás minősége	(2.2.1) A VB Doing Business jelentésének a szerződések érvényesítésére vonatkozó mutatójának az igazságszolgáltatás minőségét jelző almutatója.

⁸²⁰ A Világbank Doing Business jelentésének (2020) rangsora, adatai és módszertana. <https://archive.doingbusiness.org/en/data/doing-business-score> (2023. július 1.)

⁸²¹ A WJP jogállamiság jelentésének (2021) rangsora, adatai és módszertana. <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global/2021/> (2023. július 1.)

⁸²² A WJP jogállamiság jelentésének (2021) rangsora, adatai és módszertana. <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global/2021/> (2023. július 1.)

⁸²³ A Világ gazdasági Fórum Globális versenyképességi jelentésének (2019) rangsora, adatai és módszertana. <https://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2019/> (2023. július 1.)

⁸²⁴ A Világbank Doing Business jelentésének (2020) rangsora és pontozási módszere. <https://archive.doingbusiness.org/en/data/doing-business-score> (2023. július 1.)

⁸²⁵ A WJP jogállamiság jelentésének (2021) rangsora, adatai és módszertana. <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global/2021/> (2023. július 1.)

		Ezen almutató az adott ország teljesítményét 0-tól (leggyengébb) 18-ig (legjobb) tartó skálán jelöli. ⁸²⁶
		(2.2.2) A WJP jogállamiság-jelentése polgári igazságszolgáltatás mutatójának, azon almutatója, az igazságszolgáltatás diszkrimináció mentességét mutatja. Ezen almutató az adott ország teljesítményét 0-tól (leggyengébb) 1-ig (legjobb) tartó skálán jelöli. ⁸²⁷
(3) Függetlenség	(3.1) Bírói függetlenség	(3.1.1) A VF Globális versenyképességi jelentésének a bírói függetlenségre vonatkozó mutatója. Ezen mutató az adott ország teljesítményét 0-tól (leggyengébb) 100-ig (legjobb) tartó skálán jelöli. ⁸²⁸
	(3.2) Kormányzati befolyás	(3.1.2) A WJP jogállamiság-jelentése polgári igazságszolgáltatás mutatójának, azon almutatója, amely az adott ország polgári igazságszolgáltatásának helytelen kormányzati befolyástól való szabadságát méri. Ezen almutató az adott ország teljesítményét 0-tól (leggyengébb) 1-ig (legjobb) tartó skálán jelöli. ⁸²⁹
	(3.3) Korrupció	(3.3.1) A VB World Governance Indicator („WGI”) jelentésének a korrupció feletti kontrollt leíró mutatója. Ezen mutató az adott ország teljesítményét 0-tól (leggyengébb) 100-ig (legjobb) tartó skálán jelöli. ⁸³⁰
		(3.3.2) A Transparency International („TI”) Korrupció Érzékelési Indexe (Corruption Perception Index, „CPI”) az adott országban tapasztalható korrupció szintjét mutatja szakértők becslése és közvéleménykutatások alapján. Ezen mutató az adott ország teljesítményét 0-tól (leggyengébb) 100-ig (legjobb) tartó skálán jelöli. ⁸³¹
		(3.3.3) A WJP jogállamiság-jelentése polgári igazságszolgáltatás mutatójának, azon almutatója, amely a polgári igazságszolgáltatás korrupciótól való mentességét méri. Ezen almutató az adott ország teljesítményét 0-tól (leggyengébb) 1-ig (legjobb) tartó skálán jelöli. ⁸³²

Forrás: Saját adatgyűjtés.

4. Az ASEAN és EU tagállamok polgári igazságszolgáltatása a számok tükrében

A következő 18, 21 és 24. számú táblázatokban az ASEAN tagállamoknak, míg a 19, 22 és 25. számú táblázatokban az EU tagállamoknak a fenti 17. számú táblázatban jelölt mutatóit, almutatóit és a tagállamok vonatkozó pontszámait gyűjtöttem össze. Az említett táblázatokban a globális felmérések mutatói, almutatói az uniós igazságügyi eredménytábla három fő szempontja – hatékonyság, minőség és függetlenség – szerint lettek csoportosítva.⁸³³

⁸²⁶ A Világbank Doing Business jelentésének (2020) rangsora és pontozási módszere. <https://archive.doingbusiness.org/en/data/doing-business-score> (2023. július 1.)

⁸²⁷ A WJP jogállamiság jelentésének (2021) rangsora, adatai és módszertana. <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global/2021/> (2023. július 1.)

⁸²⁸ A Világ gazdasági Fórum Globális versenyképességi jelentésének (2019) rangsora, adatai és módszertana. <https://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2019/> (2023. július 1.)

⁸²⁹ A WJP jogállamiság jelentésének (2021) rangsora, adatai és módszertana. <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global/2021/> (2023. július 1.)

⁸³⁰ A Világbank WGI jelentése (2019) rangsora, adatai és módszertana. <http://info.worldbank.org/governance/wgi/Home/Reports> (2023. július 1.)

⁸³¹ A Transparency International Korrupció Érzékelési Indexe (2021) rangsora, adatai és módszertana. <https://www.transparency.org/en/cpi/2021> (2023. július 1.)

⁸³² A WJP jogállamiság jelentésének (2021) rangsora, adatai és módszertana. <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global/2021/> (2023. július 1.)

⁸³³ A mutatók és almutatók mintafelvételi és publikálási időpontja közötti van eltérés oka, hogy a Világbank, illetve a Világ gazdasági Fórum releváns jelentései 2019, vagy 2020-ban jelentek meg utoljára. A Világbank Doing Business jelentés helyett a jövőben megújult koncepcióval és metodológiával Business Ready (B-

4.1 Hatékonyság

A következő táblázatok az ASEAN (18. számú táblázat) és az EU tagállamoknak (19. számú táblázat) a polgári igazságszolgáltatás hatékonysága szempontjából releváns mutatóinak eredményeit foglalják össze. A 20. számú táblázatban pedig ugyanezen mutatók és eredmények alapján mindkét regionális integráció esetében jelölöm a tagállamok eredményeinek átlagát és mediánját, valamint megjelölöm a maximumot, a minimumot és a terjedelmet.

18. számú táblázat

Az ASEAN tagállamok polgári igazságszolgáltatásának hatékonysága szempontjából releváns mutatók adatai				
	(1) Hatékonyság			
	(1.1) Eljárás hossza		(1.2) Végrehajtás hatékonysága	(1.3) Szabályozás hatékonysága
Tagállam	(1.1.1) VB Doing Business (2020) szerz. érv./ elj. hossz. (naptári nap)	(1.1.2) WJP jogáll. (2022) polg. ig.szolg./ nincs indokolatlan késedelem (0-1)	(1.2.1) WJP jogáll. (2022) polg. ig.szolg./ hatékony végrehajtás (0-1)	(1.3.1) WEF GCR (2019) szabályozás hatékonyság (0-100)
Brunei	540	N/A	N/A	49,9
Fülöp-sz.	962	0,34	0,4	33,5
Indonézia	403	0,53	0,41	51,1
Kambodzsa	483	0,36	0,44	33,8
Laosz	828	N/A	N/A	52,2
Malajzia	425	0,68	0,64	69
Mianmar	1160	0,42	0,34	N/A
Szingapúr	164	0,86	0,91	86,6
Thaiföld	420	0,29	0,34	53,5
Vietnám	400	0,51	0,41	43

Forrás: A 17. számú táblázatban megnevezett szervezetek honlapjairól való saját adatgyűjtés

Az *eljárások hosszát* vizsgáló két mutató (1.1.1 és 1.1.2) ellentmondásos eredményeket mutat (pl.: Thaiföld, Kambodzsa), viszont egyező következtetésre jutnak a tekintetben, hogy Szingapúrban messze a leggyorsabbak az eljárások (164 nap és 0,86 pont) és a Fülöp-szigeteket pedig a második leggyengébben teljesítő ASEAN tagállam (962 nap és 0,34 pont).

A *végrehajtás hatékonyságára* vonatkozó mutató (1.2.1) szerint Szingapúr teljesítménye kiemelkedő (0,91 pont). Szingapúr után a második legjobban teljesítő Malajzia értéke is messze elmarad (0,64 pont), de az még így is sokkal jobb, mint az utána következő ASEAN tagállamok teljesítménye. Legkevesbé eredményes a végrehajtási eljárás

READY) néven készül jelentés, azonban jelentleg még csak az adatfelvétele zajlik (2023. július 1.) <https://www.worldbank.org/en/businessready/b-ready> (2023. július 1.)

Mianmarban és Vietnámban (mindkettőnél 0,34 pont) és a többi tagállam teljesítménye sem szignifikánsan jobb ennél (nem több mint 0,44 pont).

A jogviták rendezésére vonatkozó *szabályok hatékonyságát*, értékelő mutató (1.3.1) szerint a legjobb eredményt Szingapúr (86,6 pont), a második legjobb eredményt pedig Malajzia (69 pont), míg a leggyengébb eredményeket a Fülöp-szigetek (33,5 pont) és Kambodzsa (33,8 pont) érte el.

19. számú táblázat

Az EU tagállamok polgári igazságszolgáltatásának hatékonysága szempontjából releváns mutatók adatai				
	(1) Hatékonyság			
	(1.1) Eljárás hossza		(1.2) Végrehajtás hatékonysága	(1.3) Szabályozás hatékonysága
Tagállam	(1.1.1) VB Doing Business (2020) szerz. érv./ elj. hossz. (naptári nap)	(1.1.2) WJP jogáll. (2022) polg. ig.szolg./ nincs indokolatlan késedelem (0-1)	(1.2.1) WJP jogáll. (2022) polg. ig.szolg./ hatékony végrehajtás (0-1)	(1.3.1) VF GCR (2019) szabályozás hatékonyság (0-100)
Ausztria	397	0,62	0,8	69,5
Belgium	505	0,45	0,78	53,2
Bulgária	564	0,4	0,57	38,1
Ciprus	1100	0,27	0,57	40,1
Csehország	678	0,49	0,63	41
Dánia	485	0,73	0,92	72
Észtország	455	0,77	0,72	56
Finnország	485	0,6	0,88	82,7
Franciaország	447	0,54	0,7	60,8
Görögország	1711	0,3	0,5	23,4
Hollandia	514	0,67	0,89	75,7
Horvátország	650	0,27	0,47	14,6
Írország	650	0,65	0,49	52,7
Lengyelország	685	0,34	0,5	33,8
Lettország	469	0,46	0,8	38,1
Litvánia	370	0,79	0,84	49,8
Luxemburg	321	0,65	0,73	70,7
Magyarország	605	0,3	0,4	40,4
Málta	505	0,31	0,62	42,6
Németország	499	0,77	0,87	63,9
Olaszország	1120	0,32	0,34	22,8
Portugália	755	0,42	0,53	33
Románia	512	0,49	0,64	48,7
Szlovákia	775	0,32	0,6	23,7
Szlovénia	1160	0,49	0,63	36,2
Spanyolország	510	0,49	0,53	49
Svédország	483	0,79	0,91	68,2

Forrás: A 17. számú táblázatban megnevezett szervezetek honlapjairól való saját adatgyűjtés.

A kutatási kérdések megválaszolásához nem szükséges annak vizsgálata, hogy mely EU tagállamok teljesítenek inkább jól, illetve inkább rosszul, azonban a fenti 19. számú táblázat

adatai alapján végzett számítások eredménye az alábbi 20. számú táblázatban felhasználásra kerül.

20. számú táblázat

Az ASEAN és EU tagállamok polgári igazságszolgáltatásának hatékonysága szempontjából releváns mutatók adatain alapuló számítások				
	(1) Hatékonyság			
	(1.1) Eljárás hossza		(1.2) Végrehajtás hatékonysága	(1.3) Szabályozás hatékonysága
Tagállam	(1.1.1) VB Doing Business (2020) szerz. érv./ elj. hossz. (naptári nap)	(1.1.2) WJP jogáll. (2022) polg. ig.szolg./ nincs indokolatlan késedelem (0-1)	(1.2.1) WJP jogáll. (2022) polg. ig.szolg./ hatékony végrehajtás (0-1)	(1.3.1) VF GCR (2019) szabályozás hatékonyság (0-100)
ASEAN tagállami adatokon alapuló számítások				
Átlag	579	0,5	0,49	52,5
Median	454	0,47	0,41	51,1
Maximum	164	0,86	0,91	86,6
Minimum	1160	0,29	0,34	33,5
Terjedelem	996	0,57	0,57	53,2
EU tagállami adatokon alapuló számítások				
Átlag	645	0,5	0,66	48,2
Median	512	0,49	0,63	48,7
Maximum	321	0,79	0,92	82,7
Minimum	1711	0,27	0,34	14,6
Terjedelem	1390	0,52	0,58	68,1

Forrás: A 18. és 19. számú táblázatok adatai alapján végzett számítás, amelyek a 17. számú táblázatban megnevezett szervezetek honlapjairól való saját adatgyűjtésen alapulnak

Az ASEAN tagállamok és EU az tagállamok hatékonysági mutatóinak *átlaga és mediánja* tekintetében a fenti táblázat változatos képet mutat. Nem lehet azt mondani, hogy az egyik regionális integráció eredményei kifejezetten jobban lennének a másíknál.

Az ASEAN-on belül *maximum* tekintetében az látszik a táblázat eredményeiből, hogy Szingapúr eredményei a négyből három esetben (1.1.1, 1.1.2 és 1.3.1) jobbak, mint a legjobban teljesítő EU tagállam (Luxemburg, Litvánia és Finnország) által elért eredmények, de a negyedik esetben (1.2.1) is csak egy ponttal marad el Szingapúr teljesítménye (0,91 pont) a legjobban teljesítő EU tagállam – Dánia (0,92) – eredményétől. Összességében tehát hatékonyság szempontjából az ASEAN maximuma inkább meghaladja az EU maximumát.

Az regionális integrációkban a leggyengébb eredményeket elérő tagállamok adatait – a *minimumot* – vizsgálva azt látjuk, hogy a leggyengébb eredményt elérő ASEAN tagállam eredményei két esetben jelentősen jobbak (1.1.1 és 1.3.1) mint a leggyengébb eredményt elérő EU tagállam eredménye. Míg a másik két esetben (1.1.2 és 1.2.1) a leggyengébb ASEAN tagállam teljesítménye vagy megegyezik, vagy kis mértékben meghaladja a leggyengébb eredményt elérő EU tagállam pontszámait. Összességében tehát a legkevésbé

hatékony ASEAN tagállam hatékonysága általában jobb, mint a legkevésbé hatékony EU tagállam hatékonysága.

Az egyes integrációs szervezeteken belül a legjobb és a leggyengébb eredmény közti különbséget – *terjedelem* – figyelembe véve négyből három mutató esetén (1.1.1, 1.2.1 és 1.3.1) a terjedelem az ASEAN-ban kisebb, mint az EU-ban. Azaz polgári igazságszolgáltatás hatékonysága szempontjából az ASEAN legjobb és leggyengébb eredményt elérő tagállamok között inkább kisebb a különbség, mint az EU legjobb és leggyengébb eredményeit elérő tagállamai között.

4.2 Minőség

A következő táblázatok az ASEAN (21. számú táblázat) és az EU tagállamoknak (22. számú táblázat) a polgári igazságszolgáltatás minősége szempontjából releváns mutatóinak eredményeit foglalják össze. A 23. számú táblázatban pedig ugyanezen mutatók és eredmények alapján mindkét regionális integráció esetében jelölöm a tagállamok eredményeinek átlagát és mediánját, valamint megjelölöm a maximumot, a minimumot és a terjedelmet.

21. számú táblázat

Az ASEAN tagállamok polgári igazságszolgáltatásának minősége szempontjából releváns mutatók adatai				
	(2) Minőség			
	(2.1) Hozzáférhetőség, megfizethetőség		(2.2) Bírósági eljárás minősége	
Tagállam	(2.1.1) VB Doing Business (2020) szerz. érv./ költség / ker. köv. arány (%)	(2.1.2) WJP jogáll (2022) polg. ig.szolg./ hozzáférés, megfizethetőség (0-1)	(2.2.1) VB Doing Business (2020) szerz. érv./ bír. elj. minősége (0-18)	(2.2.2) WJP jogáll (2022) polg. ig.szolg./ diszkrimináció mentes (0-1)
Brunei	36,6	N/A	11,5	N/A
Fülöp-sz.	31	0,52	7,5	0,45
Indonézia	70,3	0,49	8,9	0,34
Kambodzsa	103,4	0,53	4,5	0,42
Laosz	31,6	N/A	3,5	N/A
Malajzia	37,9	0,58	13	0,55
Mianmar	51,5	0,35	4	0,19
Szingapúr	25,8	0,59	15,5	0,83
Thaiföld	16,9	0,6	8,5	0,5
Vietnám	29	0,51	7,5	0,6

Forrás: A 17. számú táblázatban megnevezett szervezetek honlapjairól való saját adatgyűjtés

Az ASEAN tagállamok között az eljárások *hozzáférhetőségét és megfizethetőségét* vizsgáló mindkét mutató (2.1.1 és 2.1.2) szerint Thaiföldön a legalacsonyabbak, Szingapúrban pedig a második legalacsonyabbak az eljárás költségei és ezekben a tagállamokban a leginkább

megfizethető és hozzáférhető a polgári igazságszolgáltatás. Megegyezik a két mutató a tekintetben is, hogy a Indonéziában a második legdrágább és legkevésbé hozzáférhető a pereskedés. A leggyengébben teljesítő Kambodzsa és Mianmarra vonatkozó adatok azonban ellentmondásosak. Kambodzsa az egyetlen a vizsgált országok közül, ahol a Világbank Doing Business jelentése (2020) mutatója szerint „többe kerül a hús, mint a leves”, azaz ahol a kereseti követelés érvényesítésének költségei az elsőfokú eljárásban, valamint az azt követő végrehajtási szakaszban összességében meghaladják a kereseti követelés összegét (103,4%), amely régió belül is kirívóan magas. Ehhez képest a WJP által a kambodzsai eljárások hozzáférhetőségére és megfizethetőségére adott 0,53 pont nagyvonalúnak tűnik. Ugyanilyen aránytalanság mutatkozik Mianmar esetében is.

Az eljárás minősége (2.2.1) szempontjából a legjobb eredményt elérő tagállam Szingapúr (15,5 pont), amely jelentősen meghaladja az ASEAN átlagot, de még az EU-n belül e tekintetben a legjobb eredményt elérő Litvánia (15 pont) eredményét is felülmúlja. Szingapúr után Malajzia, (13 pont) majd Brunei (11,5 pont) következik a sorban. A leggyengébb eredményt a három LDC – Laosz (3,5 pont), Mianmar (4 pont) és Kambodzsa (4,5 pont) – érték el. Az eljárás minősége szempontjából fontos szempont – az eljárás *diszkrimináció* mentessége (2.2.2) – tekintetében a legjobb eredményt Szingapúr érte el, amelyet (0,83 pont), amelyet Vietnám (0,6 pont) és Malajzia (0,55 pont) követ. A polgári eljárásokban a legnagyobb mértékű diszkrimináció – a WJP indexe alapján – Mianmarban (0,19 pont), illetve Indonéziában (0,34 pont,) valamint Kambodzsában (0,42 pont).

22. számú táblázat

Az EU tagállamok polgári igazságszolgáltatásának minősége szempontjából releváns mutatók adatai				
	(2) Minőség			
	(2.1) Hozzáférhetőség, megfizethetőség		(2.2) Bírósági eljárás minősége	
Tagállam	(2.1.1) VB Doing Business (2020) szerz. érv./ költség / ker. köv. arány (%)	(2.1.2) WJP jogáll (2022) polg. ig.szolg./ hozzáférés, megfizethetőség (0-1)	(2.2.1) VB Doing Business (2020) szerz. érv./ bír. elj. minősége (0-18)	(2.2.2) WJP jogáll (2022) polg. ig.szolg./ diszkrimináció mentes (0-1)
Ausztria	20,6	0,69	13	0,66
Belgium	18	0,72	8	0,8
Bulgária	18,6	0,65	10,5	0,56
Ciprus	16,4	0,67	8	0,61
Csehország	33,8	0,64	9,5	0,73
Dánia	23,3	0,78	14	0,9
Észtország	17,3	0,72	13,5	0,87
Finnország	16,2	0,7	8,5	0,86
Franciaország	17,4	0,64	12	0,66
Görögország	22,4	0,62	12,5	0,62

Hollandia	23,9	0,79	7	0,84
Horvátország	15,2	0,7	13	0,69
Írország	26,9	0,62	8,5	0,69
Lengyelország	19,4	0,65	11	0,74
Lettország	23,1	0,63	13,5	0,72
Litvánia	23,6	0,73	15	0,82
Luxemburg	9,7	0,72	8,5	0,8
Magyarország	15	0,55	12,5	0,26
Málta	21,5	0,67	10,5	0,45
Németország	14,4	0,77	12,5	0,81
Olaszország	27,6	0,61	13	0,65
Portugália	17,2	0,67	13,5	0,71
Románia	25,8	0,61	14	0,72
Szlovákia	20,5	0,56	13,5	0,45
Szlovénia	12,7	0,68	11,5	0,7
Spanyolország	17,2	0,72	11,5	0,69
Svédország	30,4	0,76	12	0,71

Forrás: A 17. számú táblázatban megnevezett szervezetek honlapjairól való saját adatgyűjtés

A kutatási kérdések megválaszolásához nem szükséges annak vizsgálata, hogy mely EU tagállamok teljesítenek inkább jól, illetve inkább rosszul, azonban a fenti 22. számú táblázat adatai alapján végzett számítások eredménye az alábbi 23. számú táblázatban felhasználásra kerül.

23. számú táblázat

Az ASEAN és EU tagállamok polgári igazságszolgáltatásának minősége szempontjából releváns mutatók adatain alapuló számítások				
	(2) Minőség			
	(2.1) Hozzáférhetőség, megfizethetőség		(2.2) Bírósági eljárás minősége	
Tagállam	(2.1.1) VB Doing Business (2020) szerz. érv./ költség/ ker. köv. arány (%)	(2.1.2) WJP jogáll (2022) polg. ig.szolg./ hozzáférés, megfizethetőség (0-1)	(2.2.1) VB Doing Business (2020) szerz. érv./ bír. elj. minősége (0-18)	(2.2.2) WJP jogáll (2022) polg. ig.szolg./ diszkrimináció mentes (0-1)
ASEAN tagállami adatokon alapuló számítások				
Átlag	43,4	0,52	8,4	0,49
Median	34,1	0,53	8	0,48
Maximum	16,9	0,6	15,5	0,83
Minimum	103,4	0,35	3,5	0,19
Terjedelem	86,5	0,25	12	0,64
EU				
Átlag	20,3	0,68	11,5	0,69
Median	19,4	0,67	12	0,71
Maximum	9,7	0,79	15	0,9
Minimum	33,8	0,55	7	0,26
Terjedelem	24,1	0,24	8	0,64

Forrás: A 21. és 22. számú táblázatok adatai alapján végzett számítás, amelyek a 17. számú táblázatban megnevezett szervezetek honlapjairól való saját adatgyűjtésen alapulnak.

A polgári igazságszolgáltatás tágabb értelemben vett minősége szempontjából releváns – a költségekre, megfizethetőségre és hozzáférhetőségre vonatkozó (2.1.1), (2.1.2) és az eljárás

szűkebb értelemben vett minőségére vonatkozó (2.2.1) és (2.2.2) mutatók eredményének – *átlaga és mediánja* is lényegesen magasabb az EU-ban, mint az ASEAN-ban. Ez azt jelenti, hogy egy EU tagállamban inkább alacsonyabb a követelés érvényesítés költsége, megfizethetőbb és hozzáférhetőbb a polgári eljárás, mint az ASEAN tagállamokban és az alacsonyabb költségek ellenére a szolgáltatás minősége magasabb az EU tagállamokban, mint az ASEAN tagállamokban.

A regionális integráció *maximuma* és *minimuma* is magasabb az EU-ban, mint az ASEAN-ban. Az egyetlen kivétel, a Világbank eljárás minőséget mérő almutatója, amely alapján a legjobb eredményt elérő ASEAN tagállamban, Szingapúrban (15,5 pont) az eljárás minősége valamivel meghaladja az EU-ban a legjobb eredményt elérő Litvánia (15 pont) polgári eljárásának minőségét.

A *terjedelem* vonatkozásában pedig azt mutatja a táblázat, hogy a költségek, megfizethetőség, hozzáférhetőség, illetve a szűkebb értelemben vett minőség mutatói (2.1.1, 2.1.2 és 2.2.1) vonatkozásában az ASEAN legjobb és leggyengébb eredményt elérő két tagállama között nagyobb a különbség, mint az EU legjobb és leggyengébb eredményt elérő két tagállama között. Az egyetlen szempont, amely szerint a terjedelem az EU-ban és az ASEAN-ban megegyezik az az eljárás diszkriminációtól való mentességét mérő mutató (2.2.2).

4.3 Függetlenség

A következő táblázatok az ASEAN (24. számú táblázat) és az EU tagállamoknak (25. számú táblázat) a polgári igazságszolgáltatás függetlensége szempontjából releváns mutatóinak eredményeit foglalják össze. A 26. számú táblázatban pedig ugyanezen mutatók és eredmények alapján mindkét regionális integráció esetében jelölöm a tagállamok eredményeinek átlagát és mediánját, valamint megjelölöm a maximumot, a minimumot és a terjedelmet.

24. számú táblázat

Az ASEAN tagállamok polgári igazságszolgáltatásának függetlensége szempontjából releváns mutatók adatai					
(3) Függetlenség					
	(3.1) Bírói függetlenség	(3.2) Kormányzati befolyás	(3.3) Korrupció		
	(3.1.1) VF GCR (2019)	(3.2.1) WJP jogáll. (2022) Polg. ig.szolg./	(3.3.1) VB WGI (2021)	(3.3.2) TI CPI (2022) (0-100)	(3.3.3) WJP Jogáll. (2021) Polg. ig.szolg./

	Bírói függetlenség (0-100)	illetéktelen kormányzati befolyástól való szabadság (0-1)	Korrupció feletti kontroll (0-100)		Korrupciótól való mentesség (0-1)
Brunei	48,8	N/A	86,1	N/A	N/A
Fülöp-sz.	32,2	0,33	34,1	33	0,51
Indonézia	52,2	0,5	38,5	34	0,43
Kambodzsa	28,6	0,34	11,5	24	0,34
Laosz	50,1	N/A	15,4	31	N/A
Malajzia	68,7	0,53	61,1	47	0,7
Mianmar	N/A	0,2	15,9	23	0,31
Szingapúr	77,4	0,69	98,6	83	0,88
Thaiföld	49,7	0,47	35,1	36	0,73
Vietnám	40,9	0,33	47,1	42	0,34

Forrás: A 17. számú táblázatban megnevezett szervezetek honlapjairól való saját adatgyűjtés.

A Világ gazdasági Fórum *bírói függetlenségre* vonatkozó átfogó mutatója szerint az ASEAN tagállamok közül Szingapúrban a leginkább (77,4 pont) független a bíróság, majd ezt követően Malajziában (68,7 pont) és Bruneiiben (48,8 pont). E mutató szerint a legkevésbé független bírósággal Kambodzsa (28,6 pont) és a Fülöp-szigetek (32,2 pont) rendelkeznek. Mianmarra vonatkozóan nincsenek adatok, azonban a World Justice Project és a Transparency International – kormányzati befolyásra (3.2.1) és korrupcióra vonatkozó (3.3.1, 3.3.2 és 3.3.3) mutatóiból arra lehet következtetni, hogy a bírói függetlenség sérülésének kockázata Mianmarban is jelentős lehet.

A World Justice Project szerint Szingapúr (0,69 pont) és Malajzia (0,53 pont) az a két ASEAN tagállam, amely polgári igazságszolgáltatása a leginkább mentes az *illetéktelen kormányzati befolyástól*. Az illetéktelen kormányzati beavatkozásnak leginkább kitett országok pedig Mianmar (0,2 pont), amelyet a Fülöp-szigetek és Vietnám (0,33 pont), majd Kambodzsa (0,34 pont) követ.

A Világbank WGI *korrupció feletti kontroll* mérő mutatója (3.2.1), valamint a Transparency International *Korrupció Érzékelési Indexe* (3.2.2) a korrupciót általánosságban, míg a World Justice Project hivatkozott mutatója (3.2.3) specifikusan a polgári igazságszolgáltatás tekintetében méri. Szingapúr eredménye messze jobb, mint az Szingapúrt követő Brunei, Malajzia és Thaiföld eredményei. Korrupció tekintetében az LDC országok (Kambodzsa, Laosz és Mianmar) mutatják a legrosszabb eredményt, és a polgári igazságszolgáltatásra vonatkozó mérés alapján (3.2.2) Vietnám teljesítménye megegyezve Kambodzsával alig haladja meg az e tekintetben leggyengébben teljesítő Mianmar eredményét.

25. számú táblázat

Az EU tagállamok polgári igazságszolgáltatásának függetlensége szempontjából releváns mutatók adatai					
	(3) Függetlenség				
	(3.1) Bírói függetlenség	(3.2) Kormányzati befolyás	(3.3) Korrupció		
Tagállam	(3.1.1) VF GCR (2019) Bírói függetlenség (0-100)	(3.2.1) WJP jogáll. (2022) Polg. ig.szolg./illetéktelen kormányzati befolyástól való szabadság (0-1)	(3.3.1) VB WGI (2021) Korrupció feletti kontroll (0-100)	(3.3.2) TI CPI (2022) (0-100)	(3.3.3) WJP Jogáll. (2022) Polg. ig.szolg./Korrupciótól való mentesség (0-1)
Ausztria	77,6	0,83	86,5	71	0,87
Belgium	79	0,87	89,4	73	0,82
Bulgária	38	0,45	48,6	43	0,49
Ciprus	59,9	0,71	65,4	52	0,68
Csehország	58,1	0,73	72,6	56	0,79
Dánia	86,2	0,92	100	90	0,99
Észtország	73,5	0,86	89,9	74	0,9
Finnország	94	0,9	99,5	87	0,94
Franciaország	64,7	0,77	87	72	0,76
Görögország	41,4	0,62	61,5	52	0,74
Hollandia	87,3	0,9	97,1	80	0,93
Horvátország	23	0,54	59,13	50	0,56
Írország	77,5	0,95	92,8	77	0,88
Lengyelország	27,7	0,48	70,2	55	0,78
Lettország	45,8	0,71	76,9	59	0,71
Litvánia	53,4	0,8	80,3	62	0,74
Luxemburg	84,8	0,85	96,2	77	0,88
Magyarország	33,4	0,35	56,3	42	0,67
Málta	49,4	0,71	64,9	51	0,76
Németország	66,9	0,9	95,7	79	0,88
Olaszország	50,4	0,72	69,2	56	0,69
Portugália	58,8	0,73	77,9	62	0,77
Románia	50	0,68	52,9	46	0,64
Spanyolország	52,8	0,67	62	53	0,55
Szlovákia	29,3	0,57	76	56	0,68
Szlovénia	41,6	0,66	76,4	60	0,72
Svédország	76,8	0,9	97,6	83	0,91

Forrás: A 17. számú táblázatban megnevezett szervezetek honlapjairól való saját adatgyűjtés.

A kutatási kérdések megválaszolásához nem szükséges annak vizsgálata, hogy mely EU tagállamok teljesítenek inkább jól, illetve inkább rosszul, azonban a fenti 25. számú táblázat adatai alapján végzett számítások eredménye az alábbi 26. számú táblázatban felhasználásra kerül.

26. számú táblázat

Az ASEAN és EU tagállamok polgári igazságszolgáltatásának függetlensége szempontjából releváns mutatók adatain alapuló számítások					
(3) Függetlenség					
(3.1) Bírói függetlenség		(3.2) Kormányzati befolyás	(3.3) Korrupció		
(3.1.1) VF GCR (2019) Bírói függetlenség (0-100)	(3.2.1) WJP jogáll. (2022) Polg. ig.szolg./illetéktelen kormányzati befolyástól való szabadság (0-1)	(3.3.1) VB WGI (2021) Korrupció feletti kontroll (0-100)	(3.3.2) TI CPI (2022) (0-100)	(3.3.3) WJP Jogáll. (2022) Polg. ig.szolg./Korrupciótól való mentesség (0-1)	
ASEAN tagállami adatokon alapuló számítások					
Átlag	49,8	0,42	44,34	39,22	0,53
Medián	49,7	0,4	36,8	34	0,47
Maximum	77,4	0,69	98,6	83	0,88
Minimum	28,6	0,2	11,5	23	0,31
Terjedelem	48,8	0,49	87,1	60	0,57
EU tagállami adatokon alapuló számítások					
Átlag	58,6	0,73	77,85	63,63	0,77
Medián	58,1	0,73	76,9	60	0,76
Maximum	94	0,95	100	90	0,99
Minimum	23	0,35	48,6	42	0,49
Terjedelem	71	0,6	51,4	48	0,5

Forrás: A 24. és 25. számú táblázatok adatai alapján végzett számítás, amelyek a 17. számú táblázatban megnevezett szervezetek honlapjairól való saját adatgyűjtésen alapulnak.

A regionális integrációk *átlaga* és *mediánja* szerint a bírói függetlenség általában (3.1.1) és a bírói függetlenség egyes aspektusai – esetleges kormányzati befolyás (3.2.1), illetve korrupció tekintetében (3.3.1, 3.2.2 és 3.3.3) – is lényegesen jobb számokat mutat az EU-ban, mint az ASEAN-ban. Ennek alapján azt mondhatjuk, hogy az EU-ban jóval kisebb annak az esélye, hogy a polgári ügy olyan bíróság elé kerül, amely függetlensége – akár a kormányzat, akár a felek irányából – sérül, mint az ASEAN-ban.

A bírói függetlenség minden vizsgált aspektusának *maximuma* tekintetében azt láthatjuk, hogy a legjobb eredményeket elérő EU-s tagállamok (általában Dánia és Finnország) pontszáma minden mutató szerint felülmúlja a legjobb eredményt elérő ASEAN tagállam (Szingapúr) eredményét. Különösen jelentős a különbség World Justice Projectnek a polgári igazságszolgáltatás illetéktelen kormányzati befolyástól való mentességét mérő almutatója esetén, ahol az ASEAN tagállamok között messze a legjobban teljesítő Szingapúr (0,69 pont) jelentősen alulmarad az EU-ban a legjobb eredményt elérő tagállam, Írország 0,95 pontjához képest, de az még EU átlagát (0,73 pont) és azzal egyező mediánját (0,73 pont) sem éri el. A bírói függetlenség 2021. és 2022. évi mutatóinak (3.2.1, 3.3.1, 3.3.2 és

3.3.3) *minimuma*, minden esetben lényegesen magasabb az EU-ban, mint az ASEAN-ban, viszont a Világgazdasági Fórum 2019. évi bírói függetlenséget általánosságban mérő mutatója szerint a leggyengébb eredményt elérő EU-s tagállam (Horvátország) eredménye (23 pont) kevesebb, mint a leggyengébb eredményt elérő ASEAN tagállam (Kambodzsza) eredménye (28,6 pont). Ugyanakkor a 2021. és 2022. évi mutatók alapján Horvátország eredménye már minden esetben jelentősen jobb, mint Kambodzsáé.

A *terjedelem* vonatkozásában az eredmények változatos képet mutatnak. A bírói függetlenség általános mérőszáma (3.1.1) és a polgári igazságszolgáltatás illetéktelen kormányzati befolyástól való mentességét mutató mérőszáma (3.2.1) tekintetében a regionális integráción belül a legjobb és a leggyengébb eredményt elérő két tagállam közti különbség az EU esetében nagyobb, mint az ASEAN esetében. A korrupció általános mutatói (3.3.1 és 3.3.2) és a polgári igazságszolgáltatásra vonatkozó speciális mutatója (3.3.3) tekintetében a regionális integráción belül a legjobb és a leggyengébb eredményt elérő két tagállam közti különbség az ASEAN esetében nagyobb, mint az EU esetében.

5. Összehasonlító elemzés

5.1 Az ASEAN tagállamok polgári igazságszolgáltatása

Az értekezés 2.3.2 alfejezetében megállapításra került, hogy az ASEAN-on belül két olyan tagállam (Indonézia és Thaiföld) van, amelyek egyáltalán nem hajtanak végre más tagállamból származó ítéletet. Illetve van két másik olyan tagállam (Kambodzsza és Laosz), amelyek csak rendkívül korlátozott mértékben hajtanak végre más tagállamból származó bírósági ítéletet. (A két utóbbi ország csak a Vietnámból származó ítéleteket hajtja végre.) Az e fejezetben fentebb található ASEAN tagállamokra vonatkozó 18, 21. és 24. számú táblázatok alapján pedig az állapítható meg, hogy Szingapúr és Malajzia gyakran került az első, illetve második helyre az általuk elért pontszám tekintetében. Az értekezés 2.3.2 alfejezetében Szingapúr és Malajzia kapcsán megállapításra került, hogy e két ország végrehajtja az összes többi ASEAN tagállamban hozott ítéletet. Az alábbi 27. táblázat felső soraiban e két jól teljesítő ASEAN tagállam pontszámait foglaltam össze az eddig vizsgált összes mutató alapján. Az ezek alatti sorban az ASEAN tagállamok pontszámának átlagát, míg az alsó négy sorban Indonézia, Kambodzsza, Laosz és Thaiföld pontszámait jelölöm.

27. számú táblázat

Polgári igazságszolgáltatás mutatói (Szingapúr és Malajzia versus Indonézia, Kambodzsa, Laosz és Thaiföld)													
Mutató	1.1.1	1.1.2	1.2.1	1.3.1	2.1.1	2.1.2	2.2.1	2.2.2	3.1.1	3.2.1	3.3.1	3.3.2	3.3.3
Szin.	164	0,86	0,91	86,6	25,8	0,59	15,5	0,83	77,4	0,69	98,6	83	0,88
Mal.	425	0,68	0,64	69	37,9	0,58	13	0,55	68,7	0,53	61,1	47	0,7
Átl.	579	0,5	0,49	52,5	43,3	0,52	8,4	0,49	49,8	0,42	44,34	39,22	0,53
Ind.	403	0,53	0,41	51,1	70,3	0,49	8,9	0,34	52,2	0,5	38,5	34	0,43
Kam.	483	0,36	0,44	33,8	103,4	0,53	4,5	0,42	28,6	0,34	11,5	24	0,34
Lao.	828	N/A	N/A	52,2	31,6	N/A	3,5	N/A	50,1	N/A	15,4	31	N/A
Thai.	420	0,29	0,34	53,5	16,9	0,6	8,5	0,5	49,7	0,47	35,1	36	0,73

Forrás: A 18, a 21. és a 24. számú táblázatokban jelölt – a 17. számú táblázatban megnevezett szervezetek honlapjairól gyűjtött – adatok alapján végzett számítás.

A fenti 27. számú táblázatból megállapítható, hogy Szingapúr és Malajzia a 13 vizsgált mutatóból 13 esetén (100%-ban) az ASEAN tagállamok pontszámának átlaga feletti pontszámot értek el. Másrészt az is megállapítható, hogy a vizsgált 13 mutatóból Kambodzsa pontszáma 11 esetben (85%-ban), Indonézia eredménye 9 esetben (69%-ban), Thaiföld eredménye pedig 8 esetben (62%-ban) esik az ASEAN tagállamok átlaga alá. Laosz vonatkozásában a 13-ból csak 7 mutató esetében áll rendelkezésre adat, amelyek közül 5 esetben (71%-ban) Laosz az ASEAN tagállamok átlaga alatti pontszámot ért el.

Mindezeket a más tagállamból származó ítéletek végrehajthatóságára tett megállapításokkal együtt értékelve, azt is megállapíthatjuk, hogy az ASEAN-on belül minden tekintetben átlag feletti eredményeket elérő Szingapúr és Malajzia végrehajtja a polgári igazságszolgáltatás számos fontos aspektusa tekintetében legtöbbször átlag alatti eredményeket elérő indonéz, thai, kambodzsai és laoszi bíróságok ítéleteit, míg ez utóbbi gyengébben teljesítő országok egyike sem hajt végre a náluk szignifikánsan jobb polgári igazságszolgáltatással rendelkező Szingapúrból és Malajziából származó ítéletet.

Mindezekből pedig az következik, hogy hipotézisem, miszerint az ítéletek szabad áramlásának az ASEAN-on belül az képezné az akadályát, hogy a fejlettebb igazságszolgáltatással rendelkező ASEAN tagállamok vonakodnának a kevésbé jó minőségű és integritás tekintetében gyengébb tagállamok bíróságai által hozott ítéletek végrehajtásától, nem bizonyult valónak.

5.2 Az ASEAN és az EU polgári igazságszolgáltatása

A vizsgált összes mutató *átlaga és mediánja* tekintetében a két regionális integráció között igazán jelentős különbség a polgári igazságszolgáltatás tágabb értelemben vett minősége és a bírói függetlenség tekintetében mutatkozik. Megállapítható, hogy az EU tagállamokban a minőségre és függetlenségre vonatkozó legtöbb mutató eredményének átlaga és mediánja is

jelentősen meghaladja az ASEAN tagállamok pontszámainak átlagát és mediánját. A két gazdasági integráció átlagai és/vagy mediánjai között kifejezetten nagy (20-30 százalékpontos eltérés) mutatkozik az EU javára a következő polgári eljárás specifikus mutatóknál: követelés érvényesítés költsége (2.1.1), bírósági eljárás minősége (2.2.1), diszkrimináció mentesség (2.2.2), illetéktelen kormányzati befolyástól való mentesség (3.2.1), korrupciótól való mentesség (3.3.3). A hatékonysági mutatók tekintetében viszont nem tudok olyan megállapítást tenni, hogy az egyik gazdasági integráció jelentősebben jobban teljesítene a másikonál. E következtetéseket együtt vizsgálva a II. részének 4.2 pontjában foglaltakkal, miszerint az EU-n és az ASEAN-on belül az ítéletek áramlásának aránya 100%, illetve 62%-os, megállapíthatjuk, hogy a polgári igazságszolgáltatás tekintetében jobb minőségi és függetlenségi eredményekkel rendelkező EU-ban szabadabban áramlanak az ítéletek, mint a kevésbé jó minőségi és függetlenségi eredményekkel rendelkező ASEAN-ban.

A regionális integrációkon belül a legjobb és leggyengébb eredményt elérő két tagállam eredménye közti *terjedelem* a hatékonysági mutatók tekintetében inkább az ASEAN-ban (1.1.1, 1.2.1 és 1.3.1), míg a költségek, a megfizethetőség, a hozzáférhetőség, illetve a szűkebb értelemben vett minőség mutatói (2.1.1, 2.1.2 és 2.2.1) tekintetében inkább az EU-ban kisebb a különbség. A bírói függetlenség általános mutatója (3.1.1) és a polgári eljárás illetéktelen kormányzati befolyástól való mentességét jelző mutatója (3.2.1) tekintetében az ASEAN szélsőértékei között kisebb, míg a korrupciót vizsgáló összes mutató (3.3.1, 3.3.2 és 3.3.3) tekintetében az EU szélsőértékei között kisebb a különbség. E következtetéseket együtt vizsgálva a II. részben tett – az ítéletek szabad áramlásának arányára vonatkozó megállapítással – azt az állítást is megfogalmazhatjuk, hogy az EU-n belül, ahol az ítéletek szabad áramlásának aránya 100%-os a legjobb és leggyengébb eredményt elérő tagállamok között a költségek, a megfizethetőség, a hozzáférhetőség, a minőség és a korrupciótól való mentesség tekintetében kisebb a különbség, mint az ASEAN-ban, ahol az ítéletek csak 62%-ban áramlanak szabadon.

V. A KUTATÁS KÉRDÉSEIRE ADOTT VÁLASZOK

A következő 1–3 számú kutatási kérdésekre adott válaszok az értekezés II. részének 2–3. fejezeteiben leírt információkon alapulnak, valamint a II. rész 4. fejezetben végzett összehasonlító elemzés eredményeiből következnek.

1. Melyek az integráción belüli ítéletáramlást lehetővé tevő szabályozás fő jellemzői az EU-ban és az ASEAN-ban?

A regionális integráció szintjén megjelenő szabályozásnak egy speciális esete az EU-ban megvalósult rendszer, amely nem nemzetközi egyezmény, hanem rendeletalkotás útján teremti meg a szabályozás egységét. A rendeleti szabályozásra az EU-ban azért kerülhet sor, mert az 1997. évi Amszterdami Szerződés „közösségiesítette” a polgári ügyekben való igazságügyi együttműködést, így a tagállamok bíróságai által hozott külföldi ítéletek végrehajtásának kérdését is. Másképpen fogalmazva a polgári igazságügyi együttműködés kérdése tagállami hatáskörből közösségi hatáskörbe került. Az Amszterdami Szerződéssel polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködést érintő kérdésekben a döntéshozatal főszabályként a kormányközi egyhangúságból a minősített többséggel folytatott szupranacionális keretek közé helyeződött.⁸³⁴ A tagállamok ugyanakkor már jóval az Amszterdami Szerződést megelőzően is együttműködtek a polgári és kereskedelmi ügyekre vonatkozó joghatósági szabályok, illetve ezen ügyekben született ítéletek elismerése és végrehajtása tárgyában. Az 1968. évi Brüsszeli Egyezmény még nemzetközi egyezmény formájában született. A Brüsszeli Egyezmény óta a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott ítéleteknek – ideértve az értekezés tárgyát képező kereskedelmi ügyben hozott pénzbeli marasztalást tartalmazó ítéleteket – a tagállamok egymás közötti végrehajthatósága egységesen szabályozott az integráció (EGK majd az EK és az EU) szintjén. A 2001. évi Brüsszel I. rendelettel, illetve az azt követő 2012. évi Brüsszel Ia. rendelettel a tárgykör szabályozásának egységessége fennmaradt. A szabályozás nemcsak egységes, de kizárólagos is. A Brüsszel rendszerben a tagállamoknak nincs lehetősége arra, hogy egymás közötti relációban a másik tagállamból származó ítélet végrehajthatóságának megállapítására (vagy az exequatur eltörlése óta: a végrehajtás megtagadhatóságára) vonatkozó feltételeket – akár a belső jog, akár két- vagy többoldalú nemzetközi

⁸³⁴ Gombos Katalin: A polgári és kereskedelmi ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés jelenlegi helyzete az Európai Unióban. *Acta Universitatis Szegediensis: forum: acta juridica et politica*, 2013. év, 3. kötet, 2. szám, p. 50.

egyezmények szintjén – egyedileg, az egységes uniós mechanizmustól eltérően szabályozzák. Mivel a polgári ügyekben való igazságügyi együttműködés közösségi hatáskörbe tartozik, a Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia égisze alatt létrejött egyezményekhez – így az értekezés szempontjából releváns 2005. évi hágai egyezményhez és 2019. évi hágai egyezményhez – a tagállamok nem külön-külön, egyenként, hanem a regionális gazdasági integráció szervezetén keresztül kapcsolódnak.⁸³⁵

Az ASEAN esetén nincsen olyan szerv, amely kötelező szabályt, döntést hozhatna a bármely tagállamra. Mint minden más kérdés, a polgári ügyekben való igazságügyi együttműködés is nemzeti hatáskörbe tartozik, maradt. Az összes tagállamra egységesen alkalmazott szabály elfogadására csak a tagállamok kormányai által egyhangúlag elfogadott nemzetközi szerződés alapján kerülhetne sor. Míg büntetőügyekben való együttműködés ügyében 2006. óta létezik ASEAN szintű nemzetközi jogsegélyegyezmény,⁸³⁶ a polgári igazságszolgáltatás területén ASEAN szintű egyezmény még nem született.⁸³⁷ Az ASEAN tagállamok saját maguk külön-külön dönthetik el, hogy belső joguk által lehetővé teszik-e külföldi ítéletek elismerését, végrehajtását, és ha igen milyen feltételek esetén és mely eljárás keretében. Úgyszintén maguk döntenek el, hogy kívánna-e bármely tagállammal szorosabb együttműködést kötni a polgári igazságszolgáltatás területén, vagy csatlakozni valamely globális multilaterális egyezményhez. A 3. fejezetben leírtakból első látásra is szembetűnő, hogy az ASEAN-ban a belső jogi szabályozás a domináns és csak kis mértékben élnek az ASEAN tagállamok azon szabadságukkal, hogy a határokon átnyúló kereskedelmi jogviták ügyét nemzetközi szinten előmozdítsák, összehangolják. A kereskedelmi ügyekben hozott bírósági ítéletek ASEAN-on belüli áramlását, végrehajtását, mindössze Vietnám által Kambodzsával, illetve Laossal kötött két bilaterális jogsegélyegyezmény segíti elő. Megjegyezzük, hogy az ASEAN tagállamok közötti ítéletek szabad és egységes rendszer alapján történő áramlásának megvalósításához nem feltétlenül lenne szükség egy külön regionális rendszer létrehozni. A jogegységesítés megvalósulhatna azáltal is, ha minden tagállam csatlakozna a 2005. évi, illetve a 2019. évi hágai egyezményekhez, mint ahogy arra

⁸³⁵ Status Table. Convention of June 2005 on Choice of Court Agreements. HCCH. <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=98> (2023. július 1.); Status Table. Convention of 2 July 2019 on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil and Commercial Matters. HCCH. <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=137> (2023. július 1.)

⁸³⁶ Treaty on Mutual Legal Assistance in Criminal Matters, Kuala Lumpur, 17 January 2006.

⁸³⁷ Weller, Matthias: "Mutual Trust": A Suitable Foundation for Private International Law in Regional Integration Communities and Beyond? (Volume 423). In *Collected Courses of the Hague Academy of International Law*. Brill Nijhoff, 2022, pp. 153-154.

Szingapúr az AEC 2015. évi megalapítása kapcsán javaslatot is tett.⁸³⁸ Tekintettel azonban arra, hogy az ASEAN tagállamok közül egyedül Szingapúr csatlakozott ezen egyezmények egyikéhez – a joghatósági megállapodásokról szóló 2005. évi hágai egyezményhez – annak hatása intra-ASEAN relációban nem mutatkozik meg.

Az ASEAN tekintetében azonban az is elmondható, hogy a külföldi ítéletek – ideértve intra-ASEAN ítéleteket is – végrehajthatóság szabályozásának egyértelműbbé, egyszerűbbé, egységesebbé tétele iránti igény kötelező erővel nem bíró normatív eszközök (soft law) szintjén, annak több formájában is megmutatkozik: (1) 2017-es nanningi nyilatkozat, (2) iránymutató megállapodások és (3) tudományos kutatások.

Bár mindegyik fent említett soft law, illetve kutatás jelentős az intra-ASEAN ítéletáramlás szempontjából, meg kell, hogy jegyezzük, egyiknek sem az ASEAN-on belüli jogegységesítés a kifejezett célja. A nanningi nyilatkozat deklarálta polgári és kereskedelmi jogviták kapcsán születő ítéleteknek az Út és Övezet ázsiai területein való végrehajthatóságát promótálja. A Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás a fent említett okok miatt a szingapúri bíróságok - különösen a SICC – által hozott ítéletek mianmari végrehajthatóságának kedvez. Bár a Reyes és a Chong- féle kutatások lefedik az ASEAN tagállamokat is,⁸³⁹ a kutatások összes vizsgált országát nézve megállapíthatjuk, hogy azok az ASEAN-nál jóval nagyobb földrajzi területet, Új-Zéland kivételével – a teljes Regionális Átfogó Gazdasági Partnerség területét lefedik.⁸⁴⁰

Röviden összefoglalva az látszik, hogy az integráción belüli ítéletáramlás szabályozása az EU-ban kizárólag regionális szinten szabályozott, míg az ASEAN-ban a két bilaterális jogsegélyegyezménytől (Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény és Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény) eltekintve a releváns szabályozás az ASEAN tagállamok belső jogában található.⁸⁴¹

⁸³⁸ Reyes, Anselmo: Recognition and Enforcement of Interlocutory and Final Judgments of the Singapore International Commercial Court. *Journal of International and Comparative Law*, 2015 Vol 2 No. 2. pp. 342-343.

⁸³⁹ Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, pp. 16-17.

⁸⁴⁰ Erről részletesebben lásd: Papp Eszter – Simay Attila Endre: A Regionális Átfogó Gazdasági Partnerségről, különös tekintettel az ázsiai és csendes-óceáni régió belüli kereskedelmi jogviták rendezésének lehetőségeire. In *Glossa Iuridica*, 2021. 8. évf. 1-2 szám, pp. 129-155.

⁸⁴¹ Agreement on legal assistance in civil and criminal matters between the Socialist Republic of Vietnam and the Lao People's Democratic Republic, 6 July 1998; Agreement on mutual judicial assistance in civil matters between the Kingdom of Cambodia and the Socialist Republic of Viet Nam, Ha Noi, 21 January 2013. The National Assembly of the Kingdom of Cambodia. <http://national-assembly.org.kh/ViewLawFile.aspx?LawDID=457> (2023. július 1.)

2. Mutatható-e ki összefüggés az ASEAN tagállamok gyarmati múltja és kortárs exequatur mechanizmusai között?

Az, hogy ma az adott ASEAN tagállam kontinentális vagy angolszász jogrendszerű, minden esetben összefügg azzal, hogy mely nyugati gyarmatosító hatalom fennhatósága alá tartozott. A hollandok által gyarmatosított Indonézia, a franciák által gyarmatosított Laosz, Kambodzsa és Vietnám ma kontinentális jogrendszerű ország, míg a volt brit gyarmatok Brunei, Malajzia, Szingapúr és Mianmar angolszász jogrendszerű országok. A kezdetben spanyol, később az Egyesült Államok fennhatósága alatt álló Fülöp-szigetek olyan hibrid jogrendszer, amelyben a kontinentális és angolszász jogi tradíció elemei egyszerre vannak jelen. A kontinentális és angolszász tagállamok aránya kiegyenlített, amely a jogegységesítést semmiképpen sem könnyíti meg. Gondoljunk arra, hogy a Brüsszel rendszer első lépése, a Brüsszel Egyezmény szabályrendszerének kialakítása a 6 kontinentális jogrendszerrel és az európai *ius commune* közös gyökereivel rendelkező tagállam között is megközelítőleg 10 éves előkészítő munkát igényelt.⁸⁴² A kontinentális és az angolszász jogrendszerű országok tömbjei sem egységesek. A kontinentális blokkon belül Laoszt és Vietnámot a szocialista jogi hagyományok választják el Kambodzsa és Thaiföld jogrendszerétől, míg az angolszász blokkon belül elkülönül az angol common law hagyományokon nyugvó Brunei, Szingapúr, Malajzia és Mianmar, valamint az amerikai common law gyökerekkel rendelkező Fülöp-szigetek. De még az angol common law tradícióját követő angolszász rendszerek között is törés látszik a volt Brit India adminisztrációja alá tartozó Burma/Mianmar, valamint a Brit Malajzia, a Malaka-szorosai Telepek területén lévő mai államok – Malajzia és Szingapúr – és Brunei jogrendszerei között.

A gyarmati múlt és a mai jogrendszer közötti szoros kapcsolathoz hasonlóan a gyarmati múlt és a ma alkalmazott exequatur mechanizmus között is egyértelmű összefüggés mutatható ki a legtöbb ASEAN tagállam esetében.⁸⁴³ A külföldi ítéletek végrehajthatóságára vonatkozó szabályokat Indonéziában a mai napig a holland eredetű jogszabály (Reglement op de Burgerlijke Rechtvoering) szabályozza. Az ASEAN tagállamok közül a volt brit gyarmatok (Brunei, Szingapúr, Malajzia és Mianmar) mind az angol common law szabályain alapuló exequatur mechanizmusokat működtetnek. A különbség köztük

⁸⁴² Lásd erről bővebben: III. rész 2. fejezet.

⁸⁴³ Adathiány okán Laoszt és Vietnámot az értékelés e köréből ki kell hagynunk. Nem sikerült ugyanis információt szerezni az exequatur eljárás szabályait tartalmazó Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012. évi Módosításának, valamint a 2015. évi Vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex előkészítő munkáiról.

leginkább abban ragadható meg, hogy míg a Mianmarban a common law exequatur mechanizmusa az India Act V of 1908-on keresztül kodifikált formában él tovább, a Nemzetközösséghez tartozó Brunei, Malajzia és Szingapúr a common law exequatur mechanizmusát az ASEAN tagállamok többsége irányában továbbra is kodifikálatlan formájában alkalmazzák.⁸⁴⁴ Az egyébként hibrid jogrendszernek tekinthető Fülöp-szigetek az exequatur eljárás tekintetében teljes mértékben az amerikai common law (kaliforniai polgári eljárásjogi kódex) mintát követi.⁸⁴⁵ Kambodzsában a vörös khmerek okozta pusztítás miatt kialakult speciális helyzet Kambodzsát eltérített a jogfejlődés azon útjáról, amelyen a francia protektorátus idején elindult. Az, hogy a mai kambodzsai exequatur mechanizmus szó szerint megegyezik a japánnal, nem a jogrendszer organikus fejlődése, hanem az a helyzet adta, hogy amikor Kambodzsának azonnali szüksége jelentkezett jogalkotási technikai segítségre, a franciák azt forráshiány miatt nem tudták biztosítani, viszont a japán kormány részéről erre – részben önös gazdasági érdekből – készség és kapacitás béli képesség is volt.⁸⁴⁶ Érdekes módon az egyetlen ASEAN tagállam, amelyben semmilyen exequatur mechanizmus nem működik, azaz a külföldi ítéletek végrehajtására egyáltalán nincsen jogszabály az az a Thaiföld, amely a gyarmatosító hatalmaktól mindvégig meg tudta őrizni függetlenségét.⁸⁴⁷

3. Az ASEAN-on belüli ítélet áramlást lehetővé tevő exequatur mechanizmusok milyen arányú ítélet áramlást tesznek lehetővé a regionális integráción belül? Mi a teljeskörű áramlás akadályai?

A tíz ASEAN tagállam belső viszonyában az ítéletek áramlása tekintetében összesen 90 eshetőséget különböztethetünk meg. Minden egyes tagállam kilenc másik tagállam ítéletét kezelheti ASEAN-on belüli külföldi ítéletnek, mivel a 10-dik már a saját ítélete lenne. A lehetséges 90 esetből 56 esetben a másik ASEAN tagállamból származó ítélet – az adott esetre alkalmazandó exequatur mechanizmus szabályai szerint – végrehajtható. Ez százalékos arányban az összes elméleti lehetőség 62%-át teszik ki. A fennmaradó 34 esetben azonban a másik ASEAN tagállamból származó ítélet nem hajtható végre, amely az összes eset 38%-át jelenti. Meg kell azonban jegyezni, hogy ez az arány kizárólag a szabályozási

⁸⁴⁴ Brunei, Malajzia és Szingapúr egymás közti relációjában azonban a common law kodifikált formája az adott országok viszonyosságán alapuló törvényi sémáiban jelenik meg. Ezt a 15. számú táblázatban összefoglaló néven az angol elnevezés alapján (reciprocal statutory scheme) RSS-ként jelöltem. Lásd bővebben: II. rész 3. fejezet 3.1, 3.6 és 3.8 alfejezetek.

⁸⁴⁵ Erről lásd bővebben: II. rész 3. fejezet 3.2 alfejezet.

⁸⁴⁶ Erről lásd bővebben: II. rész 3. fejezet 3.4 alfejezet.

⁸⁴⁷ Erről lásd bővebben: II. rész 3. fejezet 3.9 alfejezet.

szempontból releváns. Megmutatja, hogy a megkeresett országoknál mely származási ország vonatkozásában merül fel rendezendő jogi probléma.

Az a 34 eset, amelyben a másik ASEAN tagállami ítélet nem hajtható végre, összesen 4 megkeresett államhoz – Indonézia, Kambodzsa, Laosz és Thaiföldhöz – kapcsolódik. Indonézia és Thaiföld 9-9 esetért, míg Kambodzsa és Laosz 8-8 esetért „felelős”. A külföldi ítéletek végrehajtásának lehetetlensége, vagy alacsony aránya, a négy ország esetében részben hasonló, részben eltérő okoknak tudható be.

Indonézia és Laosz esetében az a közös, hogy a külföldi ítélet elismerésének egyértelmű jogszabályi tilalom az akadály. Az Indonéz Rv. 436. szakasza – törvény eltérő rendelkezése hiányában - egyértelműen kizárja a külföldi ítéletek végrehajtását. Mivel jelenleg nincs eltérően rendelkező indonéz jogszabály, így Indonéziában semmilyen külföldi ítélet nem hajtható végre.⁸⁴⁸ Ezzel szemben a Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 362-366. szakaszai lehetővé teszik a külföldi ítéletek végrehajtását, de azt viszonzosságot biztosító jogsegély egyezmény feltételéhez köti. Mivel Laosz csak egy ilyen jogsegélyegyezményt kötött Vietnámmal, Laoszban a 8 másik ASEAN tagállamból származó ítélet nem hajtható végre. Az egyértelmű jogszabályi akadályt a nanningi nyilatkozat 7. cikke nem tudja orvosolni. Bár Indonézia és Laosz legfelső bírósága is egyetértőleg elfogadta a nanningi nyilatkozat 7. cikkében foglalt azon ígéretet, hogy a résztvevő államok vonatkozásában a viszonzosság fennállását vélelmezhetik, a nanningi nyilatkozat nyitva hagyott egy „kiskaput”, amely alapján a részes államok akkor vélelmezhetik viszonzosság fennállását, ha ez a belső jogukkal összeegyeztethető. Indonézia és Laosz esetében, a belső jogi akadályra való hivatkozás - véleményünk szerint - legitim érvnek tekinthető.

Más Kambodzsa és Thaiföld esete. Szemben Indonéziával és Laossal, ezen tagállamokban a külföldi ítéletek végrehajtását nem tiltja jogszabály. Kambodzsa esetében a Polgári Eljárásjogi Kódex 199. és 352. szakaszai írják elő az exequatur feltételeit és az eljárás menetét. A problémát itt a 199. szakasz (d) pontjában a külföldi ítélet végrehajtásának feltételeként előírt viszonzossági garancia okozza. Pontosabban az, hogy nem érhető el arra vonatkozó információ, hogy ennek a kitételnek jogsegély egyezményen kívül a *de lege* viszonzosság (pl. a származási országban alkalmazandó *common law* exequatur mechanizmus), vagy akár a nanningi nyilatkozat szerinti vélelmezett viszonzosság is megfelelhet-e? Thaiföld esetén a külföldi ítéletek végrehajthatósága szabályozásának teljes hiányával szembesülünk. Azaz a külföldi ítéletek végrehajtását se nem tiltja se nem engedi

⁸⁴⁸ Kivétel: közös hajókár.

meg jogszabály. Kambodzsa és Thaiföld vonatkozásában a közös pont a transzparencia hiánya a bírósági gyakorlat megismerhetőségét illetően. Kambodzsa esetében a kérdéses jogszabály – a Polgári Eljárásjogi Kódex 199. és 352. szakaszai – 2007-óta változatlan tartalommal vannak hatályban. A Reyes- és a Chong-féle kutatások szakértői – Kambodzsa legismertebb nemzetközi ügyfélkörrel rendelkező ügyvédi irodáinak jogvitákra specializálódott vezető ügyvédei, partnerei – a jogszabály hatálybalépését követő 10-12 évvel később sem tudtak egyetlen olyan bírósági esetet megemlíteni, amelyben a kambodzsai bíróságnak külföldi bírósági ítélet végrehajthatósága tárgyában kellett állást foglalnia. Hasonló a helyzet Thaiföld esetében. Itt a Chong- és Reyes-féle kutatások szakértői – mindketten az adott jogterület szakértői, egyetemi oktatók – összesen egy darab 1918-ban hozott legfelső bírósági ítéletet tudtak bemutatni, amely külföldi ítélet végrehajtása tárgyában született. A szakértők az 1918-as ítélet tartalmát is csak más másodlagos forrásokból ismerhették meg.

Kambodzsa és Thaiföld is jó példája arra, hogy a law in books-ot (a jog jogszabályokban való megjelenését) és law in action-t (a jog tényleges működését) érdemes külön vizsgálni. Kambodzsa esetében – figyelemmel a Polgári Eljárásjogi Kódex japán eredetére, a szövegegyezésre, és egyéb a Kambodzsára vonatkozó információra és okfejtésre (III. rész 3.4 alfejezet) – véleményem szerint nincs jogszabályi akadálya, hogy Kambodzsa végrehajtsa olyan ASEAN tagállamokból származó ítéletet, amellyel Kambodzsa nem kötött jogsegélyegyezményt, amennyiben a származási ország belső joga szerint a kambodzsai ítélet végrehajtása lehetséges. E ponton a kambodzsai jogászok számára megfontolásra érdemes hivatkozási pont lehet a Japán Legfelső Bíróság 1994 (O) 1838 számú ügyben 1998. április 28-án ügyben hozott döntése, amely egy hongkongi ítélet vonatkozásában kimondta, hogy az angol common law exequatur mechanizmusa lényegében nem különbözik a japántól ezért a viszonyosság japán-hongkongi relációban garantált. Van példa olyan japán bírósági ítéletre is, amelyben egy japán alsóbb bíróság - a szintén angol common law exequatur mechanizmussal rendelkező Szingapúr esetében megállapította az ítélet végrehajthatóságát.⁸⁴⁹ Amennyiben a japán jogban előírt exequatur feltételektől lényegileg nem különbözik az angol common law exequatur gyakorlata, akkor az a – japán és kambodzsai jogszabály szövegegyezősége miatt - kambodzsai jogban foglalt

⁸⁴⁹ Judgment of Tokyo District Court, 19 January 2006, HT 1229, 334. [(2007) 50 JAIL 240] In: Nishioka, Kazuaki - Nishitani, Yuko: Japanese Private International Law, Hart Publishing, Oxford, 2021. p. 215.

exequatur feltételektől sem különbözik lényegileg.⁸⁵⁰ Ebből pedig következik, hogy Kambodzsa és a három egyértelműen angol common law exequatur mechanizmust működtető ASEAN tagállam – Brunei, Malajzia és Szingapúr – exequatur feltételei sem különböznek egymástól lényegileg, így Kambodzsának nem lehet kétsége, hogy a külföldi ítélet végrehajtását ezen országok ne viszonzozzák. Thaiföld esetében a 1918-as ítélet - bár az adott ügyben a külföldi ítélet jogosultjának végrehajtásra irányuló kérelmet elutasította – felvázolta a külföldi ítélet Thaiföldön való végrehajthatóságának feltételeit, amely erősen hajaz az angol common law gyakorlatra. E mellett a Thai jog-szakértők beszámoltak olyan bírósági ítéletről is, amelyben a thai bíróság családjogi ügyben hozott külföldi ítéletet elismert, annak ellenére, hogy a külföldi ítélet elismerésének sincs expressis verbis írott jogszabályi alapja. E két ország vonatkozásában, nem feltétlenül tartom szükségesnek a jogszabálymódosítást ahhoz, hogy a külföldi ítéletek végrehajthatók legyenek. Thaiföld esetében a források utalnak arra, hogy a bírói kar idősebb generációjának konzervatív álláspontja miatt nem hajtanak végre külföldi ítéleteket. A kambodzsai források nem említenek arra vonatkozó információt, hogy a külföldi ítéletek végrehajtásának kérdése tekintetében a bíróság valamilyen álláspontot elfogadott volna, vagy egyáltalán szakmai vita tárgyát képezte volna ez a kérdés. A fentiek okán álláspontom szerint a külföldi ítéletek végrehajtásának problematikája Kambodzsában és Thaiföldön nem az adott ország jogszabályaiból, hanem jogon kívüli tényezőkből ered. Amennyiben Kambodzsában és Thaiföldön „zöld lámpát” kapnának a külföldi ítéletek, úgy az ASEAN-on belüli végrehajthatósági arány 62%-ról (90 elméleti lehetőség közül 56 végrehajtható) 81%-ra (90 elméleti lehetőség közül 73 végrehajtható). Másként fogalmazva, a law in books végrehajthatósági arány (81%) számottevően jobb, mint a law in action végrehajthatósági arány (62%).

A következő 4–5 számú kutatási kérdésekre adott válaszok az értekezés III. részének 2–3. fejezeteiben leírt információkon alapulnak, valamint a III. rész 4. fejezetben végzett összehasonlító elemzés eredményeiből következnek.

4.1 Megjelenik-e exequatur feltételként a kézbesítés az ASEAN tagállamok exequatur mechanizmusában?

⁸⁵⁰ Papp, Eszter - Teramura, Nobumichi: Enforcing Singapore Judgments in Cambodia: Reciprocity under the Loupe. Asian Journal of International Law, Cambridge University Press, 2025. pp. 1–29. (elfogadva, megjelenés alatt)

Az eljárást megindító irat, vagy azzal egyenértékű irat alperes részére való kézbesítése a Brüsszel rendszer minden eszközében exequatur feltétel.⁸⁵¹ Ezzel összhangban a külföldi ítéleteket végrehajtó ASEAN tagállamok tizenöt⁸⁵² vizsgált exequatur mechanizmusában tizenháromban⁸⁵³ szerepel a kézbesítés exequatur feltételként. A Laoszhoz kapcsolódó két mechanizmus (a Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012-es módosítása és a Laosz–Vietnám jogsegélyegyezmény) nem tartalmazza a kézbesítés hiányát az exequatur megtagadási okai között. Laosz a külföldi eljárásban távollévő alperest marasztaló ítéletet nem hajtja végre, mivel az említett mechanizmusokban az alperes távolléte exequatur megtagadási ok.⁸⁵⁴

Meg kell jegyezni, hogy a Brüsszel rendszer instrumentumaival szemben, amelyekben kézbesítés mindig nevesítve szerepel, a brit jogi hagyományokkal rendelkező ASEAN

⁸⁵¹ Brüsszeli Egyezmény 27. cikk 2. pont; Brüsszel I. rendelet 34. cikk 2. pont; Brüsszel Ia. rendelet 45. cikk (1) bek. b) pont

⁸⁵² 1. brunei REFJA 5. (1)(a)(iii), 2. brunei common law, lásd: Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 31–32, 3. Fülöp-szigeteki Polgári Eljárás Szabályzat, lásd: 2019 Amendments to the 1997 Rules of Civil Procedure, Rule 39, Article 48, 4. Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex 199. szakasz b) pont, 5. Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény, 22. szakasz (2) bekezdés, 6. Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012-es módosítása, 366. szakasz (2) bek, 7. Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény, lásd: Oppusunggu, Yu Un: Due Process. In Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, p. 140., 8. Malajziai REJA 5. (1)(a)(iii), 9. maláj common law, lásd: Choong Yeow Choy: Country Report: Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 132, 10. mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 13. szakasz (d) pont, 11. Szingapúr-Mianmar Iránymutató megállapodás szingapúri ítéletek Mianmarban történő végrehajtására vonatkozó szabályainak 18. szakasz (d) pontja, 12. Szingapúri REFJA (2020 Revised Edition) Section 5(1)(a)(iii), 13. szingapúri common law, lásd: Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 172, 14. Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás mianmari ítéletek Szingapúrban történő végrehajtására vonatkozó szabályainak 12. szakasz (c) pont, 15. vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex 439. szakasz (3) bekezdés.

⁸⁵³ 1. brunei REFJA 5. (1)(a)(iii), 2. brunei common law, lásd: Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 31–32, 3. Fülöp-szigeteki Polgári Eljárás Szabályzat, lásd: 2019 Amendments to the 1997 Rules of Civil Procedure, Rule 39, Article 48, 4. Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex 199. szakasz b) pont, 5. Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény, 22. szakasz (2) bekezdés, 6. Malajziai REJA 5. (1)(a)(iii), 7. maláj common law, lásd: Choong Yeow Choy: Country Report: Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 132, 8. mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 13. szakasz (d) pont, 9. Szingapúr-Mianmar Iránymutató megállapodás szingapúri ítéletek Mianmarban történő végrehajtására vonatkozó szabályainak 18. szakasz (d) pontja, 10. Szingapúri REFJA (2020 Revised Edition) Section 5(1)(a)(iii), 11. szingapúri common law, lásd: Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 172, 12. Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás mianmari ítéletek Szingapúrban történő végrehajtására vonatkozó szabályainak 12. szakasz (c) pont, 13. vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex 439. szakasz (3) bekezdés.

⁸⁵⁴ 1. Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012-es módosítása, 366. szakasz (2) bek, 2. Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény 45. szakasz (4) bekezdés. Ngoc Bich Du: Country Report: Socialist Republic of Vietnam. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 216.

tagállamok egyes exequatur mechanizmusaiban (a brunei, a malajziai és a szingapúri common law mechanizmusokban, a mianmari polgári eljárásjogi kódexben, valamint a Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodásban)⁸⁵⁵ a kézbesítés implicit módon a natural justice ernyője alatt képezi az exequatur feltételét.⁸⁵⁶

4.2 Amennyiben megjelenik exequatur feltételként a kézbesítés az ASEAN tagállamok exequatur mechanizmusaiban, kimutathatók-e közös jellemzők az arra vonatkozó szabályokban?

A tizenhárom exequatur mechanizmus közül, amelyekben a kézbesítés expressis verbis vagy a természetes igazságosság elemeként az exequatur feltételét képezi,⁸⁵⁷ Brunei, Malajzia, Mianmar és Szingapúr, valamint Vietnám tíz mechanizmusa⁸⁵⁸ esetében kimutatható, vagy brit jogi hagyomány miatt vélelmezhető, hogy a kézbesítés nem pusztán formalitás, hanem lehetővé kell tennie az alperes számára a védekezéshez való jog gyakorlását.

⁸⁵⁵ 1. brunei common law, lásd: Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 31–32; 2. maláj common law, lásd: Choong Yeow Choy: Country Report: Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 132; 3. mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 13. szakasz (d) pont; 4. Szingapúr-Mianmar Iránymutató megállapodás szingapúri ítéletek Mianmarban történő végrehajtására vonatkozó szabályainak 18. szakasz (d) pontja; 5. szingapúri common law; 6. Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás mianmari ítéletek Szingapúrban történő végrehajtására vonatkozó szabályainak 12. szakasz (c) pont.

⁸⁵⁶ „contrary to the principles of natural justice”; ... Those principles seem to me to involve this, first of all that the court being a court of competent jurisdiction, has given notice to the litigant that they are about to proceed to determine the rights between him and the other litigant; the other is that having given him that notice, it does afford him an opportunity of substantially presenting his case before the court. Both those considerations appear to be essential if they are to be in accordance with natural justice.” (általam aláhúzva) in Jacobson v Frachon (1928) 138 LT 386. <http://www.uniset.ca/lloyddata/138LTR386.htm> (2023. július 31.). Lásd még: Oppusunggu, Yu Un: Due Process. In Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, p. 132.

⁸⁵⁷ 1. brunei REFJA 5. (1)(a)(iii), 2. brunei common law, lásd: Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 31–32, 3. Fülöp-szigeteki Polgári Eljárási Szabályzat, lásd: 2019 Amendments to the 1997 Rules of Civil Procedure, Rule 39, Article 48, 4. Kambodzsi Polgári Eljárásjogi Kódex 199. szakasz b) pont, 5. Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény, 22. szakasz (2) bekezdés, 6. Malajziai REJA 5. (1)(a)(iii), 7. maláj common law, lásd: Choong Yeow Choy: Country Report: Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 132, 8. mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 13. szakasz (d) pont, 9. Szingapúr-Mianmar Iránymutató megállapodás szingapúri ítéletek Mianmarban történő végrehajtására vonatkozó szabályainak 18. szakasz (d) pontja, 10. Szingapúri REFJA (2020 Revised Edition) Section 5(1)(a)(iii), 11. szingapúri common law, lásd: Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 172, 12. Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás mianmari ítéletek Szingapúrban történő végrehajtására vonatkozó szabályainak 12. szakasz (c) pont, 13. vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex 439. szakasz (3) bekezdés.

⁸⁵⁸ 1. brunei REFJA 5. (1)(a)(iii); 2. brunei common law; 3. malajziai REJA 5. (1)(a)(iii); 4. malajziai common law; 5. Mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex; 6. Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás szingapúri ítéletek Mianmarban való végrehajthatóságára vonatkozó rendelkezései (18. szakasz (d) pont); 7. szingapúri REFJA 5(1)(a)(iii); 8. szingapúri common law; 9. Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás mianmari ítéletek Szingapúrban való végrehajthatóságára vonatkozó rendelkezései (12. szakasz (c) pont); valamint 10. vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex 439. szakasz (3) bekezdés.

Különbség mutatkozik azonban az ASEAN exequatur mechanizmusok között abban, hogy a kézbesítés megfelelőségét milyen jog alapján kell megítélni. A Nemzetközösséghez tartozó tagállamok viszonyosság alapultó törvényi sémái,⁸⁵⁹ common law exequatur mechanizmusai⁸⁶⁰ és Szingapúr-Mianmar iránymutató megállapodás mianmari ítéletek Szingapúrban való végrehajthatóságának feltételeit rögzítő része – az utóbbi, a szingapúri common law exequatur mechanizmust követve⁸⁶¹ – a kézbesítés megfelelőségét a megkeresett ország joga szerint ítéli meg. Ezekkel ellentétben a Vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex⁸⁶² és a Kambodzsá-Vietnám jogsegély egyezmény⁸⁶³ rendelkezései kimondják, hogy a kézbesítés megfelelőségének vizsgálatára a származási ország joga alkalmazandó. Bár a Fülöp-szigeteki Eljárásjogi Szabályzat szövegéből nem tűnik ki,⁸⁶⁴ a Fülöp-szigeteki joggyakorlat szerint a kézbesítés szabályosságát a származási ország joga alapján kell megítélni.⁸⁶⁵

⁸⁵⁹ 1. brunei REFJA 5. (1)(a)(iii), 2. Malajziai REJA 5. (1)(a)(iii), 3. Szingapúri REFJA (2020 Revised Edition) Section 5(1)(a)(iii) egyezően: “[...] that the judgment debtor, being [a/the] defendant in the proceedings in the original court, did not (notwithstanding that process may have been duly served on him in accordance with the law of the country of the original court) receive notice of those proceedings in sufficient time to enable him to defend the proceedings and did not appear;” (általam aláhúзва).

⁸⁶⁰ Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 31–32; Choong Yeow Choy: Country Report, Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, pp. 129-132; Chong, Adeline: Country Report, Singapore. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 172; Lásd még: Oppusunggu, Yu Un: Due Process. In Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, p. 141, aki az Adams v Cape Industries [1990] Ch 433 at 599 (27 July 1989) (Court of Appeal of England and Wales) at 566-re hivatkozik.

⁸⁶¹ Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás 3, 7–8. pontok; Oppusunggu, Yu Un: Due Process. In Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, p. 141.

⁸⁶² Vietnám Polgári Eljárásjogi Kódex 439. szakasz 3. bek.: „Civil judgments/decisions of foreign Court that shall not be recognized or enforced in Vietnam ... Judgment debtors or their lawful representatives are absent from the Court sessions of the foreign Courts because they have not been duly summoned or documents of the foreign Courts have not been delivered to them in a reasonable time period as prescribed in law of home country of such foreign Court so that such persons can exercise the right to self-defense.” (általam aláhúзва)

⁸⁶³ Kambodzsá-Vietnám jogsegély egyezmény 22. szakasz (2) bek.: “The litigants or their legal representatives have been duly summoned or declared absent in accordance with the national law of the Requesting Party.” (általam aláhúзва).

⁸⁶⁴ Fülöp-szigeteki Eljárásjogi Szabályzat 39. szabály, 48. szakasz: “... In either case, the judgment or final order may be repelled by evidence of a want of jurisdiction, want of notice to the party, collusion, fraud, or clear mistake of law or fact.”

⁸⁶⁵ Aguiling-Pangalangan, Elizabeth: Country Report: Republic of the Philippines. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, p. 155; Jo, Arvin A – Cruz, Jocelyn P.: The Philippines. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, p. 231; Oppusunggu, Yu Un: Due Process. In Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, p. 146.

4.3 Amennyiben kimutathatók a kézbesítésre vonatkozó közös jellemzők az ASEAN tagállamok exequatur mechanizmusában, akkor azok hasonlítanak-e a Brüsszel rendszer kézbesítésre vonatkozó szabályaihoz?

Hasonlóság mutatkozik a kézbesítést explicit vagy implicit módon exequatur feltételként támogató ASEAN tagállamok többségének⁸⁶⁶ exequatur mechanizmusai⁸⁶⁷ és az EU Brüsszel rendszerének minden instrumentuma között, hogy a távollévő alperes elleni ítélet más tagállamban való végrehajthatóságának megállapításához kézbesítésére nem pusztán formalitásként, hanem az alperes védelemhez való joga biztosításának garanciájaként tekintenek.

Különbség mutatkozik azonban az ASEAN tagállamok exequatur mechanizmusai és az EU Brüsszel rendszere között abban, hogy a kézbesítés megfelelőségét milyen jog alapján kell megítélni. Az EU-ban az exequatur megtagadási okok közösségi szinten való szabályozása miatt, a kézbesítésnek a Brüsszel rendszer instrumentumainak kellett és kell megfelelnie. Az ASEAN tagállamok esetében, mivel közös szabályozás nincs, a kézbesítésre alkalmazandó jogot a tagállamok határozzák meg, és közöttük eltérés mutatható ki abban, hogy a kézbesítés megfelelőségére a megkeresett ország vagy a származási ország jogát alkalmazzák.

5.1 Megjelenik-e exequatur feltételként a közrend az ASEAN tagállamok exequatur mechanizmusában?

A public policy (közrend) kifejezés Brunei, Malajzia és Szingapúr minden vizsgált mechanizmusában (viszonosságon alapuló törvényi sémák, common law mechanizmus, valamint a szingapúri pénzügyi marasztalást tartalmazó ítéletek Mianmarban való végrehajtását szabályozó rész) nevesített exequatur megtagadási okként jelenik meg.⁸⁶⁸ A

⁸⁶⁶ 1. Brunei; 2. Malajzia; 3. Mianmar; 4. Szingapúr; 5. Vietnám.

⁸⁶⁷ 1. brunei REFJA 5. (1)(a)(iii); 2. brunei common law; 3. malajziai REJA 5. (1)(a)(iii); 4. malajziai common law; 5. Mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex; 6. Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás szingapúri ítéletek Mianmarban való végrehajthatóságára vonatkozó rendelkezései (18. szakasz (d) pont); 7. szingapúri REFJA 5(1)(a)(iii); 8. szingapúri common law; 9. Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás mianmari ítéletek Szingapúrban való végrehajthatóságára vonatkozó rendelkezései (12. szakasz (c) pont); valamint 10. vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex 439. szakasz (3) bekezdés.

⁸⁶⁸ 1. brunei REFJA 5. (1)(a)(v); 2. brunei common law: Ong, Colin: Country Report, Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, pp. 29–31; 3. Malajziai REJA 5. (1)(a)(v); 4. maláj common law: Selvaratnam, Sitpah: Malaysia. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, p. 174.; 5. szingapúri REFJA 5. (1)(a)(v); 6. szingapúri common law: Chng, Kenny: Singapore. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 156.; 7. Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás mianmari ítéletek Szingapúrban történő végrehajtására vonatkozó szabályai: 12. pont (b) bekezdés.

Nemzetközösséghez tartozó ASEAN tagállamokon kívül a public order (közrend) kifejezés Kambodzsa minkét exequatur mechanizmusában nevesített exequatur megtagadási ok.⁸⁶⁹ A vizsgált tizenöt exequatur mechanizmusból⁸⁷⁰ tehát összesen kilenc⁸⁷¹ tartalmaz nevesítve közrendi public policy vagy public order kifejezést használva.⁸⁷² Egyéb a közrendi sérelem tényállásaitól nehezen elhatárolható exequatur megtagadási okok, amelyek az ASEAN tagállamok vizsgált mechanizmusában megjelennek: az alapvető jogelvek (basic principles of law, illetve fundamental principles of law),⁸⁷³ a hatályos törvények (breach of any law in force, illetve violates the laws of ...),⁸⁷⁴ a jó erkölcs (good morals),⁸⁷⁵ a szuverenitás

⁸⁶⁹ „the contents of the judgment and the court proceedings in the action do not violate the public order or good morals of Cambodia;” Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex, 199. szakasz (c) pont. Japan International Cooperation Agency. https://www.jica.go.jp/Resource/project/english/cambodia/0701047/materials/c8h0vm000000zsb2-att/01_01e.pdf (2023. július 1.), illetve „[...] shall not contradict the fundamental principles of law and public order of the Requested Party.” Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény, 22. szakasz 5. bek. Agreement on mutual judicial assistance in civil matters between the Kingdom of Cambodia and the Socialist Republic of Viet Nam (2013). The National Assembly of the Kingdom of Cambodia. <http://national-assembly.org.kh/ViewLawFile.aspx?LawDID=457> (2023. július 1.)

⁸⁷⁰ 1. brunei REFJA, 2. brunei common law, 3. Fülöp-szigeteki Polgári Eljárás Szabályzat, 4. Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex, 5. Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény, 6. Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény, 7. Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény, 8. Malajziai REJA, 9. maláj common law, 10. mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex, 11. Szingapúr-Mianmar iránymutató megállapodás szingapúri ítéletek Mianmarban történő végrehajtására vonatkozó szabályai, 12. szingapúri REFJA, 13. szingapúri common law, 14. Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás mianmari ítéletek Szingapúrban történő végrehajtására vonatkozó szabályai, 15. vietnámi Polgári Eljárásjogi Kódex.

⁸⁷¹ 1. brunei REFJA, 2. brunei common law, 3. malajziai REJA, 4. maláj common law, 5. szingapúri REFJA, 6. szingapúri common law, 7. Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás mianmari ítéletek Szingapúrban történő végrehajtására vonatkozó szabályai, 8. kambodzsai polgári eljárásjogi kódex, 9. Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény.

⁸⁷² Bár Aguiling-Pangalangan szerint a Fülöp-szigeteki Polgári Törvénykönyv 17. szakaszának 3. bekezdése alapján a külföldi ítélet elismerését és végrehajthatóvá nyilvánítását meg kell tagadni, ha az a Fülöp-szigetek közrendjébe (public order, public policy) ütközik, tanulmánya nem indokolja, hogy exequatur eljárásban milyen alapon kerülhet sor a polgári törvénykönyv alkalmazására. Az exequatur megtagadási okokat felsoroló jogszabály ugyanis a közrendet nem tartalmazza. Lásd: Aguiling-Pangalangan, Elizabeth: Country Report: Republic of the Philippines. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 153. „Prohibitive laws concerning persons, their acts or property, and those which have for their object public order, public policy and good customs shall not be rendered ineffective by laws or judgments promulgated, or by determinations or conventions agreed upon in a foreign country.” In: Republic Act No. 386 (1949) An Act to Ordain and Institute the Civil Code of the Philippines. Art. 17(3) <https://www.officialgazette.gov.ph/downloads/1949/06jun/19490618-RA-0386-JPL.pdf> (2023. július 1.)

1. Vietnámi polgári eljárásjogi kódex 439. Szakasz 8. bekezdés, 2. Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény 22. Szakasz 5. Bekezdés, 3. Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény 45. szakasz. Lásd: Ngoc Bich Du: Country Report: Socialist Republic of Vietnam. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 216.

⁸⁷⁴ Mianmari Polgári Eljárásjogi Kódex 13. szakasz (f) pontja angolul: „A foreign matter shall be conclusive [...] except – (f) where it sustains a claim founded on a breach of any law in force in the Union of Myanmar.”; Szingapúr-Mianmar Iránymutató Megállapodás 18. pont (f) bekezdés angolul: “[...] a judgment of the courts of Singapore will be considered conclusive, except: [...] (f) where it sustains a claim founded on a breach of any law in force in the Republic of the Union of Myanmar”. Lásd még: Briggs, Adrien: Private International Law in Myanmar. University of Oxford, 2015, p. 59. Továbbá: Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012-es módosítása, 362. szakasz (2) bekezdése és 366. szakasz (5) bekezdés.

⁸⁷⁵ „the contents of the judgment and the court proceedings in the action do not violate the public order or good morals of Cambodia;” Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex, 199. szakasz (c) pont.

(sovereignty),⁸⁷⁶ a nemzetbiztonság (national security),⁸⁷⁷ valamint a társadalmi rend (social order) és béke (peace)⁸⁷⁸ sérelme.

A Brüsszel rendszer minden instrumentumában nevesített exequatur megtagadási ok a címzett tagállam közrendjével való ellentét. A Brüsszeli Egyezmény eredeti szövege francia nyelven a „*contraire à l'ordre public*” kifejezést használja, amely angolra „*contrary to public policy*”-ként fordítható.⁸⁷⁹

A Brüsszeli Rendszer és az ASEAN mechanizmusok többsége (kilenc a vizsgált tizenötből) között egyezőség mutatható ki abban, hogy a közrend sérelme exequatur-megtagadási ok. Meg kell jegyezni azonban, hogy az ASEAN-mechanizmusok számbeli többsége csak az ASEAN tagállamainak feléhez kapcsolódik – Bruneihez, Malajziához, Szingapúrhoz, Kambodzsához, valamint a Kambodzsa–Vietnám jogsegélyegyezmény szimmetrikus volta miatt Vietnámhoz.

5.2 Amennyiben az ASEAN tagállamok exequatur mechanizmusaiban feltételként szerepel a közrend, kimutathatók-e közös jellemzők az arra vonatkozó szabályokban?

Hasonlóság mutatható ki a brunei, a malajziai és a szingapúri ASEAN tagállam közrendi kifogást tartalmazó exequatur mechanizmusa között abban, hogy a közrendi kifogást kivételesnek tekintik.⁸⁸⁰ A nemzetközösséghez tartozó ASEAN tagállamokon kívül a közrend fogalmát exequatur megtagadási okként nevesítve alkalmazó Kambodzsa esetében nincs közzétett jogerős bírósági döntés, amely a közrendi kifogás megszorító alkalmazást igazolná.⁸⁸¹ A vietnámi szabályozás ugyan nem használja a közrend kifejezést, az alapvető jogelvek (basic principles of law, illetve fundamental principles of law), exequatur

⁸⁷⁶ Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012-es módosítása, 362. szakasz (2) bekezdése; Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény 45. cikk.

⁸⁷⁷ Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény 45. cikk.

⁸⁷⁸ Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012-es módosítása, 362. szakasz (3) bekezdése.

⁸⁷⁹ Brüsszeli Egyezmény 27. cikk 1. pont; Brüsszel I. rendelet 34. cikk 1. pont és Brüsszel Ia. rendelet 45. cikk (1) bek. a) pont.

⁸⁸⁰ Richardson v Mellish (1824) 2 Bing 229 at 252 “against arguing too strongly upon public policy; it is a very unruly horse, and when once you get astride it you never know where it will carry you.” In Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 30-31; “[...] the reported judgments indicate that the proverbial ‘unruly horse’ has been kept under control” In Choong Yeow Choy: Country Report: Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 130; “higher threshold” Lásd: Chong, Adeline – Yip, Man: Singapore Private International Law: Commercial Issues and Practice, Oxford University Press, Oxford, 2023, p. 198.

⁸⁸¹ A Sok Siphana & associates ügyvédi iroda kollégáinak beszámolója szerint a Kambodzsa Igazságügyi Minisztérium honlapján közzétett 104 eseti döntés egyike sem érinti a közrend fogalmát (2025. január 31.). Ministry of Justice of the Kingdom of Cambodia <<https://www.moj.gov.kh/kh/actual-civil-judgments>> (2025. január 31.)

megtagadási ok.⁸⁸² Ennek következtében a vietnámi mechanizmusokban sem minden jogelv sérelme, hanem kizárólag az alapvető jogelvek sérelme minősül exequatur megtagadási oknak, ami a megtagadás kivételes jellegére utal.

A vizsgált tanulmányok szerint Bruneiben, Malajziában és Szingapúrban is ritka a közrendi kifogás sikeres érvényesítése.⁸⁸³

Azon ASEAN tagállamokban, amelyekben a közrend exequatur megtagadási ok, a külföldi ítélet érdemi felülvizsgálatára főszabály szerint tilos, azonban egyezőség mutatható ki brunei, malajzia és szingapúr jogában, hogy a közrendi kifogás vizsgálatának szükségessége a revision au fond tilalmát áttöri.⁸⁸⁴

A maláj⁸⁸⁵ és szingapúri⁸⁸⁶ forrásokból volt kimutatható, amelyek szerint az exequatur eljárásban a közrendi kifogás megalapozottságához szükséges, hogy – ha lehetséges – a külföldi ítélet adása már a származási országban hivatkozzon rá.

5.3 Amennyiben kimutathatók a közrendre vonatkozó közös jellemzők az ASEAN tagállamok exequatur mechanizmusában, akkor azok hasonlítanak-e a Brüsszel rendszer közrendre vonatkozó szabályaihoz?

Hasonlóság mutatható ki néhány ASEAN-tagállam exequatur mechanizmusa és a Brüsszeli Rendszer mechanizmusa között abban, hogy a közrendi kifogást kivételesnek tekintik. A Brüsszeli Egyezmény későbbi módosításának szövege, amelyet a Brüsszel I. és a Brüsszel

1. Vietnámi polgári eljárásjogi kódex 439. Szakasz 8. bekezdés, 2. Kambodzsa-Vietnám jogsegély egyezmény 22. Szakasz 5. Bekezdés, 3. Laosz-Vietnám jogsegély egyezmény 45. szakasz. Lásd: Ngoc Bich Du: Country Report: Socialist Republic of Vietnam. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 216.

⁸⁸³ Ong, Colin: Country Report, Brunei in Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 31; Choong Yeow Choy: Country Report: Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 130; Chng, Kenny: Singapore. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 155.

⁸⁸⁴ Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 32; Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex 352. szakasz (4) bekezdés, amelyre Bun is hivatkozik. Bun, Youdy: Country Report: Cambodia. In Adeline Chong (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia (Asian Business Law Institute 2017) p. 44; Chong, Adeline: Country Report, Singapore. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 174; Guo, Yujun: Merits Review and Errors of Fact and Law. In Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020. pp. 54–55.

⁸⁸⁵ Selvaratnam, Sitpah: Malaysia. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, p. 171.

⁸⁸⁶ Chong, Adeline – Yip, Man: Singapore Private International Law: Commercial Issues and Practice, Oxford University Press, Oxford, 2023, p. 198, akik hivatkoznak a következő ítéletre: Wu Shun Foods Co Ltd v Ken Ken Food Manufacturing Pte Ltd [2002] SGHC 176 [49].

Ia. rendeletek is tovább visznek a közrend sérelmét, mint a más tagállami határozatok elismerését és végrehajtását kizáró ok alkalmazási körét azokra az esetekre szűkítik, ahol az elismerés, illetve végrehajtás „nyilvánvalóan” ellentétes lenne a címzett tagállam közrendjével. Ez a hivatalos francia fordításban „*manifestement contraire à l'ordre public*”, angolul pedig „*manifestly contrary to public policy*” jelenik meg.⁸⁸⁷ A közrenddel való ellentétesség minősítése, a „nyilvánvalóan” jelző nem jelenik meg egyik ASEAN tagállamok közötti ítélet végrehajtást lehetővé exequatur mechanizmusban sem.⁸⁸⁸ Bár a jogszabályok szövegében megszorító jelző nem szerepel, Brunei és Malajzia esetében a tanulmányok egyértelműen rámutatnak arra, hogy a megalapozott közrendi kifogás kivételes jellegű.⁸⁸⁹ A vietnámi exequatur mechanizmusok a közrendet nem, csupán az alapvető jogelvek sérelmét nevesítik a megtagadási okok között. Azaz a vietnámi szabályozás az „alapvető” (*basic*, illetve *fundamental*) jelzőt használja.⁸⁹⁰ Ennek következtében nem minden jogelv sérelme, hanem kizárólag az alapvető jogelvek sérelme minősül exequatur megtagadási oknak, ami a megtagadás kivételes jellegére utal.

Hasonlóság figyelhető meg a közrendi kifogás sikeres érvényesítése ritkasága tekintetében is, mind számos ASEAN-tagállamban,⁸⁹¹ mind az EU Brüsszel rendszerében.

Hasonlóság mutatható ki néhány ASEAN-tagállam exequatur mechanizmusa és a Brüsszeli Rendszer mechanizmusa között abban a külföldi ítélet érdemi felülvizsgálat

⁸⁸⁷ Brüsszel I. rendelet 34. cikk 1. pont és Brüsszel Ia. rendelet 45. cikk (1) bek. a) pont.

⁸⁸⁸ Egyedül a 2005. évi joghatósági megállapodásokról szóló hágai egyezményt a szingapúri jogba átültető CCAA említi a közrenddel való nyilvánvalóan összeegyeztetlenség kifejezést. Ez a mechanizmus azonban az ASEAN tagállamok között nem érvényesül, mivel az egyezménynek Szingapúron kívül egyetlen más ASEAN tagállam sem részese.

⁸⁸⁹ Richardson v Mellish (1824) 2 Bing 229 at 252 “against arguing too strongly upon public policy; it is a very unruly horse, and when once you get astride it you never know where it will carry you.” In Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. pp. 30-31; “[...] the reported judgments indicate that the proverbial ‘unruly horse’ has been kept under control” In Choong Yeow Choy: Country Report: Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 130.

⁸⁹⁰ Ngoc Bich Du: Country Report: Socialist Republic of Vietnam. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 216.

⁸⁹¹ Ong, Colin: Country Report, Brunei in Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 31; Choong Yeow Choy: Country Report: Malaysia. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 130; Chng, Kenny: Singapore. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019. p. 155.

tilalmát (*révision au fond*)⁸⁹² a közrendi kifogás megalapozottságának vizsgálata áttöri.⁸⁹³ Az EUB ítélkezési gyakorlatában ugyanakkor az is megmutatkozik, hogy az érdemi felülvizsgálatra vonatkozó tilalom érvényre juttatására való tekintettel a közrendi kifogás csak különleges esetekben – amikor az olyan mértékben ellentétes a megkeresett tagállam jogrendjével, hogy e jogsérelem egyben valamely alapvető el sérelmét jelenti – lehet megalapozott.⁸⁹⁴

Az EUB gyakorlatával összhangban több uniós tagállam ítélkezési gyakorlatában is megfigyelhető, hogy az eljárásjogi közrend sérelmét elsősorban a származási országban kell orvosolni, és arra a címzett országban már csak kivételes esetekben lehet hivatkozni.⁸⁹⁵ Hasonló hozzáállás a maláj⁸⁹⁶ és szingapúri⁸⁹⁷ forrásokból volt kimutatható, amelyek szerint az exequatur eljárásban a közrendi kifogás megalapozottságához szükséges, hogy – ha lehetséges – a külföldi ítélet adósa már a származási országban hivatkozzon rá.

⁸⁹² Ong, Colin: Country Report: Brunei. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 32; Aguiling-Pangalangan, Elizabeth: Country Report: Republic of the Philippines. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 157; Kambodzsai Polgári Eljárásjogi Kódex 352. szakasz (4) bekezdés, amelyre Bun is hivatkozik. Bun, Youdy: Country Report: Cambodia. In Adeline Chong (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia (Asian Business Law Institute 2017) p. 44; Chanthala, Xaynari – Santivong, Kongphanh Country Report: Lao. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 119; Naing Oo, Minn: Country Report: Myanmar. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 141; Chong, Adeline: Country Report, Singapore. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 174; Ngoc Bich Du: Country Report: Socialist Republic of Vietnam. In Chong, Adeline (ed.): Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017. p. 228. Meg kell ugyanakkor jegyezni, hogy egyes ASEAN tagállamokban a jogszabály szövege alapján a felülvizsgálat lehetőségének küszöbe alacsonyabb. Például: nyilvánvaló jogi vagy ténybeli tévedés esetén a Fülöp-szigeteki jogban.

⁸⁹³ Guo, Yujun: Merits Review and Errors of Fact and Law. In Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020. pp. 54–55.

⁸⁹⁴ Krombach ítélet, C-7/98. sz. ügy, 2000. március 28., ECLI:EU:C:2000:164, 37. bek.; Renault ítélet, C-38/98. sz. ügy, 2000. május 11., ECLI:EU:C:2000:225, 30. pont; Apostolides ítélet, C-420/07. sz. ügy, 2009. április 28., ECLI:EU:C:2009:271, 59. bek.; flyLAL-Lithuanian Airlines ítélet, C-302/13. sz. ügy, 2014. október 23. ECLI:EU:C:2014:2319, 49. bek.; Diageo Brands ítélet, C-681/13, 2015. július 16., ECLI:EU:C:2015:471, 44. bek.

⁸⁹⁵ Hess, Burkhard – Pfeiffer, Thomas: Interpretation of the Public Policy Exception as referred to in EU Instruments of Private International and Procedural Law. PE 453.189, European Parliament, Brussels, 2011. pp. 13–14; pp. 153–154 és p. 167; Interdesco SA v Nullifire [1992] 1 Lloyd's Rep 180 (1 May 1991) (Queen's Bench Division, High Court of Justice of England and Wales) in Singh, Narinder: Fraud. In Chong, Adeline (ed.): Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020. p. 104; Meroni ítélet, C-559/14 sz. ügy, 2016. május 25., ECLI:EU:C:2016:349, 54. bek.; ill. Diageo Brands ítélet, C-681/13, 2015. július 16., ECLI:EU:C:2015:471, 64. bek.

⁸⁹⁶ Selvaratnam, Sitpah: Malaysia. In Reyes, Anselmo (ed.): Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters. Hart Publishing, Oxford, 2019, p. 171.

⁸⁹⁷ Chong, Adeline – Yip, Man: Singapore Private International Law: Commercial Issues and Practice, Oxford University Press, Oxford, 2023, p. 198, akik hivatkoznak a következő ítéletre: Wu Shun Foods Co Ltd v Ken Ken Food Manufacturing Pte Ltd [2002] SGHC 176 [49].

Bár minden közrendi kifogást tartalmazó mechanizmusra igaz, hogy a közrend tartalmát a megkeresett ország joga alapján kell megítélni, jelentős különbség mutatkozik az ASEAN közrendi kifogást alkalmazó mechanizmusai és a Brüsszeli rendszer között. Az uniós tagállamok esetében ugyanis a közrend meghatározásának szabadságát a Brüsszel rendszer korlátozza. Az EUB ugyanis felügyeli azokat a kereteket, amelyek között a tagállami bíróságok a közrendi kifogás alkalmazásához folyamodhatnak annak érdekében, hogy egy másik tagállam bírósága által hozott határozat elismerését vagy végrehajtását megtagadják.⁸⁹⁸ Az ASEAN esetében nincs ilyen központi kontrollt biztosító intézmény.

6. Az ASEAN tagállamok polgári igazságszolgáltatását az EU tagállamok polgári igazságszolgáltatásával összehasonlítva milyen jellegzetességek állapíthatók meg?

A vizsgált összes mutató *átlaga és mediánja* tekintetében a két regionális integráció között igazán jelentős különbség a polgári igazságszolgáltatás tágabb értelemben vett minősége és a bírói függetlenség tekintetében mutatkozik. Megállapítható, hogy az EU tagállamokban a minőségre és függetlenségre vonatkozó legtöbb mutató eredményének átlaga és mediánja is jelentősen meghaladja az ASEAN tagállamok pontszámainak átlagát és mediánját. A két gazdasági integráció átlagai és/vagy mediánjai között kifejezetten nagy (20-30 százalékpontos eltérés) mutatkozik az EU javára a következő polgári eljárás specifikus mutatóknál: követelés érvényesítés költsége (2.1.1), bírósági eljárás minősége (2.2.1), diszkrimináció mentesség (2.2.2), illetéktelen kormányzati befolyástól való mentesség (3.2.1), korrupciótól való mentesség (3.3.3). A hatékonysági mutatók tekintetében viszont nem tudok olyan megállapítást tenni, hogy az egyik gazdasági integráció jelentősebben jobban teljesítene a másiknál.

E következtetéseket együtt vizsgálva a III. részének 4.2 pontjában foglaltakkal, miszerint az EU-n és az ASEAN-on belül az ítéletek áramlásának aránya 100%, illetve 62%-os, megállapíthatjuk, hogy a polgári igazságszolgáltatás tekintetében jobb minőségi és függetlenségi eredményekkel rendelkező EU-ban szabadabban áramlanak az ítéletek, mint a kevésbé jó minőségi és függetlenségi eredményekkel rendelkező ASEAN-ban.

A regionális integrációkon belül a legjobb és leggyengébb eredményt elérő két tagállam eredménye közti *terjedelem* a hatékonysági mutatók tekintetében inkább az ASEAN-ban

⁸⁹⁸ Krombach ítélet, C-7/98. sz. ügy, 2000. március 28., ECLI:EU:C:2000:164, 22. és 23. pont; Renault-ítélet, C-38/98 sz. ügy, 2000. május 11., EU:C:2000:225, 27. és 28. bek; flyLAL-Lithuanian Airlines ítélet, C-302/13. sz. ügy, 2014. október 23. ECLI:EU:C:2014:2319, 47. bek; Diageo Brands ítélet, C-681/13, 2015. július 16., ECLI:EU:C:2015:471, 42. bek.

(1.1.1, 1.2.1 és 1.3.1), míg a költségek, a megfizethetőség, a hozzáférhetőség, illetve a szűkebb értelemben vett minőség mutatói (2.1.1, 2.1.2 és 2.2.1) tekintetében inkább az EU-ban kisebb a különbség. A bírói függetlenség általános mutatója (3.1.1) és a polgári eljárás illetéktelen kormányzati befolyástól való mentességét jelző mutatója (3.2.1) tekintetében az ASEAN szélsőértékei között kisebb, míg a korrupciót vizsgáló összes mutató (3.3.1, 3.3.2 és 3.3.3) tekintetében az EU szélsőértékei között kisebb a különbség.

E következtetéseket együtt vizsgálva a III. részben tett – az ítéletek szabad áramlásának arányára vonatkozó megállapítással – azt az állítást is megfogalmazhatjuk, hogy az EU-n belül, ahol az ítéletek szabad áramlásának aránya 100%-os a legjobb és leggyengébb eredményt elérő tagállamok között a költségek, a megfizethetőség, a hozzáférhetőség, a minőség és a korrupciótól való mentesség tekintetében kisebb a különbség, mint az ASEAN-ban, ahol az ítéletek csak 62%-ban áramlanak szabadon.

Az utolsó 7–8 számú kutatási kérdésekre adott válaszok az értekezés IV. részének 4. fejezetében rendszerezett adatok, illetve azon 4. és 5. fejezetben foglalt analízisen alapulnak, az összehasonlító elemzés eredményeiből következnek.

7. Lehetséges-e az, hogy az ASEAN-ban az ítéletek szabad áramlásának akadályát a bizalom hiánya okozza, azaz, hogy egyes fejlettebb polgári igazságszolgáltatással rendelkező tagállamok nem bíznak meg a fejlődés korábbi szakaszában lévő tagállamok polgári igazságszolgáltatásában?

A 27. számú táblázatból megállapítható, hogy Szingapúr és Malajzia a 13 vizsgált mutatóból 13 esetén (100%-ban) az ASEAN tagállamok pontszámának átlaga feletti pontszámot értek el. Másrészt az is megállapítható, hogy a vizsgált 13 mutatóból Kambodzsa pontszáma 11 esetben (85%-ban), Indonézia eredménye 9 esetben (69%-ban), Thaiföld eredménye pedig 8 esetben (62%-ban) esik az ASEAN tagállamok átlaga alá. Laosz vonatkozásában a 13-ból csak 7 mutató esetében áll rendelkezésre adat, amelyek közül 5 esetben (71%-ban) Laosz az ASEAN tagállamok átlaga alatti pontszámot ért el.

Mindezeket a más tagállamból származó ítéletek végrehajthatóságára tett megállapításokkal együtt értékelve, azt is megállapíthatjuk, hogy az ASEAN-on belül minden tekintetben átlag feletti eredményeket elérő Szingapúr és Malajzia végrehajtja a polgári igazságszolgáltatás számos fontos aspektusa tekintetében legtöbbször átlag alatti eredményeket elérő indonéz, thai, kambodzsai és laoszi bíróságok ítéleteit, míg ez utóbbi

gyengébben teljesítő országok egyike sem hajt végre a náluk szignifikánsan jobb polgári igazságszolgáltatással rendelkező Szingapúrból és Malajziából származó ítéletet.

Mindezekből pedig az következik, hogy hipotézisem, miszerint az ítéletek szabad áramlásának az ASEAN-on belül az képezné az akadályát, hogy a fejlettebb igazságszolgáltatással rendelkező ASEAN tagállamok vonakodnának a kevésbé jó minőségű és integritás tekintetében gyengébb tagállamok bíróságai által hozott ítéletek végrehajtásától, nem bizonyult valónak.

VI. ÖSSZEGZÉS

A kutatás kiinduló gondolata a Brüsszeli rendszer esetleges ASEAN-beli alkalmazhatóságának vizsgálata volt. Ennek érdekében szükséges volt bemutatni egyrészt az EU-ban alkalmazott szabályozási megoldásokat – a Brüsszeli Egyezménytől a jelenleg hatályos Brüsszel Ia. rendeletig –, másrészt az ASEAN-tagállamok nemzetközi magánjogában jelenleg alkalmazott jogi megoldásokat, amelyek a más ASEAN tagállamokból származó ítéletek végrehajthatóságának megállapítására szolgálnak.

Megállapítást nyert, hogy a két integráció között a releváns szabályozás forrásában alapvető különbség mutatkozik. Míg az EU-ban a szabályok az integráció szintjén találhatók – kezdetben nemzetközi egyezményen alapultak, majd rendeletek formájában jelentek meg –, addig az ASEAN-ban, két bilaterális egyezménytől eltekintve, az intra-ASEAN ítéletáramlásra vonatkozó szabályok az egyes tagállamok belső jogában találhatók.

Jelentős eltérés mutatkozik az ítéletek elméletileg lehetséges áramlásának mértéke tekintetében az EU és az ASEAN között. Míg az EU-n belül a Brüsszel rendszer lehetővé teszi a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott bírósági ítéletek 100%-os áramlását, addig az ASEAN esetén ez az arány gyakorlatilag mindössze 62%. A végrehajthatósági deficit oka Kambodzsa, Indonézia, Laosz és Thaiföld jogszabálya, joggyakorlata, illetve jogszabályhiánya. Kambodzsa esetében kimutattam, hogy a bíróságok elméletileg több ASEAN-tagállamból származó ítéletet is végrehajthatnának, és a közvélekedéssel ellentétben ennek nincs jogszabályi akadálya.

Az ASEAN-tagállamok exequatur mechanizmusainak vizsgálata során megállapítást nyert, hogy az egyes mechanizmusok jellege jelentősen eltér egymástól. Jelentős különbségek mutathatók ki a common law és a kontinentális jogrendszerrel rendelkező ASEAN-tagállamok exequatur mechanizmusai között. Ugyanakkor a common law jogrendszerű tagállamok körében is eltérések figyelhetők meg attól függően, hogy az adott jogrendszer brit vagy amerikai gyökerekkel rendelkezik. Erős hasonlóság csupán a három Nemzetközösséghez tartozó ASEAN-tagállam exequatur mechanizmusai között azonosítható. A kontinentális jogrendszerű ASEAN-tagállamok között szintén jelentős különbségek mutatkoznak.

Az értekezés egy külön fejezetet szentel annak a kérdésnek, hogy megjelennek-e a Brüsszeli rendszerben alkalmazott biztonsági szűrők – így például az eljárást megindító vagy azzal egyenértékű irat kézbesítése, illetve az eljárási közrend védelme – az ASEAN-tagállamok exequatur mechanizmusában.

Megállapítást nyert, hogy a külföldi ítéletek végrehajtását lehetővé tevő nyolc ASEAN-tagállam (Brunei, Kambodzsa, Fülöp-szigetek, Indonézia, Malajzia, Mianmar, Szingapúr és Vietnám), az intra-ASEAN ítéletáramlást biztosító exequatur tizenöt mechanizmusa közül tizenhárom esetében feltétel a megfelelő kézbesítés. A két olyan mechanizmusban – nevezetesen a Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012-es módosításában és a Laosz–Vietnám jogsegélyegyezményben –, amelyben a kézbesítés nem szerepel exequatur feltételként, ott az alperes távollétében hozott külföldi ítéletek végrehajtása nem lehetséges. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a kézbesítés nem megfelelő volta a volt brit gyarmatnak számító ASEAN-tagállamok (Brunei, Malajzia, Mianmar és Szingapúr) common law exequatur mechanizmusában az exequatur megtagadásának alapjául szolgálhat a természetes igazságosság (natural justice) elvének sérelme miatt, amennyiben az alperes nem kapott kellő időben értesítést az eljárás megindításáról ahhoz, hogy védekezését előadhassa. E mechanizmusokban a kézbesítés hiánya vagy nem megfelelő volta nem nevesítve, hanem a natural justice ernyője alatt jelenik meg.

A közrenddel való összeegyeztethetlenség mint megtagadási ok nevesítve jelenik meg a három Nemzetközösséghez tartozó ASEAN-tagállam, valamint Kambodzsa mindösszesen kilenc exequatur mechanizmusában. Mindazonáltal a többi, külföldi ítéletek végrehajtását lehetővé tevő ASEAN-tagállam exequatur mechanizmusai is tartalmazzak olyan megtagadási okokat, amelyek tartalmilag a közrendi sérelemhez hasonlíthatnak. Például: a *basic principles of law* vagy *fundamental principles of law* sérelme a vietnámi mechanizmusokban; a hatályos törvények megsértése (*breach of any law in force*, illetve *violates the laws of ...*) a Laoszi Polgári Eljárásjogi Törvény 2012-es módosításában, valamint a mianmari polgári eljárásjogi kódexben.

A nem megfelelő kézbesítés és eljárási közrenddel való összeegyeztethetlenség ASEAN exequatur mechanizmusokban való megjelenése arra enged következtetni, hogy az ASEAN-on belüli fokozottabb ítélet áramlásnak nem az az akadálya, hogy a tisztességtelen külföldi eljárásban való ítélet végrehajtásának megakadályozására ne lenne eszköze a tagállamoknak.

A polgári igazságszolgáltatás fontos aspektusait leíró globális indexek adatait figyelembe véve valótlannak bizonyult az a hipotézisem, miszerint a polgári igazságszolgáltatásuk minősége és függetlenség tekintetében jobb mutatókkal rendelkező ASEAN tagállamok vonakodnának az e tekintetben gyengébb eredményekkel rendelkező ASEAN tagállami bíróságainak ítéleteinek végrehajtásától. Sőt, az adatok alapján inkább ennek ellenkezője látszik. Kiemelhető Szingapúr, amely polgári igazságszolgáltatása a

legfejlettebb EU tagállamokéhoz hasonlítható és amely minden szempontból a legjobb mutatókkal rendelkezik az ASEAN tagállamok között, ugyanis common law exequatur mechanizmusa alapján szingapúrban – egyéb alapvető feltételek fennállása esetén – végrehajthatóak a leggyengébb mutatókkal rendelkező ASEAN tagállami ítéletek is.

A polgári igazságszolgáltatás fontos aspektusait leíró globális indexek adatai alapján valótlannak bizonyult az a hipotézisem, miszerint azok az ASEAN-tagállamok, amelyek a polgári igazságszolgáltatás minősége és függetlensége tekintetében jobb mutatókkal rendelkeznek, vonakodnának végrehajtani az e szempontból gyengébb eredményeket mutató ASEAN-tagállami bíróságok ítéleteit. Az adatok inkább ennek ellenkezőjére utalnak.

Szingapúr – amelynek polgári igazságszolgáltatása a legfejlettebb EU-tagállamokéval vetekszik, és amely minden vizsgált szempont alapján a legjobb mutatókkal rendelkezik az ASEAN-tagállamok között – common law alapú exequatur mechanizmusa alapján, megfelelő alapvető feltételek fennállása esetén, akár a leggyengébb mutatókkal rendelkező ASEAN-tagállamok bíróságainak ítéleteit is végrehajtja.

A fordított eset azonban – vagyis hogy a gyengébb mutatókkal rendelkező tagállamok végrehajtják-e a szingapúri bíróság ítéleteit – nem feltétlenül igaz.

Az egységes szabályozásra – amennyiben erre minden ASEAN-tagállamban lenne politikai akarat – nemzetközi egyezmény formájában kerülhetne sor. Erre példa az EU-ban a Brüsszeli Egyezmény, illetve az ASEAN-tagállamok közötti együttműködés a büntető igazságszolgáltatás terén.

Bár inspiráló lehet, hogy az EU-nak sikerült 27 tagállam jogát lényegében egységesen szabályoznia, véleményem szerint a „mindössze” tíz tagállamot tömörítő ASEAN jogharmonizációja mégis nehezebb feladat, különösen a belső jogrendszerek diverzitása, valamint egyes tagállamok külföldi ítéletek végrehajtásától való elzárkózása miatt.

VII. SUMMARY

The starting point of the research was the examination of the potential applicability of the Brussels system within the ASEAN context. To this end, it was necessary to present, on the one hand, the regulatory solutions applied in the EU – from the Brussels Convention to the currently applicable Brussels I Regulation – and, on the other hand, the legal solutions currently applied in the private international law of ASEAN member states, which are used to determine the enforceability of judgments originating from other ASEAN member states.

It has been established that there is a fundamental difference between the two integrations in the sources of relevant regulation. While in the EU the rules are found at the integration level – initially based on an international convention and later appearing in the form of regulations – in ASEAN, with the exception of two bilateral agreements, the rules on intra-ASEAN judgment circulation are found in the domestic law of individual member states.

A significant difference exists between the EU and ASEAN in terms of the theoretically possible extent of judgment circulation. While within the EU, the Brussels system allows for the 100% circulation of judicial decisions in civil and commercial matters, in ASEAN, this percentage is practically only 62%. The enforceability deficit is due to the legislation, case law, or lack thereof in Cambodia, Indonesia, Laos, and Thailand. In the case of Cambodia, I have demonstrated that courts could theoretically enforce judgments from several ASEAN member states, and contrary to common belief, there is no legal barrier to this.

The examination of the exequatur mechanisms of ASEAN member states revealed that the nature of these mechanisms varies significantly. Substantial differences can be identified between the exequatur mechanisms of ASEAN member states with common law systems and those with civil law systems. Additionally, even among the common law-based member states, differences can be observed depending on whether the respective legal system is rooted in British or American law. Strong similarities can only be identified between the exequatur mechanisms of the three Commonwealth ASEAN member states. Significant differences are also present among the civil law-based ASEAN member states.

The thesis dedicates a separate chapter to the question of whether the security filters applied in the Brussels system – such as the service of the initiating or equivalent document and the protection of procedural public order – are present in the exequatur mechanisms of ASEAN member states.

It has been found that, in the case of the eight ASEAN member states (Brunei, Cambodia, Philippines, Indonesia, Malaysia, Myanmar, Singapore, and Vietnam) that allow for the enforcement of foreign judgments, 13 out of the 15 exequatur mechanisms enabling intra-ASEAN judgment circulation require proper service as a condition. In the two mechanisms where service is not a condition – namely, the 2012 amendment to the Lao Civil Procedure Code and the Laos-Vietnam mutual legal assistance agreement – foreign judgments rendered in the absence of the defendant cannot be enforced. It is worth noting, however, that the improper service of documents in the common law exequatur mechanisms of the former British colonies within ASEAN (Brunei, Malaysia, Myanmar, and Singapore) may serve as grounds for refusal of exequatur due to a violation of the principle of natural justice, provided that the defendant was not timely notified of the initiation of the proceedings, thereby preventing them from presenting their defense. In these mechanisms, the lack of service or improper service is not explicitly mentioned, but rather falls under the umbrella of natural justice.

The incompatibility with public order as a ground for refusal is explicitly mentioned in the exequatur mechanisms of the three Commonwealth ASEAN member states and Cambodia, accounting for a total of nine exequatur mechanisms. However, the exequatur mechanisms of other ASEAN member states that allow for the enforcement of foreign judgments also include grounds for refusal that are substantively similar to violations of public order. For example: violations of basic principles of law or fundamental principles of law in the Vietnamese mechanisms; breaches of applicable laws (breach of any law in force or violates the laws of ...) in the 2012 amendment to the Lao Civil Procedure Code and the Myanmar Civil Procedure Code.

The appearance of improper service and incompatibility with procedural public order in ASEAN exequatur mechanisms suggests that the barrier to increased judgment circulation within ASEAN is not that member states lack tools to prevent the enforcement of judgments resulting from unfair foreign procedures.

Considering the data from global indices describing key aspects of civil justice, my hypothesis that ASEAN member states with better indicators in terms of the quality and independence of their civil justice systems would be reluctant to enforce judgments from ASEAN member states with weaker results in this regard has been proven to be false. In fact, the data suggest the opposite. Singapore stands out, with its civil justice system comparable to the most developed EU member states and the best indicators in every aspect among ASEAN member states. Under its common law exequatur mechanism, Singapore is

able to enforce judgments from ASEAN member states with the weakest indicators, provided that other essential conditions are met.

Based on the data from global indices describing key aspects of civil justice, my hypothesis that ASEAN member states with better indicators in terms of the quality and independence of their civil justice systems would be reluctant to enforce judgments from ASEAN member state courts with weaker results in this regard has been proven false. The data rather suggest the opposite.

Singapore, whose civil justice system is comparable to the most developed EU member states and which has the best indicators in all examined aspects among ASEAN member states, under its common law-based exequatur mechanism, can enforce judgments from ASEAN member states with the weakest indicators, provided that other essential conditions are met. However, the reverse case – namely, whether member states with weaker indicators would enforce Singaporean court judgments – is not necessarily true.

A unified regulation – should there be political will in all ASEAN member states – could take the form of an international agreement. An example of this is the Brussels Convention in the EU, as well as the existing multilateral treaty on cooperation between ASEAN member states in criminal justice.

While it may be inspiring that the EU has successfully harmonized the laws of its 27 member states, in my opinion, the harmonization of ASEAN law, comprising “only” ten member states, is an even more difficult task, especially given the diversity of domestic legal systems and the reluctance of some member states to enforce foreign judgments.

VIII. TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. sz. táblázat	A más ASEAN tagállamban hozott ítélet végrehajthatósága
Bruneiben
2. sz. táblázat	A más ASEAN tagállamban hozott ítélet végrehajthatósága a Fülöp-
szigeteken
3. sz. táblázat	A más ASEAN tagállamban hozott ítélet végrehajthatósága
Indonéziában
4. sz. táblázat	Külföldi ítélet elismerhetőségének és végrehajthatóságának feltételei
a japán és a kambodzsai jogban
5. sz. táblázat	A más ASEAN tagállamban hozott ítélet végrehajthatósága
Kambodzsában
6. sz. táblázat	A más ASEAN tagállamban hozott ítélet végrehajthatósága
Laosban
7. sz. táblázat	A más ASEAN tagállamban hozott ítélet végrehajthatósága
Malajziában
8. sz. táblázat	A más ASEAN tagállamban hozott ítélet végrehajthatósága
Mianmarban
9. sz. táblázat	A más ASEAN tagállamban hozott ítélet végrehajthatósága
Szingapúrban
10. sz. táblázat	A más ASEAN tagállamban hozott ítélet végrehajthatósága
Thaiföldön
11. sz. táblázat	A más ASEAN tagállamban hozott ítélet végrehajthatósága
Vietnámban
12. sz. táblázat	Ítéletek áramlása az ASEAN tagállamok között
13. sz. táblázat	Exequatur mechanizmusok az ASEAN tagállamok között
14. sz. táblázat	ASEAN tagállamok gyarmati múltja, mai jogrendszere és exequatur
mechanizmusa

15. sz. táblázat Viszonosságon alapuló törvényi sémák a Nemzetközösséghez tartozó ASEAN tagállamokban
16. sz. táblázat Az uniós igazságügyi eredménytábla fő szempontjai és egyes mutatói
17. sz. táblázat Globális jelentések polgári igazságszolgáltatás szempontjából releváns mutatói
18. sz. táblázat Az ASEAN tagállamok polgári igazságszolgáltatásának hatékonysága szempontjából releváns mutatók adatai
19. sz. táblázat Az EU tagállamok polgári igazságszolgáltatásának hatékonysága szempontjából releváns mutatók adatai
20. sz. táblázat Az ASEAN és EU tagállamok polgári igazságszolgáltatásának hatékonysága szempontjából releváns mutatók adatain alapuló számítások
21. sz. táblázat Az ASEAN tagállamok polgári igazságszolgáltatásának minősége szempontjából releváns mutatók adatai
22. sz. táblázat Az EU tagállamok polgári igazságszolgáltatásának minősége szempontjából releváns mutatók adatai
23. sz. táblázat Az ASEAN és EU tagállamok polgári igazságszolgáltatásának minősége szempontjából releváns mutatók adatain alapuló számítások
24. sz. táblázat Az ASEAN tagállamok polgári igazságszolgáltatásának függetlensége szempontjából releváns mutatók adatai
25. sz. táblázat Az EU tagállamok polgári igazságszolgáltatásának függetlensége szempontjából releváns mutatók adatai
26. sz. táblázat Az ASEAN és EU tagállamok polgári igazságszolgáltatásának függetlensége szempontjából releváns mutatók adatain alapuló számítások
27. sz. táblázat Polgári igazságszolgáltatás mutatói (Szingapúr és Malajzia versus Indonézi, Kambodzsa, Laosz és Thaiföld)

IX. FORRÁSJEGYZÉK

1. Nemzetközi jogi dokumentumok, regionális integrációk joga

Association of Southeast Asian Nations

ASEAN Declaration (Bangkok Declaration), Bangkok, 8 August 1967

ASEAN Agreement for the Promotion and Protection of Investments, Manila, 15 December 1987

ASEAN Comprehensive Investment Agreement, Cha-am, 26 February 2009

ASEAN Framework Agreement on Services, Bangkok, 15 December 1995

ASEAN Human Rights Declaration, Phnom Penh, 18 November 2012

ASEAN Trade in Goods Agreement, Cha-am, 26 February 2009

Charter of the Association of Southeast Asian Nations, Singapore, 20 November 2007

Declaration of ASEAN Concord, Bali, 24 February 1976

Framework Agreement on the ASEAN Investment Area, Makati City, 7 October 1998 and its revision in 2007

Treaty on Mutual Legal Assistance in Criminal Matters, Kuala Lumpur, 17 January 2006

Egyesült Nemzetek Szervezet

Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, 1966. december 16.

Protocol of 1992 to amend the International Convention on Civil Liability for Oil Pollution Damage, 1969

International Convention on the Establishment of an International Fund for Compensation for Oil Pollution Damage, 1971

Európa Tanács

Emberi Jogok Európai Egyezménye, 1950. november 4.

Európai Unió

1968 Brussels Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters /Consolidated version CF 498Y0126(01)/ OJ L 299, 31/12/1972 P. 0032 – 0042

Protocol Concerning the Interpretation by the Court of Justice of the Convention of 27 September 1968 on Jurisdiction and the Enforcement of Civil and Commercial Judgments (signed at Luxembourg on 3 June 1971)

A Tanács 44/2001/EK rendelete (2000. december 22.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról. HL L 012 , 16/01/2001 pp. 0001 – 0023

Az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU Rendelete (2012. december 12.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (átdolgozás). HL L 351., 2012.12.20., pp. 1–32.

Az Európai Unió Alapjogi Chartája. HL C 202., 2016.6.7., pp. 389–405.

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata. OJ C 326, 26.10.2012, pp. 47–390

88/592/EEC: Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters - Done at Lugano on 16 September 1988. OJ L 319 , 25/11/1988 pp. 0009 - 0048

Hágai Program: a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének erősítése az Európai Unióban HL C 53., 2005.3.3., pp. 1–14.

Conclusions of the Tampere European Council (15 and 16 October 1999)

A Bizottság Közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek - A szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésén alapuló térség a polgárok szolgálatában /* COM/2009/0262 végleges */

A stockholmi program – a polgárokat szolgáló és védő, nyitott és biztonságos Európa HL C 115., 2010.5.4., pp. 1–38.

Proposal for a Council Regulation (EC) on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters /* COM/99/0348 final - CNS 99/0154 */ Official Journal C 376 E , 28/12/1999 pp. 0001 - 0017

A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai gazdasági és Szociális bizottságnak és a Régiók Bizottságának - A szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésén alapuló térség megvalósítása a polgárok szolgálatában A stockholmi program végrehajtásáról szóló cselekvési terv /* COM/2010/0171 végleges */

Javaslat: az Európai Parlament és a Tanács rendelete a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról /* COM/2010/0748 végleges */

A Bizottság Közleménye az Európai Tanácsnak és a Parlamentnek a szabadság, biztonság és igazságosság övezete: a tamperei program mérlege és az új iránymutatások. COM(2004)401

Megállapodás az Európai Közösség és a Dán Királyság között a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról. HL L 299., 2005.11.16., pp. 62—70.

A Bíróság 2/13. sz. véleménye (teljes ülés) 2014. december 18.

Report by Mr P. Jenard on the Convention of 27 September 1968 on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters

Report by Professor Dr Peter Schlosser on the Convention of 9 October 1978 on the Association of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters and to the Protocol on its interpretation by the Court of Justice (OJ C, C/59, 05.03.1979, p. 71.)

Zöld Könyv a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/ek tanácsi rendelet felülvizsgálatáról. COM(2009) 175 végleges

Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia

Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents (HCCH 1961 Apostille Convention)

Convention of 15 November 1965 on the Service Abroad of Judicial and Extrajudicial Documents in Civil or Commercial Matters (HCCH 1965 Service Convention)

Convention of 18 March 1970 on the Taking of Evidence Abroad in Civil or Commercial Matters (HCCH 1970 Evidence Convention)

Convention of 1 February 1971 on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil and Commercial Matters

Convention of 30 June 2005 on Choice of Court Agreements (HCCH 2005 Choice of Court Convention)

Convention of 2 July 2019 on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil or Commercial Matters (HCCH 2019 Judgments Convention)

Egyéb multi- és bilaterális egyezmények, soft law

Agreement on mutual judicial assistance in civil matters between the Kingdom of Cambodia and the Socialist Republic of Viet Nam, Ha Noi, 21 January 2013

Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, New York, 1958.

Memorandum of Guidance as to Enforcement of Money Judgments Between the Supreme Court of the Union, Republic of the Union of Myanmar and the Supreme Court of the Republic of Singapore, 10 February 2020

Nanning Statement, 2nd China-ASEAN Justice Forum in Nanning, 8 June 2017

UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration, 7 July 2006

2. Nemzeti jogszabályok

Brunei

Reciprocal Enforcement of Foreign Judgments Act (Cap 177, 2000 Rev Ed)

Egyesült Királyság

Foreign Judgments (Reciprocal Enforcement) Act, 1933

Fülöp-szigetek

1987 Constitution of the Republic of the Philippines

Republic Act No. 386 (1949) An Act to Ordain and Institute the Civil Code of the Philippines

2019 Amendments to the 1997 Rules of Civil Procedure (A.M. No. 19-10-20-SC)

Indonézia

The Constitution of the Republic of Indonesia (1945) – as amended by the First Amendment of 1999, the Second Amendment of 2000, the Third Amendment of 2001 and the Fourth Amendment of 2002

Japán

Civil Execution Act (Act no. 4 of 1979)

Code of Civil Procedure (Act no. 109 of 1996)

Kambodzsa

Code of Civil Procedure, 2006

Law on the Adoption and Implementation of the UN Convention on the Recognition of Foreign Arbitral Awards, 2001

Magyarország

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25)

Nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény

Malajzia

Reciprocal Enforcement of Judgments Act (Act 99 of 1958)

Mianmar

The Burma Laws Act, 1898 (India Act XIII of 1898)

Code of Civil Procedure, 1908 (India Act V of 1908)

Szingapúr

Reciprocal Enforcement of Foreign Judgments Act, 1959 (2020 Rev. Ed.)

Reciprocal Enforcement of Commonwealth Judgments Act, 1921 (Cap 264, 1985)

Choice of Court Agreements Act (No. 14 of 2016)

Reciprocal Enforcement of Commonwealth Judgments (Repeal) Act 2019 (No. 24 of 2019)

Thaiföld

Conflict of Laws Act B.E. 2481 (1938)

Act Promulgating the Civil Procedure Code B.E. 2477 (1934)

Vietnám

Civil Procedure Code (No 92/2015/QH13)

Circular No 11/TATC, 12 July 1974

Law on Commercial Arbitration (No. 54-2010-QH12)

3. Bírósági döntések

Amerikai Egyesült Államok

Hilton v Guyot, 195 U.S. 113, 203 (1895)

Brunei

Prince Jefri Bolkiah v The State of Brunei Darussalam [2007] UKPC 62

Egyesült Királyság

Abouloff v Oppenheimer (1882) 10 QBD 29

Godard v Gray (1890) LR 6 QB 139

Jacobson v Frachon (1927) 138 LT 386

Voinet v Barrett (1885) 55 LJQB 39

Porter v Magill [2002] 2 AC 357; [2001] UKHL 67

R v Secretary of State for the Home Department; ex parte Doody [1994] AC 531; [1993] UKHL 8

Adams v Cape Industries [1990] Ch 433 at 567

Jet Holdings Inc v Patel [1990] 1 QB 335

Abouloff v Oppenheimer (1882) 10 QBD 295

Syal v Heyward [1948] 2 KB 443

Emberi Jogok Európai Bírósága

Avotiņš v Latvia ítélet, 2016. május 30., Application No. 17502/07

Európai Unió Bírósága

Apostolides ítélet, C-420/07. sz. ügy, 2009. április 28., ECLI:EU:C:2009:271

Aranyosi C-404/15. és Caldaru C-659/15 PPU sz. egyesített ügyekben hozott ítélet, 2016. április 5., ECLI:EU:C:2016:198

ASML ítélet, C-283/05. sz. ügy, 2006. december 14., ECLI:EU:C:2006:787

Diageo Brands ítélet, C-681/13. sz. ügy, 2015. július 16., ECLI:EU:C:2015:471

Gambazzi ítélet, C-394/07. sz. ügy, 2009. április 2., ECLI:EU:C:2009:219
Gasser ítélet, C-116/02. sz. ügy, 2003. december 9., ECLI:EU:C:2003:657
flyLAL-Lithuanian Airlines ítélet, C-302/13. sz. ügy, 2014. október 23.
ECLI:EU:C:2014:2319
Krombach ítélet, C-7/98. sz. ügy, 2000. március 28., ECLI:EU:C:2000:164
Lancray ítélet, C-305/88. sz. ügy, 1990. július 3., EU:C:1990:275
Meroni ítélet, C-559/14. sz. ügy, 2016. május 25., ECLI:EU:C:2016:349
Renault-ítélet, C-38/9.8 sz. ügy, 2000. május 11., EU:C:2000:225
Rewe-Zentral ítélet, C-120/78. sz. (Cassis de Dijon) ügy, 1979. február 20.,
ECLI:EU:C:1979:42
Solo Kleinmotoren ítélet, C-414/92. sz. ügy, 1994. június 2., ECLI:EU:C:1994:221
Trade Agency ítélet, C-619/10. sz. ügy, 2012. szeptember 6., ECLI:EU:C:2012:531
Turner-ítélet, C-159/02. sz. ügy, 2004. április 27., ECLI:EU:C:2004:228

Franciaország

Cour de cassation - Chambre civile 1, du 7 janvier 1964

Fülöp-szigetek

Asiavest Merchant Bankers v Court of Appeals G.R. No. 110263 (2001)

Bank of the Philippine Islands Securities Corporation v Edgardo V. Guevara G.R. No. 167052 (2015)

Boudard v Tait GR No. L-45193 (1939)

El Blanco v Palanca G.R. No. L-11390 (1918)

Encarnacion v Johnson GR. No. 192285 (2018)

Mendoza v Gomez, G.R. No. 160110 (2014)

Mijares v Ranada GR No 139325 (2005)

Northwest Orient Airlines v Court of Appeals G.R. No. 112573 (1995)

Pakistan International Airlines v Ople G.R. No. 61594 (1990)

Philippine Aluminium Wheels v FASGI Enterprises. G.R. No. 137378 (2000)

Soorajmull Nagarmull v BISCOP GR. No. L-22470 (1970)

St. Aviation Services v Grand International Airways GR No. 140288 (2006)

Japán

Judgment of Great Court of Cassation, 5 December 1933, Shinbun 3670, 16

Judgment of Supreme Court of Japan, 7 June 1983, Minshu 37(5), 611

Judgment of Supreme Court of Japan, 1994 (O) 1838, 28.04.1998

Judgment of Supreme Court of Japan, 24 April 2014, Minshu, 68(4)

Judgment of Tokyo District Court, 19.01.2006, HT 1229, 334

Kambodzsa

Mirae Asset Securities Co., Ltd, as Trustee of Raum Ored High-Yield Fund 1 (USD) v. Union Development Group Co. Ltd, Case No. 16 of the Phnom Penh Court of Appeal dated 8 February 2023

Malajzia

Marina Bay Sands Pte Ltd v Ng Kong Seong [2017] 7 MLJ 188

Ngan Chin Wen v Panin International Credit (S) Pte Ltd, [2003] 3 MLJ 279

Ritz Hotel Casino Ltd v Datuk Seri Osu Haji Sukam [2005] 6 MLJ 760

Resort World at Santosa Pte Ltd v Lim Soo Kok [2017] 1 CLJ 363

Bank of New Zealand v Wong Kee Tat [1990] 2 MLJ 435 (HC)

Loo Chooi Ting v United Overseas Bank Ltd [2015] 8 CLJ 287

Mianmar

C Burn v D T Keymer (1913) Lower Burma Rulings 56

Ramaswamy Iyengar v Velayudhan Chettiar BLR (1952) SC

Sankaran Govindan v Lakshmi Bharathi [1975] 3 SCC 351

SPSN Kasivisvanathan Chettiar v SS Khrishnappa Chettiar [1951] Burma Law Reports 399

State Bank of India v Collector of Rangoon BLR (1961) HC 336

Steel Bros & Co Ltd v YA Ganny Sons. BLR (1965) SC

V A S Arogya Odeyar v VR RM N S Sathappa Chettiar (1951) BLR (HC) 211

Walker v Walker AIR (1935) Ran 284

Szingapúr

William Jacks & Co (Singapore) Pte Ltd v Nelson Honey & Marketing (NZ) Ltd [2015] SGHCR 21

Giant Light Metal Technology (Kunshan) Co Ltd v Aksa Far East Pte Ltd [2014] SGHC 16

WSG Nimbus Pte Ltd v Board of Control for Cricket in Sri Lanka [2002] 1 SLR(R) 1088

TSH v TSE [2017] SGHCF 21

Hong Pian Tee v Les Placements Germain Gauthier Inc [2002] SGCA 18

Eleven Gesellschaft Zur Entwicklung Und Vermarktung Von Netzwerktechnologien MBH v Boxsentry Pte Ltd [2014] SGHC 210

Hong Pian Tee v Les Placements Germain Gauthier Inc [2002] 1 SLR(R) 515

Humpuss Sea Transport Pte Ltd (in compulsory liquidation) v PT Humpuss Intermoda Transportasi TBK and another [2016] SGHC 229

Poh Soon Kiat v Desert Palace Inc [2010] 1 SLR 1129

Merck Sharp & Dohme Corp v Merck KGaA [2021] SGCA 14

Wu Shun Foods Co Ltd v Ken Ken Food Manufacturing Pte Ltd [2002] SGHC 176

4. Szakirodalom

Könyvek, tanulmánykötetek (magyar nyelvű)

Balogh András: *Délkelet-Ázsia történelme*. 2. kiadás. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 2018. 727. p.

Csehi Zoltán (szerk.): *Magyarázat a nemzetközi magánjogról*. Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 2020.

Gombos Katalin. *A jog érvényesülésének térsége – Az Európai Unió nemzetközi magánjogi szabályainak XXI. századi kihívásai*. Budapest: Wolters Kluwer Hungary, 2020. 258 p.

Kengyel Miklós: *Brüsszeltől – Brüsszelig. Tanulmányok az európai polgári eljárásjog köréből*. Budapest: Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2017, 288 p.

Mádl Ferenc – Vékás Lajos: *Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga*. Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Budapest, 2004. 644 p.

Nagy Csongor István: *Nemzetközi magánjog*. Harmadik, átdolgozott és bővített kiadás. Hvg-Orac Kft., Budapest, 2017. 352 p.

Osztovits András (szerk.): *EU-Jog*. Hvg-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft, Budapest, 2015, 605 p.

Tóth J. Zoltán (szerk.): *A tisztességes eljáráshoz való jog*. Wolters Kluwer, Budapest, 2021, 288. p.

Vékás Lajos – Osztovits András – Nemessányi Zoltán (szerk.): *A nemzetközi magánjogról szóló törvény kommentárja*. Hvg-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2021, 552 p.

Vékás Lajos – Osztovits András – Nemessányi Zoltán (szerk.): *Nemzetközi magánjogi rendeletek az Európai Unió Bírósága gyakorlatában*. Hvg-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2021, 456 p.

Könyvek, tanulmánykötetek (angol, francia és német nyelvű)

Antons, Christoph (ed.): *Law and Development in East and Southeast Asia*. RoutledgeCurzon Taylor & Francis Group. London and New York. 2003. 300 p.

Briggs, Adrien: *Private International Law in Myanmar*. University of Oxford, 2015, 171 p.

Chong, Adeline (ed.): *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Asia*, Asian Business Law Institute, Singapore, 2017, 229 p.

Chong, Adeline (ed.): *Asian Principles for the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments*. Asian Business Law Institute, Singapore, 2020, 187 p.

Chong, Adeline – Yip, Man: *Singapore Private International Law: Commercial Issues and Practice*, Oxford University Press, Oxford, 2023, 544 p.

Cuniberti, Gilles: *Le fondement de l'effet des jugements étrangers (Volume 394)*. In: Collected Courses of the Hague Academy of International Law. Brill Nijhoff, 2018, 282 p.

Király, Lilla – Herédi, Erika: Recommendations on Assets Declaration and European Garnishment Order from Hungarian Perspective In Miklós Kengyel-Viktórai Harsági (editors): *Grenzüberschreitende Vollstreckung in der Europäischen Union*, Sellier European Law Publishers GMBH, München, 2011. p. 375-385. [pp. 464] ISBN 978-3-86653-154-3 (print), ISBN 978-3-86653-911-2 (on-line) “[OA]”

Király Lilla - Akšamović, Dubravka: Cross Border Cooperation of Undertakings and Its Implications on Regional Development In Tímea Drinóczi, Mirela Župan (editors): Law-Regions-Development, Published by University of Pécs, Faculty of Law and J.J. Strossmayer University of Osijek, Faculty of Law, Pécs-Osijek, 2013. p.545-574. [pp.702] ISBN 978-953-6072-76-7 (print), 978-953-6072-77-4 (online) “[OA]”

Harsági Viktória- Herédi Erika -Király Lilla – Kengyel Miklós: Länderbericht Ungarn In Miklós Kengyel-Viktórai Harsági (editors): Grenzüberschreitende Vollstreckung in der Europäischen Union, Sellier European Law Publishers GMBH, München, 2011. p.239-272. [pp. 464] ISBN 978-3-86653-154-3 (print), ISBN 978-3-86653-911-2 (on-line) “[OA]”

Király Lilla – Papp Eszter: Cross-border litigation in developing countries: the playing field in 2020, In Law of the Future Future of the Law konferenciakötet, Pan-European University, Faculty of Law, Pozsony, 2021, p. 707-730, ISBN: 978-80-89453-72-6 (online)” [OA]”

Király Lilla – Papp Eszter: Potential Nexus Between the Enforceability of Foreign Judgements and the Quality of Civil Justice In ASEAN IN Klára Drličková, Radovan Malachta, Patrik Provazník (eds.) Current Challenges of Resolution of International (Cross-Border) Disputes (COFOLA INTERNATIONAL 2022, MUNI LAW, Masaryk University, Faculty of Law Brno, Czech Republic) 2022. pp. 95-123.

Király Lilla: The Need for the Harmonization of Laws within the EU on Cross-Border Debt Recovery, In Szőke Gergely (editor): Essays of the Faculty of Law, University of Pécs, Yearbook of 2013, Studia Iuridica Auctoritate Universitatis Pécs Publicata, Published by the University of Pécs, Faculty of Law, Pécs, Yearbook of 2014. pp. 51-71.

Király Lilla: The European Law of Civil Procedure, Published by the University of Pécs, Faculty of Law, 2014. [pp.79], textbook for the Erasmus students and the students of the European and International Business Law LLM course.

Mousourakis, George: *Comparative Law and Legal Traditions. Historical and Contemporary Perspectives*. Springer, 2019, 318 p.

Nishioka, Kazuaki: *Treatment of Foreign Law in Asia*, Hart Publishing, Oxford, 2023, 328 p.

Nishioka, Kazuaki –Nishitani, Yuko: *Japanese Private International Law*, Hart Publishing, Oxford, 2021. 282 p.

Peng, Hor – Phallack, Kong – Menzel, Jörg (eds.). *Introduction to Cambodian Law*. Phnom Penh: Konrad-Adenauer-Stiftung, 2012. 496 p.

Reyes, Anselmo (ed.): *Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters*. Hart Publishing, Oxford, 2019, 356 p.

Reyes, Anselmo – Lui, Wilson (eds.): *Direct Jurisdiction: Asian Perspectives*. In *Studies in Private International Law – Asia*. Hart Publishing, Oxford, 2021, 358 p.

Stamboulakis, Drossos: *Comparative Recognition and Enforcement. Foreign Judgments and Awards*. Cambridge University Press. 2023, 288 p.

Yekini, Abubakri: *The Hague Judgments Convention and Commonwealth Model Law. A Pragmatic Perspective*. Hart Publishing. Oxford. 2021. 310 p.

Weller, Matthias: “Mutual Trust”: *A Suitable Foundation for Private International Law in Regional Integration Communities and Beyond? (Volume 423)*. In *Collected Courses of the Hague Academy of International Law*. Brill Nijhoff, 2022, 400 p.

Tanulmányok (magyar nyelvű)

Czoboly Gergely: Pergyorsító reformok Japánban. In: Fekete Balázs et al. (szerk.) *A világ mi magunk vagyunk... Liber Amicorum Imre Vörös*. HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó, 2014, pp. 84-96.

Gombos Katalin: Hatóságok közötti együttműködés Európában a polgári jog területén. In: *Emlékkötet Kengyel Miklós tiszteletére. Ius est ars boni et aequi*. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2022, pp. 65-78.

Gombos Katalin: Eljárásjogi harmonizációs törekvések az Európai Unióban. *Acta Universitatis Szegediensis: forum: acta juridica et politica*, 2014. év 4. kötet, 2. szám, 2014, pp. 121-131.

Gombos Katalin: A polgári és kereskedelmi ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés jelenlegi helyzete az Európai Unióban. *Acta Universitatis Szegediensis: forum: acta juridica et politica*, 2013. év, 3. kötet, 2. szám, pp. 49-65.

Gombos Katalin: Bevezetés: A társadalmi fenntarthatóság és az uniós polgári eljárásjog kapcsolatáról általában. In Smuk Péter (szerk.): *Társadalmi fenntarthatóság*. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2020. pp. 2036-2065.

Horváth E. Írisz: Az Európai Unió Bíróságának európai polgári eljárásjogot érintő esetjoga 2021-ben. *Külügyi Műhely*. 2022/2.

Horváth E. Írisz: Az Európai Unió Bíróságának európai polgári eljárásjogot érintő esetjoga 2018-ban és 2019-ben. *Iustum Aequum Salutare*. XVI. 2020. pp. 115-145.

Horváth E. Írisz: Az Európai Unió Bíróságának európai polgári eljárásjogot érintő esetjoga 2017-ben. *Eljárásjogi Szemle*. 2018/2.

Király Lilla: Az Európai Unió Bírósága ítélkezésének hatása a tagállami, különös tekintettel a magyar jogalkalmazásra. In Hideg Milán I. – Simon Károly L (szerk.): *Emlékkötet Kengyel Miklós tiszteletére. Ius est ars boni et aequi*. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2022, pp. 121-150.

Király Lilla: Az ideiglenes intézkedés szabályozása külföldi példákra tekintettel. In: Miskolczi, Bodnár Péter (eds.): *Az Európai Unióhoz történő csatlakozásunkat követő hazai és európai jogfejlődés*. Bp, Hungary: Wolters Kluwer Hungary Kft. 2020, pp. 177-213.

Király Lilla: Új dimenziók a bírósági végrehajtás területén. In: Csehi, Zoltán – Raffai, Katalin (szerk.) *Állam és magánjog: Törekvések az Európai Unió joga, a nemzetközi magánjog, polgári jog és polgári eljárásjog keresztmetszetében*. Pázmány Press, Budapest, 2014. pp. 309-321.

Király Lilla: Az előzetes döntéshozatali eljárás a polgári jogvitákban, különös tekintettel a tagállami felelősség kérdésére, Magyar Bíróképző Akadémia Kiadványa, Budapest, 2008. 141 p.

Király Lilla: Az előzetes döntéshozatal a tagállami felelősség tükrében. In Nochta Tibor – Bölskei János (szerkesztők): *Emlékkönyv Lábady Tamás 60. születésnapjára tanítványaitól*, Szent István Társulat, Kiadó, Pázmány Péter Egyetem, Budapest, 2005. pp. 175-205.

Király Lilla: A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK Tanácsi Rendelet (2000. december 22.) és a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. tvr. kapcsolódási pontjai. In Kengyel Miklós – Simon Károly László (szerkesztők): *Tanulmányok az európai polgári eljárásjog köréből*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2005. pp. 83–93.

Király Lilla: Az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásának kezdeményezése az eljárásra hatáskört biztosító rendelkezések alapján, *Bírósági Döntések Tára*, No. 11/2004. Budapest pp. 47-52.

Király Lilla: A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK Tanácsi Rendelet (2000. december 22.) alkalmazásának egyes kérdéseiről, *Bírósági Döntések Tára*, No. 5/2005. pp. 63–68.

Király Lilla: A tisztességes eljárás elvének érvényesülése a bíróság előtti polgári eljárásokban Magyarországon In: Tóth J. Zoltán (szerkesztő): *A tisztességes eljáráshoz való jog*, Wolters Kluwer, Budapest, 2021. pp. 45-122.

Rechberger, Walter H.: Az európai polgári eljárásjog mai állapotáról. Fordította Jakab Nóra. *Miskolci Jogi Szemle* 3. évf. (2008) 1. szám. pp. 111-120.

Simon Károly L.: Kiterjesztően vagy megszorítóan? Az átdolgozott Brüsszel I. rendelet tárgyi hatálya alól kivont jogterületek dilemmái. In Hideg Milán I. – Simon Károly L. (szerk.): *Emlékkötet Kengyel Miklós tiszteletére. Ius est ars boni et aequi*. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2022, pp. 193-223

Tanulmányok (angol és francia nyelvű)

Adisonmongkon, Rungnapa: Recognition and Enforcement of Foreign Judgments among ASEAN Countries. *Connexion: Journal of Humanities and Social Sciences*, 2018, Vol. 7. No. 1. pp. 210–232.

Ang, Lance: Party autonomy, venue risk and jurisdiction agreements – the Singapore position reappraised. *Journal of Private International Law*, 2021 - Vol. 17, No. 2.

Ariyanuntaka Vichai: Jurisdiction and recognition and enforcement of foreign judgments and arbitral awards: a Thai perspective. In: *8th Singapore Conference on International Business Law, “Current Legal Issues in International Commercial Litigation”* 30 October-1 November 1996 at the Shangri-La Singapore.

Arnt Nielsen, Peter A.: The Hague 2019 Judgments Convention - from failure to success? *Journal of Private International Law*, 2020, Vol.16, No. 2.

Bath, Vivienne – Nottage, Luke: Foreign Investment and Dispute Resolution Law and Practice in Asia: An Overview. *Sydney Law School Legal Studies Research Paper*. No. 11/20. 2011. pp. 1-19.

- Baumgartner, Samuel P. – Whytock Christopher A.: Enforcement of foreign judgments, systematic calibration, and the global law market. *Theoretical Inquiries in Law*. 2022. Vol. 23. pp. 119-164.
- Biagioni, Giacomo: Avotiņš v. Latvia. The Uneasy Balance Between Mutual Recognition of Judgments and Protection of Fundamental Rights. *European Papers*. 2016, Vol. 1, No. 2, pp. 579-596.
- Brand, Ronald A.: Understanding Judgments Recognition. *North Carolina International Journal of Law and Commerce Regulation*. 877 (2015)
- Brand, Ronald A.: The Circulation of Judgments Under the Draft Hague Judgments Convention. *University of Pittsburgh School of Law Legal Studies Research Paper Series*. Working Paper, No 2019-02 (February 2019) 22–23.
- Briggs, Adrian: Which Foreign Judgments Should We Recognise Today? *The International and Comparative Law Quarterly*. 1987, Vol. 36, No. 2, pp. 240-259.
- Canor, Iris: Suspending Horizontal Solange: A decentralized Instrument for Protecting Mutual Trust and the European Rule of Law. In Bogdandy, Armin von et al. (eds.): *Defending Checks and Balances in EU Member States*. Springer. Berlin. 2021. pp. 184-204.
- Childress, D. Earl: Comity as Conflict: Resituating International Comity as Conflict of Laws. *University of California, Davis*. 2010. pp. 11-79.
- Childs, Louisa B.: Shaky Foundations: Criticism of Reciprocity and the Distinction Between Public and Private International Law, *International Law and Politics*, 2006. Vol. 38. No. 221.
- Chng, Kenny: A theoretical perspective of the public policy doctrine in the conflict of laws. *Journal of Private International Law*, 2018, Vol. 14, No. 1. pp. 130-159.
- Chong, Adeline: Moving towards harmonisation in the recognition and enforcement of foreign judgment rules in Asia. *Journal of Private International Law*, 2020, Vol. 16, No. 1.
- Chong, Adeline - Yip, Man: Singapore as a centre for international commercial litigation: party autonomy to the fore. *Journal of Private International Law*, 2019, Vol. 15, No. 1
- Chong, Adeline: Fraud and Foreign Judgments under Singapore law. In *Research Collection Yong Pung How School Of Law, Singapore Management University*. 2020. https://ink.library.smu.edu.sg/sol_research/3192

- Collier, J. G.: Fraud Still Unravels Foreign Judgments. *The Cambridge Law Journal*. 1992, Vol. 51. pp. 441-443.
- Denkesineelam, Siriporn: The impact of accession to the Hague Convention on Choice of Court Agreements on Thai Law and Practice. *Thammasat Business Law Journal*. 2019, Vol. 9, pp. 1-25.
- Donovan, Dolores A. Cambodia: Building a Legal System from Scratch. *The International Lawyer*, 1993, Vol. 27, No. 2.
- Elbalti, Bélih: Spontaneous Harmonization and the Liberalization of the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. *Japanese Yearbook of Private International Law*, 2014 Vol. 16, pp. 264-288.
- Elbalti, Bélih: Reciprocity and the recognition and enforcement of foreign judgments: a lot of bark but not much bite. *Journal of Private International Law*, 2017, Vol. 13, No. 1.
- Elbalti, Bélih: Foreign Judgments Recognition and Enforcement in Civil and Commercial Matters in Japan. *Osaka University Law Review*. 2019. No. 66, pp 1-32
- Gautama, Sudargo: Recognition and Enforcement of Foreign Judgments and Arbitral Awards in the ASEAN Region. *Malaya Law Review*. 1990. Vol. 32. No. 1. pp. 171-188.
- Gombos Katalin: Harmonisation of Procedural Laws vs Procedural Autonomy of the Member State. *Studia Iuridica Cassoviensia*. 2018. pp. 24-32.
- Harding, Andrew: Global Doctrine and Local Knowledge: Law in Southeast Asia. *The International and Comparative Law Quarterly*, 2002, Vol. 51, No. 1, 2002, pp. 35-53.
- Hess, Burkhard (et al): Report on the Application of Regulation Brussel I in the Member States. Rupert-Karls-Universitat Heidelberg. 2007.
- Hess, Burkhard – Pfeiffer, Thomas: Interpretation of the Public Policy Exception as referred to in EU Instruments of Private International and Procedural Law. PE 453.189, European Parliament, Brussels, 2011.
- Hess, Burkhard (et al): “An Evaluation Study of National Procedural Laws and Practices in Terms of Their Impact on the Free Circulation of Judgments and on the Equivalence and Effectiveness of the Procedural Protection of Consumers under EU Consumer Law”, *Max Planck Institute of Procedural Law Luxemburg*, 2017. 366 p.

- Himmah, Dinda Rizqiyatul – Wibisono, Justin Gabriel: Recognition and Enforcement of Foreign Court Judgments in Civil and Commercial Matters: An Indonesian Private International Law Perspective, *Indonesian Journal of International Law*, 2023 Vol. 20 No. 3, Article 4, pp. 537 -564
- Ho, Hock Lai: Policies Underlying the Enforcement of Foreign Judgments. *The International and Comparative Law Quarterly*. Apr. 1997. Vol. 46. No. 2. pp. 443-462.
- Hsu, Locknie: Legal Barriers to Supply Chain Connectivity in ASEAN. In: Rebecca Sta. Maria et al (eds.) *The ASEAN Economic Community Into 2025 and Beyond*. 2017. pp. 184-195.
- Kim, Soo Yeon: Centrality and Community: ASEAN in the Regional Comprehensive Economic Partnership. In ERIA Discussion Paper Series, 2022. No. 447.
- Király, Lilla: The Need for the Harmonisation of Laws within the EU on Cross-Border Debt Recovery. In Pánovics, Attila; Szőke, Gergely László (szerk.) *Essays of Faculty of Law University of Pécs Yearbook 2014 Pécs, Magyarország: University of Pécs Faculty of Law*, pp. 51-71.
- Koh, Pearlie M. C.: Foreign Judgments in ASEAN – A Proposal. *The International and Comparative Law Quarterly*. 1996. Vol. 45. No. 4. pp. 844-860.
- Kramer, Xandra E.: Cross-border Enforcement in the EU: Mutual Trust versus Fair Trial? Towards Principles of European Civil Procedure. 2011. *International Journal of Procedural Law*. pp. 202-230
- Kramer, Xandra. E.: Strengthening Civil Justice Cooperation: the Quest for Model Rules and Common Minimum Standards of Civil Procedure in Europe. In Marco Antonio Rodrigues & Hermes Zaneti Jr, *Coleção Grandes Temas do Novo CPC - v.13 - Cooperação Internacional*, Editora Juspodivm 2019, pp. 591-607.
- Kramer, Xandra E.: A European Framework for Private International Law: Current Gaps and Future Perspectives. (Study for the Directorate-General for Internal Policies 2012) www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201212/20121219ATT58300/20121219ATT58300EN.pdf
- Kusumadara, Afifah: Jurisdiction of courts chosen in the parties' choice of court agreements: an unsettled issue in Indonesian private international law and the way-out, *Journal of Private International Law*, 2022, Volume 18 Issue 3, pp. 424-449.

- Lanaerts, Koen: The Principle of Mutual Recognition in the Area of Freedom, Security and Justice. In: The Fourth Annual Sir Jeremy Lever Lecture. All Souls College, University of Oxford, 30 January 2015. pp. 1-29.
- Lehmann, Matthias: Incremental international law-making: The Hague Jurisdiction Project in context. *Journal of Private International Law*, 2023, Vol.19, No. 1.
- Lenhoff, Arthur, Reciprocity and the Law of Foreign Judgments: A Historical – Critical Analysis, *Louisiana Law Review*, 1956, Vol. 16, No. 3.
- Lutz, Robert E.: Resolving Trade Disputes in Asia: An Essay about the Laws, Institutions and Cultures. In: Christoph Antons (ed.): *Law and Development in East and Southeast Asia*. RoutledgeCurzon Taylor & Francis Group. London and New York. 2003. pp. 262-277.
- Menzel, Jörg.: Cambodian Law: Some Comparative and International Perspectives. In: Peng, Hor – Phallack, Kong – Menzel, Jörg (eds.). *Introduction to Cambodian Law*. Phnom Penh: Konrad Adenauer Stiftung, 2012. pp. 479-496.
- Michaels, Ralf: Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. *Max Planck Institute for Comparative Public Law and International Law*. Heidelberg and Oxford University Press. 2009.
- Mills, Alex: The Dimensions of Public Policy in Private International Law. *Journal of Private International Law*. 2008, Vol. 4, No. 2, pp. 201–236.
- Okoli, Chukwuma S. A.: The recognition and enforcement of foreign judgments in civil and commercial matters in Asia, *Journal of Private International Law*, 2022, Vol. 18, No. 3, pp. 522-541.
- Paige, Brian R.: Foreign Judgments in American and English Courts: A Comparative Analysis. *Seattle University Law Review*. 2003, Vol. 26, pp. 591-626.
- Paul, Joel R.: The Transformation of International Comity. *Law and Contemporary Problems*, Summer, 2008, Vol. 71, No. 3, pp. 19-38.
- Perez, Antonio F.: The International Recognition of Judgments: The Debate between Private and Public Law Solutions. *Berkley Journal of International Law*. 2001, Vol. 19, No. 1.
- Prechal, Sacha: Mutual Trust Before the Court of Justice of the European Union. *European Papers*, 2017, Vol. 2, No. 1, pp. 75-92.

- Quilling, Michael: The Recognition and Enforcement of Foreign Country Judgments and Arbitral Awards: A North – South Perspective. *Georgia Journal of International and Comparative Law* 1981 Vol 11:3 pp. 635-668.
- Reitz, John C.: How to Do Comparative Law. *The American Journal of Comparative Law*. Autumn, 1998, Vol. 46, No. 4, pp. 617-636.
- Reyes, Anselmo: Recognition and Enforcement of Interlocutory and Final Judgments of the Singapore International Commercial Court. *Journal of International and Comparative Law*, 2015, Vol 2, No. 2. pp. 337-358.
- Riyanto, Agus: Prospects of ASEAN Legal Cooperation. *Humaniora*, Vol. 7, No. 1, 2016. pp. 45-53.
- Rizcallah, Cecilia: Le principe de confiance mutuelle : une utopie malheureuse ? *Revue Trimestrielle des droits de l'homme*, 2019. pp. 297-322.
- Storskrubb, Eva: Mutual Trust and the Limits of Abolishing Exequatur in Civil Justice. In: Evelien Brouwer and Damien Gerard (eds.): *Mapping Mutual Trust: Understanding and Framing the Role of Mutual Trust in EU Law*. EUI Working Paper MWP 2016/3. pp. 15-22.
- Suparman, Eman: Cooperation of Intercountry Justice ASEAN Members to Harmonize the Law Enforcement of the Melayu Nation. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2020, Vol. 23, No 1.
- Timmer, Laurens J. E.: Abolition of Exequatur under the Brussels I Regulation: Ill Conceived and Premature? *Journal of Private International Law*, 2013, Vol. 9, No. 1.
- Uematsu, Mao: APPIL (Asian Principles of Private International Law) and its Perspective Regarding International Jurisdiction. In: *Ritsumeikan Law Review*. No. 37. 2019. pp. 35-39.
- Yasuda, Nobuyuki. Law and Development from the Southeast Asian Perspective: Methodology, History and Paradigm Change. In: Christoph Antons (ed.): *Law and Development in East and Southeast Asia*. RoutledgeCurzon Taylor & Francis Group. London and New York. 2003. pp. 19-51.
- Weller, Matthias: Mutual trust: in search of the future of European Union private international law. *Journal of Private International Law*, 2015, Vol. 11, No. 1.

Weller, Matthias: The HCCH 2019 Judgments Convention: New Trends in Trust Management? In Christophe Benicke, Stefan Huber (eds.), *Festschrift für Herbert Kronke zum 70. Gebrustag, Bielefeld*, 2020, pp. 621-632.

PhD értekezések (magyar nyelvű)

Kaliczka Alexandra: *A védekezéshez való jog érvényesíthetősége az Európai Unióban. Az adós eljárási alapjogainak védelme határon átnyúló végrehajtás során*. Phd. Értekezés. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Doktori Iskola. 2013.

PhD értekezések, diplomamunkák (angol nyelvű)

Ji, Yuhan: *Recognition and Enforcement of Foreign Judgments: With a Special Focus on Maritime Judgments*. Thesis. PhD. Erasmus University Rotterdam. 2022.

Hazelhorst, Monique: *Free movement of civil judgments in the European Union and the right to a fair trial*. Thesis. PhD. Erasmus University Rotterdam. 2016.

Wang, Tong: *The Instruments of Recognition and Enforcement of Foreign Court Judgments in Civil and Commercial Matters Between the State of Thailand and China – At the Aspect of Bilateral Treaty*. Thesis. Master of Laws. Thammasat University. Thailand. 2021.

5. Nemzetközi, illetve szakértő-tanácsadó szervezetek által publikált dokumentumok, statisztikák, egyéb internetes források

ASEAN Law Association

<https://www.aseanlawassociation.org> (2023. július 1.)

ASEAN Law Institute

<https://aseanlaw.institute/about-us/> (2023. július 1.)

ASEAN Law Ministers' Meeting

Legal System in ASEAN. *ASEAN Law Association*.

<https://www.aseanlawassociation.org/legal-system-in-asean/> (2023. július 1.)

The ASEAN Secretariat

ASEAN Economic Community Blueprint 2025. *The ASEAN Secretariat*. 2015

<https://asean.org/book/asean-economic-community-blueprint-2025/> (2023. július 1.)

ASEAN Key Figures 2022. *The ASEAN Secretariat*. <https://asean.org/book/asean-key-figures-2022/> (2023. július 1.)

Mid-Term Review of the ASEAN Economic Community Blueprint 2025. Jakarta, *The ASEAN Secretariat*, 2021, <https://asean.org/book/mid-term-review-report-of-the-aec-blueprint-2025/> (2023. július 1.)

ASEAN Senior Law Officials Meetings

<https://asean.org/meetingreportparent/asean-senior-law-officials-meeting-aslom/>

Asian Business Law Institute

Enforcement of Foreign Judgments in ASEAN: Ranking the Portability of ASEAN Judgments within ASEAN (February 2022). *ABLI*. <https://abli.asia/abli-publications/ranking-the-portability-of-asean-judgments-within-asean/> (2023. július 1.)

Asian Vision Institute

Sok Siphana: Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) and Its Impact on Cambodia. In: Asian Vision Institute, Policy Brief, 2021. No. 2.

China International Commercial Court

The Nanning Declaration at the 2nd China-ASEAN Justice Forum. *CICC*. <https://cicc.court.gov.cn/html/1/219/208/209/800.html> (2023. július 1.)

Council of ASEAN Chief Justices

<https://cacj-ajp.org> (2023. július 1.)

eLitigation

Judgments and case summaries. *Singapore Courts*. <https://www.judiciary.gov.sg/judgments> (2023. július 1.)

Egyesült Nemzetek Szervezete

List of LDCs. *UN*. <https://www.un.org/ohrlls/content/list-ldcs> (2023. július 1.)

Status of Ratification. Last Updated: 21 February 2023. *UN*. <https://indicators.ohchr.org> (2023. július 1.)

Európai Unió Alapjogi Ügynöksége – Európa Tanács

Kézikönyv az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésre vonatkozó európai jogról. Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxemburg, 2016.

https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Handbook_access_justice_HUN (2023. július 1.)

Hágai Nemzetközi Magánjogi Konferencia

Garcimartin, Francisco – Saumier Genevieve: Explanatory Report on the Convention of 2 July 2019 on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil and Commercial Matters, 2020. *HCCH*. <https://assets.hcch.net/docs/a1b0b0fc-95b1-4544-935b-b842534a120f.pdf> (2023. július 1.)

Preliminary Draft Convention on Jurisdiction and Foreign Judgments in Civil and Commercial Matters adopted by the Special Commission and Report by Peter Nygh and Fausto Pocar. Preliminary Documents No 11 of August 2000 for the attention of the Nineteenth Session of June 2001.. *HCCH*. <https://assets.hcch.net/docs/638883f3-0c0a-46c6-b646-7a099d9bd95e.pdf> (2023. július 1.)

Hartley, Trevor – Dogauchi, Masato: Magyarázó jelentés. 2005. június 30-i egyezmény a joghatósági megállapodásokról. 2013. *HCCH*. <https://assets.hcch.net/docs/87e13d0b-3d21-4e5a-9685-329eb8e56880.pdf> (2023. július 1.)

International Bar Association

Report of the International Bar Association’s Human Rights Institute. Justice versus corruption. Challenges to the independence of the judiciary in Cambodia. *International Bar Association’s Human Rights Institute*. 2015. http://ticambodia.org/library/wp-content/files_mf/1443694998JusticevcorruptioninCambodiaAug2015.pdf (2023. július 1.)

Taylor, Margaret: ASEAN: unlocking the potential of the single market. *International Bar Association*. <https://www.ibanet.org/article/96EF1CED-2FE8-449D-9B10-7EE2D9CEE008> (2023. július 1.)

Japan International Cooperation Agency

<https://www.jica.go.jp> (2023. július 1.)

Japanese Law Translation

<https://www.japaneselawtranslation.go.jp> (2023. július 1.)

Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation, Cambodia

[https://www.mfaic.gov.kh/files/uploads/S2QKPXXAOTPW/\[En\]_Economic_Diplomacy_Strategy.pdf](https://www.mfaic.gov.kh/files/uploads/S2QKPXXAOTPW/[En]_Economic_Diplomacy_Strategy.pdf) (2023. július 1.)

Ministry of Foreign Affairs, Japan

<https://www.mofa.go.jp/policy/economy/japan/invest/index.html> (2023. július 1.)

Ministry of Justice, Cambodia

Actual Civil Judgments. MOJ. <https://www.moj.gov.kh/kh/actual-civil-judgments> (2023. július 1.)

Ministry of Justice, Lao PDR

Lao Official Gazette

Ministry of Law, Singapore

Repeal of Reciprocal Enforcement of Commonwealth Judgments Act 1921 (RECJA). 1. March 2023. *Ministry of Law*. <https://www.mlaw.gov.sg/news/announcements/2023-03-01-repeal-of-recja/> (2023 július 1.)

Myanmar Law Library

<http://www.myanmar-law-library.org> (2023. július 1.)

Singapore International Commercial Court

Enforcement of Money Judgments. *SICC*. <https://www.sicc.gov.sg/enforcement-of-money-judgments> (2023. július 1.)

Singapore Statutes Online

<https://sso.agc.gov.sg> (2023. július 1.)

Thailand Law Forum

Thailand Law Database. Thailand Law Forum.

<http://www.thailawforum.com/database.html> (2023. július 1.)

The Commonwealth Secretariat

Member countries. Member countries. *The Commonwealth Secretariat*.

<https://thecommonwealth.org/our-member-countries> (2023. július 1.)

Model Law on the Recognition and Enforcement of Foreign Judgments. 2018. *The Commonwealth. Office of Civil and Criminal Justice Reform*. <https://production-new->

commonwealth-files.s3.eu-west-2.amazonaws.com/migrated/key_reform_pdfs/D16227_1_GPD_ROL_Model_Law_Rec_Enf_Foreign_Judgements.pdf (2023. július 1.)

The LawPhil Project

<https://lawphil.net> (2023. július 1.)

Transparency International

Corruption Perceptions Index 2022. *Transparency International*.

<https://www.transparency.org/en/cpi/2022> (2023. július 1.)

Corruption Perceptions Index Technical Methodology Note. *Transparency International*.

<https://www.transparency.org/en/news/how-cpi-scores-are-calculated> (2023. július 1.)

Világbank

Doing Business Archive. *The World Bank*.

<https://archive.doingbusiness.org/en/doingbusiness> (2023. július 1.)

Enforcing contracts methodology. *The World Bank*.

<https://archive.doingbusiness.org/en/methodology/enforcing-contracts> (2023. július 1.)

World Bank Country and Lending Groups. *The World Bank*.

<https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519> (2023. július 1.)

Worldwide Governance Indicators. *The World Bank*.

<http://info.worldbank.org/governance/wgi/> (2023. július 1.)

Világgazdasági Fórum

Global Competitiveness Report 2019. *World Economic Forum*.

<http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2019/competitiveness-rankings/#series=GCI4> (2023. július 1.)

World Justice Project

Rule of Law Index 2022. *World Justice Project*. <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global/2022> (2023. július 1.)

Methodology Snapshot: Steps to produce the WJP Rule of Law Index. *World Justice Project*.

https://worldjusticeproject.org/sites/default/files/documents/INDEX_2021_methodology.pdf (2023. július 1.)

X. PUBLIKÁCIÓK

1. Magyar nyelvű tanulmányok

Király Lilla - Papp Eszter: Kockázati tényezők a határokon átnyúló polgári jogvitákban, avagy az ügyintézés buktatóinak anyagi- és eljárásjogi kérdései ügyvédi szemmel. In: Miskolczi-Bodnár, Péter (szerk.) *Oktatók és hallgatók közös tanulmánykötete*, Budapest, KRE ÁJK, 2021, pp. 151-182.

Papp Eszter - Simay Attila Endre: A Regionális Átfogó Gazdasági Partnerségről, különös tekintettel az ázsiai és csendes-óceáni régió belüli kereskedelmi jogviták rendezésének lehetőségeire. In: *Glossa Iuridica*, 2021. 8. évf. 1-2 szám, pp. 129-155.

Király Lilla - Papp Eszter: A határokon átnyúló jogvitákkal kapcsolatos szerződéskötési kockázatok ügyvédi szemmel. I. rész. In: *Magyar Jog*, 2021. évf. 7-8. szám, pp. 400-411.

Király Lilla - Papp Eszter: A határokon átnyúló jogvitákkal kapcsolatos szerződéskötési kockázatok ügyvédi szemmel. II. rész. In: *Magyar Jog*, 2021. évf. 9. szám, pp. 512-521.

Papp Eszter: A saria-kompatibilis bankok működésének vallási, jogi- és erkölcsi aspektusa. *Jogelméleti Szemle*, 2021. évf. 3. szám, pp. 50-61.

Király Lilla - Papp Eszter: Online választottbíróági tárgyalás a tisztességes eljáráshoz való jog aspektusából. In: Birher, Nándor; Miskolczi-Bodnár, Péter; Nagy, Péter; Tóth, J. Zoltán (szerk.) *Studia In Honorem István Stipta 70*. Budapest, Magyarország: Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2022, pp. 245-253.

Papp Eszter: Kambodzsa jogrendszere Pol Pot után. In: Miskolczi-Bodnár, Péter (szerk.) *XXI. Jogász Doktoranduszok Szakmai Találkozója*, Budapest, Magyarország: Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2022, pp. 59-68

Király Lilla - Papp Eszter: A polgári jogi igény érvényesítése a pandémia idején, különös tekintettel a tisztességes eljárás garanciáira. In: Csillik, Péter; Andó, Éva; Kovács, Róbert (szerk.) *Egymillió karakter a fenntarthatóságról II. Kötet* Budapest, Magyarország: Károli Gáspár Református Egyetem, Gazdaságtudományi, Egészségtudományi és Szociális Kar, 2023, pp. 47-72.

Király Lilla - Papp Eszter: Határon átnyúló bírósági végrehajtás az EU-ban a kölcsönös bizalom elve alapján. Boóc Ádám – Pókecz Kovács Attila (szerk.) *Studia In Honorem 65*

Éva Jakab, Budapest: Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Patrocinium Kiadó, 2023, pp 183-194.

2. Angol nyelvű tanulmányok

Papp, Eszter: Cross-border Commercial Disputes in the Association of Southeast Asian Nations. In: *Glossa Iuridica*. 2020. 7. évf. 3-4. szám, pp. 41-64.

Király, Lilla - Papp, Eszter: Cross-border litigation in developing countries: The playing field in 2020. In: Pan-European University, Faculty of Law, *Law of the Future Future of the Law. Conference Proceedings*. 2021. pp. 707-730.

Papp, Eszter: Rebuilding a legal system: The Cambodian experience. In: Pavel Jozef Safarik University in Kosice, Faculty of Public Administration, *Theory and Practice of Public Administration. Conference Proceedings*. 2022. pp. 179-191.

Király, Lilla - Papp, Eszter: Adapting to the new normal. Implications of the pandemic for the future of dispute resolution. In: Pan-European University, Faculty of Law, Pozsony, *Law of the Future - Future of the Law. Conference Proceedings II*. 2022. pp. 12-47.

Papp, Eszter: Quality of Civil Justice in ASEAN Member States in the Context of Trade and Investment. In: Miskolczi-Bodnár, Péter (szerk.) *XXII. Jogász Doktoranduszok Szakmai Találkozója*, Budapest, Magyarország: Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2022, pp. 99-127.

Király, Lilla - Papp, Eszter: Potential Nexus Between the Enforceability of Foreign Judgements and the Quality of Civil Justice in ASEAN. In: Dralickova, Klara et al. (szerk.) *Cofola International 2022: Current Challenges of Resolution of International (Cross-Border) Disputes*, Brno, Csehország: Masaryk University Press, 2022, pp. 95-122.

Papp, Eszter - Seangly, Linna: Cambodia: Private International Law. in Biddulph, Sarah and Taylor, Kathryn (eds), *Elgar Encyclopedia of Asian Law*, Cheltenham, UK and Northampton, MA, USA: Edward Elgar Publishing, forthcoming. pp. 1–5. (elfogadva, megjelenés alatt)

Papp, Eszter - Teramura, Nobumichi: Enforcing Singapore Judgments in Cambodia: Reciprocity under the Loupe. *Asian Journal of International Law*, Cambridge University Press, 2025. pp. 1–29. (elfogadva, megjelenés alatt)

NYILATKOZAT

Alulírott ezennel kijelentem, hogy a doktori fokozat megszerzése céljából benyújtott értekezésem kizárólag saját, önálló munkám eredménye. A benne található – másoktól származó – nyilvánosságra hozott vagy közzé nem tett gondolatok és adatok eredeti leőhelyét a hivatkozásokban (lábjegyzetekben), az irodalomjegyzékben, illetve a felhasznált források között hiánytalanul feltüntettem.

Kijelentem továbbá, hogy a benyújtott értekezéssel azonos tartalmú értekezést más egyetemen nem nyújtottam be tudományos fokozat megszerzése céljából.

E kijelentésemet büntetőjogi felelősségem tudatában tettem.

Budapest, 2025. április 9.

.....
Dr. Papp Eszter

NYILATKOZAT

Alulírott Dr. Papp Eszter (név), neptun kód: E0V6D5 nyilatkozom, hogy állam- és jogtudomány (tudományágban) nincs folyamatban fokozatszerzési eljárásom, illetve fokozatszerzési eljárásra való jelentkezésemet két éven belül nem utasították el, továbbá két éven belül nem volt sikertelenül zárult doktori védésem.

Nyilatkozom tovább, hogy nem állok doktori fokozat visszavonására irányuló eljárás alatt, illetve öt éven belül nem vontak vissza tőlem korábban odaítélt doktori fokozatot.

Dátum: Budapest, 2025. április 9.

.....
Dr. Papp Eszter